Faruk Uğurlu - Şerife Öztürk

Türkiye'de Televizyon Haberciliği

Özel Televizyon Kanallarının Getirdikleri

Türkiye'de Televizyon Haberciliği • Türkiye'de Televizyon Haberciliği • Türkiye'de Televizyon

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ
Özel TV Kanallarının Getirdikleri

Faruk Uğurlu
Şerife Öztürk

tablet

Faruk Uğurlu

Eskişehir'de 1953 yılında doğdu. İİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Radyo-TV Bölümünden mezun oldu. 1982 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinde çalışmaya başladı. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünda başladığı yüksek lisans çalışmasını 1988 yılında tamamladı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-TV dalında, Türkiye'de Siyasal İletişim Ortamında Devlet ve Özel Televizyonlar Haberciliği adını taşıyan teziyle 1996 yılında bilim doktoru ünvanını aldı. Televizyon ve basın haberciliğiyle ilgili çalışmalarına devam eden Uğurlu, halen Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

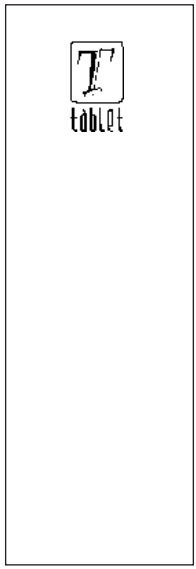
Şerife Öztürk

Konya'da 1979 yılında doğdu. 2000 yılında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünü bitirdi. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-TV ve Sinema dalında yüksek lisans yaptı. Anadolu Ajansı ve Doğan Haber Ajansının Konya bürolarında muhabir, yerel bir televizyonda ise haber editörü olarak çalıştı. Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak akademik hayatına başlayan Öztürk, halen Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ABD'de doktora öğrencisi ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde Araştırma Görevlisidir.

TÜRKİYE'DE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ
Özel TV Kanallarının Getirdikleri

Faruk Uğurlu
Şerife Öztürk

tablet

TABLET: 25
•
Genel Yayın Yönetmeni
HARUN YILDIZ
•
Teknik Hazırlık
7 SANAT
•
Baskı
DİZGİ OFSET
•
© Birinci Basım, Ocak 2006
•
ISBN 975-6346-32-9
•
TABLET KİTABEVİ
RAMPALI ÇARŞI 129
(0332) 350 89 87
KONYA

■ İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ IX

GİRİŞ XI

I. BÖLÜM 1
İLETİŞİM VE KİTLE İLETİŞİMİ 1
1. İletişim 1
1.1. İletişim Nedir? 1
1.2. İletişimin Ögeleri 4
1.3. İletişimin Özellikleri 7
1.4. İletişim Türleri 7
1.5. İletişimin Başarılı Olmasının Şartları 8
2. Kitle İletişimi 9
2.1. Kitle İletişiminin Özellikleri 13
2.2. Kitle İletişim Araçları 14
2.3. Kitle İletişim Araçlarının Özellikleri 16
2.4. Kitle İletişiminin Önemi 17
3. İletişim ve Kitle İletişimi İlişkisi 18
4. İletişim ve Kitle İletişimi Arasındaki Farklılıklar 18

II. BÖLÜM 21
HABER, HABERCİLİK VE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ 21
1. Haber, Habercilik 21
1.1. Toplum ve Haberleşme 21
1.2. Haber ve Habercilik Nedir? 23
1.3. Haberin Amacı 25
1.4. Kitle İletişiminde "Haber" 26
1.5. Haber Çeşitleri 28
1.5.1. Niteliklerine Göre Haber Çeşitleri 29
1.5.2. İçeriklerine Göre Haber Çeşitleri 30
1.5.3. Değişik Haber Çeşitleri 30
1.6. Olayın Habere Dönüşümü 31
1.7. Haberin Yapılandırılması Süreci 33
1.8. Haber Değeri Nedir? 34
1.8.1. İnsanların İlgisini Çekme 35
1.8.2. Önemlilik 36
1.8.3. Yakınlık 36
1.8.4. Sonuç 37
1.8.5. Zamanlılık 37
1.9. Haber Değerine Farklı Yaklaşımlar 37
1.10. Haberciliğin İlkeleri 38
1.11. Haber Kaynakları 39
2. Televizyon Haberciliği 39
2.1. Televizyon Nedir? 39

2.2. Televizyonun Özellikleri ve İşlevleri 40
2.3. Televizyon Sosyolojisi 41
3. Televizyon Haberciliğinin Tarihçesi 43
3.1. İlk Yıllar 43
3.2. Gelişme Dönemi 47
3.3. İlk Televizyon Haberleri 49
4. Televizyon Haberinin Süreci 52
5. Televizyon Haberine Özgü Kurallar 53
6. Televizyon Haberinin Yapısal Özellikleri 54
7. Televizyon Haberciliğinde Etik 55
8. Haber Yayını 61
8.1. Ana Haber Bültenleri 62
8.2. Ara Haber Bültenleri 63
8.3. Canlı Yayın 63
8.3.1. Canlı Yayının Özellikleri 64
8.4. Yorumlar 64
9. Türkiye'de Televizyon Haberciliği 65
9.1. Televizyonun Tarihçesi 65
9.2. Televizyonlar ve Örgütlenmesi 66
9.2.1. Ulusal Sistem (National System) 66
9.2.2. Ticarî -Özel Girişimci Sistem (Commercial System) 68
9.2.3. Ulusal Ticari Sistem (National - Commercial System) 70
9.2.4. Hükümet Sistemi (Government System) 71
9.3. Kamu Hizmeti Yayıncılığı Neden Gereklidir? 72
9.4. Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve TRT 74
9.4.1. TRT Kuruluş Şeması 78
9.4.2. TRT'nin Tarihsel Gelişimi 79
9.4.3. TRT'nin Yapısal Değişim Programı 88
9.4.4. TRT'nin Yayın İlkeleri 89
9.4.5. TRT'nin Haber Anlayışı ve Tekniği 91
9.5. Türkiye'de Özel Televizyona Girişim ve Yasal Çalışmalar 93
9.6. Özel TV Kanallarının Habercilik Anlayışı 106
9.6.1. Türkiye'nin İlk Haber Kanalı: NTV 113
9.6.1.1. NTV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği 115
9.6.2. SHOW TV 117
9.6.2.1. SHOW TV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği 120

III. BÖLÜM 125
TRT, NTV VE SHOW TV ANA HABER BÜLTENLERİNİN İÇERİK ANALİZİ 125
1. İçerik Analizi Nedir? 125
2. İçerik Analizinin Özellikleri 125
3. İçerik Analizinin Aşamaları 126
3.1. Tasarım Aşaması 126
3.2. Uygulama Aşaması 127
3.3. Rapor Aşaması 128
4. Televizyon Haberlerinde İçerik Analizi 128
5. Televizyon Haberlerinin İçerik Analizinde Kullanılan Terimler 129
6. İçerik Analizi Yöntemi 130

7. Haber Bültenleri İçerik Analizleri 130
7.1. 10 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 130
7.1.1. Haber İçerik Sayıları 139
7.1.2. Haber İçerik Süreleri 139
7.2. 11 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 140
7.2.1. Haber İçerik Sayıları 156
7.3. 12 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 156
7.3.1. Haber İçerik Sayıları 174
7.3.2. Haber İçerik Süreleri 174
7.4. 13 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 175
7.4.1. Haber İçerik Sayıları 190
7.4.2. Haber İçerik Süreleri 190
7.5. 14 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 191
7.5.1.Haber İçerik Sayıları 207
7.5.2. Haber İçerik Süreleri 207
7.6. 15 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 208
7.6.1. Haber İçerik Sayıları 223
7.6.2. Haber İçerik Süreleri 223
7.7. 16 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri 224
7.7.1. Haber İçerik Sayıları 232
7.7.2. Haber İçerik Süreleri 233
KAYNAKÇA 242

■ ÖNSÖZ

Kitle iletişim araçları, insanların hayatına girdiği dönemden beri hep ilgi ve inceleme alanının odak noktası olmuştur. Ekonomi, siyaset, dilbilim, felsefe gibi çeşitli çalışma alanlarının da ele aldığı kitle iletişim araçlarına yönelik kuramlar geliştirilmiştir. Geliştirilen yaklaşımlar medya ve etki konusunda farkı yönelimleri yansıtmaktadır. Önceleri medyanın hedef kitle üzerinde etkileri bulunduğu görüşü, giderek yerini sınırlı etkilere bırakmıştır. Radyo, televizyon, internet, gazete, dergi, kitap gibi kitle iletişim araçları arasında en çok ilgi duyulan araç televizyondur.

Türkiye'de özel televizyon kanallarının 1990'lı yıllarda yayın hayatına alışmaya çalışan Türk insanı, TRT'nin tek sesliliğinden kurtulmuş ancak bununla beraber zaman ilerledikçe özel televizyon kanallarının haber bültenlerinin değişik yönleriyle karşılaşmıştır. Bu çalışmada özel televizyon kanallarının Türk haberciliğine getirdiği olumlu ve olumsuz taraflar incelenmiştir.

Kitabın hazırlanmaya başlanmasından basım aşamasına kadar geçen süre içerisinde Türkiye'de gerek televizyon haberciliği gerekse yayıncılık alanında çok önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Artık kitle iletişim araçlarındaki teknolojik gelişmelere ayak uydurmak neredeyse olanaksızlaşmıştır. Kitapta en önemli nokta, araştırma yöntemlerinden biri olan içerik çözümlemesinin televizyon haberlerine uygulanmasıdır. Çalışmada televizyon haberi çözümlemeleri ayrıntılı bir biçimde yer almaktadır.

Bu çalışmamızda bizlere desteğini esirgemeyen ve her alanda yardımlarına başvurduğumuz değerli hocamız Prof.

Dr. Oya Tokgöz'e, Yard. Doç. Dr. Aytekin Can'a, pek çok şeyi öğrendiğimiz Yard. Doç. Dr. Mustafa Şeker'e, çalışma için bizleri cesaretlendiren Arş. Gör. Derya Tellan'a, içerik çözümlemelerinde büyük emek sarf eden Selma Turan'a ve her şeyden önemlisi kitapta bizler kadar emeği olan ailelerimize anlayış ve desteklerinden dolayı teşekkür ederiz. Umarız, yeni çalışmalarda bizlerden desteklerini esirgemezler.

Faruk Uğurlu ve Şerife Öztürk
Eylül, 2005

■ GİRİŞ

İletişim, insanların, grupların, kitlelerin birbirleriyle anlaşmasını sağlar. İletişim olmadan insanlar arasında haberleşme ya da anlaşma olmaz. Sessizlik bile bazen çok şey anlattığı için bir iletişim olabilmektedir. İletişimin ögeleri arasında kaynak, mesaj, hedef ve kanal ile feed back bulunmaktadır. İletişimin çeşitli akademisyenler tarafından pek çok tanımı yapılmıştır. Ancak üzerinde birleşilen ortak nokta, iletişimin kaynaktan çıkan mesajın kanal aracılığıyla hedef kitleye ulaştırılması süreci olmasıdır.

Kitle iletişimi, çeşitli araçlarla tek yönlü olarak yapılan bir mesaj iletimi süreci olarak tanımlanabilir. Kitle iletişim sürecinde çeşitli aşamalar bulunmakta ve bu aşamalar tamamlandıktan sonra kitle iletişimi yerine getirilmiş olmaktadır. Hedef kitleye kitle iletişim araçlarıyla ulaşmak isteyenlerin "mutlaka söyleyecek sözü var" demektir. Söyleyecekleri ya propaganda nitelikli ya reklam ya da bilgilendirme amaçlı olabilir. Kitle iletişim araçları radyo, gazete, dergi, internet ve televizyondur.

Televizyon, kitle kültürünün üretici kurumlarından başlıcasıdır. Televizyon kelime anlamıyla, uzak görüntü demektir. Dünyanın neresi olursa olsun bir görüntü, televizyon aracılığıyla yakın olabilmekte hatta evlerin içine kadar girebilmektedir.

Televizyon 1800'lü yıllarda çeşitli buluşlarla ortaya çıkmış, her bilim adamının keşfiyle gelişimini tamamlamıştır. Televizyon sistemleri çeşitli ülkelerde ulusal sistem, ticari özel girişimci sistem, ulusal ticari sistem ve hükümet sistemi olarak dört kısma ayrılmaktadır. Türkiye'de ise hükü-

met sistemi ve ticari özel girişimci sistem varlığını sürdürmektedir. Bu sistemler, televizyon kuruluşlarının ne amaçla hizmet ettiği ve bağlı bulunduğu sermaye gruplarıyla ilgilidir.

Televizyon bilgilendirme, eğitme, eğlendirme, kamuoyu oluşturma ve oluşan kamuoyunu açıklama, mal ve hizmetlerin tanıtılması gibi çeşitli işlevlere sahiptir. Bu işlevlerini yerine getirirken birtakım kurallara uyma zorunluluğu vardır. Haber, bir yerde olan ve bazı değerler taşıyan olayların izleyicilere aktarılmasıdır. Olayların haber olarak değerlendirilmesi için yenilik, güncellik, anlam, ilginçlik, yakınlık vb. nitelikler taşıması gereklidir. Her olay haber olmaz. Haber olan olaylar, hedef kitlenin ilgisini çekmeli ve onda bir anlam uyandırmalıdır.

Televizyon haberciliği insanların en çok ilgisini çeken, ses ve görüntünün birleşmesiyle inandırıcılığı daha da artan bir kitle iletişim haberciliğidir. Televizyon haberciliğinde artık sınır tanınmamakta, deniz aşırı ülkeler bile anında canlı yayın olanaklarıyla ekrana gelebilmektedir.

Televizyon haberciliği gazete haberciliğinden farklı olarak, bir yerde olan olayları anında ekrana getirebilmekte ve stand up sunuş tekniğiyle olay muhabir tarafından anlatılmaktadır. Böylece olaya değişik bir açıdan bakılabilmektedir. Türkiye'de 1990'lı yılların başında yıllardır TRT'nin tekelinde bulunan yayıncılık, özel televizyonların yasa boşluğundan faydalanarak yayın hayatına başlamasıyla bir anda değişmiştir. Özel televizyonların yayın hayatına başlamasıyla diğer program türlerinde olduğu gibi, habercilik alanında da birtakım değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin bir kısmı olumlu, bir kısmı ise olumsuz olarak haberciliği etkilemiştir.

İlerleyen yıllarda sadece haber yayıncılığı yapmak amacıyla kurulan televizyonlar sayesinde özel televizyonlar belki biraz daha habercilik alanında toparlanmış, ancak bu toparlanma yeterli olmamıştır.

Tek kanallı dönemden çok kanallı döneme geçen Türkiye, kendini bu duruma çabuk alıştırmıştır. Özel televizyon kanallarını hemen benimsemiş olan halk, daha sonra bu kanallarda özdenetim olmaması nedeniyle birtakım rahatsızlık duyarak, bu rahatsızlığı çeşitli amaçlarla kurulan RTÜK'e yaptığı şikayetlerle dile getirmiştir. Özel televizyonlar, haberdeki etik ilkeleri de çiğner hale gelmiştir. Etik kurallar onlar için sanki hiç duyulmamış bir kavram gibidir. Böylelikle de insanlar tek kanallı dönemi adeta arar hale gelmiştir. Bu araştırmada toplumun izlemede öncelik verdiği televizyon kanallarının ana haber bültenlerinin içeriklerine bakılarak, haberin hazırlanma ve sunuş aşamasının içeriği araştırılmıştır.

Araştırmanın genel amacını TRT, NTV ve SHOW TV televizyon kanallarının ana haber bültenlerinin içerik çözümlemesi yöntemiyle incelenmesi oluşturmaktadır. Bu çalışma, bir televizyon yapım türü olan ve gerçeği olduğu gibi aktardığı kabul edilen haberlerin, görüntüsel anlatım dilini, konularını ve içeriklerini incelemek ve bu anlatım tarzının sunulan gerçeği etkileyip etkilemediğini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırmanın özel amacını ise, özel televizyon kanallarının, Türk haberciliğine ne gibi olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunun araştırılması oluşturmaktadır. Bu çalışma bir anlamlandırma süreciyle ilgilidir. Araştırma, her akşam belli saatlerde ekrana gelen ana haber bültenlerinin izlenilirliği ve buna bağlı olarak da kârını artırma kaygısı sebe-

biyle hazırlanan haber bülteni içeriğinin toplumda oluşturulan olumsuz sonuçları gözler önüne sermesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca bu çalışma, özel televizyon kanallarının Türk haberciliğine getirdiklerini belirtmesi açısından da önemlidir. Çalışma sırasında içerik çözümlemesinin bilimsel sonuçlarından yararlanılması da konu açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırmada örneklem olarak alınan haber kanallarının ana haber bültenleri 10-16 Mart 2002 tarihleri arasında olmak üzere 7 günlük bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu süre içerisinde incelenen haber bültenlerinin hep aynı çizgide seyrettiği, göz önüne alınarak çalışma hazırlanmıştır.

Yapılan içerik çözümlemeleriyle çalışma şu varsayımlar üzerine oturtulmaktadır:

1-Kamu hizmeti yayıncılığı yapan TRT'nin tekeli, 1990'lı yıllarda özel televizyon kanallarının yasa boşluklarından yararlanarak ortaya çıkmasıyla yıkılmıştır.

2-Özel televizyon kanallarının 1990 yılı başında yayın hayatına başlamasıyla habercilik alanında yenilikler olmuştur.

3-Özel televizyon kanalları, TRT'nin protokol haberciliği sistemini yıkarak, çeşitli teknolojiler yardımıyla habercilikte yeni bir dönemi başlatmıştır.

4-Özel televizyon kanalları kâr amacı gütmeleri nedeniyle haberlerinde de bu amacı yansıtacak birtakım etkinliklere başvurmakta ve etik kuralları insanların ilgisini çekmek ve reyting uğruna çiğnemektedir.

5-Araştırmada inceleme konusu olan SHOW TV; içerik çözümlemeleri sonucu etik kuralları çiğneyen televizyon kanalı olarak görülmektedir.

6-Yine araştırmaya konu olan diğer televizyon kanalın-

dan NTV; Türkiye'de ilk haber kanalı olmasından dolayı, insanların en çok haber takibi yaptıkları ve habercilik alanında tercih ettikleri kanal durumundadır.

7-Kamu hizmeti amacıyla yayın yapan TRT ise, protokol haberciliği sistemini eskisi kadar olmasa da sürdürmekte ve özel televizyon kanallarının az da olsa etkisi altında kalarak, haberciliğe yeni bir anlayış getirmeye çalışmaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'de birçok televizyon kanalı olmasına rağmen sadece üç televizyon kanalının ve bunların ana haber bültenlerinin içerikleri ile sınırlıdır. TRT, Türkiye'de tek kamu hizmeti yayıncılığını gerçekleştiren kanal; NTV, Türkiye'nin ilk haber kanalı; SHOW TV ise haber bültenlerinin içeriği açısından en çok tartışılan kanal olması ve ana haber bültenlerinin bülten içeriğinden çok magazinel içerik taşıması nedeniyle araştırmaya konu olmuştur.

Türkiye'deki belli başlı diğer televizyon kanalları ise paragraflar halinde konu içinde geçmektedir.

Çalışmanın ilk aşamasında konu ile bağlantılı olduğu kabul edilen ve televizyon haberciliğinin temelini oluşturan "İletişim", "Kitle İletişimi", "İletişim ve Kitle İletişim İlişkisi", "Haber", "Televizyon" ve "Televizyon Haberciliği" konularında literatür incelemesi yapılmıştır.

■ I. BÖLÜM

İLETİŞİM VE KİTLE İLETİŞİMİ

1. İletişim

1.1. İletişim Nedir?

İletişim, insanlığın ortaya çıktığı ilk andan itibaren hep var olmuştur. İletişimin tarihi ilk insana kadar dayanmaktadır. Eski uygarlıklara bakıldığında, haberleşmek için insanların duman, ateş, ıslık gibi ilkel yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Oysa günümüzde görsel, işitsel ve hem işitsel hem de görsel iletişim araçları bulunmaktadır. Bu iletişim araçları insan hayatını oldukça kolaylaştırmaktadır.

Günümüz iletişimi eski dönemlere bakıldığında teknolojik araçlarla gerçekleşmekte ve bu sayede de çok kısa sürede, iletilen mesaj kaynağa ulaşmaktadır. İnsanlar artık iletişimde bulunmak için karşı karşıya gelmek zorunda değildir.

İletişim, insanların sosyalleşebilemesini sağlamakta, toplum içindeki yerlerini tayin etmektedir. İnsanlar kitle iletişim araçları sayesinde diğer insanlara kendilerini ifade edebilmekte ve ilişkilerini sürdürebilmektedir.

İletişim simgelerini ve eylemlerini kullanma yeteneğinden yoksun bireyin, toplumun dışına itilmesi, yalnız kalması söz konusu olabilmektedir (Aziz, 1990: 1). Bir insanın başkalarıyla iletişimde bulunmaması olanaksızdır (Turam, 1994: 44).

İletişim, Latince kökenli "communication" sözcüğünün karşılığıdır. Birbirlerine ortamlarındaki objeler, olgular,

olaylarla ilgili değişmeleri haber veren, bunlara ilişkin bilgilerini birbirlerine aktaran aynı olgular, nesneler, sorunlar karşısında benzer yaşam deneyimlerinden kaynaklanan, benzer duygular taşıyıp bunları birbirlerine ifade eden insanların oluşturduğu topluluk ya da toplum yaşamı içinde gerçekleştirilen tutum, yargı, düşünce, duygu aktarımına "iletişim" denir (Oskay, 1997: 15).

İletişim öyle bir anda gerçekleşir ki, insanlar bunun farkına bile varmazlar. Kendiliğinden olan bir olgudur iletişim. İletişim kuramayan bir insan düşünülemez. İnsanların doğuştan iletişim yetenekleri vardır.

İletişimi sadece insanlar arası bir unsur olarak değerlendirmeyen ve kısaca "bilgi üretme, aktarma, anlamlandırma süreci" olarak tanımlayan Dökmen'e göre genel anlamda iletişimin gerçekleşmesi için iki sistem gereklidir. Bu sistemler iki insan, iki hayvan, iki makine ya da bir insan ile bir makine olabilir. İki sistem arasındaki bilgi alışverişi iletişim olarak kabul edilebilir (1996: 19).

İletişime ilişkin tanım sayısı iki yüze yakındır. Bu tanımlardan birkaç tanesi şöyle sıralanabilir:

"-Berelson ve Steiner'e göre, iletişim, bilginin fikirlerin, duyguların becerilerin vb. simgelerin kullanılarak iletilmesi;

-Barnlund'a göre, anlam arama çabası;

-Theodorson'a göre esas olarak simgeler aracılığı ile bir kişiden ya da bir gruptan diğerine bilginin, fikirlerin, tutumların veya duyguların iletimi

-Gerbner'e göre mesajlar aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal etkileşim

-Rogers ve Kinciad'a göre katılanların bilgi yaratıp, karşılıklı bir anlamaya ulaşmak amacıyla, bu bilgiyi birbirleriy-

le paylaştıkları bir süreçtir.

-Masterson, Beebe ve Watson'a göre de, iletişim sayesinde dünyanın anlamlı kılınması ve bu anlamın başkalarıyla paylaşıldığı insanî bir süreçtir" (Mutlu, 1994: 168).

"-Redfield'e göre ise, iletişim insanların birbirleri ile olgu değiş tokuşunda bulunduğu geniş bir alandır.

-Berlo'ya göre ise, iletişim semboller, işaret, resim, plastik, sözel veya herhangi bir şekilde yapılan bir değiş tokuştur" (Aziz, 1990: 2).

Bu tanımların ortak özellikleri şöyle belirtilmektedir (Aziz, 1990: 2-3):

1-İletişimin simge, işaret ya da konuşma dili olarak alınması

2-İletişimin hedefine verilen mesajı anlaması, algılaması olarak alınması

3-İletişimin gönderici ile alıcı arasındaki karşılıklı etkileşim, ilişki olarak alınması

4-İletişimin gönderici ve alıcının birbirlerine uyumlanması, belirsizliğin aza indirilmesi olarak alınması

5-İletişimin dinamik bir süreç olarak alınması

6-İletişimin gönderici ile alıcının zamansal ve mekânsal aktarımı, değişmesi olarak alınması

7-İletişimin, iletişimde bulunanları bağlama, birleştirme ya da köprü olarak alınması

8-İletişimin bu olguya katılanlar arasında ortaklık olarak alınması

9-İletişimde kullanılan kanalların önemsenmesi, öne çıkarılması

10-İletişimin, aktarılan bilgilerin bellekte depolanması, yeniden kullanılması olarak algılanması

11-İletişimin alıcı tarafından seçici ilgisi ve yorumlanma-

sı olarak alınması

12-İletişimin alıcı için bir uyarıcı olarak alınması

13-İletişimin gönderenin amacını gerçekleştirmek için yapılan bir faaliyet olarak alınması

14-İletişimin yapıldığı zaman ve duruma göre alınması.

İletişimin bir diğer tanımı ise genellikle akademisyenler tarafından şöyle yapılmaktadır: İletişim kaynaktan, hedef kitleye mesajların kanal aracılığıyla aktarılması sürecidir.

İletişimle ilgili olarak 5 kural bulunmaktadır (Fiske-Harley, 1990:79):

"1-İletişim kaynağının tekeli ne kadar çoksa, alıcı üzerindeki etkisi de o kadar çok olacaktır.

2-İletişim mesajı toplumdaki beklentiye ve kültüre ne kadar uygunsa alıcı üzerinde daha etkili olacaktır.

3-İletişim kaynağının toplumda önceden benimsenmiş olan fikirlerde değişikliklere neden olması, ancak bunların hedef kitlenin ilgi alanı içinde olması mesajın etkisini artıracaktır.

4-Mesajın, konusunda bilgi sahibi olduğu durumlarda etkisi fazla olacaktır.

5-İletişim mesajının hedef kitleye iletilmesinde bazı gruplar araç olarak kullanılırsa etkisi fazla olur." (Fiske - Hartley, 1990: 79).

1.2. İletişimin Ögeleri

Bir iletişim olayının gerçekleşmesi için gerekli olan beş temel öge bulunmaktadır. Bunlar; kaynak, mesaj, kanal, hedef ve feed back'tir.

1-Kaynak (verici, gönderici, sender commununication): Kaynak, iletiyi yani mesajı oluşturan ve karşı tarafa gönderme amacı bulunan ögedir. Her iletişimde mutlaka bir kay-

nak vardır. Kaynak, tekil olabileceği gibi çoğul yani bir grup da olabilmektedir.

Kaynak, mesajı oluşturan bir kanal ile hedef kitleye ulaştıran bir birim olarak da tanımlanabilir (Işık, 2000: 49).

Kaynak, mesajların üretildiği yerdir. Hedef kitleye gönderilecek mesajların kaynağıdır.

2-Kanal (Araç, Channel): Kanal, bugünkü iletişim araçlarına benzetilebilir. Kaynaktan aldığı mesajı doğru bir şekilde hedef kitleye ulaştırır. Bu kanalın niteliği iletişimin türünü belirlemektedir.

"Kanal, kısaca sinyallerin aktarıldığı fiziksel araçlardır" (Fiske, 1996: 35). Günümüzde kanalın görevini genellikle kitle iletişim araçları gerçekleştirmektedir.

3-Mesaj (İleti, Message): Kanaldan alıcıya gönderilen iletidir. İletişimde nasıl kaynağın olması gerekiyorsa aynı durum mesaj için de geçerlidir. İletişimin amacı, bir mesajın ya da içeriğin aktarılmasına dayanır.

Mesaj işaretlerden kuruludur. Bir işaret ise kazanılmış denem-bilgilerden herhangi birisi yerine konulmuş, bir belirticidir (Oskay, 1992: 104).

Mesaj kısaca, kaynağın hedef kitleye iletmek istediği içerik olarak da tanımlanabilir.

Mesajda dikkat edilmesi gereken noktalar şunlardır (Gökçe, 1993: 46):

-Mesajda materyal fenomen, mesela işaretler, optik sinyaller söz konusudur.

-İletişim araç olarak sadece bu materyalin harekete geçirilmesinden ibarettir. Mesaj, alıcıya yani hedefe iletilmek istenen her türlü içeriğin oluşturulmasıdır. Bu nokta çok önemlidir. Çünkü burada amaç teknik iletişim değil, sosyal iletişimdir.

4-Hedef kitle (Alıcı, receiver): İletişim sürecinde kaynağın hedefi olarak da nitelenmektedir. Kaynaktan gönderilen mesajın ulaşacağı birimdir. Kaynağın mesajını kanal vasıtasıyla ulaştırdığı kişi, grup ya da kurumdur.

Kaynak ile hedef kişi ya da kitlenin algılayışlarını etkileyen unsurlar bulunmaktadır. Bunlar (Usluata, 1994: 20):

-Bilgi, düşünce ve deneyimler

-Tutum, inanç ve değer ölçütleri,

-Gereksinim, istek ve hedefler,

-İlgiler,

-Topluluk içindeki roller ve konumlar,

-İletişim kurma ve dil yetenekleri,

-Öteki ögeleri algılayıştır.

5-Geri besleme (feedback): İletişim olgu ve sürecinde kaynaktan hedefe gönderilen mesajın hedefte oluşturduğu tepkinin tekrar kaynağa iletilmesidir. Feedback sayesinde mesajın içeriğinin hedef tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı ortaya çıkmaktadır.

Geri besleme ve yansıma olarak da ifade edilebilen feedback, iletişim sürecinin son aşamasıdır. Feedback, kaynağın gönderdiği mesaja karşılık hedef kitlenin verdiği cevap mesajı olarak tanımlanabilir. İletişim olayı Umberto Eco'ya göre şöyle gerçekleşmektedir:

"İletişim zinciri bir vericiden bir kanal yoluyla sinyal yayınlayan bir kaynağın varlığını gerekli kılmaktadır. Kanalın en son noktasında sinyal, alıcı aracılığıyla hedef için bir mesaja dönüştürülür. Bir kanal aracılığıyla iletilen sinyal bir gürültü yani ses tarafından kırılmaya uğrayabilir. Böylelikle mesajdaki artıklar atılarak anlam daha bir belirgin hale getirilir ve enformasyon hedef kitleye açık bir şekilde ulaştırılmış olur" (1991: 97).

1.3. İletişimin Özellikleri

1-"İletişimsizlik mümkün değildir.

2-Her iletişimin bir içerik bir de ilişki boyutu vardır.

3-İletişim sürecinde bulunan herkes, bir iletişim yapısından hareket eder.

4-Sosyal iletişimde nesneleri tanımlama ve böylece iletişim olayının konusunu yapmanın dijital ve analog olmak üzere iki değişik şekli bulunmaktadır.

5-İletişim süreci hem simetrik hem de komplimenter olarak gelişmektedir" (Gökçe, 1993: 28).

6-"İletişim devamlıdır. Çünkü çok zaman kendi başına tek bir hareketten ziyade devam eden bir zincir oluşturmaya yöneliktir.

7-Aynen tekrar edilemez. Sürekli yenilenen anlamlar zinciri insanların yaklaşımlarını sürekli olarak değiştirir.

8-Geri alınamaz. Çünkü bir kere verilmiş bir mesajın etkilerinin, alıcısının dimağından hiç gelmemiş gibi silinmesi mümkün değildir.

9-Karmaşıktır. Çünkü çok değişik seviyelerde, değişik kişisel, kurumsal, sosyal, kültürel anlamları içerir." (Turam, 1994: 44).

1.4. İletişim Türleri

İletişim türleri yazılı iletişim, sözlü iletişim ve sözsüz iletişim olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

1-Sözlü İletişim (Verbal Communucation): İnsanların birbirleriyle konuşarak yaptığı iletişim eylemidir. Gönderici ile alıcı arasındaki iletişimin sözle yapıldığı iletişim türüdür. İnsanlığın var oluşu ile başlayan en eski iletişim türlerindendir. Bu tür iletişimde kaynak ve hedefin ortak dil kullanması gereklidir.

Bireyler arasında gerçekleşen her türlü karşılıklı konuşmalar sözlü iletişim kapsamı içerisine girmektedir. Burada dil sistemi, yani sözcükler ve harfler yardımıyla kişiler arasında karşılıklı mesaj ve bilgi alışverişi söz konusu olmaktadır (Usluata, 1994: 53).

2-Yazılı İletişim (Written Communication): Gönderici ile alıcı arasındaki iletişimin yazı ile yapılmasıdır.

Bu tür iletişim, bireyler arasında kullanılması söz konusu olmasına karşılık, genellikle resmî kurumlarla girilen iletişim sürecinde kullanılmaktadır. Yazılı iletişim ayrıca bir belge niteliği de taşımaktadır.

3-Sözsüz İletişim (Sözlü Olmayan - Non Verbal Communication): Bu iletişim türünde jest ve mimikler ön plandadır. Gönderici, mesajını hedefe el, kol, yüz hareketleri ile aktarmaktadır. Bu tür iletişim çoğunlukla sözlü iletişimi kuvvetlendirmek ve ona destek vermek amacıyla kullanılır.

1.5. İletişimin Başarılı Olmasının Şartları

1-"Mesaj, amaçlanan hedefin dikkatini çekecek şekilde kurulmalı ve sunulup dağıtılmalıdır

2-Mesaj, 'anlamı bozmadan aktarabilecek şekilde' hem kaynağın hem de hedefin ortaklaşa sahip oldukları yaşam-deneyimlerini ifade eden işaretlerle verilmelidir.

3-Mesaj, hedefte kişilik gereksinmeleri uyandırmalı ve bu gereksinimlerin karşılanıp giderilmesi için birşeyler önermeli, yol göstermelidir.

4-Mesaj, bu gereksinmelerin giderilmesinde öyle bir yol önermelidir ki, bu yol, birey, kendisinden yapması istenilen tepki için harekete geçerken kendisini hangi grubun içinde bulacaksa o gruptaki durumuna uygun düşmelidir" (Oskay, 1992: 113).

Laswell de ayrıca iletişimin yapısı ve görevlerini üç kategoriye ayırmıştır (Laswell ve Merton'dan akt. Alemdar - Erdoğan, 2002: 135):

-Çevreyi göz altında tutma: Bu görev sayesinde, iletilenler halka ulaşır ve harekete geçilir. Halkı olacak veya olan olaylara karşı uyararak tedbir alınmasını sağlar.

-Çevreye karşılık vermede toplumun parçalarının birbiriyle olan bağıntısını sağlama: Gözlemle elde edilen bilgiler seçilip yorumlanarak çevrede olan olayların en önemlisi iletilmektedir.

-Toplumsal mirasın bir kuşaktan ötekine aktarılması: Bu durumu toplumsallaşma ile açıklamak mümkündür. Bir neslin değer yargıları iletişim sayesinde bir sonraki nesle aktarılmaktadır.

2. Kitle İletişimi

İletişim alanında kitle, kitle iletişim araçlarını takip eden izler grup olarak adlandırılmaktadır.

Bu izler kitle biribirinden habersiz, dağınık ve kopuktur. Her kişi ya da grup farklı zamanlarda kitla iletişim aracını takip etmekte dolayısıyla da belli bir amaçları bulunmamaktadır.

Değişen sınırlar içerisinde değişen bir bileşimle, karakterize olur; ayrı türdendir, tüm toplumsal katmanlardan ve demografik kümelerden gelen büyük sayılarda kişilerden oluşur; ama özgül bir ilgi nesnesini, kendisini güdüp yönetmek isteyenlerin algısına göre seçme davranışında ise türdeştir (Mutlu, 1994: 210-211).

"Kitle" kelimesi toplum içinde hem olumlu hem de olumsuz bir izlenim uyandırmaktadır. Olumsuz olarak değerlendirildiğinde 'amaçsız topluluk' anlamını ifade

etmektedir. Bu da kültür ve zekâdan yoksunluğu beraberinde getirmektedir.

Olumlu anlamı ise, özellikle sosyalist gelenek içinde kitle terimi ortaklaşa amaçlar için bir araya gelerek örgütlenmiş sıradan işçi sınıfının dayanışmasını ve gücünü dile getirmektedir (Mutlu, 1994: 129).

Kitle iletişimi, iletişimden farklı bir kavramdır. İletişimde insanlar karşılıklı olarak ilişki içindeyken, kitle iletişiminde araya araçlar girmektedir.

Bu düşünceden hareket ederek kitle iletişimini, kaynaktan hedefe duygu, düşünce, ileti kısaca mesaj aktarımının teknik aygıtlar sayesinde gerçekleşmesi sürecidir.

De Fleur ve Dennis'e göre kitle iletişimi bir süreçtir ve bu sürecin aşamaları bulunmaktadır. Bunlar (Usluata, 1994: 74):

1-Profesyonel iletişimciler sunu için değişik içerikli iletiler oluştururlar.

2-Bu iletiler mekanik araçlar aracılığında hızlı ve sürekli bir şekilde dağıtılır ya da yayınlanırlar.

3-İleti, çok sayıda ve çeşitli, başka deyişle kitle durumundaki izleyiciye ulaşır.

4-Kitle içerisindeki bireyler iletiyi kendi deneyimlerindeki anlamlara göre yorumlarlar.

5-Sonuçta bireyler şu ya da bu şekilde etkilenirler.

Kitle iletişimi teknolojik araçlarla çalışan, gelişmiş teknik ve kurumlardan oluşur. Bu kurumların amacı, farklı yapıdaki heterojen ve geniş bir şekilde dağılmış kitlelere sembolik bir iletiyi aktarmaktır (Quail - Windahl, 1994: 8).

Kitle iletişimi, bir bakıma iletişimin kurumsallaşmış boyutudur. Bu tür iletişimde iki yönlülük yerine tek bir yönden bahsetmek yerinde olacaktır. Çünkü kitle iletişim

araçlarından hedef kitleye bir mesaj aktarımı söz konusudur. İzler kitle feed back yapmadığı sürece tek yönlülük devam eder.

Kitle iletişimi terimi ilk kez Lasswell tarafından 1940 yılı başında politik güç ve propaganda üzerine yapılan araştırmalarda kullanılmıştır. Bu terimin amacı, toplumun örgütlenmesini yöneten modern koşulları belirtmek ve politik karar alma süreçlerinde, bürokrasilerle onların iletişim teknolojilerinin rolünü vurgulamak; ayrıca toplumsal fenomenlerin çözümlenmesinde iletişimin öneminin tanınmasını sağlamaktır (Mutlu, 1994: 171). Bu doğrultuda tanımlandığında kitle iletişimi, profesyonel iletişimcilerin çok sayıdaki ve türlülük içindeki izleyicileri çeşitli yollardan etkilemek; amaçlanan anlamları yaratmak üzere ileti oluşturmak; iletileri yaygın, hızlı ve sürekli bir biçimde dağıtmak üzere de mekanik kitle iletişim araçlarını kullanmayı içerir.

Kitle iletişiminde önemli olan hangi mesajın hangi araçla kullanılacağıdır. Her kitle iletişim aracının değişik ikna etme yeteneği bulunmaktadır. Örneğin; televizyon hem göz, hem de kulağa hitap ettiği için diğerlerine oranla daha etkili mesajları iletmek için kullanılır.

"İletişim araçları artık yalnızca zihinsel haritaları üretmekle kalmıyor; bilişim olanakları ve telekomünikasyon altyapısıyla iç içe geçip savaş makinasının belkemiğini oluşturmak suretiyle ülkelerin haritalarına yapılan müdahalelerde başlıca rollerden birini oynuyorlar. Savaş neredeyse iletişim araçları ve öğreni (enformasyon) teknolojisi ile eşanlamlı hale gelmiştir. Elbette, üstünlüğü kabul ettirmekte tahrip gücü öne çıkıyor; ama bu gücün sonuç almasını belirleyen her şey bilişim olanakları ve telekomünikasyon altyapısının iletişim araçlarıyla iç içe geçmesinden oluşan

'yeni iletişim makinası'na dayanıyor. Savaşların kulağı ve gözünün, hatta kolunun yerine geçen bütün sistemler, özlerinde, iletişim teknolojilerinden oluşuyorlar. Elektronik haber alma, iletişim teknolojilerinin üzerine oturuyor. Radarlar iletişim teknolojilerinin gelişkin bir örneğinden başka bir şey değil. Güdümlü füzeler, öğreni kuramının yok etme amacıyla uygulama düzlemine geçirilmesinden ibaret. Hedeflerin izlenmesi, bilgisayarların bu izleme çerçevesinde geri besleme (feed-back) ilkesinden yararlanarak uçuşları, atışları yönetmesi, hep öğreni teknolojisi demek. Kısacası, fiilî savaşta siyasal haritaların çizilmesinde iletişim ve öğreni teknolojisi başı çekiyor. Kuşkusuz bu yetenekten tüm insanlığın eşit ölçülerde yararlandığı söylenemez. Yerküreyi öbeklere bölen eşitsizlikler iletişim kapasitesi için de geçerlidir. Ancak, Türkiye bu alanda çok geriden gelen bir ülke olmaktan çıkmış, iletişim teknolojilerinin kullanımında büyük aşamalar kaydetmiştir. Bu durum sadece elektronik medyalar açısından değil, yazılı medyalar ve günlük yaşamın çeşitli alanları içinde geçerlidir" (Uğur, 1991: 33).

Temel kitle iletişim araçları arasında (kitaplar, dergiler, gazeteler), görsel-işitsel yayın araçları (radyo ve televizyon, sinema) sayılabilir. Mekanik bir araç aracılığındaki iletişimde geri bildirimden yoksunluk iletişimin etkililiğini engelleyebilir. Bilinmeyen bir sözcüğü kullanan, davranışlarıyla insanları sinirlendiren televizyondaki spikere o anda ulaşılamaz. Kitle iletişimi, geri bildirim anında alınmadığı için, tek yönlü bir etkinlik olarak sürdürülür. Geri bildirim daha sonra alınabilir; gelecek mektuplar, anket sonuçları, eleştiriler gelecek yapımlar için yararlı bilgiler oluşturabilirler.

Kitle haberleşmesinin etkilerine bakıldığında ise, dağılgan bir etki olduğu söylenebilmektedir. Zira birçok bakım-

lardan kitle haberleşmesi toplum bildirişimi şeklinde işlemektedir. Toplum, diğer haberleşme birimleri gibi hem kod açımlayıcısı, hem yorumlayıcı, hem de kodlayıcı olarak görev yapmaktadır. Kitle iletişimi ile çok yüksek bir dikkat de uyandırılabilmektedir (Oskay, 1992: 127-129).

2.1. Kitle İletişiminin Özellikleri

1-Kitle iletişimin hedef kitlesi geniştir: Kitle iletişimi pek çok topluma hitap edebilmektedir. Uzaklardaki insanlar kitle iletişimi sayesinde dünyadaki olaylardan haberdar olmaktadır.

2-İzler kitle çeşitli toplumsal kümelerden gelen, değişik ve çeşitli niteliklere sahip insanlardan oluşan ayrı türden bir topluluktur.

3-İzler kitle, kimliksiz bir topluluktur. Yani bu toplum üyeleri genelde birbirlerini tanımaz.

4-Kitle iletişimi kamusaldır, içeriği herkese açıktır.

5-Kitle iletişim araçları kaynaktan uzakta bulunan birbirinden ayrı olarak konumlanmış çok sayıda insanla aynı anda ilişki kurabilir.

6-Kitle iletişimi karmaşık biçemsel kurumları gerektirir.

7-İletişimciyle izler kitle arasındaki ilişki izler kitlenin kişisel tanışıklığı olmayan, profesyonel iletişimci rolündeki kişiler aracılığıyla kurulur

8-İletişim iki yönlüdür

9-Kitle iletişim araçlarının ürünleri hem fiziksel anlamda, hem de bireye, maliyetinin oldukça az olması nedeniyle parasal anlamda halkın çoğunluğu için kolayca elde edilebilir.

2.2. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları denilince akla ilk gelen gazete, radyo ve televizyon olmaktadır. Ancak yazılı, görsel ve işitsel daldaki tüm yayın organları kitle iletişim araçları içine girmektedir.

Kitle iletişimi yakın dönemde ortaya çıkan bir kavramdır. Basın-yayın sanayiindeki gelişmeler, radyo ve televizyon gibi sesli ve görüntülü basının yaygınlaşması, teknolojideki hızlı gelişmelerin klasik basın kavramıyla ifade edilemeyecek bir boyuta ulaşması, bu gelişmelerin tümünü kapsayacak bir kavrama ihtiyaç göstermiştir. Kitle iletişimi bütün bunları içeren bir kavram olarak kullanılmaktadır. Kitle iletişimini sağlayan gazete, radyo, televizyon gibi araçlara da kitle iletişim araçları adı verilmektedir (Demir, 1998: 9).

Kitle iletişim araçlarını sadece gazete, radyo ve televizyonla sınırlamak mümkün değildir. Aynı zamanda dergi, kitap, telefon, internet vb. araçlar da kitle iletişimini gerçekleştirmelerinden dolayı bu grup içerisinde yer almaktadır.

Bu araçlar insanların bilgilenmesini, bir yerden ya da bir başkasından haberdar olmasını sağlamaktadır.

Bilgi ve enformasyon günümüzde maliyet açısından oldukça pahalı bir hale gelmiştir. Bu tür araçlar insanlara oturdukları yerde dünyayı gezdirmekte ve onların görmediği yerleri tanıtmaktadır.

Kitle iletişim araçları temelinde bilgi üretiminin bulunduğu tek toplumsal kurum değildir. Hatta bu araçların kendileri çok ender olarak doğrudan bilgi üretirler. Buna karşılık, başta eğitim ve bilim olmak üzere siyaset, hukuk vb. başka toplumsal kurumların her biri doğrudan ya da dolaylı olarak önemli ölçüde bilgi üretirler. Ancak bu başka

kurumların işleyişlerini, iletişim olgusu ve iletişim araçlarının işleyişlerinden soyutlamak olanaksızdır. Çünkü iletişim araçları, bu kurumlara geniş kitlelerle buluşma kanallarını sunmaktadır (Kaya, 1985: 62).

Duman ve ıslık gibi ilkel yöntemlerle başlayan iletişim, daha sonra kitle iletişim araçları olarak nitelendirdiğimiz gazeteye, radyoya ve de televizyona bırakmıştır. Bilgisayar ve internet son olarak da cep telefonlarının bu araçlar içine katılmasıyla iletişim ortamı yeni bir boyut kazanmıştır. Günümüzde gazete, radyo, televizyon, internet vb. kitle iletişim araçlarına sahip olanlar, bunları yaşantılarının vazgeçilmez unsuru olarak değerlendirmektedirler.

Günümüzde hızlı haber alma bakımından kişiler radyo dinlemekte, olayları görüntülü izleyebilmek için televizyona yönelmekte, olayları derinliğine öğrenebilmek, önemini kavrayabilmek amacıyla da gazeteleri okumaktadırlar.

Kitle iletişim araçlarının sunduğu mesajın algılanmasında bireyin birtakım özellikleri de etkili olabilmektedir. Bireyin eğitim durumu, algılama hızı, deneyimleri mesajın içeriğinin anlaşılabilmesinde önemlidir.

Kitle iletişim araçları sayesinde insanların hayatlarında hem olumlu hem de olumsuz yönde değişiklikler olmaktadır. "Halloran gibi aydınlara göre iletişim araçları ahlâksızlığı, düzenbazlığı, günahkârlığı teşhir eden; ifade özgürlüğünün bekçisi olarak çalışan; milyonlara kültür getiren; halka günlük, zararsız eğlence sunan; dünya olayları hakkında insanları aydınlatan; ekonomik örgütlerin gelişmesi için ürünleri satın alma ve tüketimi bıkmadan ısrarla tekrarlayarak yaşama düzeyini daha da geliştiren sadık hizmetkâr ve kurtarıcıdır" (De Fleur'dan akt. Alemdar - Erdoğan, 2002: 137).

Kitle iletişim araçları gerçekte birbirinin devamıdır. Her yeni kitle iletişim aracı bir önceki kitle iletişim aracından birşeyler almaktadır (Eco, 1991: 108). Örneğin televizyon, kendisinden önce en çok ilgi gören radyodan birtakım özellikler almıştır. Bu da, sestir. Ses radyodan alınmış, buna görüntü de eklenerek yeni bir aygıt ortaya çıkarılmıştır.

Bir toplumda yaşayan insanların kitle iletişim araçlarına duyduğu güven farklıdır. Genel olarak görüntü ve ses ögesini birlikte kullanan televizyon, insanları ikna etmede ve onları kendi söylediğine inandırmada ilk sırada yer almaktadır.

Kitle iletişim araçları toplumun aynası gibidir. Bir toplumun kitle iletişim araçlarının incelenmesi o toplumun durumu hakkında bilgi verebilmektedir. Kitle iletişim araçları, yukarıda değinildiği gibi bilginin yayılmasında ve insanları etkilemede büyük bir paya sahiptir. Eğer bilginin yayılmasında kitle iletişim araçları anahtar role sahipse bunlar tamamiyle tarafsız olmak, yanlı yayın yapmamak zorundadırlar (Dagenais, 2001: 2).

2.3. Kitle İletişim Araçlarının Özellikleri

1-"Kitle iletişim araçları belirli bir süreklilik ve düzenlilik göstermektedirler.

2-Kitle iletişim araçları düzenli yayınlar ile ürettikleri içeriklere yönelik bir talep yaratmaktadırlar.

3-Kitle iletişim araçları yoluyla aktarılan iletilerin bir başka özelliği, belgesel bir nitelik ve değer taşımalarıdır.

4-Her yerde, aynı zamanda ve olay anında ileti aktarabilme özellikleri vardır.

5-Haber toplama ve dağıtımında daha hızlıdır" (Kaya,

1985: 12-13).

2.4. Kitle İletişiminin Önemi

Kitle iletişimi, günümüz enformasyon devrimi için büyük önem taşımaktadır. İnsanların bilgiye ve bilgilenmeye ihtiyaç duyduğu son dönemlerde kitle iletişiminde de yeni teknolojiler ortaya çıkmakta ve bu teknolojiler sayesinde insanlar bilgiye anında ve doğru bir şekilde ulaşabilmektedirler.

Kitle iletişim sürecinin bireyler veya toplum için ne gibi bir önemi olduğu sorusu uzun zamandır yoğun ve ateşli bir şekilde tartışılmaktadır.

Kitle iletişim araçları bireylerin aileden aldıkları bilgileri pekiştirmekte ve okula gitmeden uygulamaya doğru itmektedir. Yani kitle iletişim araçları sosyalleşme açısından da büyük önem taşımaktadır. Sosyalleşme; "bir ferdin herhangi bir grup faaliyetine katılmasında, kendinden beklenen rol ve ilgili normlardan haberdar olmasıdır" (Cereci, 1996: 46).

Sosyal veya toplumsal evrim, iletişim değişmelerindeki şekillenme ile paralellik göstermektedir. Her toplumun kendine özgü bir iletişim şekli vardır. Toplumlar artık iletişimlerindeki teknolojiyle değerlendirilmektedir. Kimi hala televizyona bağlıyken diğeri, internet ve uzay çağını yakalamıştır.

Kitle iletişim araçları toplum üzerinde büyük bir öneme sahip olduğu gibi, tek tek bireyler üzerinde de oldukça etkilidir. Bireyler kitle iletişim araçlarıyla adeta yönlendirilmektedir. Bunun yanında diğer ülkelerde veya yerleşim birimlerinde olan olaylardan da kitle iletişim araçları sayesinde haberdar edilmektedirler.

3. İletişim ve Kitle İletişimi İlişkisi

"Bir tarafta kitle iletişimini 'sosyal iletişimin özel bir şekli' olarak tanımlayanların bulunmasına karşılık, diğer tarafta kitle iletişimini, iletişimin herhangi bir şekli olarak gören bilim adamları bulunmaktadır.

Kitle iletişimi belli, spesifik sosyal grupların veya üyelerinin teknik araçlar sayesinde heterojen olan ve geniş alana yayılmış sayıca fazla insanlara sembolik içerikleri iletmeye veya ulaştırmaya çalıştıkları bir süreçtir.

Buna göre,

"1-İletişim ve kitle iletişiminin oluşması için dinleyici kitlesinin de mesajlara tepki göstermesi gerekmektedir.

2-Kitle iletişimi sürecinde dolaylı bir karşılıklı etkileşim söz konusudur. Kitle iletişimi tek yönlü değil, iki yönlüdür.

3-İletişim ile kitle iletişim arasındaki fark, spesifik amaçtan kaynaklanmaktadır. Genelde sosyal iletişimde içeriğe yönelik amaç ilk planda iken, kitle iletişiminde duruma yönelik amaç ilk plana geçmektedir." (Gökçe, 1993: 81-82).

4. İletişim ve Kitle İletişimi Arasındaki Farklılıklar

İletişim ve kitle iletişimi arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bunlar (Aziz, 1990:10):

1- Yapısal farklılıklar:

-Göndericide farklılık: Kitle iletişiminde iletiyi gönderen bir kurum ya da kurumlaşmış kişidir.

-Alıcıda farklılık: Kitle iletişiminin seslendiği alıcı, bireydir. Ancak bu bireysellik yüzyüze iletişimde farklılık göstermektedir. Çünkü alıcının iletiye olan tepkisi gönderici tarafından hemen alınamaz. Hatta bazı durumlarda hiç alınamaz.

-İletide farklılık: İletişim ile kitle iletişiminde verilen mesajların nicelik ve nitelik yönünden farkı vardır. Nicelik yönünden bu fark, mesajın sayısının kitle iletişiminde çok olması ile kendini gösterir. Kitle iletişiminde sürekli bir mesaj girdi çıktısı vardır. Nitelik yönünden de kitle iletişimindeki ya da yüzyüze iletişimdeki ileti arasında fark vardır. Kitle iletişiminde verilen herhangi bir ileti program içerisinde sürekli ve sistemli olarak verilir. Oysa genel iletişim olgusunda bu tür program, plan ve sistem söz konusu değildir.

2-Genel farklılıklar:

-Kitle iletişiminde iletişim bireyler arasında değil, bir toplum içerisinde aynı yapıda, türdeş olmayan ve kesin olarak tek tek özellikleri bilinmeyen bir kitleye bu iş için geliştirilmiş araçlar yoluyla yapılır.

-Kitlesel iletişim sırasında iletiyi alan ile veren arasında çok genel ilişkiler dışında (para ile gazete alma ya da abone olma vb.) herhangi bir ilişki söz konusu değildir."

■ II. BÖLÜM

HABER, HABERCİLİK VE TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

1. Haber, Habercilik

1.1. Toplum ve Haberleşme

Tarihin kaydettiği dönemlere kadar uzanabilen bilgi, insanlara toplum içinde yaşadıklarını, insan hayatının toplum hayatıyla birlikte süregeldiğini göstermektedir.

Haberleşme terimi, sosyal davranışın bütününü kapsar. Çünkü insan ilişkilerinin gücü, insanın hem maksatlı, hem de maksatsız haberleri sayısız yollarla gönderip alma yeteneğine dayanır (Tokgöz'den akt Sarmaşık, 1990: 1).

Toplumun bireyi olan insan, daima çevresinde olup bitenleri öğrenmek, kendi başına gelenleri başkalarına duyurmak, bunlar üzerinde düşünmek ve düşündüklerini de başkalarına iletmek ihtiyacı duymuştur. İşte bu ihtiyaç, yani yaşanan anda olup bitenleri öğrenmek merakı 'haberleşme' eylemini yaratmıştır. Biri alıcı diğeri verici olarak nitelendirilen iki kişi, iki taraf arasında, herhangi bir aracı olmadan yapılan bu tür haberleşmeye, doğrudan doğruya haberleşme denilmektedir. Bu tür haberleşmenin başlıca özelliği, sözlü oluşudur. Ancak bu haberlerin, üçüncü şahıslara da aktarılması mümkündür. Bu takdirde alıcı ve vericilerin sayısı artmakta ve giderek zincirleme bir haberleşme söz konusu olmaktadır.

İşte bu haberleşme eyleminin en eski, en etkin ve en yaygın aracı, özellikle yazının icadından günümüze kadar çeşitli aşamalar geçiren ve yirminci yüzyıl dünyasında

"dördüncü kuvvet" olarak nitelendirilen, 'basın'dır. Konuya bu açıdan bakıldığında, basının ilk insan topluluklarıyla yaşıt olduğu görülmektedir.

İnsanlar birbirleriyle haberleşme ihtiyacındadırlar ve insanlar arasındaki ilk haberleşme 'işaretleşme' ile başlamıştır. İşaret ve seslerle doğrudan doğruya yapılan bu kişisel haberleşme yanında, haberlerin ulaştırılmasının mekânla ilgili olduğu, araya uzun mesafeler girdiği zamanlar, doğrudan doğruya haberleşmenin sosyal bağın devamlılığını sağlamaktaki yetersizliği anlaşılarak, yaya ve atlı haberciler gönderilmesi zorunluluğu doğmuş bulunmaktadır. Ancak haberlerin yaya veya atlı haberciler aracılığıyla ve kişiden kişiye aktarılmak suretiyle iletilmesinde bazı sakıncalar ortaya çıkmış, iletilen haberin anlamının değiştiği, çoğu kez söylenti haline geldiği, habercilerin haberleri genellikle kendi amaçlarına dönüştürdükleri görülmüş, bu sakıncaları ortadan kaldırmak amacıyla bazı toplumlarda insan hafızasına ağırlık ve önem verilmiş, haberlerin ezberletilmesi yolu seçilmiştir.

Yazının icadına kadar bu şekilde biçimlenen doğrudan doğruya haberleşme eylemi, yazının icadından sonra dolaylı haberleşme şekline dönüşmüş, insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin mahiyeti değişmiş, bu ilişkiler daha karmaşık bir durum kazanmış, yazı haberin kaynağına dönebilmeyi sağlayan sağlıklı bir araç olmuştur.

Yazının icadından sonra haberleşme eylemi birçok aşamalar geçirmiş, daha ileri toplumlarda uygarlığın evrimine paralel bir gelişim göstererek önce basını, sonra da teknik, ekonomik, sosyal, hukuki ve kültürel olanaklardan yararlanarak, çağdaş basını oluşturmuştur.

1.2. Haber ve Habercilik Nedir?

Haberin pek çok akademisyen tarafından tanımı yapılmıştır. Kimi akademisyenler "haber, haberciler tarafından üretilendir" (Schudson, 1996: 141) derken, bir diğeri "haber, olan şeyler değil, birilerinin olduğunu söylediği şeydir" (Schudson - Manoff, 1986: 15) yorumunu yapmaktadır. Tanımlar belki aynı değildir; ama birleşilen tek bir nokta bulunmaktadır: Olan olaylar.

Haber, okuyucu, dinleyici ve izleyici için öncelikle yeni gerçeklerle ilgili doğru ve anlaşılır bilgilerdir (Schneider - Raue, 2000: 40).

Haber, kişileri bilgilendirir, eğitir, eğlendirir, üzer, sevindirir. Haber gerçekle bağlantılı ya da gerçeğin ta kendisi olduğu sanılmasından dolayı, en etkili medya içeriğidir (Girgin, 2000: 73).

Haber, insanoğlunun düşünce ve uygarlık planında en fazla gerek duyduğu ve yararlandığı ögelerden biridir. Bu öge, kişinin ve toplumların ileriyi görmesinde, gelişmesinde, doğruları seçmesinde, ilerlemesinde, sağduyu geliştirmesinde, eğriyle doğruyu ayırt etmesinde, bireysel ve toplumsal ahlâkın yerleşip pekişmesinde, bireylerin ve toplumların birbirlerine yaklaşıp anlaşmalarında sürekli olarak baş rolü oynamaktadır. Haber, bugünün insanı için özümleme sistemi mide değil, beyin olan yaşamsal bir gereksinimdir. Bundan yoksun kalan bireyin sosyalleşmesi beklenemez.

Haberler yazılı, görsel ve işitsel basın tarafından en çok dikkat edilen, özen gösterilen başlıklardan biridir.

Bir haberi 'haber' yapan, onu hazırlayanların dünya görüşleridir. Muhabir ve editörler, hayallerindeki 'ideal' veya 'model okur'a hitap ederler, zira bu okurla aynı dünya

görüşünü paylaştıklarını düşünürler. Sosyal ilişkiler yardımıyla edinilen ve ortaklaşa kullanılan 'soyut fikir şemaları' veya 'tutumlar', haberlerin hazırlanması ve idrakinde çok önemli unsurlardır. Zira insanlar, genellikle sahip oldukları bilgiler, inançlar ve tutumlarına muvafık olan malumata dikkat eder ve bunları daha iyi hatırlarlar. Okuyucular bir gazete okurken, bu gazete hakkında edindikleri görüşler yardımıyla idraklerini yönlendirir, belli beklentiler içine girerler. Bir haber hazırlanırken aktif olan idrakî süreçlerle bu haber okunurken faal duruma geçen süreçlerin kesişimiyle, arzu edilen mesajlar aktarılır. Bir medya kuruluşunun 'önemli' bularak spot ve manşetlerle vurguladığı bir haber, ideal okurun beklentilerine cevap verecek şekilde takdim edilir ve muhatap kitle tarafından da beklenilen şeylerle karşılaşma rahatlığıyla kolayca alınır. Yani bu haberler, öyle bir formatta sunulur ki, okurlar alternatif yorumlar yapamaz, kendilerine has yeni idrak çerçeveleri kuramaz, hatta kurmaları gerektiğini bile düşünemezler. Halbuki çok önemli kabul edilen bilgiler, başka bir kişi veya grup tarafından önemli görülmeyebilir. Demek ki aslında önemsiz malûmatı manşete taşıyıp önemli bilgileri arkaya iten veya tamamen hariç tutan bir medya organının tarafsız olduğu söylenemez. Bir gazeteci, haberine haber değeri veren ve üslûbunu şekillendiren bazı açık veya gizli unsurların tesiri altındadır. Öncelikle bu gazetecinin belli tutum ve inançları vardır. Çalıştığı gazetenin çatısı altındaki diğer gazetecilerle ve dışarıdaki elitlerle ilişki içindedir. Bu gazetenin dahilî kural, hedef ve stratejilerine dikkat etmek zorundadır. Özel bir kuruluş veya kamu kurumu olarak bu gazetenin harici gaye ve menfaatlerini de göz ardı edemez. Bu medya organı, diğer medya kuruluşları ve kurumlarla

(devlet, hükümet, iş dünyası vs.) ilişki içindedir. Son olarak, bu gazetenin tarihi ve kültürel bir misyonu vardır.

Postman ve Powers'a göre haber malın üç ana karakterini de taşır (1996:16):

1-Haber endüstriyel kapitalist ortamda gelişmiştir, üretim ilişkilerini ve bu ilişki düzeninin bir ürünü ve ifadesidir,

2-Alınıp satıldığı veya belli çıkarlara hizmet yönünde kullanıldığı için, kullanma (fayda) değerine sahiptir,

3-İnsan emeğinin bir ürünüdür, kapitalist pazar sisteminde başkalarının kullanması için el değiştirir.

Öncelikle haberin bir eğlence değil, demokratik toplumlarda bir gereksinim olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

1.3. Haberin Amacı

Haber, insanların bilgilendirilmesinde doğrudan doğruya birinci derecede rol oynayan etkendir. İnsanlar etraflarında olup bitenlerden haberdar olmak için öncelikli olarak haberleri takip etmektedirler. Bu eylemi gerçekleştirmek için ya günlük gazetelerden, ya televizyondan, ya radyodan ya da günümüz teknolojisinin getirdiği internetten faydalanırlar. Ancak çoğunlukla haber alma eylemini televizyon aracılığıyla yaparlar.

Haberin amacı, gerçekleşen herhangi bir olayın kitlelere aktarılmasıdır. Yukarıda da değinildiği gibi haber, 'olay'dır. Olay ise, çeşitli olguların belirli bir yer ve zaman içerisinde meydana gelmesi sürecidir. Olay, ayrıca ortaya çıkan, oluşan durumdur. 'Olay'ı geniş anlamda düşünmek gerekmektedir. Olay, bir eylemin yanı sıra bir söylem de olabilir. Ancak olay, onu gözlemleyen varsa ve haber olabilecek değerlere sahipse haber olmaya adaydır. Gözlemleri, duyumları iletmek ise haber üretmektir (Girgin, 2000: 73).

Haber üretilirken birtakım kurallar da göz önünde bulundurulmalıdır. Bunların en başında da objektiflik ve doğruluk gelmektedir.

1.4. Kitle İletişiminde "Haber"

Kitle iletişim araçlarının en güçlü ürünleri, taşıdıkları en önemli ileti haberdir; haberi taşıyan araç da basın, radyo ya da televizyondur. Okumayı gerektiren basın göze, duymayı gerektiren radyo ise kulağa yöneliktir. Oysa, imgelerle sesleri bütünleştiren televizyon hem gözü hem de kulağı çalıştırır. Pek çok kişi haber makinesine, söylenene güvenir, inanır. Haber yansız ve yetkili ağız sıfatını taşır. Ancak, haber de öteki ürünler gibi satılır ve alınır. Haberler yaratılır, çoğunlukla da aracılardan gelir (Usluata, 1994: 20).

Henry David Thornau, bir felsefeci için haberin yalnızca bir dedikodu olduğunu savunmuştur. Köşe yazarı Walter Lipmann da haberin işlevinin bir olayı belirlemek olduğunu, "kim, neyi, ne zaman, nasıl yaptı" öyküsüyle sınırlandığını yazmış ve bir benzetme yaparak, haberin tohumdan toprak üstüne fışkıran ilk filizi bildirdiğini toprak altında olanları ise anlatmadığını öne sürmüştür. Genel görüş, doğruluğun işlevi olan gizli kalmış bir gerçeği aydınlığa çıkarma ile güç koşullar altında hızlı bir çalışmanın ürünü olan haberin birbirine karıştırılması yönündedir. Ayrıca gazeteciler kaynakları kendi çıkarları doğrultusunda olayları bildirme çabasındadırlar. Bernard Roschco, haberin kişilerin kafalarında bir anda ışık yaktıran yüzeysel bilgi olduğu, basılmış bir haberin bir yandan toplumsal bir ürün, bir yandan da örgütsel bir ürün olarak iki kökeninin bulunduğu görüşündedir.

Kitle iletişim araçları için habere değer konular şöyle sıralanabilir:

1-Yenilgi, başarısızlık, karmaşa, gerilim: Olumsuzluk dramatik etki nedeniyle "kötü haber iyi haberdir" ilkesine bağlılık: Örneğin felçli bir çocuğun artık son anlarını yaşadığının bildirilmesi toplum kuralları açısından olumsuzdur. Ancak bu haber, yayınlandığı andan itibaren toplumdaki insanların ilgisini çekebilmektedir.

2-Ülkeye, kültüre, coğrafyaya yakınlık, yerellik: İnsanların bulunduğu çevreyle ilgili haberler 'algıda seçicilik' nedeniyle daha fazla dikkat çekebilmektedir. Örneğin, Türkiye'deki ekonomik kriz haberiyle Arjantin'deki ekonomik kriz haberinin aynı ölçüde dikkat çekmesi mümkün değildir. İnsanlar yaşadığı mahalle, ilçe, il, ülke sıralamasıyla habere ilgi duymaktadır.

3-Yenilik - güncellik: "Güncel olan her türlü olay basın yoluyla kamuoyuna aktarılır" (Girgin, 2000: 82). Yeni olan kolay anlaşılır. Bazen, sıkça yinelenen birşey de yeni olabilir (Schneider - Raue, 2000: 40).

Yeni meydana gelmiş bir olay haber değeri taşıyorsa haber olarak yayınlanır. Eskiden olmuş fakat yeni ortaya çıkmış olaylar da aynı şekilde haber olarak aktarılabilir. Örneğin, 'sapık' olarak kamuoyuna tanıtılan Rehber Öğretmen'in ruhsal durumu daha önceden vardır, ancak yaptığı işler yeni ortaya çıktığı ve haber değeri taşıdığı için kamuoyuna, çocukları konusunda bilgilendirilmeleri için aktarılmıştır.

4-Başarı - toplum üzerine etki: Haberler yayınlandığı andan itibaren toplumdaki insanlar üzerinde etki yapmalıdır. İnsanlar izledikleri haberin etkisinde kalırsa o zaman haber başarıya ulaşmıştır.

5-Olağandışılık - sıradışılık: İlgi çekmek, kişisel ya da toplumsal gereksinimlere cevap vermektir. "Kişiler genelde kendilerini birinci derecede ilgilendirdiğini düşündükleri sorunlara ilgi göstermektedirler. Gelişen teknolojiyle de kişilerin ilgi alanları genişlemiştir. Günümüzde kişilerin ilgisi, sempati, duygu, seks, gelişme, yaş, çelişki, çatışma, drama, alışılmadık çıkış, gerilim, heyecan romantizm, bilim, hayvanlar dünyası, macera, riziko gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. İlginçlikten amaç, sıradanlıktan kurtulma, olağan dışı eylemler ya da söylemler arayışıdır. Haber dilinde ilginçliğin belleklere yerleşmiş en belirgin tanımını New York Sun'dan John Bogart, 1880 yılında, 'Köpek insanı ısırırsa haber değildir, insan köpeği ısırırsa haberdir' diyerek yapmıştır" (Girgin, 2000: 85).

Haber üretimini, içinde yaşanılan toplum ile haberi üreten kurumun yapısı etkiler. Hedef kitlenin kimliği, toplumun yaşam biçimi, gelenekleri, olayın niteliği, haberin kaynağının kimliği, haberin yayılmasını isteyenin çıkarı, hükümetin tutumu, ne tür bilginin verildiği ve neyin gizli tutulduğu, ekonomik durumun halk üzerindeki baskısı dışarıdan haberi etkileyen güçlerdir. Ürünü biçimleyen haber odasının içindeki güçler ise izlenen gazeteciliğin türü, uğraşa yönelik tutum, kitle iletişim aracının ve teknolojisinin türü, kurumun haber yazanlara tutumu, zaman, yer ve ekonomik kısıtlılıklardır.

1.5. Haber Çeşitleri

Haberler niteliklerine ve içeriklerine göre olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bunlar dışında bir de değişik haber çeşitleri bulunmaktadır.

1.5.1. Niteliklerine Göre Haber Çeşitleri

1-Genel Haberler: Konuları itibariyle her zaman ortaya çıkabilecek haberlerdir. Bu tür haberler fazla dikkat istemez, hergün sıkça karşı karşıya gelinen rutin olaylardır. Üçe ayrılır:

-Kısa ve kişi haberleri

-Konuşmalar, görüşmeler, yayınlar

-Toplantılar, gösteriler, yarışmalar, şenlikler

2-Basit Haberler: Konulu haberlerdir. Muhabirler bu tür haberleri fazla uğraşmadan ve yorulmadan, yorum yapmadan yazabilirler.

Dörde ayrılır:

-Ölüm, hastalık, cenaze haberleri

-Yangın, sel, deprem gibi doğal afetler, kazalar

-Mevsim ve hava durumuyla ilgili haberler

-Cinayet haberleri

3-Karmaşık Haberler: Bu tür haberler yorumu gerektiren, ayrıntı, uğraş ve araştırma isteyen haberlerdir. Karmaşık haberleri yazmak uzmanlık işidir. Beşe ayrılır:

-Mahkeme haberleri

-Siyasal parti haberleri, politikaya ilişkin gelişme ve değişim haberleri, hükümet çalışmalarını yansıtan haberler

-İş ve çalışma hayatına ilişkin haberler, endüstri ve tarımsal amaçlı haberler.

-Eğitim, uzay, deniz, bilim ve araştırmaya dayalı haberler

-Din, tarikat, felsefe gibi olayları yansıtan haberler

4-Özel Konulu Haberler: Yoruma dayalı haberlerdir. Genelde magazin gazeteciliğinde uygulanır. Uzmanlık ister. Gazetelerin en çok okunan ve ilgi gören bölümleridir. Dörde ayrılır:

-Sosyete, kadın, dedikodu haberleri

-Spor haberleri

-Edebiyat, güzel sanatlar ve diğer haberler, eleştiri içerikli haberler

-İmzalı yazılar" (Tokgöz 2003: 197).

1.5.2. İçeriklerine Göre Haber Çeşitleri

1-"Sert Haberler: Genelde geçmiş bir olaydır. Bugünün haber dili üslûbunda ve aşağı yukarı medyanın tümünde 'geçmiş zaman'la ifade edilmektedir.

2-Yumuşak Haberler: Tahmini bir olaydan magazin haberlerine kadar uzanan bir süreci içine almaktadır" (Bülbül, 1997: 109).

1.5.3. Değişik Haber Çeşitleri

1-Özel Haber: Rutinler dışında ve belli kaynakları devre dışı bırakarak, muhabirin kendi çabasının ürünü olarak ulaştığı haberlerdir. Özel haber, sadece bir gazetede yayınlanacağı için kamuoyundan yazan muhabir ve yayınlayan gazete için olumlu tepkiler gelir. Özel haber, uzun uğraş ve emek isteyen bir gazetecilik türüdür.

2-Risk Taşıyan Haberler: Gazetecilik açısından bazı haberler risk taşımaktadır. Bu nedenle haber, sağlam verilere dayandırılmalı, açıklayıcı belgeler mutlaka bulundurulmalıdır.

3-Makas Haberler: Başka gazetelerde daha önce yayınlanmış haberleri ve yazıları keserek tekrarlamak oldukça sık görülen bir olaydır. Bu tür uygulamalar, kitleyi basın organından uzaklaştırmaktadır.

4-Olumsuz Haberler: Haberin giriş ve diğer bölümlerinde doğruluğu saptanmış olumsuz kısımları da vermek

gereklidir. Haber hep olumlu bir şekilde olmayabilir. (Bülbül, 1997: 109). Olması beklenen bir olayın olmaması da haber olarak verilmelidir.

1.6. Olayın Habere Dönüşümü

Gün boyu meydana gelen binlerce olay arasından hangilerinin haber yapılacağı, gazetecilik mesleğinin pratiğiyle uğraşanları ve konunun teorik boyutunda çalışan araştırmacıları ilgilendiren konuların başında gelmiştir. Gazetecinin uygulamada birinci işi haberin dolaşım zincirinin herhangi bir noktasında, haber haline getireceği olayı ya da haber haline getirilmiş olaylar arasından hangisini kullanacağını seçmektir (Gaillard, 1991: 30). İçinde çatışma, gerilim, tehdit ve şiddet taşıyan olaylar kolaylıkla haber olur (Edgar, 1998: 148). Gazeteciler; haber değeriyle ilgili ölçütleri hesaplamak gibi bir lükse sahip değillerdir. Bu nedenle olaylarla ilgili ilk değerlendirmeyi genellikle mesleki formasyonlarına ve kişisel sezgilerine dayanarak yaparlar.

Gaillard (1991) olay seçimindeki ölçütleri üç ana kısımda toplamaktadır: Güncellik, olayın anlamı ve ilgi.

1-Güncellik: Haber tanımlarında olayın yeni olması unsuru yer almaktadır. İnsanların, haber alma ihtiyaçları yeni gelişmeleri öğrenmek ekseninde yoğunlaşır. Kamunun bilme isteğini gazetecinin yerine getirmesi zorunludur. Gün içinde farklı ve pek çok olay meydana gelmekte, her yeni olay bir öncekini eskitmektedir.

Haberciler, yeni olanı rakip kuruluşlardan önce vermek yarışındadırlar. Bu yarış, hedef kitle tarafından ayrıntılı olarak bilinmese de, sonuçta, herkes, doğal olarak bir haberi önce verebilen yayın kuruluşunu izler. Habercilik yarışında, bir haberi rakiplerinden önce vermek, haber atlatmak diye

adlandırılır, bunun tersi de, haber atlamaktır ki, bir haberci için düşülebilecek en zor durumdur.

2-Olayın anlamı: Kimi olaylar, kendi doğaları gereği haber değeri taşırlar. Bu durumda, haberci için seçim zor bir iş olmaktan çıkar. Ancak anlamlı bir olay her zaman çok açıkça sezilemeyebilir. Bazen, yeterince değer atfedilmeyen bir olay, aslında haber olmayı ya da daha geniş bir haber olmayı hak edecek bir anlam taşıyor olabilir. Bu noktada habercilerin bilgi ve sezgileri önem kazanır. Haberci bilgili ve güçlü sezgiye sahipse olayın anlamını kolayca kavrayabilecektir (Şeker, 1999: 17).

Olayın anlamı, olayın zaman ve mekan içindeki yankılarının yaygınlığı olarak tanımlanır. İnsanlar yakın çevrelerinde olan olaylara karşı daha ilgilidirler. Önce kendi sokakları, mahalleleri, ilçeleri, illeri, ülkeleri gelir. Dış ülkelerde olan olarlar kendi çevrelerindeki kadar ilgi çekmez.

3-İlgi: Haber seçiminde üçüncü ölçüt ilgidir. İlgi kelimesi haber için soyut kalmaktadır. Çünkü her insanın olaylara bakışı ve ilgisi farklıdır. Ancak ortak ilgi çeken konular da vardır. Örneğin; önemli bir gösteri, büyük bir toplumsal hareket, çok ölümlü bir kaza, ulusal takımların maçları kamunun ilgisini çekecek olaylardır.

Günümüzde insanların ilgisini çeken olay oldukça artmış ve çeşitlenmiştir. Bunda yeni olguların ve kavramların toplum hayatına girmesinin de rolü vardır. İnsanlar artık borsa, para, banka, eğitim, sağlık, yerleşim, çevre, otomobil, bilim, bilgisayar vb. konulara ilgi göstermektedirler (Süter, 1996: 1084)

Gaillard ilgi ölçütünün ikinci bir boyutu olduğunu ifade etmekte ve insanların, kimi olaylarla psikolojik bir takım etkenlerden dolayı ilgilendiklerini aktarmaktadır. Örneğin;

kültürel yakınlık bulunan ülkelerle ilgili haberlerin, insanların daha çok ilgisini çekmesi psikolojik ilginin bir sonucudur (Gaillard, 1991: 79).

1.7. Haberin Yapılandırılması Süreci

Haberin değeri ile ilgili olarak yapılan kapsamlı çalışmalardan biri ve bugünkü geliştirilmiş haber değeri teorilerine büyük oranda kaynaklık etmiş olanı Galtung ve Ruge'nin araştırmasıdır. Bu araştırmaya göre haberin değer unsurları şu şekilde sıralanmıştır (1973:134) :

1- Sıklık: Olayın meydana geliş aralığı medyanın yayın aralığına ne kadar uygunsa haber olma ihtimali o kadar yüksektir.

2- Eşik Değeri: Bir olayın yoğunluğu yükseldikçe haber olma ihtimali artar.

3- Şüphesizlik: Olayın anlamı belirsizlik içermiyorsa haber olma ihtimali artar.

4- Anlamlılık: Olay, kültürel yakınlık ve ilgililik barındırıyorsa haber olma ihtimali yüksektir.

5- Uyumluluk: Olay, medya alıcılarının taleplerine ve beklentilerine uygunsa haber olma ihtimali artar.

6- Beklenmediklik: Ansızın meydana gelen, tahmin edilemeyen, beklenmedik olaylar daha kolay haber olur.

7- Devamlılık: Bir olay bir kez haber yapılmışsa, takip eden olayların haber olma ihtimali yüksektir.

8- Çeşitleme: Haberin çeşitlenmesi amacıyla kimi konular denge sağlayıcı olarak daha kolaylıkla haber yapılırlar.

Olaydan habere geçiş sürecinde kültüre bağlı faktörlerin de olduğunu kabul eden Galtung ve Ruge (1973:134-135) aşağıdaki dört faktörün 'dünyanın en azından kuzeybatı köşesinde' etkin olduğunu ifade etmektedirler.

9- Seçkin milletlerle ilgililik: Olay ne kadar seçkin milletleri ilgilendiriyorsa, haber konusu olma ihtimali o kadar yüksektir.

10- Seçkin kişilerle ilgililik: Olay ne kadar seçkin insanlarla ilgiliyse haber konusu olma ihtimali o kadar fazladır.

11- Kişiselleştirilebilme: Belli bireylerle özdeşleştirebilmek suretiyle bir olaya ne kadar kişisel plandan bakılabiliyorsa, haber olma ihtimali o kadar yüksektir.

12- Negatif bağlantı: Bir olay sonuçları açısından ne kadar olumsuzsa, haber olma ihtimali o kadar fazladır.

1.8. Haber Değeri Nedir?

Haber değeri genel olarak, haber olabilecek niteliklerdir. Günümüzde haber değeri kavramı geleneksel gazeteciliğe oranla oldukça değişmiştir.

"Haber değeri, haber öykülerinin seçiminde, kurulmasında ve sunumunda kullanılan profesyonel kodlardır. Haber değeri, endüstrileşmiş haber şirketlerinin üretim gereksinimlerinin bir sonucudur. Dolayısıyla bu kodların bireysel muhabirlerin kişisel özellikleriyle hiçbir ilgisi yoktur." (Mutlu, 1994: 151)

Haber değerini ortaya ilk atan teorisyen Lipmann'dır. 1922'de yayınlanan Kamuoyu adlı kitabında araştırmacı, haberle ilgili olarak ilk değerlendirmeleri yapmaktadır. Bunu yaparken de haberin toplumsal koşullarını ve durumun bir aynası olmadığını ve durumun öne çıkmış bir boyutunun yansıması olduğunu saptamıştır. Lipmann günlük haberlerin o günün olaylarının temsili bir dökümü olmadığını, gazetecilerin bir toplumda, ülkede ya da dünyada olup biten rutin olayların büyük çoğunluğunu görmezden geldiklerini belirtmekte, haberin hedef kitleye ulaş-

ma sürecinde pek çok müdahaleye maruz kaldığı değerlendirmesini yapmaktadır. Haber ve doğrunun aynı şey olmadığını savunan Lipmann, haberin işlevini bir olaya işaret etmek, doğrunun işlevini ise gizli bir olguyu ortaya çıkarmak, onun diğer olgularla ilişkisini kurmak ve insanın üzerinde hareket edebileceği gerçeğin resmini çizmek olarak ele almaktadır (Tılıç, 1998: 164-165). Lipmann haber değerleriyle ilgili kararların gazetecilerin sezgilerine ve medya alıcısının ilgi duyacağına ilişkin varsayımlarla verildiğini belirtmekte, medya alıcısını ilgilendiren heyecanlandıran, hayrete düşüren, çatışma ve anlaşmazlık yüklü haberlerin yayınlanma ihtimalini yüksek bulmaktadır. Lipmann'a göre gazetecilerin standartlaşmış melekeleri, haber değeri konusunda ortak bir düşünceye sahip olmalarını sağlamaktadır (Çebi, 1996: 256).

Haber değerleri ise şunlardır:

1.8.1. İnsanların İlgisini Çekme

"Herkesin karşılaşabileceği durumlarda, kadın-erkek herkesi ilgilendiren olaylara duyulan merakı, insanın ilgisini çeken (human interest) olaylar şeklinde tanımlamak mümkündür" (Tokgöz: 2003, 206).

Haber kuşkusuz insanların ilgisini çekme temelleri üzerine dayandırılmalıdır. Günümüz haberciliğinin en önemli ilkesidir. Gazetelerde ve televizyonlarda hedef kitleye sunulan haberlere bakıldığı zaman, ilgi çeken pek çok haberle karşılaşılabilir. İnsanların ilgisini çekmeyen, onları okumaya ve izlemeye sevk etmeyen haberin haber olamayacağı düşüncesi hakimdir.

İnsanların ilgisini genellikle olağan dışı maceralar, aşklar, savaşlar, doğal afetler, karışıklıklar vb. olaylar çekmektedir.

1.8.2. Önemlilik

Haberler önem derecelerine göre gazete ve televizyonlarda yer almaktadırlar. Haberi önemli yapan etkenler arasında ünlü kişiler, garip olaylar, buluşlar, keşifler, çelişkiler yer almaktadır. Artık günümüzde önemlilik kavramına parlamentodaki milletvekilleri ve bakanların yaptığı işler de eklenmiştir.

Önemlilik ögesinde iki alt başlık sıralamak mümkündür (Girgin, 2000: 86):

1-Olayın ölçüsü: Buna örnek olarak, bir trafik kazasının, çok sayıda ölü ve yaralıyla sonuçlanması gösterilebilir.

2-Olayın sonuçları: Bunun için de yeni bir yasanın yurttaşlar üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri örnek verilebilir. Bir eylem ya da söylemin ya da her ikisinin etkisinin yoğunluğu ve genişliği, yani konuyla ilgilenen hedef kitlelerin sayısal çokluğu, önemliliğin başlıca göstergesidir. Önemli bir kural da şudur: Bazı haberlerde ilginçlik ve önemlilik ögeleri aynı anda bulunmayabilir. Çok önemli bir olayın mutlaka ilginç olması gerektiği koşulu yoktur. İlginç bir olayda da 'önemlilik' koşulu aranamaz.

1.8.3. Yakınlık

İnsanlar yaşadıkları çevrenin yakınında meydana gelen olayları daha çok takip ederler. Örneğin; mahalledeki bir olay insanları yakından ilgilendirir. Bunun gibi önce mahalle, sonra ilçe, il daha sonra ülkede meydana gelen olaylar ve bunlarla ilgili haberler insanların ilgi odağı haline gelmektedir. Örneğin, Türkiye'deki deprem bu ülkede yaşayanları Cezayir'deki depremden çok daha fazla ilgilendirmektedir.

1.8.4. Sonuç

Haberi yazan muhabir sonucu iyi ve etkili bir şekilde bağlamalıdır. Olayları haber formatlarına göre oturtan değer, sonuçtur. Sonuçsuz olay, haber değildir. Daha doğrusu sonucu olmayan haber, haber ölçülerine uymamaktadır. Olayın sonunda ne olduğu, kimlerin neler söylediği, olayın nasıl bağlandığı mutlaka belirtilmelidir.

1.8.5. Zamanlılık

Haberin ne zaman meydana geldiği insanlar için oldukça önem taşımaktadır. Çünkü zaman önemli bir kavramdır. Haber için 'olan olaylar' değerlendirmesi yapılmaktadır. Ancak bu olaylar 'yeni' özelliğini taşımalıdır. Eskiden olmuş olayların insanlar için pek bir değeri yoktur. Haberde zaman değerini belirleyen üç bileşke vardır:

1-Yenilik: Haberi oluşturan olayın yeni olmasıdır. Yeni olmayan ancak, yeni öğrenilen ya da yeni ortaya çıkarılan bir olay da bu kavramın içine girmektedir.

2-Anilik: Muhabirin elde ettiği bilgileri hızlı ve çabuk bir şekilde basın merkezine ulaştırması ve bu bilgilerin hedef kitleye sunulmasıdır. Hızlılık ilkesi önemli bir ilkedir.

3-Geçerlilik: Anilik bileşkesiyle bağlantılıdır. Bu süreç haberin oluşumuyla başlar, kitle iletişim araçlarına ulaştırılmasıyla sona erer.

1.9. Haber Değerine Farklı Yaklaşımlar

Yukarıda sayılanlar evrensel haber ölçütleri arasına girmektedir. Ancak günümüzde teorisyenlerin yaptığı çalışmalarla değişik haber değerleri de ortaya çıkmaktadır.

Gans, haberin uygunluğuna karar vermede iletişim aracının özellikleri ve rekabet öncelikleri yanında olayın öne-

mi, yeniliği ve ona duyulabilecek ilgi gibi unsurların rol oynadığını öne sürmektedir. Tuchman, haber değerini kurum içindeki bürokratik ilişkiler, haber toplayan unsurların konumlandırılması ve haber üretim süreci döngüsü içinde araştırmıştır.

Fisherman, habercilerin bir olayın haber değerini toplumdaki bürokratik kurumların mekanizmalarıyla uyumlu olarak belirlediklerini iddia etmektedir. Negrin ise, haber üretiminin hiyerarşik olarak örgütlenmiş, teknik olarak karmaşık ve kâr amaçlı kuruluşlarda gerçekleştirildiğinin altını çizmektedir (Tılıç, 1998: 164-165).

O'Neill, gerçeği aktarma değerinin haber sunumundaki yerinin en iyi haliyle tâli bir yer olacağını vurgular. Tüketici önemli olaylarla ilgili gerçekleri işitmeyi her zaman istemeyebilir. Basında neyin, nasıl ve ne kadar betimleneceği kararı piyasada tüketici tercihiyle biçimlenir (1998:42).

1.10. Haberciliğin İlkeleri

1-Haber Açık Yazılmalı: Haberde ne olduğu, haberin nasıl meydana geldiği, neden ve ne zaman olduğu gibi önemli konular her eğitim seviyesindeki insanlara hitap edebilecek şekilde yazılmalıdır. İnsanların aklında soru işaretleri bırakılmamalıdır.

2-Haber Sade Olmalı: Haberde gereksiz cümle ve kelime kullanılmamalı, yabancı sözcüklere yer verilmemelidir. Haber, olabildiğince yalın olmalıdır.

3-Haber Doğru Olmalı: Haberi elde eden muhabir, değişik kaynaklardan haberin doğru olduğunu kanıtlamalıdır. Doğruluğu kanıtlanmamış haberler hedef kitleye ulaştırılmamalıdır.

4-Haber Kesin Olmalı: Haber, kesin ifadelerle yazılmalı, hedef kitlenin aklında 'acaba olmuş mu, olmamış mı?' gibi sorular bırakmamalıdır.

1.11. Haber Kaynakları

Haber kaynakları ikiye ayrılmaktadır:

1-Birinci el kaynaklar: Birinci el kaynaklar, basın kuruluşunun olay yerine gönderdiği muhabiridir. Muhabir olayı gözleyerek haberini oluşturmaktadır.

2-İkinci el kaynaklar: İkinci el kaynaklar, olayı gören görgü şahitleri olabildiği gibi, resmi veya özel makamlardan basın kuruluşuna gelen basın bildirileri olarak da sınıflandırabilir.

2. Televizyon Haberciliği

2.1. Televizyon Nedir?

Televizyon günümüz kitle iletişim araçları içerisinde insanların en çok ilgisini çeken, hayatlarının vazgeçilmez bir parçası haline geldiği aygıttır. Televizyon, en önemli enformasyon aracı olarak toplum hayatında yerini almıştır. Yapılan çalışmada, insanların en çok kullandığı kitle iletişim aracı olarak seçilen televizyon, toplumların kültürünü, geleneklerini, örf ve adetlerini değiştirebilmektedir.

Televizyon, tele (uzak) ve vision (görüntü) kelimelerinin birleşmelerinden meydana gelmiştir.

Televizyon, bir olguya ilişkin görüntü ve sesin elektromanyetik dalgalar ile iletilmesi ve bunların iki boyutlu, sesli, siyah-beyaz ya da renkli olarak izlenmesine olanak sağlayan bir sistemdir. Bu durum, televizyonun en önemli özelliği olan gör-işit, başka bir deyişle göze ve kulağa aynı anda seslenen iletişim olduğunu göstermektedir. Bu farklılık,

televizyonun işit-gör iletişim özelliğinde ve sesin eş ağırlıkta kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Güler, 1991: 65).

Televizyonun teknik anlamda pek çok akademisyen ve bilim adamı tarafından tanımı yapılmıştır. Buna göre:

1-"Televizyon pek az özerkliği olan ve gazeteciler arasındaki toplumsal ilişkilerden, saçmalık derecesinde acımasız, azgın rekabet ilişkilerinden kaynaklanan bir dizi baskıların ağırlığı altındaki bir iletişim aygıtıdır" (Bourdieu, 1997: 41).

2-"Televizyon göze ve kulağa hitap eden, bilginin bir alıcıda yeniden oluşturulduğu iletişim sistemidir. Diğer bir tanım ise, sabit veya hareketli cisimlerin kalıcı olmayan görüntülerinin elektrik yoluyla uzağa iletimidir" (Özçağlayan, 1998: 104).

3-Televizyon Latince kökenli bir sözcük olup, 'uzağı görmek' anlamına gelir ve bu anlamıyla da Mc Luhan'ın daha sonraki spekülatif geliştirimlerinin temeline yerleştirdiği önerme gibi gerçekten insanın görme duyusunun ulaştığı en ileri aşamadır (Mutlu, 1991: 15).

Televizyon kelimesinin ilk kez nerede kullanıldığı konusunda da çeşitli görüşler vardır. Kimi "bir Amerikan dergisi olan Scientific Amerika'nın 1907 Haziran sayısında" (Tamer, 1983: 13), kimileri ise "1900'de Evrensel Paris Fuarı'ndaki bir konferansta" (Balle - Gerard, 1998: 26) kullanıldığını ileri sürmektedir.

2.2. Televizyonun Özellikleri ve İşlevleri

Televizyon ses yanında görüntüyü de beraberinde getirmektedir. İşte bu nedenle insanın hem işitsel hem de görme organlarına hitap etmekte ve dolayısıyla da ilgi çekiciliği diğer araçlara oranla fazla olmaktadır.

Televizyonun özellikleri şöyle sıralanabilir (Aziz, 1976: 54-55):

1-Evreni küçültmüştür

2-Televizyon popüler (halka dönük) bir sanattır.

3-Simgeleri (sembolleri) genelleştirir.

4-Mikrofon yardımcı unsurdur.

5-Okuma değil, anlatım esastır.

6-Sessizlik radyodaki kadar uzun değildir.

7-Zaman yiyen bir araçtır.

8-Kişiyi pasif duruma getirmektedir.

Televizyonun işlevleri ise şunlardır:

1-Haber verme

2-Eğitme

3-Eğlendirme

4-Kamuoyu oluşturma ve açıklama

5-Mal ve hizmetlerin tanıtılması (reklam)

2.3. Televizyon Sosyolojisi

Çağımız televizyon çağıdır. Günümüz teknolojisi her kademede televizyondan faydalanmakta ve onu bazı kurum ve kişiler adeta bir silah olarak kullanmaktadır.

Toplumbilimcilere göre televizyon, temel yapı olarak insanoğlunun diğer insanlar hakkında beslediği doyumsuz ve şiddetli ilgiye dayanmaktadır (Cereci, 1996: 38).

İletişim alanında, televizyon toplumun aynası olduğu görüşü hakimdir. Bir toplumun yaşayışı, özlemleri, giyimi, yemek alışkanlığı, beğeni ve beğenmeme düzeyi ile hayata bakışı vb. konular program yapılarından anlaşılmaktadır. Martin Esslin televizyon için şu görüşleri belirtmektedir (1991:35):

"Televizyon ekranı, imajlar için bir sahne, bir çerçevedir.

Fakat o kadar yakın olmasına rağmen bize getirdiği dünya, heyuleler dünyasıdır. Bu açıdan televizyon hülyalara dalmaya çok benzer. Hülyaları hülya yapan, şuurlu kontrolümüzün dışında olmasıdır. Hülyaların cazibesi, zihnimizin önünden geçit yapan pasif biçimde ve zevkle teslim olduğumuz imajlarda yatmaktadır."

Fiske ise "Televizyon düşünülecek olursa, kültürel bir ajan olarak ifade edilebilir. Televizyonu anlamak için programların ticarî eşyalardan daha çok tercih edilen anlamının potansiyel gücü olduğunu görmek gerekir. Aslında televizyon ve onun programları, insanlar üzerinde bir etkiye sahip değildir. İzleyiciler ve televizyon bir aradayken birbirlerine uyum sağlarlar" (1987: 13-14) diyerek Esslin'in iddialarını çürütme çabası içine girmiştir.

Televizyon insanî bir kavramdır ve kültürel kararlar, sosyal baskılar ve insanî tercihlerin sebebidir. Televizyonun söylevi, günlük olarak kültürel anlayışlar ve sosyal ilişkilerin versiyonunun sürekli olarak değiştirmektedir (Fiske - Hartley, 1990: 17-18).

Televizyon, toplum tarafından kimi zaman eleştirilmekte, kimi zaman da ondan gelen mesajlar sorgusuz sualsiz kabul edilmektedir. Özellikle de çocuklar üzerindeki etkileri tartışılan televizyon, mesajlarını adeta bombardımana dönüştürerek insanların beynine belki de hiç çıkmayacak görüntüler yerleştirmektedir.

ABD'de televizyon üzerine yapılan bir araştırmada televizyonun çocukları körelttiği, evde televizyon izlemeyen ailelerin çocuklarının okulda daha başarılı olduğu ortaya konmuştur (Yeni Şafak, 2001: 10).

Televizyon sosyolojisinin incelenmesi bu açıdan aslında önem arz etmektedir. Çünkü televizyonun toplum için ne

derece önemli olduğu bilinirse, bu alanda yapılan çalışmalar daha sağlıklı bir boyuta kavuşacaktır.

3. Televizyon Haberciliğinin Tarihçesi

3.1. İlk Yıllar

1-"1817 yılında İsveçli bilim adamı Berzelius selenyumu keşfetmiştir.

2-1839'da Alexandre Edmond Becquerel, ışığın elektrokimyasal etkilerini bulmuştur.

3-1873 yılında İrlanda'nın batısında Valantia Radyo İstasyonu'nda Joseph May adındaki bir telgraf operatörü, kazara direnç olarak kullanılan bazı selenyum çubuklarının güçlü güneş ışığı etkisi altında değerinin azaldığını bulmuştur. Daha sonra bundan yola çıkarak, ışığa duyarlı selenyumun ışık dalgalarını elektrik sinyallerine dönüştürdüğünü ortaya çıkarmıştır" (Özçağlayan, 1998: 104).

4-1884 yılında da Paul Nipkow, sonradan 'Nipkow Diski' adı verilecek olan kenarları boyunca yuvarlak delikler açılmış olan bir silindir yapmıştır. Nipkow, herhangi bir nesneyi ışıkla aydınlatarak ve önünde diskini hızla çevirerek, nesnenin aydınlık ve karanlık kısımlarından kaynaklanan farklı yoğunluktaki ışık hüzmelerini elektrik akımına dönüştürmeyi ve elde ettiği elektrik akımını, bir kablo vasıtasıyla farklı bir mekândaki aynı hızla dönen bir başka diske ileterek tekrar görüntüye çevirmeyi başarmıştır (Turam, 1994: 85).

Bu disk bir görüntünün başka bir yere aktarılmasını sağlaması açısından televizyonun gelişimi için oldukça önemlidir.

5-TV'nin gerçekleştirilmesinde önemli katkıları olan bir diğer kişi de radyo dalgalarını bulan Guglielmo Marco-

ni'dir. 1900'lerin başında radyo dalgalarıyla sesleri iletmenin ilk defa mümkün olduğunu ortaya çıkaran Marconi, sesle birlikte görüntünün de ulaştırılabilmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yapmıştır. Üzerinde çalıştığı bu yeni amaca isim koymak gerekmiştir ve pek çok isim arasından 'televizyon' kelimesini seçmiştir (Tamer, 1983: 11).

6-1907'de Rus Boris Rosing, St. Petersburg'da ayna tambur ile bağlantılı katod ışınlı tüb kullanarak, bir elektrik görüntü sistemi ortaya çıkarmıştır.

7-1920'de Nipkow'un bulduğu disk bilim adamları tarafından uygulamaya konulmuştur.

8-1923 yılında Amerikalı bilgin Jenkins, daha sonra da İskoç bilgin John Baird, Nipkow'un projesini sonradan bulunan tüpler ve Hertz dalgalarını da kullanarak başarıya ulaşmışlardır.

9-Vladimir Zworkyn 1924 yılında İkenoskop adını verdiği ve elektronik taramada kullanılan aracı geliştirerek, ilk kez elektronik tarama ile görüntü yayını gerçekleştirmiştir (Özçağlayan, 1998: 105).

Bu araç ile eşyalar satır satır çok çabuk taranıyor ve insan gözüne sürekli bir resim geçiyor hissini vermiştir (Rigel, 1991: 22-24).

10-2 Ekim 1925'te Baird laboratuvarında ilk defa belirli kalitede insan görüntüsünü iletmeyi deneyecektir. Elde ettiği görüntü bugün 600 civarında ekran satırıyla oluşan görüntülere göre oldukça basit (30 satır), silik ve en fazla bir kâğıt para büyüklüğündedir; ama artık televizyon keşfedilmiştir (Özçağlayan, 1998: 106).

Televizyonun halka açık ilk gösterisi yine bu tarihte gerçekleştirilmiştir. 13 Haziran 1925 yılında gerçekleştirilen bu gösteri sırasında bir Hollanda değirmeni silüeti 10 dakika

boyunca ekranda görünmüştür (Özçağlayan, 1998: 106).

11-John Logie Baird, 26 Ocak 1926'da saniyede 28 satırla 12,5 kez taranan ilk gösteriyi Londra'nın ünlü eğlence merkezi Soho'daki laboratuvarda bilim adamlarından oluşan 40 kadar konuğun önünde gerçekleştirmiştir. Gösteride görüntü, fotoğraf makinesinden bozma bir alıcı ile saptanmıştır. Bu ilk televizyon ekranı 8 cm. eninde, 5 cm. yüksekliğinde ufak bir alettir. (Uyguç, 1987: 27).

12-"1928 yılında NBC yayın kuruluşu, New York'tan Washington'a ilk televizyon yayınını gerçekleştirmiştir. Aynı yılın Şubat ayında da Baird, Londra'dan New York'a görüntü nakletmeyi başarmıştır" (İnceoğlu, 1997: 55).

13-"Elektronik taramada gelişme, 1930 yılında Philo Farnsworth'un denemeleri ile olmuştur. Farnsworth, verici ile alıcı arasında etkili bir senkronizasyon (aynılık) olması üzerinde durmuştur. Böylece vericinin görüntü sinyalleri, elektromanyetik dalgalar aracılığıyla, alıcılarda daha net bir şekilde izlenebilmiştir" (Özçağlayan, 1998: 106).

14-1930 yılında televizyonda ilk kez bir piyes yayınlanmıştır. Yarım saatlik bu piyeste ilk kez üç kişi bir arada görünmüştür (Turam, 1994: 86).

15-1931 yılında ilk kez bu teknikle çalışan alıcıların yapımına başlanmıştır. ABD'li bilim adamı Allen B. Dumont ise televizyon alıcısını daha da geliştirerek bugünkü durumuna getirmiştir.

16-Yine bu tarihte (1931) ilk deneysel televizyon yayınlarına başlanmıştır.

17-"1932 yılında radyo ve televizyon frekanslarının aynı olmasının televizyon yayınlarını etkilediği görüldüğünden, VHF (Very High Frequency) bandına geçilmiştir. Daha sonraki yıllarda ise görüntü bandı yanında ses bandında da

gelişmeler olmuştur" (Rigel, 1991: 24).

18-Amerika'da, televizyonun kitlelere mal edilmesi daha da hızlı gerçekleşmiştir. 1932 yılına gelindiğinde Amerikan Federal Radyo Komisyonu 25 TV istasyonuna deneme yayınları yapabilmeleri için izin vermiştir.

19-Amerikalı Edwin Armstrong 1935 yılında FM (Frequency Modulation) ses bandını geliştirmiştir ve ilk FM istasyon yayını başlamıştır (Rigel, 1991: 25).

20-1936 yılının Ağustos ayında Radiolympia Fuarı, İngiltere'de TV alıcılarını halkın önüne çıkaran ilk organizasyon olmuştur. Ekranları 30x23 cm. civarında olan ve ağırlıkları da 40-55 kg. arasında değişen 17 değişik alıcı satışa sunulmuştur (Turam, 1994: 87).

21-Elektronik tarama tekniği kullanılarak ilk düzenli televizyon yayınına İngiltere'de, 2 Kasım 1936'da geçilmiştir. Bu yayın Londra'da Alexandra Palace'da kurulan televizyon stüdyosundan yapılmıştır. 405 satır çizgili yayın haftada 24 saat sürmekte ve Londra çevresindeki 20 bin televizyon alıcısı tarafından izlenmektedir. VI. George'un taç giyme törenini dış mekânda canlı olarak yayınlayarak tarihe geçen bu televizyon yayını İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 yılına kadar sürmüştür (Jeanneney, 1998: 261).

22-Amerikan Federal İletişim Komisyonu ticarî TV yayınlarını içeren bir plan hazırlamıştır ve bu plan ancak 1940 yılında tamamlanabilmiştir.

23-Temmuz 1941'de NBC ve CBS TV şebekeleri kurulmuş ve New York bölgesinde haftada 15 saat yayın gerçekleştirmeye başlamıştır (Turam, 1994: 88).

24-İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa'da yapılan deneysel televiz-

yon yayınları 1939 yılı itibariyle sona ermiştir. Henüz kitle iletişim aracı kimliğine bürünmemiş olan televizyon, alıcı sayısının azlığı sebebiyle halka çok kısıtlı oranda ulaşmıştır. O yıllarda bugün televizyonun üstlendiği işlevi radyo yürütmektedir (Şeker, 1999: 40).

3.2. Gelişme Dönemi

İkinci Dünya Savaşı döneminde henüz televizyon haberciliği gelişmemiştir. Bu nedenle insanlar haber alabilmek için tekrar radyoya yönelmiştir.

"İkinci Dünya Savaşı süresince radyo en önemli kitle iletişim aracı olma işlevini sürdürmüştür. Televizyonla ilgili deneysel çalışmalar ve başta tarama çizgisinin artırılması olmak üzere teknik iyileştirme çalışmaları sürdürülmüştür" (Şeker, 1999: 40-41).

Televizyonların yeni yeni ortaya çıkmasıyla birlikte radyoya alışkın olan kitle artık sesle görüntünün birleştiği ve anlamanın daha kolay olduğu bu aygıta büyük ilgi göstermiştir. Televizyon seyircisinin ilgisiyle program türlerinde de gelişmeler olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı, tüm alanlarda olduğu gibi televizyon yayınları alanında da yapılan faaliyetlerin duraklamasına hatta gerilemesine sebep olmuştur.

1945 yılında Amerikan Federal İletişim Komisyonu önemli bir adım atarak Amerikan televizyon endüstrisi için gerekli olan rotayı çizmiş, işi daha da büyütme çabası içine girmiştir. "Hazırlanan bu plana göre, bütün kanallar ticarî amaçlı olacak, bu arada az da olsa yayınların eğitici olmasına ve diğer kamu hizmeti esaslarına dikkat edilecektir" (Turam, 1994: 88).

Bununla birlikte Amerika, 525 satır çizgili ve saniyede 30

görüntü iletebilen Amerikan sistemi NTSC'yi 1953 yılında kabul etmiştir (Jeanneney, 1998: 264).

Amerika'nın televizyon sistemlerini ticarî amaçlara oturtacağı belli olmuştur. Öte yandan İngiltere'de 1946 yılında BBC televizyonu 405 satırlı televizyon yayınlarına yeniden başlamıştır.

Fransa ise savaşın ardından 1944 yılında televizyon yayınlarına yeniden başlama imkânı bulmuştur. Fransa, bu yeni yayınlarında teknik olarak üstün, ancak pahalı olan SECAM sistemini tercih etmiştir.

Almanya, savaşın ardından toparlanma sürecine girmiştir. 1950 yılında İngiliz bölgesinde televizyon yayınlarına başlayabilmiştir.

1950'den itibaren dünyada genel olarak ekonomik refahın artmaya başlamasıyla 30'a yakın ülke TV yayınlarına başlamak için fırsat kollamaya başlamışlardır. Bunların çoğunda yapılan planlar ülkenin hem maddî hem de teknolojik olanaklarını kat kat aşmaktaydı. Yayına geçmeyi planlayan ülkelerde çıkan en önemli sorun, kurulan yeni televizyon sisteminde kontrolün kimin elinde olacağı sorunudur (Turam, 1994: 89).

Düzenli televizyon yayını Avrupa'nın diğer ülkelerinden Hollanda'da 1951, Belçika ve Danimarka'da 1953, Avusturya ve Lüksemburg'ta 1955, İsveç ve İspanya'da 1956, Portekiz'de 1957, İsviçre, Finlandiya ve Yugoslavya'da 1958, Norveç'te ise 1960 yılında başlamıştır (Jeanneney, 1998: 266-267).

Televizyonun geliştirilmesiyle aynı zamanda görüntülerin kaydedilmesi gereksinimi de ortaya çıkmıştır. İlk girişimler film ve sinema tipi kameralarla, televizyon görüntüsünün kaydedilmesi üzerine oturtulmuştur. Bu uygulama,

kineskop, iyi sonuç vermese de Fransa'da 1954'te denenmiş ve 1956'dan itibaren de kullanılmaya başlanmıştır (Balle - Gerard, 1998: 28).

3.3. İlk Televizyon Haberleri

Televizyon, radyonun bir uzantısıdır. Bunu ilk televizyon haberlerinde de görmek mümkündür. Televizyon haberlerinin ilk yıllarda radyo haberinden farkı, görüntünün olmasıydı.

İlk akşam haberleri CBS televizyonu tarafından, resmen 15 Ağustos 1948 tarihinde başlatılmıştır. Amaç, etkili bir haber sunmak değil, CBS'in kamu hizmeti yaptığı izlenimini geliştirmek ve siyasî idareyle ilişkileri iyileştirmektir. Bu yıllarda televizyon haberciliği yayıncılığın ayrılmaz bir parçası olarak değil de, programcılık işinin hoş bir yoldaşı olarak var olmuştur. 1948 yılında Amerikalılar, çoğu enformasyonu gazete ve sinema filmleri yanında radyodan almaktadır. Radyo haberleri, kendine özgü üsluplarıyla olayları anlatan, dramatize eden ve yorumlayan radyocular tarafından sunulmaktadır (Matelski, 1996: 30).

Philadelphia'daki Ulusal Politik Kongre, televizyon tarafından görüntülenen ilk olaydır. Truman, 1948 seçimlerini sürpriz bir şekilde kazanırken, televizyonda görünen ilk başkan adayı olarak tarihe geçmiştir. Resimli radyo haberi olarak başlayan televizyon bültenlerinde ilk kez 1951 yılında hareketli resim yani film kullanılmıştır (Kavaklı'dan akt. Şeker, 1999: 44).

CBS'in sponsor bulmamasına rağmen başlattığı haber yayını, rakip kuruluş olan NBC'yi de harekete geçirmiştir. R. J. Reynolds şirketine haber saatinin tamamını satan kuruluş, haberleri kül tablasında yanan Camel sigarasının

görüntüsüyle bitirmiştir. 1951 yılına gelindiğinde CBS ve NBC 15 dakika haber yayınlamakta ve haber filmi çeken ajanslardan görüntü almaktadır. Ancak, bütün yayın stüdyo içinde gerçekleştiriliyor, gerçek mekânlardan yayın yapılmamaktadır. ABC, 1953 yılına kadar televizyon haberi yayınlamazken CBS ve NBC arasındaki rekabet, haber sunulan stüdyoya saat, dünya haritası, telefon makinası, evrak sepetleri ve kalem seti gibi dekor unsurları eklenmesini sağlamıştır (Matelski, 1996: 32).

BBC televizyonu televizyon haberciliğine farklı boyutlar getirmek için çeşitli faaliyetler içine girmiştir. Kurgu tekniği, perfore kullanımı, haber stüdyosunda birtakım materyallerin kullanımı yöntemlerini denemiştir.

Televizyon haberciliğinin izleyenlerin ilgisini toplaması ise ancak radyoda yıldızlaşmış sunucuların ekrana çıkarılmasıyla mümkün olabilmiştir. Edward R. Murrow'un CBS ekranlarına çıktığı 18 Kasım 1951 tarihinde başlayan ve 60'lara kadar devam eden dönem medya tarihçileri tarafından Murrow Dönemi olarak adlandırılmıştır. 30'lu yıllarda Avrupa ülkelerine CBS adına giden ve İkinci Dünya Savaşı'nı binlerce kilometre uzaktan Amerikalılar'a anlatarak ünlenen Murrow, dönemin en yetenekli muhabirlerinden oluşan ekibiyle radyo haberlerine kişilik kazandırmıştır (Matelski, 1996: 33).

Uluslararası düzeyde yayın yapma fikri ilk olarak 1957'de Avrupa'da yapılan TV haberciliği ile ilgili bir konferansta ortaya atılmıştır. Ekim 1958'de İngiliz, Fransız, Hollanda, Belçika ve İtalyan TV kurumları arasında deneme amaçlı bazı yayınlar yapılmıştır (Turam, 1994: 91). 1960'lı yıllara gelindiğinde CBS'in rakipleri NBC ve ABC de televizyon haberlerinde ciddi atılımlara girmeye başlamış-

lardır. Yerel kanalları bünyelerine katan bu şebekeler henüz 10 yıllık geçmişi olan televizyon haberciliğini ABD topraklarının her köşesinden haber alacak konuma getirmişlerdir. Artık güç radyo haberlerinde değil, ekrandadır. Televizyon haberciliğinin gücü, 1960 seçimlerinde ekranı iyi kullanan Kennedy'nin seçimi kazanmasıyla tescil edilmiştir. 1962'de Telestar 1 uydusunun fırlatılmasıyla birlikte artık dış ülkelerle ilgili haberler de anında yayınlanır hale gelmiştir (canlı yayın).

Yine 1963 tarihinde Kennedy suikastinin görüntülerinin televizyon haberlerinde yayınlanması da büyük bir başarı olarak tarihe geçmiştir. Bu tarihten itibaren televizyon haberciliği artık kimlik kazanmıştır. ABC televizyonu aynı yıl o güne kadar 15 dakika olan akşam haberlerini yarım saate çıkarmıştır. 1965'te renkli yayına geçen televizyonlar 60'ların sonunda dünyanın her tarafından haber toplamakta, görüntünün gücünü haberlere taşımaktadırlar.

Televizyon haberciliğinin gücü Vietnam Savaşı'nda da hiç kimsenin inkâr edemeyeceği bir ölçüde daha ortaya çıkmıştır. Dünya tarihinde 'televizyonda gösterilen ilk savaş' ya da 'oturma odası savaşı' olarak geçen Vietnam Savaşı'nın gidişatı, ekrandaki haberlerle değişmiştir. Televizyon haberciliği bir yandan müthiş yükselişini sürdürürken, 70'li ve 80'li yıllarda çeşitli eleştiriler almaya başlamıştır.

Eleştirilerin temel noktası, televizyon haberciliğinin kamu hizmeti olmaktan çok eğlence gösterisi niteliği taşımasıdır.

Haber sunucuları çok yüksek ücretler alan ve film yıldızları gibi şöhretli kişiler olmaya başlamışlardır. Televizyon haberleri izleyici sayısını artırmak uğruna giderek daha fazla şova dönüşmüştür (Matelski, 1996: 35-40).

4. Televizyon Haberinin Süreci

Yazılı ve görsel basın kuruluşları için haberleri ikiye ayırmak mümkündür. Bunlar:

1-Rutin haberler: Meydana geleceği önceden belli olan haberlerdir. Toplantılar, seminerler, paneller vb. Bu olaylar olmadan önce televizyon kuruluşuna faks çekilir ya da telefonla olayın olacağı yer, saat ve tarih bildirilerek, muhabirin gönderilmesi sağlanır.

2-Sıcak haberler: Aniden meydana çıkan haberlerdir. Trafik kazası, cinayet, intihar vb. Bu olaylardan, polis telsizleri dinlenerek haberdar olunur.

Ne tür olay olursa olsun, olay yerine mutlaka bir muhabir ve kameraman, yanlarında kendileri ve kamera için gerekli cihazlarla beraber olay yerine gider. Olay yerinde muhabir, not alırken, kameraman da olayın bütün aşamalarını kaydeder. Muhabir olayı not ederken, bir yandan da kafasında yazacağı haberi oluşturmaya başlar. Kameraman ve muhabir birbirini tamamlayan iki unsur olduğundan koordineli bir şekilde çalışılmalıdır.

Muhabir haberi kamu yararı için oluşturacağını aklından çıkarmamalı ve özellikle sıcak haberlerde soğukkanlığını muhafaza etmelidir. Her türlü olayla karşılaşacağını unutmadan, olaylara karşı sevinç, üzüntü, acı, kin gibi duygular beslememelidir.

Muhabir olay yerindeki diğer meslektaşlarıyla da fikir alışverişinde bulunmalıdır.

Televizyon haberinin ikinci aşaması, olayın haber haline dönüştürülmesidir. Haber dilinin vazgeçilmez özelliği basitlik, somutluk ve canlılıktır. Haber basit olarak yazılmalıdır. Çünkü haber her eğitim seviyesinden kitleye takip etmektedir. Haber dili kesin ifadeler taşımak zorundadır.

Gereksiz ifadeler, tereddüt izlenimi veren cümleler izleyicinin ilgisini ve güveninin azaltır. Haberin canlı olarak yazılmasında muhabirin yetenekleri ön plana çıkar. Haberi canlı yazmak seçilen kelimelerden, haberin yapısına anlatılan olayların özünün yakalanmasına bağlı olduğu kadar habercinin dili iyi kullanmasıyla da ilgilidir (Şeker, 1999: 77-78).

Haberde olayların gerçek kronolojik sıralaması ya hiç rol oynamaz ya da ikincil bir role sahiptir. Zira haber hiyerarşik bir düzene göre yapılandırılır. Olaya ilişkin bilgiler önem derecelerine göre sıralanarak iletilir (Schneider - Raue, 2000: 48).

Haber oluşturulurken 5N-1K kuralı göz önünde bulundurulmalıdır. 5N; ne, nerede, ne zaman, nasıl, neden; 1K ise kim sorularının cevaplarıdır. Kaynak haberin içinde belirtiliyorsa "nereden" sorusuna da cevap verilmiş olur.

Televizyon haberinin üçüncü aşaması ise, kameramanın çektiği görüntülerin kontrol edilerek time kodunun çıkarılması ve haberin görüntü üzerine okunması yani perfore işlemidir.

Perfore de tamamlandıktan sonra haberin süresi ve son sözü sunum kâğıdına yazılarak işlem tamamlanır.

5. Televizyon Haberine Özgü Kurallar

1-Televizyon haberinde çok ani durumlar dışında görüntü ile haberi verme esastır.

2-Stand up sunuş günümüz televizyon haberciliğinde oldukça sık rastlanan bir durumdur.

3-Televizyon için yazılan bir haber gazeteden farklı olarak eldeki görüntüyle paralel iletilmek zorundadır. Bu olaya "perfore" denilmektedir. Yani haber seslendirilmektedir.

4-Haberler kısa haberler şeklinde sunulduğunda genel-

de yapılan haber kaynağının belirtilerek, olayın bir veya iki cümleyi geçmemesi yerinde olur. Haber bülteni şeklinde ise haberlerin verilmesi kısmen yazılı basına yaklaşmaktadır. Gazetelerdeki gibi haberler uzun ve derinliğine yazılmamakla beraber haberin aldığı süre, kısa haberlere göre uzundur (Tokgöz, 2003: 374).

5-Görüntü haberin içeriğini ve olayı anlatıyorsa aynı şeyler bir de perfore de tekrar edilmemelidir.

6-Televizyon haberciliğinde haberlerden önce verilen kısa özetler, gazetelerin birinci sayfaları gibidir. Haber özetleri, iyi düzenlenir ve yazılırsa, izleyicide iyi bir etki bırakır (Tokgöz, 2003: 374).

7-Televizyon haberciliği ya da gazete haberciliğinde olsun haberde "di'li geçmiş zaman" kullanılır.

8-Televizyon haberi, izleyiciyle sanki konuşuyormuş gibi bir üslûp kullanılarak yazılır.

6. Televizyon Haberinin Yapısal Özellikleri

1-Televizyon haberi herşeyden önce gazete haberine göre aynı olayı daha erken iletebilme yeteneğine sahiptir. Gazete, dünün olaylarını, en iyi ihtimalle gece geç saatlerin olaylarını okuyucusuna ulaştırabilirken, televizyon, bugünün, bu akşamın, az öncenin hatta canlı yayınlarla o anın haberlerini izleyiciye aktarır.

2-Televizyon haberleri bir tür özet haberdir.

3-Televizyon haber bültenini izleyen kitlenin kimi haber bültenlerini izlememe şansı yoktur. Kanal değiştirmediği sürece o bültendeki bütün haberleri izlemek durumundadır. Gazete okuyucusu ise, kendisine sunulan yüzlerce haber arasından ilgisini çekenleri okur, diğerlerini okumayabilir.

4-Televizyon haberi kalıcı değildir. Eğer özel bir amaçla kaydedilmiyorsa izlendiği anda yok olur. Oysa gazete haberi televizyona göre daha kalıcıdır.

5-Televizyonun hedef kitlesi teorik olarak tüm toplumdur. Gazetenin ise belli bir hedef kitlesi vardır.

6-Televizyon haberi görüntüye dayandığından kimi önemli haberler görüntü bulunmadığı için kullanılmamakta, zaman zaman da sadece iyi görüntü olduğu için gerçekte haber değeri taşımayan olaylar geniş bir şekilde yer alabilmektedir.

7. Televizyon Haberciliğinde Etik

Etik, bir felsefe dalıdır. Her alanda etik söz konusudur. Etiğin kelime anlamına bakıldığında değişik tanımlarla karşılaşılmaktadır. Ancak genel olarak, bir işte neyin yapılmasının doğru, neyin yapılmasının yanlış olduğunu gösteren felsefedir.

Etik ve ahlâk terimleri genelde değişimli olarak birbirinin yerine geçecek şekilde kullanılmaktadır. Her iki terim de adetlere ya da geleneklere uygun davranışlara gönderme yapar (Şeker, 1999: 97). Etik, insanın iyi bir kişi, birey olmak için ya da bir mesleğin daha erdemli hale gelebilmesi için neler yapması gerektiğini gösterir.

Evrenselleştirilebilir kurallara göre eylemde bulunulduğu takdirde davranışlar etik açıdan her koşulda doğru olacaktır. Mill'in yararcı etik anlayışına göre ise bir eylemin doğruluk ya da yanlışlığı önceden belirlenemez. Bunun belirlenebilmesi için sonuçlara bakılmalıdır. Eğer sonuçlar 'en çok kişi en büyük mutluluk'u sağlıyorsa eylem etik açıdan doğrudur (Christians - Rotzoll ve Fackler'den akt İrvan, 2001: 59).

Ahlâk kavramı, toplumsal açıdan kabul edilebilir davranışlara gönderme yaparken etik kavramı ise doğru ve yanlış kararların alındığı ölçütlerin belirlenmesi girişimini ifade etmektedir (Seib ve Fitzpatrıck'ten akt. İrvan, 1998: 61).

"Ahlâk toplumda yerleşmiş değer yargılarıdır. Ahlâkî değer yargıları, 'iyi' veya 'kötü' subjektif ve temelsiz değer yargıları değildir. Ahlâkî kurallara uymamak, topluma ve bireye son çözümlemede mutlaka zararlıdır. Bir eylemin zararlı olması ise bir değer yargısı değil, bir 'gerçek' yargısıdır. Şu halde ahlâkî değer yargılarının temelinde, diğer değer yargılarından farklı olarak bir gerçek yargısı vardır. Ahlâka aykırı davranış zararlıdır. Zararlı olduğu için de kötüdür. Ahlâkî değer yargılarının temelinde gerçek yargısının bulunması , her insan için geçerli olabilecek ahlâkî kuralların araştırılması sonucunu doğurmuştur" (Demir, 1998, 19).

Etik hukuktan ayrılmaktadır. Hukukta zorunluluk ve yaptırım söz konusudur. Ancak etikte zorunluluk yoktur. Tek yaptırım kişinin vicdanıdır. Etik dışı davranan kişi kendisini öyle niteler veya toplum tarafından etik dışı olarak nitelenir. Yasaları ihlal edenler ise cezalandırılır. Etik eylemlerde gönüllülük ön plandadır.

Etik hukuktan ayrılan yönü ile kişiyi özgür bırakır. Kişi bir değerler ve birikimler bütününü ve kendisine eylemlerinde referans noktası olan ve kendisini insanlık serüveninde üst düzeylere taşıyacak etik ilkelere uyup uymamakta serbesttir. Hukuk, net ve çok daha tanımlanmış kurallar ve cezaî yaptırımlar ile çerçevelenirken, etik kişiyi alacağı kararlarda özgür iradesi ile kendisini doğru, iyi ve değerli hissedip hissetmeyeceği tercihler bütünü ile baş başa bırakır (Vural, 2001: 69).

Emile Durkheim her toplumsal faaliyetin kendi içinde ayrı bir etik gerektirdiğini belirtmektedir. Gazetecilik bu konuda bir istisna değildir. Gazeteciliğin dünyanın her yerinde, gittikçe yoğunlaşan bir etik bunalım yaşadığı bilinmektedir (Tılıç, 1998: 341).

Basında ahlâk konusunun gündeme gelmesi 20. yüzyılın başlarında ve ilk kez çağdaş kitle iletişim araçlarının geliştirildiği batılı ülkelerde olmuştur. Ahlâk normlarının kontrol aracı vicdandır. Vicdan bazı ahlâk normlarını içten, doğru ve zorunlu olarak kabul edilmesi ve bu kuralların ihlali halinde bir sorumluluk duygusunun meydana gelmesi demektir.

Gazetecinin etiğine bakıldığında, tamamiyle meslek etiği ile karşılaşılmaktadır. Gazeteci işine ne kadar saygılı, bağlı, yaptığı işten ne kadar zevk alırsa ya da topluma ve hukuka karşı kendini ne kadar çok sorumlu hissederse etik kurallara da o kadar bağlı kalır.

Gazetecilik etiğine bakıldığında şu maddelerle karşılaşılmaktadır (İrvan, 2001: 62):

1-Gazeteciler haber toplama ve aktarmanın zarara veya rahatsızlığa yol açabileceğini bilmelidirler. Haber takip etmek küstahlık yapmaya ruhsat vermez (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği etik ilkesi).

2-Gazeteciler iyi niyetli olmalıdırlar; sansasyon yaratma meraklarını gidermeye çalışmamalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği etik ilkesi).

3-Basın şiddet eylemlerini ya da tehditlerini haber yaparken sadece kamu çıkarını değil, kurbanların çıkarlarını da göz önüne almak zorundadır (Almanya Basın Konseyi etik ilkesi).

4-Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı insanî olmalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti etik ilkesi).

Gazetecilik mesleği uygulamada pek çok etik sorunu gündeme getirir. Hukuk ve tıp gibi eski mesleklerden farklı özelliklere sahip olan gazetecilik, kimilerine göre etikle bağdaşamaz. Oysa başka meslek üyeleri gibi gazeteciler de zaman zaman kendilerinden umulan standartları tutturamayabilirler. Bu da etiğin gazetecilik mesleğiyle ilgisizliğini değil, ilgisini kanıtlar (Şeker, 1999: 102).

Gazeteciliğin alanına giren konular diğer mesleklere oranla biraz problemlidir. Bütün haberlerde yansız, objektif olmak birtakım mahremiyetlere saygı gösterilmek zorundadır. Dolayısıyla etikle ilgili tartışmalar, sorunlar ve uygulamalar gazeteciliğin ayrılmaz bir parçasıdır.

Haberle ilgili etik kodlar gazete ve televizyon arasında çok farklılık göstermese de, televizyon haberinin giderek gazete haberinden farklılaşması bazı yeni meslek ilkelerini tartışmaya açmış bulunmaktadır. Şiddet içeren görüntülerin gazete haberinden çok daha farklı etkilere sahip olması, kameraların olayın doğallığını değiştiren boyutu gibi konular yeni kodların ilgi konusudur (Harris, 1998: 86).

Gazeteden ayrı olarak televizyon haberine özgü birtakım etik kurallar bulunmaktadır. Bunlar:

1-Televizyon haberiyle ilgili etik kuralların başında görüntünün doğasından kaynaklanan ve özellikle trajik haberlerin görüntülerinde yoğunlaşan durum gelmektedir. Trajik haberler, olumsuzluk içerdiği için ilgi çekicidir. Günümüzde yeni teknolojilerin getirdiği canlı yayın imkânı bir çok trajik görüntüyü kontrolsüz olarak izleyicilere ulaş-

tırabilmektedir. Haberin en canlı yönünü yakalamakla, trajedinin istismar edilmesi arasındaki etik ayrım çizgisi izleyicinin baştan çıkarılması amacıyla sık sık ihlal edilmektedir (Matelski, 1996: 64-65). Örneğin; şiddet, özellikle de kan içerikli haberler çoğu televizyon kanalında mozaiklenmeden gösterilmektedir. Bu tür görüntüler izleyicileri etkileyebilmektedir. Televizyonu sadece büyüklerin değil, küçüklerin de izlediği pek çok televizyon kuruluşu tarafından unutulmaktadır.

2-Dış haberlerle ilgili konularda da önemli etik ihlaller yapılmaktadır. Özellikle savaş ve çatışma durumunda haberlerin nesnelliği, gerçekliği ve etik boyutu son derece tartışılır hale gelmiştir (Williams, 1998: 192-193). Muhabirlerin, savaş sırasında bulundukları askerî birliklerle yakınlaşmaları da gerçeğin aktarılması sırasında etik sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Muhabir bir süre sonra kendisini o birliğin üyesi olarak algılamakta ve haberin oluşturulması sırasında da yanlı bir tutum izleyebilmektedir (Williams, 1998: 196-197).

3-Kamuya mal olmuş, kişilerin özel hayatlarına ilişkin haberler de yine etik ihlallerin sık sık yaşandığı haber konularıdır. İzleyicinin ünlü kişiler hakkında bilme isteği ve hakkı bazen özel yaşamın içine girebilmektedir. Bu kişilerin kamuya ait dünyalarıyla özel dünyaları arasına bir çizgi çekmeye çalıştığı zaman güçlük çıkmaktadır (Matelski, 1996: 73).

Magazin haberlerinde sık sık karşılaşılan sorunlar bu türdendir. Ünlü kişilerin meslekle ilgili olarak yaptıkları işler değil de, özel yaşamları haberlere konu olmaktadır. Doğal olarak da bu habercilik türüne tepki doğabilmektedir.

4-Televizyon haberlerinin canlandırılması da sık sık etik sorunlara yol açmaktadır. Çağdaş haber medyasının en belirgin karakteristiklerinden biri haber değeri taşıyan olayları izleyiciye yerel, ulusal ve yerküresel düzlemde, oluştukları anda ön sıradan seyredilebilecekleri bir anındalıkla sunma yeteneğidir.

Televizyon genellikle bu ayrıcalıklı konumuna toz kondurmamakla birlikte muhabirlerin ve kameraların bir adım geride kaldıkları durumlar da vardır. Ancak bu tür durumlar için geliştirilmiş olan son teknolojik çözüm otantik olarak saptanamayan kimi TV haberlerinin izleyiciye canlandırma teknikleriyle verilmesidir. Bu yolla istenen etki çoğu zaman alınmakla birlikte, daha geniş bir çerçeveden bakıldığında olayın sonuçları en azından sorgulanmaya açıktır. Çünkü hem haberin kahramanı hem de izleyici bir olayın uyarlanması sırasında meydana gelecek küçük ama çoğu kez önemli değişikliklerin etkisine açık olacaktır. Başka bir deyişle kişi, olayın kendisi kadar, kanal tarafından yapılan uyarlamanın içerdiği yoruma da açık olacaktır (Matelski, 1996: 75-76).

Canlandırma sorunu, Türkiye'deki özel televizyon kanallarında sıkça rastlanılan bir durumdur. Olayla ilgili görüntüler elde yoksa, kanal hemen olayı canlandırma yoluna gitmektedir. Özellikle güvenlikle ilgili haberlerde bu sorunla karşılaşılmaktadır.

5-Elektronik gazeteciliğin anındalık ve görsel malzemede netlik konularındaki hassasiyeti giderek artmaktadır. Öyle ki, daha derinlemesine ama görsel açıdan daha etkisiz ve biraz eskimiş haberler sunma uğruna bu ögeleri kurban etme fikri rekabet halindeki kanallarla şebekeler arasında giderek bütünüyle gözden düşmüştür (Matelski, 1996: 80).

6-Türkiye'de bazı özel televizyon kanalları ana haber bültenleri içinde adeta magazin haberi vermekte ve kamera şakalarıyla ya da ilginç görüntülerle haber sürelerini doldurmaktadır. Ana haber bülteni formatına ters düşen bu uygulama aslında habercilik etiğine aykırıdır.

7-Türk özel televizyonlarındaki etiğe aykırı bir uygulama da dramatik haberlerin fonunda müzik kullanılmasıdır. Olaya yorum katmakla eşdeğer olan ve insanların duygularını daha da körükleyen bu uygulama birkaç özel televizyon kanalında yapılmaktadır.

8-Habere yorum katmak, izleyicilerin görüşlerini yönlendireceğinden habercilik açısından iyi sonuçlar doğurmaz. Haber bültenlerinin ardından yayınlanan yorum köşesi olabilir. Ancak haberin içinde yorum olması etik kurallarına aykırıdır.

9-En son etiğe aykırı durum ise haberin çarpıtılması, olduğundan daha da abartılı bir şekilde sunulmasıdır. Kamu, bu tür bir davranışla yanlış yönlendirilir ve o televizyon kanalının haberlerine olan güven yitirilir.

Yayın kuruluşlarında çalışan her kim olursa olsun etik sorumluluk taşımak zorundadır. Etik sorumluluğu taşımayan kuruluş kendi işleyişine zarar vermektedir. Etik kurallar meslekteki keyfi uygulamaları da son erdirmektedir.

8. Haber Yayını

Televizyon haberinin ilk yıllarında başlayan yalnızca prime time (en çok izlenen saat)'da bülten yayınlama geleneği, gelişen teknolojiler ve toplumun istekleri doğrultusunda değişmiştir. Gün boyu sürekli haber yayınlayan CNN ve onu takip eden haber kanallarının doğuşu diğer televizyon kanallarının televizyon haberlerini gün içerisine yaymalarını sağlamıştır. Televizyon haberciliğinde kullanı-

lan film kameralarının terk edilmesi, ENG adı verilen video kameraların gelişmesi ve ucuzlaması televizyonun haber toplama ve yayınlama imkânlarını büyük ölçüde geliştirmiştir. Televizyon canlı yayın yeteneğini de kullanarak gün içerisinde çeşitli saatlerde haber sunabilmekte ve son gelişmeler için yayın akışını değiştirerek haber bültenlerini verebilmektedir (Şeker, 1999: 81).

Televizyonda içeriği haber olan 4 tür program vardır.

8.1. Ana Haber Bültenleri

Bütün dünyada günün çeşitli saatlerinde haber yayınlansa da en önemlisi ana haber bültenidir ve kanallar hazırlıklarını prime time (en çok izlenen saat)'da yayınlanacak ana haber bülteni için yaparlar.

Bir kanalın iyi ana haber bülteni sunması prime time'daki izlenme oranını büyük çapta etkilemektedir. Ayrıca akşam haberleri bir televizyon kanalının etkinliğini, güvenirliğini ve gücünü ortaya koyar. Bu yüzden televizyon kanalları ana haber bültenlerine büyük önem verirler. Ana haber bültenleri, kanalın hedef kitlesine göre bir haber değeri politikası izler. Bu politika, ticarî televizyonlarda izlenme oranlarını yüksek tutmak amacını gütmek durumundadır. Kamu televizyonlarında birtakım resmî ve ideolojik öncelikler bulunur. Türkiye'de TRT ve özel televizyonların haber bülten içerikleri, haber değeri, sunuş ve estetik bakımından önemli farklılıklar göstermektedir. Hatta özel televizyonlar arasında da, seçtikleri hedef kitleye göre önemli fark vardır. Kimi özel kanallar kamusal niteliği fazla olan enformasyon yüklü haberleri, etik kurallar çerçevesinde vermeye çalışırken, kimileri de gösteri niteliği ön plana çıkmış, magazin ağırlıklı haberler sunmakta, enformasyon yerine eğlence vermeyi tercih etmektedir (Şeker, 1999: 83).

8.2. Ara Haber Bültenleri

Televizyon kanalları, artık ana haber bültenleri dışında gün boyu belirli saatlerde haber yayını yapmaktadır. Bu haberler 1 saat ya da 2 saat arayla yayınlanmakta ve özet şeklinde olmaktadır. Ara haber bültenleri ve ana haber bültenlerinin spikerleri farklı olmaktadır. Çünkü özellikle özel televizyon kanalları estetiğe çok önem verdiğinden değişik spikerlerin haber sunumunda kullanılması da o kanallar için haber kadar önemlidir.

8.3. Canlı Yayın

Televizyon haberciliğinin can damarını oluşturan canlı yayınlar, çok önemli olaylar meydana geldiği zaman yapılmaktadır. İzleyici canlı yayın sırasında sanki olayın içinde kendisini bulabilmektedir. Canlı yayın, bir olayın tümünü veya belli bir kısmını aktarmak şeklinde olabileceği gibi, özellikle haberlerde, haberin tamamını ya da bir bölümünü olayın mekânından sunmak şeklinde de gerçekleştirilebilir.

En kısa tanımıyla canlı yayın, olayları meydana geldikleri anda doğal mekân içinde izlemek ve canlı yayın kameraları ile naklen yayınlamaktır.

Televizyon tekniğindeki gelişmeler ve canlı yayınla ilgili ekipmanların gittikçe daha portatif ve ucuz hale gelmesiyle birlikte, televizyonlar canlı yayına daha fazla ağırlık vermektedirler. Öyle ki, her haberin önceden kurgulanmış bandı, VTR'den verilirken mümkün olduğu takdirde haberle ilgili mekâna canlı bağlantı, muhabirin canlı stand up sunuşu ya da olay, yayından önce olup bitmişse haberle ilgili kişilerle canlı bağlantı yapılmaya çalışılmaktadır (Şeker, 1999: 90).

Artık telefonla da canlı bağlantı kurulabilmekte ve olayla ilgili bilgi edinilebilmektedir.

8.3.1. Canlı Yayının Özellikleri

1-Hangi teknik kullanılırsa kullanılsın, canlı yayın, TV haberciliğinin en güçlü alanıdır.

2-Televizyon haberciliğine yüksek standartlar sağlamaktadır.

3-Heyecan vericidir.

4-İzleyiciyi tarihe tanıklık ettirmektedir.

5-Nesneldir.

6-Olayları, meydana geldikleri mekânda ve zamanda izleme olanağı vermektedir.

7-Televizyon haberciliğinin görüntüye en fazla gereksinim duyduğu alandır.

8-Pahalıdır; bu nedenle son derece önemli ve ilginç olaylar olduğunda başvurulur.

9-İzleyicileri etkileme açısından TV haberciliğine yazılı basın karşısında üstünlük sağlamaktadır (Parsa, 1993: 45).

8.4. Yorumlar

Haberciliğin ya da gazeteciliğin en temel ilkelerinden biri, haber ile yorum arasında belirgin bir ayrımın çizilmesidir. Yorum, gazetede yazarın, televizyonda ise, bir yorumcunun ya da çalıştığı medya kuruluşunun, düşüncelerini inançlarını, kişisel yargılarını içermektedir. Haber gerçeklere dayanmalı ve doğruluğu kanıtlanır olmalıdır. Buna karşılık yorum, subjektiftir ve doğruluğu üzerinde eleştiri yapılmaması gerektiği belirtilmektedir (Tokgöz, 2003: 189).

Genellikle ana haber bültenlerinin ardından, özellikle özel televizyon kanallarında o güne damgasını vuran olayla

ilgili bir kişi görüşlerini belirtir. Bu, haberin dışında ayrı bir türdür. Bu nedenle de haberlere yorum katılmadan izleyiciye aktarılır ve yorumlar bu bölümde yer alır.

9. Türkiye'de Televizyon Haberciliği

9.1. Televizyonun Tarihçesi

Türkiye'ye televizyonun girişi, gelişmiş ülkelere oranla gecikmiştir. Bunun sebepleri arasında, ekonomik ve teknik yetersizlikler gelmektedir.

Türkiye, ilk televizyon yayınlarıyla İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Taşkışla Kampüsü'ne kurduğu televizyon stüdyosunun 16 Temmuz 1952 tarihinde faaliyete geçmesiyle tanışmıştır.

"10 Watt gücündeki bir vericiyle binanın üç odasına yerleştirilen cihazlardan yapılan yayın, dördü İTÜ'ye ait olmak üzere toplam 10 adet TC alıcısına gönderilmiştir" (Uyguç - Genç, 1998: 46-47).

Teknik Üniversite'nin kurmuş olduğu televizyon stüdyosu herhangi bir Amerikan televizyonunun küçük bir örneğini teşkil etmiştir. Teknik Üniversite Televizyonu ilk naklen futbol maçı yayını denemesini 12 Kasım 1961 tarihinde yapmıştır. Ancak bu yayın sırasında bazı teknik arızalar meydana gelmiş ve tekrar naklen yayın izleyebilmek için 1966 tarihine kadar beklenmiştir (Tamer, 1983: 42).

Yayınlar haftada bir gün (Perşembe) 17.00-19.00 saatleri arasında yapılmıştır. Daha sonra yetişen teknik eleman sayısı ile birlikte yayınlar her Cuma 15.30-21.00 saatleri arasında yapılmıştır.

Türkiye'de televizyona, o yıllarda, çıkan ilk gazeteci Burhan Felek, ilk politikacı ise İsmet İnönü olmuştur. Teknik Üniversite Televizyonu sadece Türkiye'de televizyon

yayınlarını başlatmakla kalmamış, bir çok elemanın da yetişmesini sağlamıştır (Turam, 1994: 288-289). Teknik Üniversite Televizyonu'nun kuruluş nedeni, eğitim ve araştırma amaçlıdır.

9.2. Televizyonlar ve Örgütlenmesi

Özel televizyonun en önemli karakteristiği, onun yönetim modelinden ve işletim anlayışından kaynaklanmaktadır. Başta anlayış tarzı olmak üzere yönetiminden yayın içeriğine kadar tamamen serbestiyetçi bir çizgiyi izleyen, kazanç ve kârı ön planda tutan, devlet ve kamu kuruluşlarından yardım almaksızın yayın hayatını, reklâm geliri için sattığı zamanla sürdüren ticarî amaçlı bir özel teşebbüs televizyonudur.

Özel televizyon tanımını genişletebilmek için her ülkenin yönetim biçimi, siyasî yapısı incelenmelidir. Yönetim modelleri, radyo televizyon dünyasında dört biçimdedir. Bunlar İngiltere'de karakterize olan otorite yaklaşım, Amerikan yayın anlayışını yansıtan liberal yaklaşım, Rusya'da (şimdi BDT) komünist yaklaşım ve tüm yayın sistemlerini içine alan toplumsal sorumluluk yaklaşımıdır (Aziz, 1976: 51). Bu yaklaşımlardan yola çıkılarak dört tip yönetim modeli değerlendirilebilir. Bunlar; ulusal sistem, ticarî özel girişimci sistem, ulusal ticarî sistem, hükümet sistemidir. Bunlardan ticarî özel girişimci sistem televizyonun tanımına en yakın sistemdir.

9.2.1. Ulusal Sistem (National System)

Avrupa'da gelişen kamu hizmeti modelinde, ülkelere göre değişen bir yapı vardır. Toplumların yapısına göre ya yayınlardan sorumlu kamu kurumunu, siyasal iktidarın etki alanı dışına taşıyarak yansız yayınları güvence altına

almayı amaçlayan özerklik düzenlemeleri ya da siyasal iktidara bağlı hükümet televizyonu düzenlemeleri görülmektedir (İlal, 1989: 37). Kamu hizmeti modelinde amaç, kitle iletişim hizmetlerinden yararlanan vatandaşlara bilgi ve haber vermek, onları eğitmek ve eğlendirmektir. Temel gelir kaynağı, devletin finansmanı ve program aralarına alınan reklamlardır (Kars, 1996: 495).

Bu sistemin en güzel örneğini BBC oluşturmaktadır. Asya ve Afrika ülkelerine model olan BBC kendine özgü özel dünyası ile kendisini, kendi dışındaki benzer örgütlerden farklılaştırır. İngiliz toplumunun yaşadığı sosyal, siyasal ve ekonomik yapı içinde somutlaşan özerk bir kurumdur.

BBC ruhsat bedellerinden aldığı aidatlar ve program satışlarından sağladığı gelirler ile giderlerini karşılamaktadır. Ayrıca hükümet BBC'ye yurt dışı yayınları hizmet karşılığı olarak yılda bir defa yurt dışı yayın bedeli ödemektedir. Kitle iletişim aracının üçüncü şahsın denetimine tabi olmayışı, özerk çalışması ve özgür bir ortamda çalışması açısından bakıldığında, kitle iletişim araçlarında özgürlükçü kuramın geçerli olduğu ve bu kuramın boyutları içine girdiği söylenebilir. Ancak kitle iletişim araçlarının topluma karşı olan sorumluluğunu nasıl yerine getireceğine ilişkin alanın yasalarla düzenlenmesi İngiltere'deki kitle iletişim sisteminin sosyal sorumluluk sistemi olduğunu söylemeye yeterli olabilmektedir (Vural, 1986: 20).

Martin Esslin, bu sistemde yer alan kamu televizyonlarının avantaj ve dezavantajlarını şöyle sıralamaktadır (1991: 95): "Bir kamu servis sisteminde saklı tehlikelerden birisi pederşahîliktir. Bir otorite izleyicilerin neyi seyredeceği ve dinleyeceğine sırf onlar için neyin iyi olduğu yolundaki keyfî duygusuna göre karar vermektedir. Ticarî bir sistemin

yanında oldukça gelişmiş bir kamu televizyon sisteminin bulunduğu ülkelerde ise bu tehlike, ticarî sistem üzerinde piyasanın seyirciye ne istiyorsa onu verme baskısı yüzünden en aza inmektedir. Gerçekte ikili bir sistemde söz konusu tehlike, kamu servisinin ticari şebekelerle rekabet duygusuna kapılarak beyan edilmiş kamu yararına hizmet etme amacını görmezden gelerek kitlelerin iştihasını tatmine yönelmesindedir. Kamu televizyonunu sıkıntıya sokan bir başka problem de, kısa dönemde para kıtlığı çekmesidir, ki bu hükümete bağımlılığını artırmaktadır."

9.2.2. Ticarî -Özel Girişimci Sistem (Commercial System)

Ticari sistemde, televizyon kuruluşlarının ticari özel işletmeler olarak kurulup yönetilmesi esastır. Devletin işlevi yalnızca kuruluşlara yayın izni vermek ve değişik düzeylerde denetim yapmaktır. Bu sistemde amaç daha çok kârlılıktır (Kars, 1996: 495). Bu model, ABD'nin kuruluşundan bugüne kadar uygulayageldiği liberal kapitalist sistem içerisinde oluşmuştur. Tecimsel (ticari) modelde amaç, daha çok kârlılık olduğu için reklam çok önemlidir (Kocabaşoğlu'ndan akt Serarslan, 2001: 78). Reklamın bu kadar önemli oluşu, özellikle yayın içeriğini etkilemektedir. Yayın zamanı satılık bir tüketim malıdır (İlal'dan akt Serarslan, 2001: 78).

Bu sistemde yönetilen radyo televizyon kurumlarında devlet ve hükümet ile genel düzeydeki ilişkiler dışında herhangi bir ilişki yoktur. Yayın istasyonlarının kurulması, işletilmesi tamamen özel girişimcilerin elindedir. Devlet genel olarak da bu alanı düzenleyen genel kurallar koyar. Hukuksal ve teknik kurallara uyabilen özel girişimciye istasyon kurma ve işletme konusunda yetki belgesi verilir. Alanda faaliyet gösteren özel girişimci ile devlet arasındaki ilişki, alıcı ile satış yapan kurum arasındaki ilişkiye benzer. Gelir-

ler reklamlardan sağlanır. Özel girişime finansman yönünden devlet desteği söz konusu değildir. Devlet bu tür kurumlardan hizmet satın alma durumunda kalırsa aldığı hizmetin bedelini ödemek zorundadır. Bu sistemin en güzel örneğini ABD sergilemektedir. Özel şirketlere ait kuruluşlar 1934'te kurulan FCC (Federal Communication Commission) adlı haberleşme komisyonundan aldıkları ruhsatla yayın faaliyetlerini yürütmektedirler.

Türkiye'deki RTÜK'ün özel kanallara frekans tahsis etmesi, yayın izni vermesi de bu sistemin bir göstergesi olmaktadır. Özel televizyonların temel karakteristiğini açıkça ortaya koyan faktörlerden biri, onun reklam gelirleriyle hayatiyetini sürdürmesidir. Temel öge reklamdır, diğer programlar reklam aralarına girer (İlal, 1989: 38).

Erol Mutlu'nun ticari televizyonların genel karakterini çizen ifadeleri şöyle değerlendirilebilir (1991: 122):

"Tecimsel TV'nin temel değerleri 'kazanç', 'verimlilik' ve 'pragmatizm'dir. Bu değerler karar alma, planlama süreçlerinden uygulama ve yayın aşamasına kadar tecimsel televizyon mekanizmasının içinde işlediği ideolojik ve kavramsal çerçeveyi çizer. İlginçtir ki, tecimsel (ticari) olmayan televizyon kuruluşları da endüstrinin yapısı gereği özellikle 'verimlilik' ve 'pragmatizm' ilkelerini göz önünde bulundurmak zorundadırlar."

Özel televizyonun izlediği pragmatist yaklaşım görüldüğü gibi dolaylı olarak kamu televizyonunu da rekabete sürüklemektedir. Bu rekabet program ve yayın kalitesinde olabildiği gibi reklam ve kazanç konularına da sıçramaktadır.

9.2.3. Ulusal Ticari Sistem (National - Commercial System)

Bu gruba karma sistem de denilir. Devletin sahip olduğu kamu kuruluşları ve ticari kuruluşların bir arada bulunma-

sıdır. Ülkemizde de pratikte 1989, yasal olarak da 1994'ten beri uygulanmaktadır. Bu sistemde ticari şirketlerin kendi aralarında yarışmaları, yayınlarını sürdürebilmeleri açısından zorunludur. Ancak bunun yanında televizyon istasyonlarını ellerinde bulunduran şirketlerin politik tercihleri de ön plana çıkmaktadır (Kars, 1996: 496).

Bir kamu kuruluşu olarak örgütlenen ve aynı zamanda kendi finansmanını karşılamak için reklam hizmetine de yer veren yayın kurumları bu grup yayın sistemine girmektedir. Yayın alanında kamu yararlılığı ilkesinden hareket ederek, hizmet üreten bu tür kurumlar arasında Türkiye, Fransa ve Almanya gibi ülkeler yer almaktadır.

Özgürlükçü düşüncenin egemen olduğu Fransa, yayın kurumunda iki grupta odaklaşan düşünce yapılarına yer verilerek, yayında farklı düşünce taraftarlarının temsilleri gerçekleştirilmektedir. Bunun yanısıra yine özgürlükçü anlayışın, bir sonucu olarak, kamu kurumu niteliğindeki radyo ve televizyon kurumları yanında, 1982 yılında yapılan yeni bir yasal düzenlemeyle, yayında devlet tekeli kaldırılarak özel kesimin de bu alanda bir girişimci olarak çalışmasına izin verilmiş, özellikle radyo ve kablo televizyonculuğu alanında, ülkede özel girişimin özerk istasyonlar kurarak hizmet üretimine geçmesiyle, devletin bu alandaki program tekeli son bulmuştur.

Almanya'da yayın, federal yapıyı en iyi karakterize eden bir örgütlenme biçimini yansıtmaktadır. Federal bir devlet olan Federal Almanya Cumhuriyeti'nde her eyalette bir yayın istasyonu vardır. Federe yönetimler kendi aralarında anlaşarak 1961'de parlamentodan geçen bir yasaya göre ARD yayın örgütünü kurmuşlardır. Böylece 9 eyalet istasyonu ARD'ye bağlanmıştır. Bu kurum, istasyonlar arası

teknik, ekonomik ve hukukî dengeyi sağlamakla görevlidir. Her istasyonun başında görev süresi 4-10 yıl arasında değişen bir genel müdür bulunmaktadır. Genel müdürün seçiminde eyaletlerin güçlü siyasal partileri etkili olurlar. Ayrıca her istasyonun geniş bir halk temsiline dayanan danışman ve yönetim kurulları vardır. 1963'de 9 federe yönetim biraraya gelerek birleşik yayın şebekesi olan ZDF'yi kurmuşlardır. Ruhsat ücretlerinin büyük kısmı ARD, daha azı ZDF ve bir kısmı da ARD'ye bağlı 9 yayın istasyonu arasında paylaşılır. Almanya yayın istasyonlarının hepsi, belli bir oranda reklam yayını yapar. Federal Almanya yayın kurumları özerk kuruluşlardır ve özgür bir anlayışla çalışırlar (Aziz, 1996: 35).

9.2.4. Hükümet Sistemi (Government System)

Hükümet sisteminde televizyon yayınları devletin sahipliğinde, devletin doğrudan yerine getirmesi gereken bir kamu hizmeti olarak görülür. Devletin doğrudan yönettiği bir ulusal sistem ya da devletin gözetiminde merkezî ve yerel kuruluşlar arasında planlanmış bir iş bölümü olarak yönetilir (Kaya, 1985: 78). Bu sistem ülkenin yönetim biçimine bağlı olarak çok sıkı olabileceği gibi daha yumuşak biçimde de görülebilir. İstasyonlar genellikle siyasal erkin organları niteliğindedir. Bu sistem, yayın giderlerinin hükümet tarafından karşılanmasını da beraberinde getirir. Ancak ülkeden ülkeye değişmekle birlikte hükümet isterse ticari yayınlara yer verebilmektedir (Aziz, 1985: 36).

9.3. Kamu Hizmeti Yayıncılığı Neden Gereklidir?

Kamu hizmeti yayıncılığının gerekli olmasının üç temel sebebi olduğunu söylenebilir (Avşar: 2003):

Birincisi, yayıncılık pazarlarının bir takım pazar hataları sergilemeleridir. Örneğin, yayıncılığın tamamen pazar egemenliğine bırakıldığı ülkelerde yayıncı kuruluşların, program kalitesi hakkında bilgili tüketicilerin izleyici tercihlerini hiç yansıtmayan program yayınlarını çoğalttıkları görülmektedir. Bu tür program yayınlarının oluşmasının ise üç nedeni vardır:

(i) Yayıncılık bir kamu malı'dır. Bir yayın, tanım itibarıyla, bir çok insana sunulmaktadır. Sonuçta aynı program yayını aynı anda herkes tarafından izlenmektedir. Ya da, bir başka şekilde ifade etmek gerekirse, bir program bir kez yayınlandığında, bu programının ikinci kez yayınlanması ilk kez yayınlandığı kadar masraf gerektirmez.

Bu programların nasıl satıldığına dair radikal bir faklılık oluşturmaktadır. Normal bir mal veya hizmeti satın aldığınızda, örneğin bir araba satın aldığınızda ya da saçınızı kestirdiğinizde kişiler tarafından ödenen ücret, satın alınan her mal ya da hizmetin tüm oluşumunun maliyetini kapsamak zorundadır.

Bir programın yayınında ise, programın değeri ilke olarak, o program için tüketicilerin toplam ne kadar para ödemeye niyetli olduğu ile ölçülmektedir. Bu sebeple, en azından toplam değerin anlaşılması açısından, program yayınlarının herkese ücretsiz olarak sunulması ve maliyetin başka yollarla karşılanması gereklidir. (Örneğin; lisans ücreti yoluyla, doğrudan kamu desteği yoluyla, abonelik veya reklamlar yoluyla) Bu yöntem hemen hemen her zaman en etkin yöntem olduğunu ispatlamıştır.

(ii) Yayıncılık bazı izleyici gruplarını dışlamaktadır. Bazı izleyici grupları şiddet veya pornografi içerikli programları izlemek isterken, diğer izleyici grupları bu tür programları

yüz kızartıcı bulabilir.

(iii) Yayıncılık "yararı sonradan anlaşılan mallar" içerir. Bunun sebebi, bazı zamanlar eğitim gibi bazı yayın türlerini izlemeyi istemediğimizi düşünürüz, (bize kalsa o tür programları hiç satın almak istemeyiz) ancak daha sonra o programın bize yararlı olduğu anlaşılmakta ve geçmişte o programı izleyerek bize deneyim kazandırdığından dolayı beğenilmektedir.

Birinci paragrafta belirtilen kamu malları (program yayınları) normal bir pazar aracılığıyla satıldığında, karşılığında talep edilen fiyat bazı izleyicileri, programı değerli bulmalarına rağmen ve sözkonusu bu programlar için fazladan bir ücret talep edilmemesine karşın, izlemekten veya dinlemekten caydırabilir. Sonuç itibarıyla, toplumun geneline sağlanacak faydalar etkisini kaybedebilir ve sadece az sayıdaki birkaç program yayınının ekonomik açıdan etkinliğine katkı sağlanmış olunur. İkinci paragraftaki dışlanma durumunda ise, programların tamamen pazarın egemenliği altına alındığı toplumlarda, çok aşırı düzeyde şiddet ve pornografi içerikli program yayınlarının üretildiği izlenmiştir. Yararı sonradan anlaşılan mallara ilişkin üçüncü paragrafta ise, pazara bırakıldığı takdirde pazarın bu tür programları çok az sayıda üreteceği anlaşılmaktadır Bu nedenler ışığında, Kamu politikalarının anahtar rollerinden birinin de pazarın bu hatalarını düzeltmek olduğu bilinmelidir.

İkincisi ise, yayıncılığın tamamen pazar egemenliğine bırakıldığı ülkelerde ticari yayıncıların, sadece satın alınan programların ışığında, bireylerin tercihlerini izleyici tercihleri olarak değil, sadece tüketici tercihleri olarak ve bireysel gereksinimlere bakılmadan toplu değerlendirilerek program yayınlarının profillerini belirledikleri görülmüştür. Bu

tür yayıncı kuruluşlar, bireylerin vatandaş olma, yaşadıkları toplumun birer üyeleri olma vasfını küçümsemişler, sadece rekabet, kar ve zarar ile uğraşmışlardır. Bu durumda sorumlu davranan yayıncı kuruluşlar ise pazar koşullarında rekabet şansını kaybetmiş, silinip gitmişlerdir. Bu açıdan kamu hizmeti yayıncılığının pazar koşullarında önemli bir denge sağladığı görülmektedir.

Kamu hizmeti yayıncılığına neden gereksinim duyulduğuna dair üçüncü diğer önemli husus da, kitle iletişiminin tamamen özel sektörün eline bırakılmasının bazı toplumlarda demokrasi için pek de tercih edilir bir durum doğurmadığıdır. ABD Başkanı Clinton'un söylediği gibi, "Adaylar, kendilerine oy verecek insanlarla cüzdanlarının değil fikirlerinin gücüne dayalı olarak konuşabilmelidirler." Belki çok daha temel anlamda, demokratik toplumlarda bireylerin hakları vardır ve bu haklar, içinde yaşadıkları toplumlarının nasıl yönetildiğine, ülke yasalarının neler olduğuna dair bilgi edinme hakkını da içermektedir. Bu hakların anlam kazanması isteniyorsa, bu tür bilgilerin televizyon ya da bilgisayar aracılığı ile kar amacı güdülmeden ücretsiz olarak verilmesi gerektiği ortadadır. Kamu hizmeti yayıncılığı bu açıdan da önemli bir katkı sağlamaktadır (Graham'dan akt. Avşar: 2003).

9.4. Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve TRT

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT)'nun kuruluş amacı kamu hizmeti yayıncılığını gerçekleştirmektir. Kamu hizmeti yayıncılığı gerçekleştirilirken, toplumun çıkarları göz önünde tutulur ve kâr amacı güdülmez. Ticarî kaygısı olmayan kamu televizyonlarının yayınları için gerekli olan bütçe, devlet tarafından karşılanmaktadır.

Kamu hizmeti yayıncılığı kavramı ilk kez BBC'nin ilk

Genel Müdürü Sir John Reith tarafından, BBC'nin kamu yararına bir radyo televizyon tekeli olduğu zamanlarda tanımlanmıştır. İlk yıllarda radyo ve televizyon yayınlarına bir kamu hizmeti olarak bakılmış, bu yayın aracının etkileme gücü düşünülerek, işleyişleri pazar şartlarına bırakılmayarak kamu kurumları aracılığıyla yürütülmüştür. Siyasî iktidarlar ve siyasî gruplardan bağımsız olmaları ve tarafsız yayın yapabilmeleri için de özerk kılınmışlardır. Daha sonraki yıllarda özerk kuruluşların belirlenen kamu hizmeti yayıncılığı ilkeleri doğrultusunda faaliyet göstermelerinin gözetimi kimi yerde bu amaçla oluşturulan 'bağımsız' bir otoriteye bırakılmıştır (Demiralp, 1996: 1007).

Kamu hizmeti yayıncılığında devletin üç işlevi öne çıkmaktadır. Birincisi, toplumlarda üretim araçlarının ve üreticilerin korunması için gerekli koşulları sağlamaktır. İkinci işlev, varolan üretim ilişkilerinin düzenli işlemesini ve güvenceye alınmasını sağlayacak her türlü etkinlik devletin görevleri arasındadır. Devletin üçüncü işlevi, sözkonusu iki işlevi yerine getirebilmek için toplumsal karşıtlıkların üzerinde yer almak ve güçlü olmak zorundadır.Üretici güçleri koruma işleviyle hem toplumun tümünün çıkarına hizmet etmek hem de egemen üretim ilişkilerini koruyarak bu ilişkilerin lehine kurulduğu sınıflara hizmet etmek zorunda olan devlet aygıtı, zorunlu olarak toplumun üstünde yükselir (Karahanoğulları'ndan akt., Avşar: 2003)

Kamu hizmeti yayıncılığının özünü Avrupa İnsan Hakları Komisyonu, Avrupa İnsan Hakları Divanı, Avrupa Konseyi gibi örgütler oluşturmaktadır. Avrupa'da ve dünyada kamu hizmeti yayıncılığı konusunda ortak bir tanım mevcut değildir. Ancak bir kamu yayın hizmetinin neler sunması gerektiği konusunda çerçeve oluşturacak bir çok belge

mevcuttur. Örneğin, Avrupa'da görsel-işitsel politikaların oluşturulmasında üst düzey bir çalışma grubunun Başkanlığını yapan bir Avrupa Birliği Komisyonu Üyesi (Marcelino OERJA, AB Komisyonu Üyesi), 1998 yılında hazırlanan bir raporda kamu yayıncılığını şu şekilde ifade etmiştir (Avşar: 2003) :

"Her ülkede; kültürel çeşitliliğin geliştirilmesinde, eğitim programlarının sunulmasında, kamuoyunun tarafsız biçimde bilgilendirilmesinde, çoğulculuğun garanti altına alınmasında, demokratik ve ücretsiz biçimde kaliteli eğlence (Sayısal Çağda Avrupa Görsel-işitsel Politikaları. Görsel-işitsel Politikalar konusunda Üst Düzey Çalışma Grubu Raporu, 1998) imkanı sunulmasında kamu yayıncılığının önemli bir rolü vardır."

25 Ocak 1999 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi'nin kamu hizmeti yayıncılığı konusunda yayımladığı karar metninde kamu yayıncılığı hakkında şu ifadeler yer almaktadır (Avşar: 2003):

"Ayrımcılık yapılmadan eşit şartlar bazında değişik kanal ve hizmetlere kamunun geniş çapta erişiminin sağlanması, kamu hizmeti yayıncılığının vazgeçilmez önkoşuludur. Kamu hizmeti yayıncılığı, teknolojik gelişmelerden yararlanmalı ve kamuyu yeni görsel-işitsel ve enformasyon hizmetlerin ve yeni teknolojilerden yararlandırmak zorundadır. Kamu hizmeti yayıncılığı, sayısal çağda yer alan faaliyetlerin geliştirilmesinden ve çeşitlendirilmesinden sorumlu olmalıdır. Üye Devletler tarafından tanımlandığı şekliyle kamu hizmeti yayıncılığının, amacına uygun biçimde, programlarını toplumu bir bütün olarak görerek, geniş bir yelpazede sunmaya devam edebilmesi zorunludur. Bu bağlamda kamu yayıncılarının geniş çapta izleyici/dinleyi-

ciye erişmesinin yollarını aramaları meşrudur."

Kamu hizmeti yayıncılığına Devlet desteği kurallarının uygulanmasına dair 15 Kasım 2001 tarihinde yayımlanan AB Komisyonu Bildiriminde yer alan 33.üncü Maddede ise Kamu hizmeti tanımının yapılmasını her ülkenin kendi ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde vereceği karara göre üye Devletlerin kendi inisiyatiflerine bırakılmaktadır (Objectives, Organization, and Funding of Public Service Broadcasting, IDATE, COE'den akt. Avşar: 2003).

Kamusal yayıncılık ile ilgili olarak kavram açısından çeşitli hatalar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kamu hizmeti yayıncılığının "devlet yayıncılığı" olarak algılanmasıdır. Diğer bir hata da, kamusal yayın yapan televizyon kanal veya kanallarının özel televizyon kanallarının daha az kârlı bularak yönelmediği alanlara yatırım yaptığı düşüncesidir. Asıl olarak; kamusal yayıncılık, kamu hizmeti için, ülkenin geneline ve vatandaşların bütününe yönelik, kamu tarafından finanse edilen ve denetlenen, halkın eğitimi, bilgilendirilmesi, olaylardan haberdar edilmesi, bilinçlendirilmesi, eğlenmesi ve hoşça vakit geçirmesini kendisine ilke edinen, özerk, tarafsız, kamu tüzel kişiliği bulunan bir yayıncılık anlayışını ifade etmektedir (Avşar: 2003).

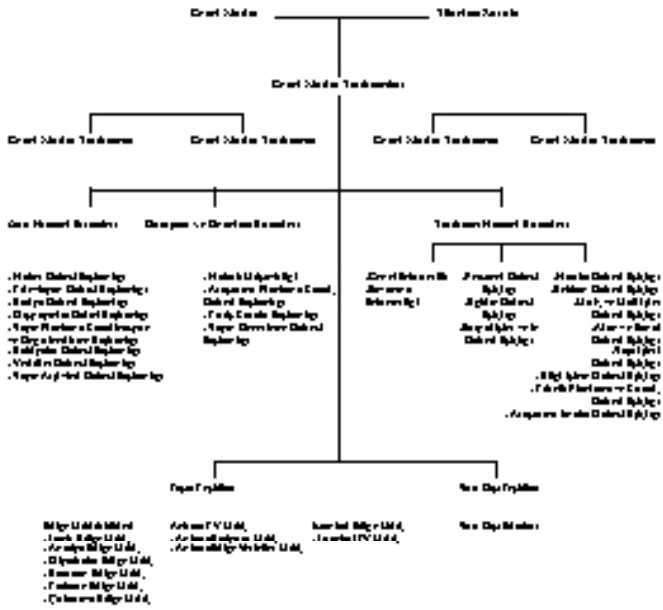
Türkiye'de kamu hizmeti yayıncılığı denildiğinde akla TRT gelmektedir. TRT, kimileri tarafından KİT (Kamu İktisadî Teşebbüsü) olarak değerlendirilmektedir. Bunun sebebi, devletin TRT'ye destek vermesidir. Ancak devlet TRT'yi desteklerken, yasalar tarafından tanınmış olan hakları ve yetkileri yerine getirmektedir. TRT'nin özel televizyonlar gibi etik kuralları çiğnemesi, bağımsız hareket etmesi mümkün değildir. Bu TRT'den beklenemez.

"TRT'nin halkı aydınlatma göreviyle ilgili en önemli

hüküm 'haberlerin..... doğruluk niteliği taşıması' gereğidir. Bu noktada söylenmesi gereken çok önemli bir durum vardır: İç olaylarla ilgili haberin TRT tarafından hazırlanmasında ve yayınlanmasında bu ilkeye uyma olanağı bir dereceye kadar varsa da, dış olaylarla ilgili haberlerde bu olanağın çok sınırlı olduğu açıktır" (Oskay, 1978: 38).

9.4.1. TRT Kuruluş Şeması

Şekil 1-Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun (TRT) yönetim birimleri

9.4.2. TRT'nin Tarihsel Gelişimi*

1964

02.01.1964

1961 Anayasası'nın 121. maddesine dayanılarak 359 sayılı Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Kanunu Resmi Gazete'de yayınlandı.

01.05.1964

359 sayılı TRT Kanunu yürürlüğe girdi.

04.05.1964

Adnan Öztrak Kararname ile Genel Müdür olarak atandı.

19.06.1964

TRT, ilk kez EBU'nun Viyana'da yapılan genel kurul toplantısına katıldı.

10.07.1964

TRT Kuruluş ve Görev Yönetmeliği Yönetim Kurulu'nda kabul edildi.

09.09.1964

10 kw. gücünde "Kıbrıs'ın Sesi Radyosu" yayına başladı.

09.10.1964

TRT, ABU'ya aktif üye oldu.

1965

01.01.1965

TRT Radyoları'nda ilk kez programlı dönem başladı ve bütün radyolar haber saatlerinde Ankara Radyosu'na bağlandılar.

01.03.1965

TRT, Anadolu Ajansı ile haber anlaşması yaptı.

13.03.1965

Yönetim Kurulu, Genel Yayın İlkeleri'ni kabul etti.

01.08.1965

"TRT İlan ve Reklam Yayınlarında Uygulanacak Esaslar" yürürlüğe girdi.

25.09.1965

Parti liderlerinin radyodaki seçim konuşmaları başladı.

10.10.1965

Türkiye Radyoları ilk kez genel seçim sonuçlarını vermek için sabaha kadar yayın yaptı.

---

* Bu bilgiler www.trt-net.tr sitesinden alınmıştır.

1966

01.04.1966

TRT, Associated Press (AP) ile dış kaynaklı haber anlaşması yaptı.

14.08.1966

TRT kapalı devre televizyon eğitimi yayınları başladı.

1967

04.05.1967

Spor haberleri sabah 7.30 haber bülteninde ilk kez yer aldı.

22.08.1967

100 kw orta dalga İzmir Radyosu yayına başladı.

01.10.1967

Ankara Televizyonu'nun teknik deneme yayınları başladı.

23.12.1967

Televizyon haber hizmetleri için VISNEWS ve AP ajansı ile anlaşma yapılmasına karar verildi.

1968

31.01.1968

TRT Ankara Televizyonu deneme yayınlarına başladı.

06.02.1968

İlk televizyon oyunu "Şair Evlenmesi" canlı olarak yayınlandı.

24.03.1968

Ankara Radyosu 3. Programı FM bandından yayına başladı.

22.08.1968

200 kw orta dalga İzmir radyo vericisi yayına başladı.

26.08.1968

Uluslararası Fuar nedeniyle İzmir'de ilk televizyon deneme yayını yapıldı. İlk paket yayın gerçekleştirildi.

04.10.1968

TRT, EBU Televizyon Program Komitesi'nin Stockholm'de yapılan toplantısına ilk kez katıldı.

15.10.1968

Anayasa Mahkemesi, TRT Kurumu'nun özerk yetkilerini karar bağladı.

1969

22.02.1969

Televizyon yayınlarına ilk Hükümet yasağı kondu.

19.05.1969

Atatürk'ün Samsun'a çıkışının 50. yılı dolayısıyla ilk kez Ankara dışından bağlantılı naklen yayın yapıldı.

08.07.1969

Anayasa Mahkemesi TRT'ye mali özerlik tanıdı.

1970

01.01.1970

İzmir Radyosu 2. Program yayınına başladı.

25.10.1970

Televizyon nüfus sayımı dolayısıyla ilk kez kesintisiz 9 saat gündüz yayını yaptı.

30.12.1970

250 kw kısa dalga yurtdışı vericisi yayına başladı.

1971

11.12.1971

İstanbul Televizyonu haftada 4 gün yayına başladı.

1972

01.01.1972

Merkez televizyon yayınları 4 güne çıkarıldı.

29.02.1972

359 sayılı TRT Kanunu'nun bazı maddelerini değiştiren 1568 sayılı TRT Kanunu Resmi Gazete'de yayınlandı.

03.03.1972

Televizyonda 12 saat süreli ilk canlı yayın yapıldı. Televizyonda reklam yayınlarına başlandı.

17.05.1972

Televizyonda ilk kez "Bedava Dünya Gezisi" adlı yabancı dizi Türkçe seslendirildi.

21.06.1972

Merkez televizyon yayınları haftada 5 güne çıkarıldı.

26.08.1972

TRT Eurovision bağlantısına katıldı. Münih Olimpiyatları Eurovision aracılığı ile ilk kez televizyondan naklen verildi.

21.11.1972

1200 kw. uzun dalga Ankara radyo verici istasyonu yayına başladı.

1973

13.01.1973

Türkiye - İtalya milli maçı ilk kez Eurovision aracılığı ile televizyondan naklen verildi.

04.04.1973

600 kw. orta dalga Antalya Bölge Radyosu yayına başladı.

06.04.1973

TBMM'den ilk kez naklen televizyon yayını yapıldı.

16.06.1973

TRT - MEB ortak yapımı üniversite giriş sınavı hazırlık kursları televizyondan yayınlanmaya başlandı.

08.09.1973

Eurovision'dan ilk kez haber kaydı (EVN) yapıldı.

1974

03.03.1974

TRT ilk gündüz yayınını gerçekleştirdi.

18.03.1974

Televizyon yayınları, çarşamba günleri dışında haftada 6 güne ve 35 saate çıkarıldı.

24.05.1974

Televizyon yayınları 7 güne çıkarıldı.

12.06.1974

TRT, Eurovision'un aktif üyesi oldu.

27.08.1974

"Türkiye'nin Sesi" radyosu Kıbrıs'a yönelik yayınlara başladı.

09.09.1974

Türkiye Radyoları "TRT 1" radyoları adı altında 24 saat kesintisiz ortak yayına başladı. Televizyon yayınları haftada 60 saate çıkarıldı.

27.09.1974

TRT'de kadın spikerlerin haber okumaları yasaklandı.

15.11.1974

TRT, ilk radyo dinleyici araştırmasını yaptı.

1975

01.01.1975

TRT 2 ve TRT 3 radyoları ortak yayınlarına başladılar.

28.02.1975

Türkiye'nin Sesi Radyosu'nun Kıbrıs'a yönelik Türkçe yayınları sona erdi.

28.04.1975

TRT'nin ilk dış haber bürosu Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde açıldı.

01.09.1975

TRT. Uluslararası Yayın Enstitüsü'ne katıldı.

06.10.1975

İstanbul ve İzmir televizyon haber büroları ilk kez Merkez Ankara'ya bağlandı.

1976

08.03.1976

Televizyonda Yay - Kur eğitim yayınları başladı.

07.04.1976

"İngiltere Kral Kupası" televizyondan ilk renkli naklen yayın olarak verildi.

03.05.1976

Radyoda Yay - Kur eğitim yayınları başladı.

12.05.1976

TRT ilk renkli naklen yayınını İslam Ülkeleri Zirve Konferansı'ndan yaptı.

21.06.1976

TRT ilk kez Avrupa Konseyi İletişim Uzmanları komisyon toplantısına katıldı.

1978

05.01.1978

Bakanlar Kurulu'ndaki yeni düzenleme ile TRT'den sorumlu bir Devlet Bakanlığı oluşturuldu.

14.04.1978

TRT 3 yayınları FM yayınına geçti.

28.06.1978

"Kıbrıs'ın Sesi Radyosu" 14 yıllık yayınına son verdi.

1979
08.01.1979
İlk çocuk haber programı "Gökkuşağı" yayımlanmaya başladı.

1980
10.02.1980
Televizyon haberlerinde ilk kez ENG kameraları kullanıldı.
16.02.1980
TBMM'den ilk kez 5 saat televizyon naklen yayını yapıldı.
01.04.1980
İkinci kanalın deneme yayınları TV 1 kullanılarak yapılmaya başlanmıştır.
20.07.1980
TRT ilk kez dış ülkelere yerli yapım satışı yaptı.
15.09.1980
TRT bölge müdürlükleri kuruldu.

1982
14.05.1982
Banker reklamlarının radyo ve televizyondan yayınlanması yasaklandı.
17.05.1982
Bankalar Birliği'nce banka reklamlarının radyo ve televizyondan yayınlanması yasaklandı.

1983
15.01.1983
Televizyonda "Açık Öğretim Fakültesi Yayınları" başladı.

1984
01.01.1984
2954 sayılı TRT Kanunu tümüyle yürürlüğe girdi.
31.01.1984
Kanunun 19. maddesi gereğince hükümet çalışmalarını yansıtan program, "İcraatın İçinden" adı altında ilk kez yayınlandı.
15.03.1984
TRT Televizyon programlarının tümü renkli olarak yapılmaya başlandı.

21.03.1984
Ankara Gölbaşı yer istasyonundan atlantik üzerinde bulunan Intelsat uydusu ile yurtdışına ilk yayın yapıldı.
22.03.1984
Intelsat uydusundan Ankara Gölbaşı yer istasyonu aracılığı ile yurt dışından ilk yayın alındı.
04.05.1984
Televizyn reklamları renkli olarak yayınlanmaya başlandı.
15.05.1984
TRT Reklam Yönetmeliği'nde değişiklik yapıldı. Bira reklamları yasaklandı.
01.07.1984
Televizyon yayınlarının tümü renkli yayınlanmaya başladı.
28.09.1984
RTYK, ilk kez TRT'nin yayın ilkelerini belirledi.
14.10.1984
Televizyonda "İşitme Engelliler İçin Haber" yayını başladı.
17.10.1984
Radyolarda stereo yayın başladı.

1986
15.09.1986
2. Kanal deneme yayınları başladı.
06.10.1986
TV - 2 kanalı yayına başladı.

1987
05.10.1987
Televizyon 1. kanalı sabah yayınları haftada 5 güne çıkarıldı.
05.10.1987
Televizyonun bir haftalık yayın süresi 129.5 saat oldu.

1989
21.01.1989
TRT vericilerinin PTT'ye devredilmesini öngören 3517 sayılı kanun Resmi Gazete'de yayınlandı.
20.03.1989
TRT - MEB Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nin işbirliği ile lise son sınıflarına yönelik "Okul Televizyonu" başladı.
02.10.1989
TV - 3 ve Gap Televizyonu yayına başladı.

GAP TV'nin amacı, Güneydoğu Anadolu Projesi'nin sağlam bir temele oturtulması için gerekli olan sosyal, kültürel, ve psikolojik ortamın oluşturulmasına, ekonomik seviyesinin yükseltilmesine yardımcı olmaktır. Programlar bölge özellikleri göz önüne alınarak eğitim, kültür, drama, müzik, eğlence ve spor ağırlıklıdır (Yengin, 1994: 76).

Günümüzde GAP TV yayınları, TRT İkinci Kanalı gündüz kuşağında devam etmekte, üçüncü kanal yayınları ise daha çok gençlere yönelik haber, spor, müzik, film, dizi, dizi film ve kültür ağırlıklı programlardan oluşmaktadır.

06.10.1989
Kültür ve sanat ağırlıklı programların yer aldığı TV - 2 yayına başladı.

1990
10.01.1990
TRT, "Telegün" adını verdiği "Teleteks" deneme yayınlarına başladı.
28.02.1990
Avrupa'ya yönelik yayın yapacak olan TRT-INT televizyonu deneme yayınlarına başladı.
30.07.1990
Eğitim ağırlıklı program yayınlayacak olan TV - 4, İzmir'den deneme yayınlarına başladı.
03.12.1990
"TELEGÜN" adı verilen teletekst deneme yayını başladı.

1991
15.01.1991
GAP Radyosu deneme yayınına başladı.
15.04.1991
GAP Radyosu yayın hayatına başladı.

1992
27.04.1992
Türk Cumhuriyetleri'ne yönelik AVRASYA yayınları başlatıldı.
01.07.1992
TRT - INT / AVRASYA yayınları başladı.

1993

13.09.1993
Tematik televizyon yayıncılığına geçildi.

1995
10.01.1995
TBMM Televizyonu kuruldu ve oturumlar canlı olarak TRT - 3'ten yayınlanmaya başladı.
09.03.1995
Türkiye'de ilk kez veri yayıncılığı, TRT ve Reuters Haber Ajansı ortaklığında gerçekleştirildi.

1997
08.09.1997
TRT - FM radyo yayını Türksat 1 C uydusunda bulunan TRT - INT TV yayınının alt taşıyıcılarından iletilmeye başlandı.

1998
20.04.1998
Türkiye'de ilk kez "Televizyonda Şiddet"e karşı kampanya başlatıldı.

1999
01.05.1999
TRT internet sitesi www.trt.net.tr adresi ile yayına başladı.
06.07.1999
Radyo ve Televizyon Verici Tesislerinin Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü'ne Devredilmesi ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Önerisi 4397 sayı ile kanunlaştı ve 23751 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi.
10.07.1999
Vericilerin, TC Posta Telgraf ve Telefon İşletmesi Genel Müdürlüğü'nden TRT'ye devredilmesini öngören ve 6 Temmuz 1999'da kabul edilen 4397 sayılı kanun 23751 sayılı Resmi Gazete'de yayınlandı.

2001
31.01.2001
TRT'nin TV kanalları yeni kimlikleri ve logoları ile yayına geçti.

2002
01.06.2002
TRT, Güney Kore ve Japonya'nın Seul ve Tokyo'da ortaklaşa düzenlediği, Türk Milli Futbol Takımı'nın da dünya 3'üncüsü olduğu Dünya Futbol Şampiyonası'nı, ev sahibi ülkelerin yaptığı çekimleri doğrudan yayınlamanın yanı sıra, kendi çekimlerini de canlı olarak naklen yayına dahil ederek izleyiciye ulaştırdı. Kısa adı EBU/UER olan Avrupa Yayın Birliği, tarihinde ilk kez şampiyonanın yayın haklarını satın alamadı.

2004
TRT Türksat 1C'de dijital yayına başladı.

9.4.3. TRT'nin Yapısal Değişim Programı

TRT Yönetim Kurulu, 15/12/1998 tarih ve 1998/358 Sayılı Kararı ile yayıncılık endüstrisindeki teknolojik gelişmelerden TRT'nin de yararlandırılmasının mevcut konumunu daha da güçlendireceği gerçeğini göz önünde bulundurarak Kurum bünyesinde bir yapısal değişim çalışması başlatılmıştır. Yapısal değişim amacının TRT'nin daha kaliteli program yayınları üretmesini temin etmek, daha da rekabetçi bir yapıya kavuşturmak olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, TRT Kurumu bünyesinde 1998 yılında bir Değişim Ofisinin kurularak, bu ofiste rekabet ortamının sürekli incelenmesi, kanal stratejilerinin yenilenmesi, opsiyonel verimliliğin artırılması ve kurumsal yapının yenilenmesine dair çalışmalar yürütülmesi, TRT'nin kendi bünyesinde sarf ettiği çabaları sergilemektedir. TRT'nin yapısal değişimi konusundaki gereklilik, TBMM Genel Kurulu

tarafından da kabul edilmiş ve 27/06/2000 tarihli 199'uncu Birleşimde onaylanarak yürürlüğe giren "Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık (2001-2005) Kalkınma Planı'nda "Hukuki ve Kurumsal Düzenlemeler" başlığı altında, "TRT'nin yeniden yapılandırılması ve sağlıklı bir mali yapıya kavuşturulması kapsamında gerekli hukuki düzenlemeler yapılacaktır." şeklinde yer almıştır (Avşar: 2003)

Ancak, TRT'nin kurumsal yapısında öngörülen değişikliklerin gerçekleştirilmesinin önünde TRT Kurumunun kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurum olarak, 2954 Sayılı Kanunda belirtilen bir Kamu İktisadi Kuruluşu olması engel teşkil etmektedir. TRT'nin kamu tüzel kişisi ve kamu iktisadi kuruluşu olmak yanında özerk bir idare olması, sadece onun Hükümetle olan "idari vesayet" ilişkisinin kapsamı ve sınırlarını belirlemekle kalmayıp, aynı zamanda organlarının teşkilini, faaliyetlerinin denetimini ve kurumun idari ve teknik yapısını da belirlemektedir Bu sebeple, TRT'nin uygulayacağı yeniden yapılanma modeli için yasal düzenlemelere gereksinim bulunmaktadır. Yeni kurumsal yapısının uygulanabilmesini teminen TRT Yönetim Kurulu, 06/03/2002 tarih ve 2002/59 Sayılı Kararında, 11/11/1983 tarih ve 2954 Sayılı Türkiye Radyo-Televizyon Kanunu'nu değiştiren ve bazı maddelerini yürürlükten kaldıran bir Kanun Tasarısını T.C. Hükümetine sunmak üzere kabul etmiştir (Tarakçıoğlu'ndan akt. Avşar: 2003).

9.4.4. TRT'nin Yayın İlkeleri

"TRT'nin radyo ve televizyonlarında yer alan ve eğitim programlarına yön veren bir düzenleme 'TRT Yayın İlkeleri'dir. Bu ilkeler yalnızca eğitsel yayınlar için değil, tüm TRT yayınları için düzenleyici ilkelerdir. TRT Genel Yayın İlkele-

ri, TRT'nin 1964 yılında kurulmasından sonra TRT Yönetim Kurulu'nca yayınlara yön vermek amacı ile Anayasa ve 359 sayılı TRT Yasası'na dayanılarak saptanmıştır. Bugün TRT'nin yayın ilkeleri yürürlükte olan yasa ile 1964'te çıkarılmış bulunan yayın ilkelerinin karışımıdır. Yayınların bu ilkeler doğrultusunda planlanması, hazırlanması zorunludur" (Aziz, 1982: 88-89).

2 Ocak 1994 tarihli ve 11596 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış olan 359 sayılı TRT Yasası'ndaki kuruluş maddesi olan birinci madde TRT'nin yayın ilkelerini şöyle tanımlamaktadır:

1-Anayasanın sözüne ve ruhuna bağlı olmak; devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, milli egemenliği, cumhuriyeti, kamu düzenini, genel asayişi, kamu yararını korumak ve kollamak

2-Atatürk ilke ve inkılâplarını kökleştirmek, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflere ulaşmayı gerçekleştirmek

3-Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin gereğine uymak

4-Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak yahut devleti veya devlet otoritesini ortadan kaldırmak veya dil, din, ırk ve mezhep ayrımı yaratmak yahut sair herhangi bir yoldan bu kavramlara ve görüşlere dayanan bir devlet düzeni kurmak amacı güden rejim ve ideolojilerin propagandasına yer vermemek,

5-Genel ahlâkın gereklerini ve manevi değerleri gözetmek

6- Türk Milli Eğitimi'nin temel görüş, amaç ve ilkelerine uymak

7-Kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak

8-Toplumun beden ve ruh sağlığına zarar verecek hususlara yer vermemek

9- Karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa, dehşet, saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırmak ve telkin etmek amacına yönelik yayınlar yapmamak

10-Kişilerin özel hayatlarına, şeref ve haysiyetlerine saygılı olmak ve dürüstlük anlayışına bağlı kalmak

11-Haberlerin toplanması, seçilmesi, ve yayınlanmasında tarafsızlık, doğruluk ve çabukluk ilkeleri ile çağdaş habercilik teknik ve metodlarına bağlı kalmak.

12-Haberler ve yorumları ayırmak ve yorumların kaynaklarını açıklamak

13-Kamuoyunun sağlıklı ve serbestçe oluşabilmesi için kamuoyunu ilgilendirecek konularda yeterli yayın yapmak; tek yönlü, taraf tutan yayın yapmamak ve bir siyasî partinin, grubun, çıkar çevresinin, inanç ve düşüncenin menfaatlerine alet olmamak

9.4.5. TRT'nin Haber Anlayışı ve Tekniği

TRT kurulduğu günden bu yana iktidar yanlısı olmakla suçlanmıştır. Haberlerin memur zihniyeti, eski anlayış ve sıralama ile verilmesi toplumsal gereksinimleri karşılamaktan uzak kalmıştır (Kars, 1996: 508).

Hükümetlerin her etkinliğinin, çeşitli baskı gruplarının önemli önemsiz her haberinin televizyon haberlerinde yer alması, bu konuda TRT'nin yasanın öngördüğü biçimde haber politikasını izlemediğini öngörmektedir.

TRT Kurumu, kamu haberciliği yapan tek televizyon kanalıdır. Haber bültenleri, zaman zaman protokol sırala-

masına göre yapılmaktadır. İlk haber genellikle (olağanüstü bir olay yoksa) Cumhurbaşkanı'nın günlük çalışmasına yöneliktir. Sonra iktidar partisi ya da partilerin başkanlarının ne yaptığı anlatılır. Sonra ulusal ya da uluslararası gelişmeler aktarılır. Daha sonra mecliste grubu bulunan diğer partilerin yaptıkları haberlere konu olmaktadır (Kars, 1996: 509). Haberlere geçilmeden önce spiker özetleri okumakta ve haberlerde ne gibi olayların bulunduğu hakkında izleyicilere ön bilgi vermektedir.

TRT'nin haber anlayışı, kamu yararı gözetilerek, dil, din, ırk ayrımı yapılmadan, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü korunarak, ilkeli, seviyeli haberciliktir. Ancak bu kurallara aşırı derecede bağlı kalındığından haberler çoğu zaman sıkıcı olabilmektedir. Üniversite mezunları üzerinde yapılan ankette en çok TRT'nin sıkıcı olması nedeniyle özel televizyon kanallarının haber bültenlerinin tercih edildiği görülmektedir.

Kısa süreli haberlerde genellikle canlı perfore tercih edilmekte, alt bantlar, haber spotunun aynısı olmaktadır. Uzun bir haber alt bantı tercih edildiğinden kısa süreli haberlerde izleyici bantı okurken haber görüntüleri gözden kaçmaktadır.

Hiçbir şekilde magazin haberine yer verilmemektedir. Gerektiğinde stüdyoya konuk alınmakta ve canlı telefon bağlantıları kurulabilmektedir. Diplomasi ile ilgili haberlerde özellikle devlet erkânının dış ülkelere yaptığı gezilerle ilgili olarak o ülkedeki TRT muhabiri ile canlı olarak bağlantı kurulmakta ve muhabir olayı anlatmaktadır.

Görüntüsüz haberler de TRT'de yer bulabilmektedir. Önemli bir haberde elde görüntü yoksa spikerin okuması yoluna gidilmektedir.

Az da olsa TRT haberlerinde bazen haber sırası karıştırıldığından yanlış bant veya yanlış haber girmektedir.

Haber turu adıyla verilen siyasi, ekonomi veya güvenlik ya da dış ülkelerdeki olaylarla ilgili olabilmektedir. Bazen hükümetle ilgili gereksiz ayrıntılara da yer verilen haber bültenleri, yaklaşık olarak 45 dakika sürmektedir.

Yıllardır saat 20.00'de verilen ana haber bülteni 2004 yılından bu yana yeni yapılanmasıyla beraber yaz mevsiminde saat 19.30, kış mevsiminde ise 19.00'da yayınlanmaya başlanmıştır.

9.5. Türkiye'de Özel Televizyona Girişim ve Yasal Çalışmalar

12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından Türkiye'nin yeni yapılanma sürecine girmemesi düşünülemezdi elbette. Ekonomi, sanayi ve hizmet alanlarına ilişkin Anayasa'da yapılacak değişiklikler kaçınılmaz duruma gelmiştir. 6 Kasım 1982'de oylanarak kabul edilen 82 Anayasası diye anılan yeni dönemin anayasası askerî yönetimin iş başında olduğu süre içinde yürürlüğe konulmuştur. Anayasa'da her alanda yapılan değişikliklerden radyo televizyon yayınları da nasibini almıştır. Anayasal değişikliklerden, 1982 Anayasası'nın 133. maddesinin radyo TV yayınlarına getirdiği yasal düzenleme şudur: "Radyo ve TV istasyonları ancak devlet eliyle kurulur ve idareleri bir kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenir." Buna göre radyo TV yayıncılığında devlet tekeli, 1972 düzenlemesinde olduğu gibi aynen devam etmiştir. Yasada böyle denilmesine karşın daha sonraki gelişmeler özel televizyonların kuluçka devresini oluşturmuştur.

82 Anayasası ise "11 Kasım 1983 tarihinde kabul edilerek 1 Ocak 1984'te yürürlüğe giren 2954 sayılı Türkiye Radyo

Televizyon Yasası'dır. Yeni yasanın en önemli özelliği, TRT Kurumu yasası olmayıp Türkiye'deki bütün radyo ve TV yayınlarıyla ilgili düzenlemeleri de getirmesidir" (Aziz, 1990: 112).

Burada dikkat çekilmesi gereken nokta şudur: Anayasa'nın 133. maddesi katıksız devlet tekelini getirirken, bu yasaya dayanılarak çıkartılan 2954 sayılı radyo-TV kanunu, TRT dışındaki elektronik yayınları da düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bunun sonucu olarak bazı görev ve yetkilerle RTYK (Radyo Televizyon Yüksek Kurulu) oluşturulmuş ve yetkili kılınmıştır.

Kanunun getirdiği bir diğer istisna ise kapalı devre yayınlarına ilişkindir. Burada kanun "kamu kurumu ve kuruluşlarıyla gerçek ve özel, hukuk tüzel kişiliklerinin kapalı devre televizyon sistemi kurmalarına ve işletmelerine olanak vermiştir. Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu'nun iznine tabi kapalı devre televizyon sistemi TV yayını dışında eğitim, öğretim, güvenlik ve turizm gibi belirli amaçlar için bir bina dahilinde veya birbiri ile ilişkili binalar grubunda kullanılan kablo TV olduğundan devlet tekeli bir istisna sayılamaz" demektedir. Demek istenilen nokta, her ne kadar devlet tekeli olsa da Türkiye'de TRT tekeli dışında yasak olmasına rağmen özel teşebbüs kaynaklı yayıncılığın, gündemi zorlamaya devam ettiğidir.

Özel televizyonların gelişim süreçlerine destek sağlayan bir yol da, RTYK. Çünkü RTYK'yı oluşturma amacının altında, TRT dışındaki elektronik yayıncılığın denetim ve gözetlenmesi yatar. Belki 1983'te özel yayın yapan televizyon kuruluşları yoktu ama ileride doğabilecek yayınların denetlenmesi amaçlanmıştır. 2954 sayılı yasanın 6. ve 7. maddelerinde yer alan bu kurul, "Türk yayıncılık tarihinde

ilk kez yasalarda yer almaktadır. Yeni yasada böyle bir kurulun yer almasını çok önemli bir değişiklik olarak görmek gerekir. Çünkü daha sonra kurulun görevleri arasında da görüleceği üzere, kurul, başta TRT'nin yayınları olmak üzere, diğer yayınların da denetimi, gözetimi ve yayınlarla ilgili genel ilkeleri saptamada en üst kurul olarak yer almaktadır" (Aziz, 1990: 115).

Ne var ki, kurul üyelerinin hükümetle olan yakın ilişkileri işin ciddiyetine gölge düşürmüştür. Kurul, TRT Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu'nun seçilmesinde aktif bir statüye sahiptir. Ancak bu dönemde ilk Genel Müdür Tunca Toskay ve daha sonraki Cem Duna'nın TRT Genel Müdürlüğü'ne getirilmeleri, çeşitli spekülasyonlara yol açmış, RTYK üyelerinin hükümetin etkisinde kaldıkları açıkça anlaşılmıştır.

Kablo TV konusunda TRT ile PTT arasında başlayan Tunca Toskay dönemindeki gerginlik 1989 sonlarında had safhaya ulaşmış, problemin çözümü yolunda çareler arama yoluna gidilmiştir.

"Sonunda 16 Eylül 1989'da TRT ile PTT anlaşmış, kablo TV yayınının PTT ile ortaklaşa gerçekleştirilmesi konusunda iki kurum görüş birliğine varmıştır. PTT ile TRT'nin kablo TV konusunda anlaşması RTYK tarafından da onaylanmıştır" (Topuz, 1990: 154).

PTT'nin kablo yayın girişiminin Danıştay'ca takipsizlik kararıyla ve "21 Ocak 1989 tarihinde çıkartılan 3517 sayılı yasa ile TRT'nin tüm radyo ve vericilerinin, bağlantı istasyonlarının 1400 kişilik personeli ile birlikte PTT'ye devrinden sonra PTT deneme yayınlarına ve kablo hat çekmeye devam etmiştir" (Topuz, 1990: 154). "Bu karar ve PTT'nin deneme yayınlarına devamı, kamusal hizmet veren diğer

kurum ve kuruluşları cesaretlendirmiştir. Nitekim bazı belediyeler, belediye hudutları içinde kurdukları çanak antenlerle evlere uydu yayın dağıtmaya başlamışlardır" (Tekinalp, 1990: 48).

1982 Anayasası ve buna bağlı diğer yasalar, her ne kadar askerî yaptırım çerçevesi içinde çıkarılmışsa da teknolojik ve siyasî gelişmeler bu yasaları adeta rafa kaldıracak kadar hızlı cereyan etmiştir.

Özel TV için bulanıklıklar adeta durulmaya doğru gitmiştir. Dönemin siyasi iktidarı ANAP, izlediği serbest piyasa ekonomisi ve özelleştirmesi politikalarının altında her ne kadar TRT'yi kendi istekleri doğrultusunda tekelci şekilde yönlendirerek iletişim ve yayın alanında hızla özelleştirmeye geçilmesini istemiş ve bu alanda yasal değişikliklere gitmiştir.

Şermin Tekinalp, yaşanan bu gayrî kanunî girişimlerin sebebini şöyle açıklamaktadır: "2954 sayılı TRT yasasının hazırlandığı 1983 yılında bu tür sorunlar gündemde olmadığı için soruna hiçbir yasal yaptırım ya da düzenleme getirilmemiştir. Beklenmedik şekilde gelişmeye başlayan doğrudan uydu yayıncılığı, iletimle ilgili yasaların bu konudaki boşluğunu çok açık bir biçimde ortaya koymuştur" (1990: 49).

Tunca Toskay'ın daha 1985'lerde özel radyo kurmak için TRT'ye 106 başvurunun yapıldığını içeren ifadeleri özel TV'lere verilen önemi belirtmektedir. Diğer yandan günden güne özel yayın yapmak isteyen girişimcilerin cesaretini artırıcı gelişmeler hızlanarak devam etmiştir. Video şirketleri ve belediyelerin kablo yayın girişimleri, radyo kurma istekleri gibi gelişmelerin yanısıra, "uydu yayın konusundaki yasal boşluklar ve PTT'nin 1988'in başlarında uydular-

dan aldıkları yayınları dağıtma girişimine savcılığın takipsizlik kararı vermesi, TRT tekelinin delinebileceği yolunda birçok özel kuruluşu yüreklendirmiştir" (Tekinalp, 1990: 50).

Konuyla ilgili olarak kim, ne derse desin ANAP dönemi özel televizyona giden yolu aralamış ve birçok girişimi cesaretlendirmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde artık özel televizyon olgusu hukuken olmasa da fiilen hissedilmeye başlanmıştır. Gerisi bilinçli bir düzenlemeye kalmıştır. 89 yılında ikinci ANAP Hükümeti döneminde gerçekleştirilen bu düzenleme Türkiye'deki yayın tekelini kırmada atılmış en önemli adımlardan biri sayılabilir.

Çünkü devlet tekelini temsil eden TRT'nin tekelciliğine gölge düşüren bir ortak daha bulunmuştur: PTT. PTT de devletin bir diğer kuruluşudur. Ancak tekelci anlayışa göre hükümete bağlı olmasından kaynaklanan bazı sakıncaları vardır. Her ne kadar ana muhalefet partisi bu kanunun iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurup iptal kararı verilmişse de özel televizyona giden yol biraz daha aralanmış ve bu alanda bir yasal boşluk yaşanmaya başlamıştır. Bu yasal boşluktan yararlanan özel TV'ler yasanın gözünün içine baka baka yayına başlamışlardır.

Türkiye'de o yıllarda özel televizyonlara izin veren bir kanun yoktur. Ancak bunları kısıtlayıcı hükümler de bulunmamaktadır. Anlaşılacağı üzere tam bir kanun boşluğu hüküm sürmektedir.

12 Ocak 1989 düzenlemesinin ne getirdiği ve doğurduğu sonuç bakımından değerlendirilmesi gerekir: "Bu düzenleme 3517 sayılı yasa adı altında yapılan değişiklikleri içermektedir (Resmi Gazete 21 Ocak 1989: No: 20056). 12 Ocak 1989'da çıkarılan bu kanuna göre "Radyo ve TV verici istas-

yonlarının ve program linklerinin kurulması, işletilmesi, görev ve yetkisi PTT'ye verilmiştir" (İçel, 1990: 300).

Böylece 2954 sayılı yasaya göre TRT'nin tarafsız ve kamu tüzel kişiliğine dayalı tekeli kırılmıştır.

Radyo TV verici ve istasyonlarının PTT Genel Müdürlüğü'nce kurulması ve işletilmesine ilişkin bu 3517 sayılı kanunun 1. maddesi şöyledir: "Radyo TV verici istasyonlarının, program linklerinin planlanması, projelendirilmesi, kurulması, yenilenmesi ve işletilmesi, görev ve yetkisi, PTT'ye aittir. PTT program nakli ile 1. fıkrada sayılan diğer yatırım ve hizmetler için TRT Genel Müdürlüğü'nden herhangi bir ad altında ücret ve karşılık isteyemez. Kanunun 2. maddesi gereğince PTT, bu şebekeleri yayın amacıyla kendisi kullanamayacağı gibi, gerçek veya tüzel kişilere kamu kurum ve kuruluşlarına kiralayamaz, kullandıramaz ve yayına verilecek radyo TV programları ile yayın saatleri üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunamaz ."

"Dördüncü maddede ise kanuna aykırı olarak radyo TV istasyonları ve tesisleri kuranların ve işletenlerin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına mahkûm edilecekleri öngörülmüştür" (İçel, 1990: 301).

Böylece 3517 sayılı kanunla radyo TV alanındaki devlet tekelinin kullanılması ikiye ayrılmıştır. Radyo TV istasyonları, vericileri, aktarıcıları, uydu ve yer istasyonlarının kurulması, yenilenmesi ve işletilmesi tekeli PTT tarafından yayınların düzenlenmesi ile yurt içine ve yurt dışına yayın yapılması tekeli ise TRT tarafından kullanılacaktır (İçel, 1990: 155).

Ancak bu kanunun ilanından sonra SHP Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuş ve kanunun iptalini istemiştir. Anayasa Mahkemesi, 26 Temmuz 1990'da 3517 sayılı kanunun

iptaline ilişkin kararlarını 20586 sayılı Resmi Gazete'de yayınlamıştır. Gerekçede 133. maddenin "kamu tüzel kişiliğinin tarafsızlığı" esasını yayın ve yönetimiyle kullanan TRT'ye karşılık PTT'nin bu şart ve niteliklere haiz bir tüzel kişiliğe sahip olmadığı belirtilmiştir. Sonuç itibariyle "Anayasa Mahkemesi 3517 sayılı kanunun 1, 2-6 ve 7. maddeleriyle geçici 1 ve 2. maddelerinin anayasaya aykırı olduğundan iptallerine, iptal edilen kuralları, kanunun 3, 4 ve geçici 3. maddenin uygulanmaması sonucunu doğurduğundan, bu maddelerin de zorunlu olarak iptallerine karar vermiştir. Ancak iptal edilen kurallar hukuksal boşluk doğuracağından ve bu boşluk kamu yararını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olduğundan iptal hükmünün Resmi Gazete'de yayınlandığı günden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir. Böylece bu tarihe kadar yeni bir yasal düzenlemenin yapılması gerekecektir." Görüldüğü gibi kanunun iptaliyle ortaya bir yasal boşluk çıkmış, bu boşluk özel girişimciler için iyice cesaret verici olmuştur. Başlangıçta yurt dışından Türkiye'ye Türkçe yayın yapacaklarını açıklayan girişimciler, uydu yayıncılığının verdiği teknik imkânlardan yararlanarak işe başlamışlardır. Bu ise; Almanya ve Fransa'nın bir TV kanalının yayınlarını uydu anten aracılığıyla alınmasından farklı bir durum değildir.

Aslında siyasi iktidarın etkisinde kalan TRT'nin tarafsız haber yayını yapamaması, nitelikli ve doyurucu programlar üretememesi nedeniyle toplumun siyaset, kültür ve sanat konularındaki gereksinimi karşılayacak türde yayın yapacak özel girişimcilere izin verilmesi yönünde talepler ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde ekonomik alanda uygulanmaya çalışılan neo-liberal politikaların iletişim alanında da uygulanması gerektiği noktasında toplum bir beklenti içerisine

sokulmaya çalışılmıştır. Böyle bir yapılanmada ortaya çıkacak olan ticari radyo ve televizyon kuruluşlarının ayakta kalabilmesi için gerekli olan ekonomik canlılığın bulunduğu ve dolayısıyla da ülke ekonomisinin geniş bir reklam uygulamasına yatkın olduğu yine bu kesimlerce dile getirilmektedir (Öngören, 1990: 128-130).

"Cumhurbaşkanı Özal'ın ABD gezisi sırasında yurt dışından Türkiye'ye yapılacak Türkçe televizyon yayınlarının yasal bir sakıncası olduğunu sanmadığı yolundaki açıklaması bu girişimin engellenmek istenmediği izlenimini vermektedir" (Tekinalp, 1990: 50).

Bu zaman diliminde Star 1, 7 Mayıs 1990'da başlattığı deneme yayınlarını 4 Ekim 1990'da bitirerek gerçek yayın hayatına başlamıştır. Yani Türkiye'nin gündeminde hem de ekranlarda seyredilen özel TV kanalı vardır artık. Bu yüzden 1990 yılı, diğer özel TV girişimcileri için de son derece teşvik edici bir yıl olmuştur.

Türkiye dışından anayasaya ve kanunlara aykırı olarak uyduyla yapılan ilk özel televizyonun yayınları öyle bir durum meydana getirmiştir ki, ülkede yayın tekeline sahip olan TRT altı kanalına rağmen halkın yüzde 40'ı tarafından izlenirken, tekeli dışarıdan zorlayan 'yabancı kanal' Star 1, izleyici kitlesinin yüzde 60'ı tarafından seyredilir hale gelmiştir (Şahin'den akt. Demir, 1998:102)

İlk özel televizyonun yayına başlaması bazı yasakların delinmesinde fitili ateşleyen ilk kıvılcım olmuştur. Gelişen teknolojinin sınır tanımayan olanaklarından ve anayasanın boşluğundan yararlanarak yayınlarına başlayan özel televizyonlar diğerlerine de örnek teşkil etmiştir.

Star televizyonu bir de Teleon adıyla yayın yapan müzik kanalını 8 Ocak 1992 tarihinde yayına başlatmıştır. Daha

sonra Teleon yayın hayatına son vermiştir. Teleon yerine bugün Kral TV adıyla bir kanal müzik yayını yapmaktadır.

Star televizyonunun sahibi Uzan Grubu'nun kendilerine ait bir bankanın içinin boşaltılması vb. olaylarla bağlantılı olarak 2004 yılı Ocak ayında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) televizyonun yönetimine el koymuştur. 26 Eylül 2005 tarihinde TMSF tarafından yapılan açık artırma sonucu Star TV, Aydın Doğan Grubuna 306,5 milyar dolara satılmıştır.

Türkiye'nin dördüncü özel kanalı olan Kanal 6, Star 1'den dışlanan Ahmet Özal'ın isminden dolayı DYP Hükümeti tarafından yapılan düşmanlıklar riskini göze alarak kurmuştur. Kanal 6, İngiltere'den 8 Ağustos 1992 tarihinde test yayınına, 4 Ekim 1992'de ise düzenli yayınlarına başlamıştır.

Has Holding'e bağlı Has Bilgi Birikim (HBB), habercilikte tarafsızlık ilkesi ile 9 Ekim 1992'de yayına başlamıştır. HBB ilk stereo yayın yapan kanal olmuştur (Sağnak, 1996: 85).Bu kanal artık yayında olmamakla birlikte RTÜK'te yapılmış olan başvuru dosyası mevcuttur. Bursa'da faaliyet gösteren Göktuğ Şirketler Grubu'nun kurduğu Flash TV ise 1 Aralık 1992'de yayın hayatına başlamıştır.

Çukurova Holding'e bağlı Sabah Grubu'nun ortaklığıyla oluşturulan Medya Holding bünyesinde kurulan ATV, 12 Temmuz 1993 tarihinde yayın hayatına başlamıştır (Kars, 1996: 500). İlk olarak Satel Sabah Televizyon A.Ş tarafından yönetilen ATV büyük ortağı Dinç Bilgin'in, bir bankanın içinin boşaltılması olayına karıştığı iddiasıyla tutuklanarak hapse konulmasıyla zor bir döneme girmiştir. TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) tarafından 2005 yılında Turgay Ciner'e satılmıştır..

Hürriyet-Milliyet Grubu'nun televizyon kanalı olan Kanal D, 19 Aralık 1993 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Kuruluş aşamasında Doğuş Holding ile Doğan Şirketler Grubu'nun yüzde 50'şer paylarla ortak olduğu Kanal D'nin daha sonra çoğunluğu Doğuş Grubu'na geçmiştir. Ancak Aydın Doğan'ın Hürriyet Grubu'nu satın almasıyla Kanal D'deki Doğuş Grubu'na ait hisselerin bir kısmını da satın almasıyla yaklaşık yüzde 80 - yüzde 20 şeklinde ortaklık sürmektedir (Kars, 1996: 501).

Türkiye'nin ilk paralı yayın sistemini gerçekleştiren Cine 5 ise 1993 yılının Mart ayında deneme yayınlarına başlamıştır. Cine 5, SHOW TV'ye bağlı olarak yayınlarını sürdürmektedir.

Türkiye gazetesini yayınlayan İhlas Grubu'nun televizyon kanalı olarak Nisan 1993'te yayınlarına başlayan TGRT, diğer televizyon kanallarından farklı bir söylem geliştirmiştir. Türkiye'de ilk kez muhafazakâr kesime hitap eden televizyon TGRT'dir.

TGRT'nin ardından Zaman gazetesi ve Aksiyon dergisini yayınlayan Samanyolu Grubu adı verilen bir grup Samanyolu TV (STV)'yi Eylül 1993'te yayına başlatmıştır.

Kanal 7 ise, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın 27 Mart 1994 Genel ve Yerel Seçimler'le kapatılan Refah Partisi'ne geçmesinden sonra eski BRT'nin bir uzantısı olarak Yeni Dünya İletişim adlı şirket tarafından yönetilmekte ve bu partiye yakınlığı ile tanınmaktadır. Daha ismi sayılamayacak kadar çok özel televizyon kanalı bu yıllarda ortaya çıkmıştır.

Özel televizyon kanallarıyla birlikte RTYK'nın ismi değiştirilip kurul genişletilerek ve bazı değişiklikler yapılarak 13 Nisan 1994 tarihinde Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) adını almıştır.

RTÜK'ün kuruluş amacı kanallara gerekli frekans tahsislerini yapmak, yayınlarında onları denetlemektir. Ancak özel televizyon kanallarındaki özdenetimsizlik öyle bir boyuta taşınmıştır ki, RTÜK asıl kuruluş amacı olan frekans tahsisi yerine kanal kapatan, onlara ceza veren kuruluş haline gelmiştir.

"1990'lı yılların başlangıcı ile Türkiye'de özel televizyon yayını yapan kanalların sayısı süratli bir şekilde artmaya başlamıştır. Bunların bir kısmı milli ölçekte, bir kısmı ise mahallî yayın yapan nitelikte olmuşlardır. Bu televizyon yayınları anayasada ve diğer kanunlarda TRT'ye verilen yayın tekeli mevcut iken başlayıp devam etmiştir. Başka bir deyişle Türkiye'de özel televizyon yayınları kanun dışı olarak başlamıştır. Mer'i kanunların uygulama imkânını bertaraf etmek için bu özel yayınları yapan şirketler yurt dışında kiralanan uydu kanalları ile Türkiye'deki alıcılara mütevecciih yapılmaya başlanmıştır" (Yalçıntaş, 1996: 178).

Özel televizyon kanallarının kurulmasıyla birlikte çok seslilik artmış ve halk haberleri veya diğer programları sadece TRT aracılığıyla değil, başka kanallardan da dinleyerek yorum yapar hale gelmiştir.

Kitle iletişim araçlarının özellikle, görüntülü ve sesli yayın araçları üzerindeki kamu tekelciliğinin 1990 yılından itibaren kalkması ile birlikte Türkiye'de iletişim özgürlüğü yaşanır hale gelmiştir.

10 Eylül 2005 tarihi itibariyle RTÜK'e lisans başvurusunda bulunan ulusal televizyon kuruluşlarının sayısı 24, lisans başvurusunda bulunan bölgesel televizyon kuruluşlarının sayısı 16 ve yine lisans başvurusunda bulunan yerel televizyon kuruluşlarının sayısı ise 220'dir. Diğer yandan aynı tarih itibariyle RTÜK'ten lisans ve yayın izni almış ve kablo

ortamından yayın faaliyetinde bulunan televizyon kuruluşlarının sayısı 68, lisans ve yayın izni almış ve uydu ortamından yayın faaliyetinde bulunan televizyon kuruluşlarının sayısı ise 77'dir (www.rtuk.org.tr). Yukarıdaki rakamlar göz önüne alındığında yayın hayatına hazırlanan ve halen yayında olan ulusal, bölgesel ve yerel televizyon kanallarının toplamı 405'tir.

Bu sayıları ifade etmek gerekirse Türkiye pek çok Avrupa ülkesinden TV kanalı sayısı bakımından önde gitmektedir. 1991 yılında yasa boşluğundan yararlanarak yayın hayatına başlayan ilk özel televizyon kanalının ardından yepyeni bir durum ortaya çıkmıştır.

1991 genel seçimlerinden önce yasalardaki boşluklardan yararlanarak ortaya çıkan ve uyduyla yayın yapan özel televizyonlar DYP-SHP hükümetinin ana vaatlerinden biri olan özel TV'lerle ilgili yasanın bir türlü çıkarılamaması üzerine iyice kendilerini kabul ettirmişlerdir. Sayıları iyice artmış ve günümüzde yayınların ne kadarının yurtdışında yapıldığı bile soru işareti haline gelmiştir (Turam, 1994: 483-484).

Kamu hizmeti yayıncılığı uzun yıllar boyunca devlet tarafından desteklenmiştir. Ancak özel televizyonların ortaya çıkmasıyla durum farklı bir boyut kazanmıştır. Devlet, özel televizyonlara teşvik kredileri vermeye de başlamıştır. Özel televizyonlar yaygınlaşınca kamu hizmeti yayıncılığının pek de bir önemi kalmamış gibi görünmektedir. Bu nedenle hükümetler, daha çok rant elde edecekleri özel televizyonları desteklemeye, malî yönden yardım etmeye yönelmişlerdir.

"Uzun yıllar boyunca siyasî iktidarlar tarafından desteklenen ve savunulan kamu hizmeti yayıncılık anlayışı yavaş yavaş eski gözde konumunu yitirmektedir. Siyasî iktidarlar

söz konusu desteği farklı siyasî kaygılar nedeniyle değişime uğratarak, bu tür yayın kurumlarının varlıklarına katlanma şekline dönüştürmüşlerdir. Bu değişimlerin sonucunda ise söz konusu kurumların kısmen ya da tamamen özelleştirilmesi konusunda baskılar yapıldığı gözlenmektedir. Bu baskılar ekonomik nedenlerden kaynaklandığı gibi kamu kurumlarına duyulan güvenin azalmasından da kaynaklanmaktadır" (Çaplı, 1995: 127).

Ticari televizyonlar, çeşitliliği ve dengeli dağılımı genellikle düşünmezler. En yüksek talep hangi tür programa ise onu vermeyi tercih ederler. Bir başka deyişle toplumu değişik açılardan eğitme ve eğiticilik fonksiyonu genelde arka planlarda kalmaktadır.

Ticari radyo ve televizyon kuruluşları için en fazla seçeneği sunmak değil, en fazla seyirciye ulaşmak önemlidir. Onlara göre kalitenin ölçüsü, seyircilerin yaptıkları tercihler, yani popüleritedir.

Özel televizyonların kuruluşlarının ilk amacı kârdır. Medyanın temel görevleri arsında yer alan haber verme, bilgilendirme ve eğitme işlevi göz ardı edilmektedir. Ticarî amacın ön planda olması nedeniyle özel televizyonlar sermaye sahibi ve hissedarlara karşı sorumludur. Özel televizyon kanalları yaklaşık 15 yıllık bir geçmişe sahiptir. Ancak 15 yıllık süre içerisinde kendilerine özgü yaptıkları programlar yok denecek kadar azdır. Genellikle ya yabancı ülkelerin program formatları Türkiye'ye uyarlanmakta ya da birbirlerini taklit etmektedirler. Halk, TRT dönemindeki tek seslilikten çok sesliliğe geçişin demokrasi açısından iyi olduğunu belirtirken, bir taraftan da özel televizyon kanallarından şikayetçi olmaktadır.

Halkın özel televizyon kanallarındaki şikayetleri genel

etik anlayışının zedelenmesi, dil ve kültür yozlaşmaları, dini inanç ve yaşayışa zıddiyet, ideolojik telkin ve siyasette taraf tutma olarak sınıflandırılmaktadır (Yalçıntaş, 1996: 176-177-178)

Gazeteci Yazar Mehmet Ali Birand yakın zamanda özel televizyonlarla TRT arasında önemli bir ayrımın doğacağına işaret ederek, TRT'nin devletin sesi olma konumunu daha da artıracağını, bugün Türk televizyon kanallarının neresinden bakılırsa bakılsın tam bir karmaşa içinde olduklarını, kimsenin ne yaptığını bilmediğini, hep bir taklit havasının estiğini vurgulamaktadır (1996: 99-100). Bu da TRT'nin diğer özel kanallara rağmen ayakta kalma çabasını ve ilerleyen yıllarda onlardan farklı olarak yükseleceğinin umutlarını vermektedir. Belki de bu ifadeler, dilekten öteye gidemeyecektir. Bir de Türkiye'de özel televizyon kanalları kendi kendilerini denetleyecek bir özdenetim mekanizması geliştirmemişlerdir. Bu nedenle de devreye RTÜK girmektedir. Aslında RTÜK'ün faaliyet alanları da tartışma konusu olmaktadır, ama özdenetim mekanizması olmayınca mecburen bu kurum, denetim mekanizması görevini üstlenmek zorundadır.

Türkiye'nin Batılı ülkelerle özel yayıncılık alanındaki farkı, yukarıda da ülkelerin yayıncılık sistemlerinde değinildiği gibi, Avrupa ülkeleri önce bu konuyla ilgili yasalarını çıkarmış, sonra da uygulama sahasına ağırlık vererek yayıncılık alanında gelişmiş olmasıdır.

9.6. Özel TV Kanallarının Habercilik Anlayışı

Televizyon haberciliği bir tanımıyla, güncel olayların yansız, yorumsuz ve en çabuk bir biçimde ses ve görüntü aracılığıyla anlatımıdır (Öztürk, 1996: 1094). Televizyon

haberciliği, gazete haberciliğinden aslında görüntü olarak farklıdır. Haberlerin toplanış biçimleri aynıdır. Tek fark fotoğraf makinesi yerine televizyonda kameranın kullanılmasıdır.

Televizyon haberciliği, insanlar tarafından en çok takip edilen kitle iletişim aracı olan televizyonda 'prime time' denilen saatlerde yayına girecek olan program için hazırlanan ve kapsamı oldukça geniş olan haberlerdir.

Kitle iletişim araçları, özelde televizyon, kitlelere değişik tür ve amaçlarla hazırlanmış programlar aracılığıyla sürekli mesajlar iletir. Bu amaçlar temelde haber verme, eğitme ve eğlendirme başlıklarında toplanabilir. Haber verme televizyonun en önemli işlevlerinden birini oluşturur. Çünkü toplumsal bir gereklilik olarak ele alındığında haberleşme, gerek uluslar / toplumlar ve gerekse insanlar için sağlık, beslenme, barınma, çalışma gibi temel bir insansal gereksinim, özgürlük, adalet, özerklik için varlığı yadsınamayacak bir gerekliliktir. Görüntü ve sesi birlikte kullanarak, zamanı yakından izleyerek haber verebilen televizyon, kitleler açısından bu gerekliliği büyük oranda karşılayacak güce sahiptir. Nitekim hemen her televizyon kanalı günlük program akışı içinde haber bültenlerine yer vermekte, kimileri daha geniş haber programları hazırlamaktadır. Yalnızca haber veren kanalların yanı sıra yalnızca haber vermek için kurulan televizyon şirketleri de vardır. Bu şirketlerin yayını yalnızca kendi ülkeleriyle sınırlı kalmayıp dünyaya yayılır. Yapılan araştırmalarda insanların başlıca haber kaynağı olarak televizyonu seçtiği görülmektedir (Öztürk, 1996: 1086).

Özel televizyonlarla birlikte habercilik kavramı da değişmiştir. Kanallar kendilerine özgü haber stratejisi geliştirerek izleyiciyi nasıl çekeceğinin hesaplarını yapmıştır ve yap-

maktadır.

Günümüzde haber olgusu tamamen değişmiştir. Kurgusal olan haber bültenleri sıradan bir film gibidir. Ülkelere göre değişen bir yapısı olmasına rağmen genel yapı bir Hollywood filminin değişik versiyonlarıdır. Haber öncelikle ticari bir mala dönüşmüş durumdadır. Satılabilen haberdir. Satılabilen haber ise günümüzde 'canlı haber', 'doğru olan haberdir' ilkesiyle hareket etmektedir. Canlı yayın ilkesi ise tüm kanalları egemenliği altına almış vaziyettedir. İzleyiciye, her anına tanık olduğu haber verilmektedir. Doğaldır ki, derinliğine araştırılmadan verilen haber pek çok yanlışa neden olabilmektedir. Bunun nedeni medyatik zaman ile politik zaman arasındaki çelişkidir.

Politik zamanın demokrasinin kurucularının isteğine uygun olarak yavaş ilerlemesi gerekmektedir, medyatik zaman ise en hızlı biçimde ilerlemesi gereken bir zamandır. Arşivlerden yararlanılarak yapılan sahte görüntüler veya sıfır görüntü verilerek habercilik yapılmaya başlanmıştır. Canlı bağlantılar içinde boğulan TV haberciliği haberden çok dedikodulara, önemsiz açıklamalara ve gerçekliği ispatlanmamış haberlere yer verilmektedir. Haberler, profesyonel gazetecilik standartlarına göre değil, pazarın koşullarına göre hazırlanmaktadır. Medya sürekli bir konuyu işleyerek, o konunun çok önemli olduğu izlenimini vurgulayarak, sunî bir gündem yaratır. Bunu toplumda heyecan uyandırarak yapar. Özellikle televizyon haberciliği görüntüyü aşırı biçimde kullanarak haberin içini boşaltır (Atılgan, 2001: 16-18).

Haber, bütün kitle iletişim araçlarının vazgeçilmez unsurudur; hatta bazı araçların varlık nedenidir. Yalnızca haber yayıncılığı yapan televizyonlar hem Türkiye'de, hem de

diğer pek çok ülkede mevcuttur. Televizyon haberi insanlara toplumla ilgili gerçekleri anlatmaz. O insanlara toplumdaki yönü hakkında şeyler anlatır ve o insanlara kendisi hakkında oldukça çok şey anlatır. Fakat haberde niçin sadece kesin konular kapsanır?, niçin sadece belirli yollar kabul edilir? Bu soruların cevaplarını vermek aslında oldukça güçtür. Tüm bu sorulara cevap vermek için sosyal ilişkiler dışındaki haber, anlaşılmak zorundadır. Haber, sosyal bir ajan olarak da yorumlanabilir (Hartley, 1987: 47).

Televizyon haberi görüntüsel bir yolda haberde arabuluculuk yapmak, yetenekli bir doktor olmak ve kısa ömürlü olması açısından çift yönlü beceriler gerektirir. Bir hikâyenin en önemli görüntüsel kısmının örneklerle anlatılması ve geliştirilmesi zorunludur. Televizyon doğallığıyla eğlendirmek zorundadır. Haberleri sunmak gülünç ya da ciddiyetsiz olmak anlamında değildir. Zaman zaman baskısı nedeniyle televizyon haberi birkaç resim ve kelimeyle pek çok şeyi söylemek zorundadır. Bir haberin televizyon programında üç dakika ve sadece 100 kelimeden oluşması önerilir. Televizyonda haber toplama yöntemi diğer kitle iletişim araçlarıyla aynıdır (Niblock, 1996: 139-140).

Televizyon haberi günlük hikâyelerdir. Günlük hikâyeler, gazetelerde ve televizyonda ortaya çıkan haber hikâyelerinin çoğunlukla hesabını verir. televizyon haberi bir bulmaca gibidir. Yavaş yavaş final görüntülerine doğru insanların sonunda olacakları tahmin etmesini sağlayarak gider (Yorke, 1987: 10-16). Televizyon haberi görüntü unsurunu taşıdığı için onu yalnızca bu unsuruyla ele almak yeterli değildir. Televizyon haberinin biçim ve içeriği de görüntü kadar önem kazanmaktadır.

Özel televizyon kanallarının haberleri kendi çıkarları

doğrultusunda biçimlendirerek, halkın ilgisini o yöne çekmeye ve kamuoyu yaratmaya çalıştıkları da bir gerçektir. Gerçekte özel televizyonların bu habercilik anlayışı izleyicilerde güvensizlik oluşturmaktadır (Kars, 1996: 516).

Medyanın verdiği haberlerde yöneldiği sansasyon, taraflılık, şiddet ya da müstehcen unsurların ön plana çıkartılması, kişilik haklarının ve özel yaşamın hiçe sayılması, yanıltıcı bilgi ve görüntüler, psikolojik rahatsızlıklar yaratıncaya kadar tekrarlanan görüntüler, yargılayıcı üslûp, açık bir biçimde yönlendirme çabası, haberin yorumlanarak verilmesi, haberin mutlak varlığı atlanılmaması ya da atlatılması ve en ilkel ya da ilkesiz biçimde de olsa nasıl olursa olsun bir biçimde sunumu uğruna amaçların araçları meşru kılması yalnızca medyanın değil, medya aracılığı ile toplumun da kirlenme sürecini hızlandırmıştır (Vural, 2001: 72).

Televizyon haberciliği önemini tüm dünyada korumakta, hatta giderek artırmaktadır. İnsanların haber alma isteklerindeki artış, onları televizyona yöneltmektedir.

Konuya Türkiye açısından bakıldığında, hemen hemen bütün kanallar haberlere yer vermekte hatta haber yayınlamak amacıyla bile kurulmaktadır. Haberler izlenilirliği en yüksek programlardır. Televizyonlar için önemli olan bir de kuruluşun yapısıdır. Özel ve kamu yayıncılığı yapmak üzere iki farklı amaç için kurulan televizyon kanalları, yayınlarını şirket sahibinin düşünce yapısına göre belirlemektedir. Bu noktada da etik ilkelerin ihlali söz konusu olabilmektedir.

Özel televizyon kanalları haberlerinde ciddi hedefler gütmese bile sanki bu tür hedefleri güdüyormuş imajı vermektedir. Bunun iki önemli nedeni vardır. Birincisi Türk halkı "haberi merak edip dinleyen" bir toplum. Ülkenin her

yanında hemen her gün, toplumun bütününü ilgilendiren birçok olay vuku bulmaktadır. Bu anlamda TV haberciliği izlenme oranı açısından önemli bir potansiyeli barındırmaktadır. Ana haber bültenleri 'prime time' rekabetinin önemli unsuru olmaktadır. İzlenme oranına etkisi düşünüldüğünde habercilik özel TV kanalları için oldukça önemli bir hale gelmektedir.

İkinci sebep, haberciliğin siyasal, sosyal ve ekonomik alandaki güç dengelerinin önemli bir yerinde bulunması, şirket sahipleri ve bizzat şirketlerin bu alanlarda çok yakın ilişki içinde olması konuyu daha da önemli bir hale getirmektedir. Bu nedenle, kalıcılık ve büyük olma mücadelesini veren her özel TV kanalı, haberciliğe gereken önemi atfetmek zorundadır.

Türkiye'de haberlerin süresi, örnek alınan Batı televizyonlarına oranla daha uzundur. Amerikan televizyonlarında ana haber bülteni 30 dakika ile sınırlıdır ve görüntülü bir habere ayrılan süre 45-90 saniye arasındadır. Ancak yerli televizyonlarda bir habere ayrılan süre zaman zaman üçdört dakikaya kadar çıkabilmekte, haber bültenlerinin süresi 30-50 dakika arasında olabilmektedir. Öte yandan özel televizyon kanallarında haber bültenlerini ilginçleştirmek amacıyla genellikle şu yollara başvurulmaktadır: Haber spikerleri etkileyici bir görünümdedir. Görüntüler teknolojik ögelerle zenginleştirilmekte, söz ya da sunucunun beden diliyle haberlere yorum katılmaktadır. Çoğunlukla haber magazinleştirilmektedir (Kars, 1996: 510).

Serarslan, televizyon haberinin objektiflikten uzaklaştığını belirterek sebeplerini şöyle sıralamaktadır (2000: 38-40): "Haberi objektiflikten uzaklaştıran uygulamalar yapılmasının asıl nedeni kârdır. Bunun yanında magazinelleştirme,

dramatize etme, hukukun ruhuna aykırı söylemler de haberi objektiflikten uzaklaştıran diğer etkenlerdir."

Faruk Bayhan Türk televizyon haberciliğiyle ilgili olarak yukarıda belirtilenlere ters bir görüş bildirmekte ve şunları ifade etmektedir (1996: 136): "Türkiye'de televizyon haberciliği çok ileri seviyededir. Kanalların başındaki haber sorumluları çok iyi ve profesyonel habercilerdir. Hemen hemen hepsi ABD lisanslıdır ve iyi eğitim görmüş, çok yönlü ve deneyimli kişilerdir. Zaman zaman alt kadrolarda sıkıntı çekilse de bir süre sonra yeni haberciler yetişeceği kanısındayım. Önemli olan TRT'nin yıllardır yaptığı protokol haberciliğinin artık sona ermiş olmasıdır. İnsanların haberleri seyreder olmaları da bu açıdan işlerin yolunda gittiğini göstermektedir."

Gülgün Feyman da Türkiye'deki televizyon haberciliğinde Türkçe'nin doğru olarak kullanılmamasından yakınmaktadır (1996: 230-231): "TV'lerde dil birliği yok. Dilimiz Türkçe ama öylesine anlaşılmayan bir dil oluşturuldu ki, İngilizce - Türkçe - Almanca - Fransızca ve küfürlerle dolu. .....Televizyon ve radyolarda dilden taviz verilmemelidir" .

Bir başka haberci Deniz Arman da, özel televizyonların TRT haberlerini haber olmaktan çıkardığını, resmî olmayan haberi ekrana taşıdığını öne sürerek, devlet televizyonunun tüm tabularının yıkılmasını olumlu olarak görmektedir. Ancak özel televizyon haberciliğinin tek düzeliğini de kabul eden Arman, televizyon haberciliğinin Türkiye'de emekleme dönemi geçirdiğini ifade etmektedir (1996: 217-218).

Televizyonun özelleşme sürecinde Türkiye de dahil olmak üzere bütün Avrupa ülkeleri televizyon yayıncılığı-

nın artık bir kamu hizmeti olmaktan çıkıp bir alış veriş haline gelmesi, televizyon programlarının mallaşması televizyon izleyicilerinin de müşterileşmesinin sıkıntılarını çekmektedir (Pekman, 1996: 1025).

Gazeteci Ayşe Önal özel televizyon kanallarının çoğalmasıyla birlikte görsel basında devletin etkisinin yok olduğunu belirtmektedir. Devlet sözcülüğü ve hükümet temsilciliğinin kuşatmasından kurtulduğunu iddia eden basın liberalizminin gerçekte ülkenin temel meselelerine devlet gibi bakmanın formel denetiminden kendini kurtaramadığını ifade eden Önal, bundan sıyrılmak için didinen platformların ise görmezden gelindiğini, yok sayıldığını vurgulamaktadır (1996: 159).

Ivor Yorke bir televizyon kuruluşunda çalışan ve habere katkısı olan elemanları haber toplama ve haber yayınlama başlığında aşağıdaki çizelge ile göstermektedir (1987: 17):

Haber toplama	***Haber yayınlama***
-İç ve dış görev organizasyonu	-Program editörleri
-Röportajlar ve muhabirler	-Haber editörleri
-Teknik ekip	-Haber okuyucular
-Kameramanlar	-Resim seçiciler
-Mühendisler	-Grafik dizaynırları
-Haber vericiler	-Video arşivcileri
-Günlük planlayıcılar	-Stüdyo teknik ekibi

Tablo 1- Televizyon kuruluşlarında "haber" aşamasında görev alan kişiler

9.6.1. Türkiye'nin İlk Haber Kanalı: NTV

Bursalı işadamı Cavit Çağlar tarafından kurulan ilk haber kanalı, 1 Kasım 1996'dan itibaren RTÜK'ün onayıyla NTV olarak yayına girmiştir. Yayın hayatını 24 saat haber ve

güncel olaylarla sürdüren NTV'nin haber ve programlarının hazırlanmasını, reklamların toplanmasını NTV Haber Ajansı Reklam ve Ticaret A.Ş üstlenmiştir.

9 Kasım 1996'da Hollanda-Galler maçıyla izleyicisiyle buluşan NTV, 9 Aralık'ta düzenli haber yayınına, 5 Ocak 1997'de de saat 07.00'den itibaren 24 saat yayına geçmiştir.

Cavit Çağlar'ın bir bankanın içinin boşaltılması olayına karışması ile ilgili olarak tutuklanarak hapse konulması ve mallarına ihtiyatî tedbir alınması üzerine NTV, Niğdeli işadamı Ayhan Şahenk'e geçmiştir.

NTV, program yapısı ve yayın felsefesi gereği Türkiye'deki tüm siyasi, ekonomik kararları veren veya bu kararlara etki eden kişileri hedeflemektedir.

NTV'nin misyonu, isteyene istediği anda dünyada ve Türkiye'de gelişen en son haberleri doğru, kesintisiz ve tarafsız olarak ulaştırmaktır.

NTV tarafsız, gerçekçi ve evrensel ilkelere bağlı yayın anlayışını aynı dikkat ve özenle sürdürürken anayasada belirtilen esaslar çerçevesinde, Türk kamuoyunu bilgilendirmektedir. Bu da RTÜK'ten hiç kapatma cezası almaması ile değerlendirilebilir.

NTV'nin halen 337 personeli bulunmaktadır. 234 verici ve digitürk, stardigital, kablo ile ulusal yayın, uydu ile Avrupa ve Orta Asya, digital paket ile de ABD'ye yayın yapmaktadır.

NTV ile beraber aynı grubuna bağlı CNBC-e, televizyon kanalı, NTV Radyo ve Radyo Eksen de yayın hayatına devam etmektedir.

Hedef kitlesini A, B, C sosyo-ekonomik grup, 18 yaş ve üstü, eğitimli kesim olarak tanımlayan NTV'nin yayın türü habere dayanmaktadır. Haftada 7 gün ve 24 saat haber slo-

ganıyla yola çıkan NTV, Türkiye'deki diğer özel televizyon kanallarına da örnek olma çabası içindedir.

NTV güncel olaylarla ilgili olarak da toplumla bütünleştiğini göstermektedir. Her zaman toplumun yanında olma ve gündemi yansıtma ilkesinden yola çıkarak Doğal Hayatı Koruma Derneği, Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı (Hayat Mahalleleri, Gelecek İçin 24 Saat, 1 Milyon Tık) ve 10 ayrı sivil toplum kuruluşunun çocuklar yararına düzenlediği (Çocuklara Armağan) kampanyaları ile büyük miktarlarda bağış toplamıştır.

9.6.1.1. NTV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği

Türkiye'nin ilk haber kanalı olan NTV, saat başı haber ve yarım saatte bir de özet haberler sunmaktadır. Spikerleri, hafta içi ve hafta sonu ayrı ayrı ekranda görünmektedir.

Hafta içi akşam 18.00-22.00 arası genellikle özet haber şeklinde sunulmaktadır. Hafta sonu (Cumartesi, Pazar), haberleri özensiz bir şekilde olmakta ve sanki "bitse de gitsek" anlayışı güdülmektedir. Ancak hafta içindeki her saat başı sunulan ve ana haber bülteni olarak adlandırılan 22.00 bülteni düzenli, protokol haberciliği sisteminden uzak, önemli haberlerin sıralaması göz önünde tutularak haber yayını yapılmaktadır. Haberlere geçmeden önce 'Gündem' başlığı altında sunulacak haberlerden derlenen özet görüntü ve metinler yayınlanmaktadır.

NTV'nin haber bültenleri incelendiğinde (aşağıda olduğu gibi), görüntülü ya da görüntüsüz tüm önemli haberlerin siyasi ideolojiden uzak, önem ve ilgi çekicilik kriterine göre yayınlandığı görülmektedir. Yapılan anket çalışmalarında NTV, habercilik alanında en çok tercih edilen kanal olarak belirtilmiştir.

NTV'nin haberlerdeki tutarlığı, muhabirlerinin olaya ve habere hakimiyeti, gerektiğinde anında yayın akışı kesilerek, canlı yayına geçilmesi, son teknolojilerin kullanılması bu kanalı tercih edilir kılmaktadır.

Dış ülkeler, ekonomi, siyasi, güvenlik, diplomasi gibi haber türleri özellikle verilmekte ve magazinel boyuta kaçmadan aktüel olaylar da NTV'nin haber bültenlerinde yerini almaktadır.

Spikerleri düzgün bir ifade ile haberleri sunmakta, argo kelimeler kullanılmamakta ve yorum yapılmamaktadır. Konuşma tarzıyla sunulan haberler de süre kısa ise genellikle canlı perfore tercih edilmektedir. Çünkü canlı perfore haber öncesi herhangi bir hazırlık gerektirmeyen sadece, haber metninin çıktısı ve arşiv görüntüleriyle yetinilen bir olaydır. Bu nedenle de sadece NTV değil, diğer kanallar tarafından da tercih edilmektedir.

Haber bantları, ekranın sağ alt köşesinde ve iki satır halindedir. Birinci satır olayın geçtiği yer veya ifade veren kişi yahut da olayı özetleyen cümle veya kelime, ikinci satır ise olayı kısa da olsa izleyenlerin anlamasını sağlayacak kelime ya da kelime gruplarından oluşmaktadır.

Görüntüler yerine göre arşiv, yerine göre yeni olmaktadır. Ancak görüntüsüz haberler de sadece alt bant verilerek ve spikerin elindeki kâğıdı veya karşısındaki prompter'ı okumasıyla da sunulabilmektedir. Bu da televizyon haberciliğinde yeni bir anlayış olarak değerlendirilebilir.

Konularla ilgili olarak dış ülkelerdeki veya Türkiye'deki herhangi bir yerde bulunan muhabirle canlı telefon bağlantısı kurulabilmekte ve muhabir olayı stand-up sunuş şeklinde anlatmaktadır. Haberin en yakın kişisi veya bir yetkili canlı stüdyo konuğu olarak alınabilmekte ve haber saati

böylece doldurulmaktadır. Günün gelişen ancak diğer haberlere oranla daha az önem arz eden haberler ise "tur" şeklinde verilmektedir.

Haber turu, dünya turu, ekonomi turu, adliye turu vb. adıyla anılan haber topluluğunu vermedeki amaç, haber atlanılmamış izlenimini yaratmaktır. Haber turu yayındayken fonda bir müzik yayınlanmaktadır.

Protokol haberciliğinden tamamiyle uzak duran NTV, haberlerinde doğruluk, önemlilik, ilginçlik ve zaman ilkelerini ön planda tutmaktadır.

NTV'nin hafta içi 22.00'da yayınlanan her haberi 10 saniye ile 1.30 dakika arasında değişmekte, haber bülteni süresi 30-40 dakika olmaktadır. Hafta sonu ise aynı saatte yayınlanan her haber 20-30 saniye arasında, toplam haberler 5 dakika sürmektedir.

9.6.2. SHOW TV

Avrupa-Amerika Holding ve İktisat Bankası'nın sahibi Erol Aksoy tarafından Show Time adı ile kurulan televizyon kanalı, ABD'de aynı adla bir yayın kuruluşu olduğu için SHOW TV olarak değiştirilmiştir. Erol Aksoy, televizyon yayını yapabilmek için Kasım 1991'de Aks TV Reklamcılık ve Filmcilik Sanayii Ticaret A.Ş adlı bir şirket kurmuş ve SHOW TV ile Cine 5 televizyonlarını kapsayan yayıncılık etkinliklerini bu şirket bünyesinde gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

"Aslında Erol Aksoy, uydu aracılığıyla yayıncılığı, 1986 yılında Paris'te bulunan Banque Internationale de Commerce'i satın aldığında düşünmektedir. Bankanın elinde bir uydu yayıncılık şirketi de bulunmaktadır ve satın alma yoluyla, bu şirket de Erol Aksoy'a geçmiştir (Kars, 1996: 500).

Aralık 1991'de Hürriyet gazetesi ile Ulusal Radyo Televizyon (URT)'nun ortaklaşa kurdukları televizyon kanalı ve Sabah gazetesinin İmaj TV ile ortaklık yaptıkları SATEL kanalı birleştirilerek "Birleşik İletişim Radyo Televizyon Yapım A.Ş" adı altında birleşmiştir ve Aks TV Reklamcılık ve Filmcilik Sanayii ve Ticaret A.Ş ile ortak bir televizyon kanalı kurulması kararı alınmıştır. Bu ortaklıkta Hürriyet ve Sabah Grubu'nun yüzde 20'şer, Erol Aksoy'un yüzde 50 ve Profilo Holding'in yüzde 10 hissesi bulunmaktaydı. Kurulan televizyon kanalının adı SHOW TV olarak belirlenmiştir. Daha sonra Sabah Grubu, hisselerini Erol Aksoy'a satarak ortaklıktan çekilmiştir (Kars, 1996: 500).

SHOW TV, 1 Mart 1992'de Fransa'dan kiralanan bir uydu ile 24 saatlik düzenli yayınlara başlamıştır (Sağnak, 1996: 84). Yayına başladığı ilk yıllarda haber bültenlerine yeni bir yayın anlayışı getirmeyi hedeflemiştir. 6 dakika ile sınırlı haber bültenleri hazırlayarak yerinden, hızlı, görüntülü, doğru ve tam yansızlık ilkeleriyle vereceklerini söyleyerek, yorumlarda da en etkili adlardan yararlanacaklarını belirtmişlerdir. Haber spikerlerinin bulunmadığı, ana haber bülteni sunumunda kısa ve çarpıcı görüntülerin seslendirilmesi yolu seçilmiştir. Hürriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, haberlerin olay yerinden, muhabirlerin gelişmeleri aktaran bir habercilik ilkesi benimseyeceklerini belirtmektedir (Türkkuşu, 1991: 48).

SHOW TV'nin yüzde 70'ine sahip olan Erol Aksoy, daha sonra Haziran 1993 tarihinde Hürriyet gazetesinin yüzde 25'ini Simavi ailesinden satın alarak yazılı basın alanına da girmeyi başarmıştır. Kanal D'nin yönetim kurulu başkanı olan Aydın Doğan, Ağustos'tan itibaren SHOW TV'ye ortak olabilmek için Erol Aksoy'la görüşmelere başlamıştır.

Aksoy, Doğan'dan SHOW TV'nin bir kısmını satması yoluyla aldığı parayı satışı gerçekleştirmemesi nedeniyle geri vermemesi ve bu parayı İktisat Bankası'nın sermaye artımında kullanması Doğan'la arasını açmıştır (Nebiler, 1995: 78-79).

Erol Aksoy'un adı, daha sonra İktisat Bankası'yla ilgili yolsuzluk iddialarına karıştığı gerekçesiyle adı geçen bankaya ihtiyatî tedbir kararı alınmıştır. Aksoy, bu tür sebeplerle SHOW TV'yi Akşam gazetesi sahibi, Mehmet Emin Karamehmet'e satmıştır.

Kurulurken kaliteli film, yabancı dizi, müzik ağırlıklı 24 saat yayın olan SHOW TV, sonraki aşamalarda yayın prototipinde köklü değişikliklere gitmiştir. Yerli dizi, yerli müzik, erotik film, maçlar, kaliteli yabancı film ve diziler yeni prototipin başta gelen unsurları olmuştur (Cumhuriyet, 1992: 3).

Program ve teknik hizmetler konusunda ilginç bir yol izlenmiştir. Bu hizmetler, şirketin kendi bünyesinde istihdam edilen eleman ve ekipmanın yanında önemli oranda, şirket dışı prodüksiyon firmalarınca gerçekleştirilmiştir. Özellikle Ulusal Radyo Televizyon (URT) Şirketi, SHOW TV'nin bir çok programının hazırlayıcısı konumunda olmuştur. Halen bu anlayışta çalışan SHOW TV, son dönemde dikkate değer ölçüde elemanı bünyesinde istihdam etmektedir.

Aslında bu tür dışa bağımlı çalışma sistemleri kısa ve uzun vadede yayının hem ekonomik hem de sağlıklı olarak devam etmesi açısından bir çok sakıncayı da beraberinde getirmektedir. Kalıcı bir özel TV kanalı olmanın önemli koşullarından biri, bağımsız altyapı sistemlerinin oluşturulmasıdır.

9.6.2.1. SHOW TV'nin Haber Anlayışı ve Tekniği

Daha önce habercilik alanında iddialı olmayan bir çizgiyi takip eden SHOW TV, son birkaç yıl içindeki atılımıyla bu alanda da etkinliğini göstermiştir. Önceki dönemde, haberleri spot başlıklarla, spiker kullanmadan vererek adeta geçiştirirken, Star 1'in haber kadrosunun önemli bir bölümünü transfer ederek, bu alanda daha ciddi hedefleri gözlediği imajını vermiştir.

Ancak SHOW TV'nin, tıpkı Star 1 gibi objektif habercilik anlayışı terk ettiği görülmektedir. Habercilikte en önemli unsurlardan biri toplumun doğru haber alma ihtiyacını gidermektir. Ancak bu anlayış SHOW TV'de görülmemektedir.

SHOW TV haberlerini 2002 yılında Reha Muhtar sunmaktadır. Ana haber bülteni saat 19.30'da yayına girmektedir. Gün içinde iki saat arayla sunulan ara haber bültenlerinde bayan spikerler kullanılmaktadır. Hafta sonu ve hafta için ayrı ayrı spikerlerin sunduğu SHOW TV ana haber bülteni, habercilik anlayışından uzak, tamamen magazine ve spekülasyona dayalı bir anlayış sergilemektedir. Haberlerinin ilk sırasını genellikle güvenlik ya da aktüel türü haberler alırken 5. veya 6. sıralardan itibaren yaklaşık 10 haber magazin türü olmaktadır. Güvenlik ve aktüel türü haberler, olduğundan daha heyecanlı ya da abartılı bir şekilde sunulan SHOW TV haberlerinin aralarına dünyadan kamera şakaları ve ilginç görüntüler girmekte, bu tür görüntüler de haberde yaklaşık olarak 15 dakika devam etmektedir.

Spiker haberlerin ardından yorum yapmakta ve habercilikte yapılabilecek en büyük etiksizliği işlemektedir. İnsanları, olayları yargılayan bir tutum içerisine girilen haberde,

ekonomi, dış, diplomasi gibi türler hiçbir şekilde yer almamakta ya da haber sıkıntısı çekildiği zamanlarda magazinel boyutuyla ele alınarak yayınlanmaktadır.

SHOW TV ana haber bültenlerinde adeta bir yazı bolluğu görülmektedir. Haberin aşağı orta kısımdaki alt bantından ayrı olarak sol üstte kanalın logosu, sağ üstte haberle ilgili birkaç kelime ve yine haber görüntüsü arasına giren ve ekranı kaplayan büyükçe bir yazı bulunmaktadır. İzleyici yazıyı mı okuyacağını, yoksa haber görüntülerini mi takip edeceğini bilememektedir.

Canlı perforelere hiçbir surette başvurulmamakta, haberlerde perfore ve görüntü tekrarları olmaktadır.

Haberlerin fonunda müzik kullanımına da yer verilerek izleyicinin dikkati müziğe yöneltilmekte ve haberden uzaklaştırılmaktadır.

Güvenlik ve magazinel haberlere yönelik olarak olaylarla ilgili canlı stüdyo konuklarına yer veren, bant ve canlı telefon bağlantıları gerçekleştiren kanal, yayınlanmış veya yayınlanacak olan program, dizi vb. yayınlardan parçalar veya fragmanlar göstererek bir tür reklama başvurmaktadır.

Ayrıca özellikle güvenlikle ilgili olayların canlandırılması yoluyla sunulması, etik bir soruna da neden olmaktadır. Canlandırma sırasında olayın özü bozulmakta ve dolayısıyla objektif davranış kaybolmaktadır.

Haber kıtlığı çekildiği günlerde birkaç gün öncenin haberi tekrar yayına verilebilmektedir.

SHOW TV'nin ana haber bültenlerindeki her haberi, 3 dakikadan aşağı olmamaktadır. Haber bültenleri ise yaklaşık olarak 1 saat sürmektedir.

Kemal İnal, SHOW TV'nin haber bültenleriyle ilgili şu

yorumu yapmaktadır (2000: 5)

"SHOW TV yönetici ve ana spikeri (anchorman) Reha Muhtar, Batı'da özellikle Amerika'da çok kullanılan bir formatı gayet ustaca kullanıyor. Bu formatın iki aslî unsuru var: Verilen haberin gayet hafif olmasına dikkat edilmesi ve bu hafif haberlerin fonda sürekli çalan bir enstrümental müzik ile birlikte eğlencelik ayçekirdeği gibi verilmesi. Muhtar'ın verdiği haberlerin aslında ciddi bir haber niteliği bile taşımadığı söylenebilir. Çünkü sözü edilen olay, kişi ve nesneler apolitik, sulu, gayrî ciddi, bellekten hemen uçup gidecek, muhalif olmayan, tuhaf ve hurafe nitelikler taşıyan sözde haberlerdir. Bu tarzda haber diye aktarılan olayların izleyicide ciddi bir eleştiri, zihinsel çözümleme, uslamlama ya da aklî ve politik değerlendirmeye yol açması mümkün değil. Zaten bu tür formatın kullanım gerekçelerinden biri de izleyicinin çok büyük bölümünün sokaktaki sıradan insan seviyesinde yaşadığı ve düşündüğü tezine dayandırılır. Ancak bu noktada böyle bir uslamlama yapılırken, izleyicinin niteliği, sosyal ve kültürel formasyonu, ideolojisi, sınıfsal konumu, inanç ve çeşitli eğilimlerinin çok ciddi biçimde dikkate alındığı düşünülmemelidir. Yapılan iş tüm halkı ya da insanları, düzleyip örnek bir kitle tasarımına inandırmaktır. SHOW TV tarzı habercilikte, bir tür temaşa sanatı formatı kullanılmaktadır. Hiçbir bütünlük arzetmeyen, parçalı, birbiriyle hiç ilişkisi olmayan, seyir zevkine yönelik, düşündürmekten ziyade güldürüp eğlendirmeyi ve haber programı boyunca sadece hoş vakit geçirmeyi hedefleyen bir formattır bu. Reha Muhtar'da bizi en çok şaşırtan herhalde hemen her haberin şok bir nitelik taşımasıdır. Aslında bu şok nitelemesi, haberi geleneksel tarzla satma kaygısından kaynaklanmaktadır."

Show TV, 2003 yılı başında Genel Yayın Yönetmeni Reha Muhtar'ın görevden ayrılması ve yerine Tuncay Özkan'ın geçmesiyle haberlerinde yeni bir politika izlemeye başlamıştır. İçerik çözümlemelerinin yapıldığı dönemki Show TV ile bugünkü Show TV arasında büyük farklar bulunmaktadır.

Ancak 2000-2002 döneminde üç kanal (TRT, NTV, Show TV) incelendiği için o dönemin durumu gözler önüne serilmektedir.

2003 yılından bu yana Tuncay Özkan yönetimindeki Show Haber magazine ağırlık vermemeye, gündemin nabzını tutmaya ve etik ilkeler göz önüne alınmaya başlamıştır.

■ III. BÖLÜM

TRT, NTV VE SHOW TV ANA HABER BÜLTENLERİNİN İÇERİK ANALİZİ

1. İçerik Analizi Nedir?

İçerik çözümlemesi, sosyal gerçeğin, yazılı / açık içeriklerinin özelliklerinden içeriğin yazılı / açık olmayan içeriğin özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştıran bir yöntemdir. (Merten'den akt. Gökçe, 1995: 24).

Bu tanımlamaya göre, içerik çözümlemesinin amacı, metnin içindeki mesajlardan çıkarımlar yaparak onları yorumlamaktır. İçerik çözümlemesi, bazı şeylerin miktarını, bazı iletişim biçimi örnekleminde ölçmeye dayanan araştırma tekniğidir. İçerik çözümlemesindeki temel varsayım, iletilerin araştırılması ve iletişimin bu iletileri alan insanları aydınlatmasıdır (Berger, 1993: 104).

Televizyon, film, fotoğraf, reklam gibi görsel kitle iletişim araçlarındaki mesajların söylevlerin analizi tümdengelimsel bir okumayı gündeme getirmektedir. Mesajın görünen, kolayca yakalanan, sergilenen ve ilk bakışta kavranan içeriği yerine; gizli, üstü kapalı, görünmeyen içeriğin ortaya çıkarılması için içerik analizine ihtiyaç vardır (Parsa, 1993: 127).

2. İçerik Analizinin Özellikleri

1-"Objektiflik: Bu şartın meydana gelebilmesi için çözümlemedeki sınıflamaların benzer içeriklere uygulanabilecek ve benzer sonuçlar elde edilebilecek şekilde kesin olarak tanımlamaları gerekmektedir.

2-Sistematiklik: Sistematik bir yandan araştırma sorusunun stratejisine dönüştürülmesinde yöntemin açık ve düzenli bir şekilde uygulanmasına, diğer yandan ise bu araştırma malzemesine hiç kesintisiz uygulanması gerektiğine işaret etmektedir.

3-Sayısallaştırma (Kantitatiflik): İçerik çözümlemesinin en ayırıcı yönüdür. Sayısallaştırma kavramı, ölçme işlemini içermektedir. Bilgileri yoğunlaştırmak ve böylece karşılaştırılabilirliğin sağlanması bakımından düzenleyici bir işleve sahiptir.

4-Yazılı/açık (manifest) içerik: İçerik çözümlemesinin kapsamı yazılı ve açık bir içerik ile sınırlandırılmıştır. Yazılı bir metne dayanmaktadır" (Gökçe, 1995: 17-18).

3. İçerik Analizinin Aşamaları

Televizyon söylevlerinin içerik analizi haber programlarına da bilimsel araştırma olarak uygulanabilir. Herhangi bir içerik analizi araştırması, birbirinden farklı üç ayrı etkinliği içermektedir:

3.1. Tasarım Aşaması

Bir fikri geliştirme ve geçici olarak bir gözlemleme yolunu bulma bu aşamada olmaktadır. İçerik analizinde entelektüel açıdan en heyecan verici aşama araştırma tasarımının geliştirilmesidir. Bu aşamada aşağıdaki konumlara dikkat edilmelidir (Parsa, 1993: 128) :

1-İçerik analizinin çerçevesinin belirlenmesi

2-Uygun verilerin araştırılması

3-Konuyla ilgili bilgiyi araştırma

4-Örneklem ve birimleştirme için plan geliştirme

5-Kodlama öğretilerini geliştirme

6-Konuyla ilgili doğru işlemlerin araştırılması

7-Niteliksel standartlara karar verme

8-Bütçeyi ve kaynak tahsisatlarını belirleme.

Tasarımı iyi yapılmış, planlanmış bir içerik analizinin uygulaması da ideal olarak iyi gider. Tasarım aşaması sırasında tüm entelektüel problemler çözümlenmişse, uygulama bir araştırma firmasına da verilebilir. Zaman olarak iyi düşünülmüş ve tasarlanmış, içerik analizlerinin uygulama aşamalarında yetersiz kalmasından, beklenmedik emek ve hizmet masraflarının fazla olmasından dolayı problemler doğabilir. En ciddi sorunlar ise, araştırmanın geçerlik ve güvenirliği test edilirken ortaya çıkmaktadır (Parsa, 1993: 128).

3.2. Uygulama Aşaması

İçerik analizinin uygulanmasında şu düzene dikkat etmek gerekmektedir (Temiz, 1998: 51):

1-Örneklem birimlerinin araştırma evreninin yeterli temsilcisi olması

2-Kayıtlama birimlerinin tanımı ve teşhis edilmesi. Bu birimler uygulanabildikleri yerde yinelenebilmeli ve anlambilimsel açıdan geçerlilikleri bulunmalıdır.

3-Veri azaltılması ve verilerin analizinin gerektiği biçime dönüşmesinde tüm gerekli enformasyonun alıkonması zorunludur.

4-Hassas çözümleme işlemlerinin netice elde etmek için uygulanması gerekir.

5-Çözümlemeler, sonuçlardan çıkarılan şekillerin, tabloların tanıtım, sonuçlar arasındaki ilişkilere göre hipotezlerin test edilmesi, yöntemlerle elde edilen sonuçlar ve bulguların geçerlilikleri.

3.3. Rapor Aşaması

Araştırmanın yazılması, neler yapıldığının, niçin yapıldığının, başarısının, mevcut bilgilere hangi katkıları getirdiğinin rapor edilmesi, içerik analizinin en son aşamasıdır.

Araştırma raporunda bulunması gereken özellikler şunlardır (Parsa, 1993: 129):

1-Araştırma konusu olan genel problemin anlatılması

2-Problemin geçmişinin hesabı, geçmişte probleme nasıl yaklaşıldığının ve eldeki literatürün değerlendirilmesi

3-İçerik analizinin, seçilen yöntemin, tasarımın ve kullanılan verinin amaçlarının rapor edilmesi

4-Veri, yöntemler ve tasarımın seçimindeki doğruluğun belirtilmesi

5-Takip edilen işlemlerin açıklanması

6-Bulguların ve bunların istatistiklerinin sunulması

7-Araştırma yöntemlerinden içerik analizinin seçilmesindeki isabetin açıklanması, eleştirilmesi.

4. Televizyon Haberlerinde İçerik Analizi

Televizyon haberlerinin içeriklerinin incelenmesi araştırmaları Türkiye'de yeni yeni yapılmasına rağmen, Avrupa ve Amerika'da son yıllarda sıkça yapılan araştırmalardandır. Haber metinleri, analiz edilmek üzere birimlendirilirken, fiziksel birimlendirme yapılarak uzunluğu, süresi, sahneleri ölçümlenebildiği gibi anlambilimsel, konusal, sözdizimsel bilgilendirmelere de gidilebilir. Aynı haberin farklı televizyon kurumlarında nasıl ele alındığı da karşılaştırılabilir. Haber bültenleri ulusal ve uluslararası siyasi, politik, ekonomik haberler, aktüel, günlük olaylar, askerî, adlî, terör, çevre, dinî, malî, spor, hava durumu haberleri olarak incelenebilir (Parsa, 1993: 129).

İçerik çözümlemesi ile ilgili zorluklara karşın, bu araştırma tekniği ile ilgili çekici ve kullanışlı deneyler yapılabilir. Bu konudaki sır; göreli olarak kolay ulaşılacak bir aracın seçilmesidir ki, bu nedenle, ana haber bültenleri çözümlenmektedir. İçerik çözümlemesi anlamında ana haber bültenlerinin belli avantajları vardır. Çözümlemek için çok fazla konu vardır ve her farklı haber için farklı bir çözümleme yapılabilir.

5. Televizyon Haberlerinin İçerik Analizinde Kullanılan Terimler

1-Haber spotu: Haber bültenlerinde spikerlerin görüntüden önce prompter veya ellerinde bulunan kâğıtlardan okudukları metindir.

2-Haber bantı: Haberle ilgili görüntüler ekrandayken, haberin ne olduğu hakkında kısa bilgi veren kelime veya cümlelerdir. Görüntülerin alt kısımlarında yer alır.

3-Haber süresi: Spikerin haberi anlatmasından sonra haberle ilgili görüntülerin ekrana gelmesiyle başlayan ve görüntülerin bitimine kadar süren zaman dilimi.

4-Haber türü: Haberin ne ile ilgili olduğu ya da hangi konuyu ilgilendirdiğini anlatan bölümdür.

5-Perfore: Haber görüntüleri ekrandayken, altta haberi anlatan sestir.

6-Alt yazı: Ekranda alt tarafta herhangi bir (daha çok biraz sonra yayınlanacak haberle ilgili) yazının sağdan sola doğru akmasıdır.

7-Yorum: Haberi sunan kişinin ya da bir başkasının haberle ilgili kendi görüşlerini belirtmesidir.

8-Fonda müzik: Haber görüntüleri ekrandayken haberi dramatik hale getirmek için perforenin dışında kalan boşluğu doldurmak için kullanılan müziktir.

6. İçerik Analizi Yöntemi

İçerik çözümlemelerinde üç kanal ele alınmaktadır. Bu kanallar devlete bağlı olarak kamu hizmeti yayıncılığını yerine getiren TRT, Türkiye'de ilk özel haber kanalı olarak yayın hayatına başlayan NTV ve haber bülteninden çok magazin programı niteliği taşıyan ve etik ilkeleri en çok ihlal eden kanal olarak düşünülen SHOW TV'dir.

Bu üç televizyon kanalı 10 Mart 2002-16 Mart 2002 tarihleri arasında takip edilerek, haber spotu, haber bantı, haber süresi ve haber türü olarak değerlendirilmiştir. TRT'nin saat 20.00'de, SHOW TV'nin saat 19.30'da, NTV'nin ise saat 22.00'deki ana haber bültenleri ele alınmıştır.

Bu değerlendirme yapılırken, tamamen objektif olarak hareket edilmiş, içerik çözümlemelerine hiçbir şekilde haber dışında yorum getirilmemiştir. Kanalın ana haber bültenlerindeki ayrıntılar not edilerek, içerik çözümlemesi gerçekleştirilmiştir.

7. Haber Bültenleri İçerik Analizleri

7.1. 10 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, Avrupa Birliği'ne tam üyelik yolunda ortaya bazı sorunların çıkabileceğinin bilindiğini belirterek, ortaya çıkan engellere bazı çevrelerin aşırı hassas yaklaştığını söyledi. Ecevit Türkiye'nin kararlılıkla Avrupa Birliği yolunda çıkabilecek engellerin üstesinden gelebileceğini söyledi.

Haber bantı: "AB konusuna bazı çevreler aşırı hassas yaklaşıyor"

Ecevit: "Yalnızca askerde değil, toplumun değişik kesimlerinde de tepki var"

Haber süresi: 1 dk. 55 sn
Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, koalisyon ortakları ANAP ve MHP arasında referandum konusunda çıkan görüş ayrılığının anlaşmazlık olmadığını söyledi. Ecevit, "Türkiye'nin İran'la ilişkileri AB ile ilişkilerinin yerini tutmaz" dedi.

Haber bantı: Ecevit: "Referandum tartışmaları anlaşmazlık değil"
Ecevit: "İran, AB'ye seçenek oluşturmaz"
Haber süresi: 1 dk. 03 sn
Haber türü: Siyasi

3-Haber spotu: 1. Ordu Komutanı Orgeneral Çetin Doğan, İstanbul'da Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç'ın AB ile ilgili açıklamalarına ilişkin olarak gazetecilerin sorularını cevapladı.

Haber bantı: Org. Doğan: "Kılınç'ın açıklamaları yanlış anlaşıldı sanıyorum"
Haber süresi: 52 sn
Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: Ortadoğu'da 10 günde 120 Filistinli ve 50 İsrailli hayatını kaybetti. İsrail Başbakanı Ariel Şaron savaşta olduklarını kaydederek, İsrailliler'e birlik çağrısında bulundu.

Haber bantı: İsrail, Arafat'ın karargâhını yerle bir etti
Şaron: "Barış için görüşmeye hazırım, ancak Filistin terörü sürdükçe İsrail saldırıları da sürecek"
Haber süresi: 34 sn

(canlı perfore)
Haber türü: Dış

5-Haber spotu: Amerikan askerî yetkilileri Afganistan'a düzenledikleri operasyonun önemli bölümünün sona erdiğini açıkladı.
Haber bantı: Afganistan'da sürdürülen Anakonda Operasyonu'nun önemli bölümü sona erdi
Haber süresi: 20 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

6-Haber spotu: Afganistan Başbakanı Hamid Karzai, uyuşturucuyla mücadelenin Afganistan için millî ve dinî bir görev olduğunu söyledi.
Haber bantı: Afganistan'ın gündeminde uyuşturucu ile mücadele var
Haber süresi: 40 sn
(TRT Kâbil muhabiri bildiriyor)
Haber türü: Dış

7-Haber spotu: Çeçenistan'da Sabahçılar'la Rus güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmada 4 Rus askeri öldü, 2'si de yaralandı.
Haber bantı: Çeçenistan'da çatışmalar: 4 ölü
Haber süresi: 18 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

8-Haber spotu: Türkiye bu geceden itibaren Orta Akdeniz üzerinden gelen yağışlı havanın etkisine giriyor.

Haber bantı: Yağışlı hava geliyor
Haber süresi: 15 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Aktüel

9-Haber spotu: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan, İş Güvencesi Yasa Tasarısı'nın işverenler tarafından yanlış anlaşıldığını belirterek, kanunun işverenlerin işçi çıkarmalarına engel olmadığını söyledi.

Haber bantı: Okuyan: "İşveren, İş Güvencesi Yasa Tasarısı'nı yanlış anlıyor"
Haber süresi: 37 sn
Haber türü: Ekonomi

10-Haber spotu: Orman Bakanı Nami Çağan, New York'ta yapılacak "Orman Formu"na katılmak üzere ABD'ye gitti.

Haber bantı: Nami Çağan ABD'ye gitti
Haber süresi: 22 sn
Haber türü: Diplomasi

11-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller, milletin hükümete sabrı kalmadığını ve bir an önce seçim istediğini belirtti.

Haber bantı: Çiller: "Millet bir an önce seçim istiyor"
Haber süresi: 34 sn
Haber türü: Siyasi

12-Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, halkın asıl gündeminin aş, iş ve yarın endişesi olduğunu belirterek, en kısa zamanda erken

seçime gidilmesi gerektiğini söyledi.

Haber bantı: Erdoğan: "Erken seçime gidilmeli"

Haber süresi: 20 sn

Habe türü: Siyasi

13-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Lütfü Esengün, ABD'nin Irak'a yapacağı silahlı müdahaleye Türkiye'nin de katılmasının büyük yanlış olacağını söyledi.

Haber bantı: Esengün: "ABD'nin Irak'a yapacağı müdahaleye Türkiye'nin katılması yanlış olur"

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Siyasi

14-Haber spotu: Radyo Televizyon Gazetecileri Derneği'nin 14. Olağan Genel Kurulu'nda başkanlığa Kenan Macit yeniden seçildi.

Haber bantı: Radyo Televizyon Gazetecileri Derneği Başkanlığı'na Kenan Macit yeniden seçildi.

Haber süresi: 23 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Aktüel

15-Haber spotu: Avrupa Birliği ile Rusya arasında uçak krizi çıktı. Rusya'nın eski tip uçakları Avrupa Birliği ülkeleri havaalanlarına iniş yapamayacak.

Haber bantı: AB ile Rusya arasında uçak krizi

Haber süresi: 17 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

16-Haber spotu: İspanya'da Ulusal Su Planı'nı protesto eden yüzlerce gösterici sokaklara döküldü.

Haber bantı: İspanya'da Ulusal Su Planı protesto edildi

Haber süresi: 16 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

NTV

1-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, koalisyonda Avrupa Birliği ile ilgili bir anlaşmazlık bulunmadığını söyledi. AB ile ilgili tartışmaları da değerlendiren Ecevit, "İran'la ilişkiler AB'nin yerini tutamaz" dedi.

Haber bantı: Başbakan Ecevit / İran AB'nin Yerini Tutamaz

Haber süresi: 1 dk

Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: Orgeneral Tuncer Kılınç'ın Avrupa Birliği ile ilgili sözlerine Genelkurmay'ın komuta kademesinden bir değerlendirme daha geldi. 1. Ordu Komutanı Orgeneral Çetin Doğan, "Kılınç'ın açıklamaları sadece son olaylarda PKK ve başka terör örgütlerinin Batı'da terör örgütü olarak kabul görmeyişinin bir üzüntüsü ve yansımasıdır" dedi.

Haber bantı: 1. Ordu Komutanı Org. Doğan / Kılınç, Teröre Karşı Tutuma Tepkili

Haber süresi: 37 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Siyasi

3-Haber spotu: Amerika Birleşik Devletleri Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Ortadoğu, Körfez ülkeleri ve İngiltere

gezisi için Washington'dan ayrıldı. Cheney'nin gezi programında Türkiye de var.

Haber bantı: ABD Başkan Yardımcısı Cheney / 12 Ülkeyi Kapsayan Gezisi Başladı

Haber süresi: 40 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

SHOW TV

1-Haber spotu: Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç'ın sözlerine Başbakan Ecevit'ten karşılık geldi.

Haber bantı: Ecevit: "AB'yi Kopara Kopara Alacağız"

Haber süresi: 2 dk. 07 sn

Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: İsrail'e yeni bir intihar saldırısı düzenlendi.

Haber bantı: İsrail'de "Savaş" Hali

Haber süresi: 1 dk. 07 sn

Haber türü: Dış

3-Haber spotu: Kimliği belirsiz kişilerce çocuklara para verilip karakolun önüne bıraktırılan paket heyecan yarattı.

Haber bantı: Şüpheli Paket Heyecanı

Haber süresi: 2 dk. 04 sn

(Haber yayınlanıncaya kadar 3 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: Bahar havasının yaşandığı şu günlerde sıcak havaya aldanılmaması gerektiği uzmanlar tarafından bildirildi.

Haber bantı: Yalancı Baharda Hasta Olmamak İçin...
Haber süresi: 3 dk. 33 sn
(Haber yayınlanıncaya kadar 6 alt yazı geçiyor)
Haber türü: Sağlık

5-Haber spotu: Geçen hafta İstanbul'da yaşanan ve 2 kişinin öldürülmesiyle sonuçlanana dramın ardında iki minik yüreğin ortak kaderi çıktı.
Haber bantı: Babalar ve Çocukları
Haber süresi: 2 dk. 10 sn
Haber türü: Aktüel

6-Haber spotu: İstanbul Kilyos'ta yapılan Ofrold yarışları nefes kesti.
Haber bantı: Ofrold Nefes Kesti
Haber süresi: 4 dk. 04 sn
Haber türü: Aktüel

7-Haber spotu: BBG evinin şampiyonu Edi, kadın dövdüğü iddiasıyla karakolda ifade verdi.
Haber bantı: 05 Edi Karakola...
Haber süresi: 3 dk. 32 sn
Haber türü: Magazin

8-Haber spotu: Düğün masraflarının cep yakmaması için gençlere altın öğütler
Haber bantı: Hesaplı Düğün İçin Altın Kurallar
Haber süresi: 3 dk. 28 sn
(Haber yayınlanıncaya kadar 3 alt yazı geçiyor)
Haber türü: Aktüel

9-Haber spotu: Tamamı köy kızlarından oluşan Şalvarspor liseli kızları futbolda yendi.

Haber bantı: Şalvarspor Sahaya İndi
(üst sağ köşede: İlginç Maç)

Haber süresi: 1 dk. 38 sn

Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: Diyarbakır'da Ebru Gündeş'in imza gününde bayılanlar oldu.

Haber bantı: Ebru Gündeş Sevgisi Bayılttı

Haber süresi: 4 dk. 34 sn

Haber türü: Magazin

11-Haber spotu: Sanatçı Muazzez Ersoy, arkadaşlarıyla yaptığı piknikte "Çin Seddi gibi kadınım" dedi.

Haber bantı: "Çin Seddi Gibi Kadınım"

Haber süresi: 2 dk

Haber türü: Magazin

12-Haber spotu: 2002 yazının mayo ve bikinileri bir defileyle tanıtıldı.

Haber bantı: İşte 2002 Yaz Modası

Haber süresi: 2 dk. 03 sn

Haber türü: Magazin

13-Haber spotu: Depresyon ve zayıflamanın yeni yöntemi Tai-chi Türkiye'ye geldi.

Haber bantı: Depresyon ve Zayıflamak İçin Tai-chi

Haber süresi: 2 dk. 02 sn

Haber türü: Sağlık

14-Haber spotu: İstanbul'da yurtdışından getirilen plas-

tik pistte dört mevsim kayak yapılıyor.

Haber bantı: Yaz Kış Kayak Fırsatı

Haber süresi: 1 dk 02 sn

Haber türü: Aktüel

7.1.1. Haber İçerik Sayıları

Tablo 2-10 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik türleri sayısı

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	6	2	1
Diplomasi	1	0	0
Dış Haber	6	1	1
Güvenlik	0	0	1
Aktüel	2	0	4
Ekonomi	1	0	0
Magazin	0	0	5
Sağlık	0	0	2
TOPLAM	**16**	**3**	**14**

7.1.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 3-10 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik süreleri

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	4′.24″	1′.37″	2′.07
Diplomasi	0′.22″	0	0
Dış Haber	2′.25″	0′.40″	1′.07″
Güvenlik	0	0	2′.04″
Aktüel	0′.38″	0	10′.44″
Ekonomi	0′.37″	0	0
Magazin	0	0	13′.07″
Sağlık	0	0	5′.35″
TOPLAM	**8′.36″**	**2′.17″**	**34′.24″**

7.2. 11 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1-Haber spotu: Bakanlar Kurulu bugün haftalık olağan toplantısını yaptı.

Haber bantı: Bakanlar kurulu toplandı

Haber süresi: 2 dk

Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: Başbakan Yardımcısı ve Anavatan Partisi Lideri Mesut Yılmaz, Uyum Yasaları'nın bu hafta Başbakanlık'taki düzenlemelerin ardından imzaya açılabileceğini söyledi.

Haber bantı: Yılmaz soruları cevaplandırdı

Yılmaz: "Başbakanlık, Uyum Yasaları konusunda son rötuşları yapıyor"

Haber süresi: 1 dk. 18 sn

Haber türü: Siyasi

3-Haber spotu: TBMM Başkanı Ömer İzgi, Türkiye'nin Avrupalı olma hedefinden şaşmasının mümkün olmadığını ama Avrupa Birliği'ne de onuruyla gireceğini söyledi.

Haber bantı: İzgi: "AB ile onurlu üyelik"

Haber süresi: 1 dk. 18 sn

Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: İsrail Başbakanı Ariel Şaron, Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat'a uygulanan seyahat kısıtlamaları konusunda yumuşadı. Ama İsrail askerleri yine Filistinliler'e saldırılarını sürdürüyor.

Haber bantı: ————–

Haber süresi: 1 dk. 30 sn

(TRT Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

5-Haber spotu: Avrupa Birliği'nin Genel İşler Konseyi Brüksel'de toplandı.

Haber bantı: AB Ortadoğu'da barışa inanıyor

AB: "Türkçe dışında bir dilde yayın konusu Ankara'nın insiyatifinde"

Haber süresi: 1 dk. 12 sn

Haber türü: Diplomasi

6-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, bugün öğleden sonra kabullerde bulundu.

Haber bantı: TBMM Başkanı İzgi, Başbakan Ecevit'in konuğu oldu

Ecevit, Türk-Amerikan Dernekleri üyelerini kabul etti

Haber süresi: 1 dk. 35 sn

Haber türü: Siyasi

7-Haber spotu: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, Türkmenistan Savunma Bakanı'nın resmi konuğu olarak Aşkabat'ta.

Haber bantı: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu Aşkabat'ta

Haber süresi: 35 sn

(TRT Aşkabat muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Diplomasi

8-Haber spotu: Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoğlu, Avrupa Birliği'nin üyelik için Türkiye'den isteklerinin ayrılıkçı PKK terör hareketinin son yıllarda siyasallaşma süreci içindeki istekleriyle uyumlu olmasına tepki gösterdiklerini söyledi.

Haber bantı: Çakmakoğlu: "Türkiye Avrupa Birliği'ne girme arzusunu her ortamda ifade ediyor"

Haber süresi: 24 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Diplomasi

9-Haber spotu: ABD'nin Anakonda Operasyonu çerçevesinde 500 Afgan askerinin tanklar desteğiyle yeni bir harekâta başladığı belirtiliyor.

Haber bantı: Afganistan'da Anakonda Operasyonu çerçevesinde yeni bir harekât başladı

Haber süresi: 2 dk. 28 sn

(TRT Kâbil muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Dış

10-Haber spotu: Devlet Bakanı Tunca Toskay, "Türk lirasındaki değerlenme ihracatçıyı zorluyor" dedi.

Haber bantı: Toskay: "Türk Lirası'ndaki değerlenme ihracatçıyı zorluyor"

Haber süresi: 33 sn

Haber türü: Ekonomi

11-Haber spotu: ABD'de 11 Eylül saldırılarının altıncı ayı nedeniyle Washington ve New York'ta törenler düzenlendi.

Haber bantı: ABD'de 11 Eylül'ü anma törenleri

Haber süresi: 1 dk. 30 sn

Haber türü: Dış

12-Haber spotu: İstanbul Kazasker'de bir bankanın soyulması sırasında soyguncuları vurarak öldüren güvenlik

görevlisi tutuklandı. İşbankası'nın soyulmasıyla ilgili olarak da soruşturma sürüyor.

Haber bantı: Güvenlik görevlisi tutuklandı

Haber süresi: 1 dk 10 sn

Haber türü: Güvenlik

13-Haber spotu: Sıcak havalar yerini soğuk ve yağışlı havaya bıraktı.

Haber bantı: Soğuk ve yağışlı hava Marmara Bölgesi'nde etkili

Haber süresi: 1 dk. 30 sn

Haber türü: Aktüel

14-Haber spotu: Soğuk hava İzmir'de de etkili oluyor.

Haber bantı: İzmir haftaya yağışlı başladı

Haber süresi: 1 dk. 30 sn

Haber türü: Aktüel

15-Haber spotu: Devlet Bakanı Reşat Doğru Gagavuz Yeri'nin daha güçlü ve sağlam temellere sahip olması için her türlü desteği vereceklerini söyledi

Haber bantı: Gagavuz Yeri Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanı Türkiye'de

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Diplomasi

16-Haber spotu: KOBİ Geliştirme Projesi Ortak Çalışma Protokolü Ankara'da imzalandı.

Haber bantı: Tanrıkulu: "AB ile uyumlu KOBİ Tanımı Yasası hazırlanıyor"

Haber süresi: 27 sn

Haber türü: Ekonomi

17-Haber spotu: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan SSK'nın kalite anlayışı bakımından diğer kamu kuruluşlarına öncülük ettiğini söyledi.

Haber bantı: Okuyan: "SSK, diğer kamu kuruluşlarına öncülük ediyor"

Haber süresi: 32 sn

Haber türü: Aktüel

18-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Genel Başkan Yardımcısı Ufuk Söylemez, Türkiye'nin ana gündeminin artık ekonomi değil, hükümetin güven yitirdiği için ülkenin zaman kaybetmesi olduğunu söyledi.

Haber bantı: Söylemez: "Taze bir başlangıca ihtiyaç var"

Haber süresi: 23 sn

Haber türü: Siyasi

19-Haber spotu: Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Müdürü Prof. Dr. Ahmet Mete Işıkara, artık deprem konusunda siyasi partileri de bilgilendirmeye başladı.

Haber bantı: Prof. Işıkara, ANAP MKYK'da depremle ilgili bilgi verdi

Haber süresi: 30 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Aktüel

20-Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Lideri Recep Tayyip Erdoğan, Kürtçe yayın konusunda, özgürlüklere açık bir bakış açıları olduğunu söyledi.

Haber bantı: Erdoğan: "Özgürlükçü bakış açımız var"

Haber süresi: 24 sn
Haber türü: Siyasi

21-Haber spotu: Saadet Partisi Meclis Grup Başkanvekili Veysel Candan, Türkiye'nin AB'ye alınmaması durumunda alternatifinin hazır olması gerektiğini söyledi.
Haber bantı: Candan: "AB olmazsa alternatif de hazır olmalı"
Haber süresi: 32 sn
Haber türü: Siyasi

22-Haber spotu: Fethullah Gülen'in gizli örgüt kurarak mevcut düzeni yıkma iddiasıyla yargılandığı davaya devam edildi.
Haber bantı: Gülen davasında müdahiller şikâyetlerini geri aldı
Haber süresi: 24 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Güvenlik

NTV
1-Haber spotu: Bir süredir AB'ye uyum kriterleri arasında yer alan ve tartışma yaratan ana dilde yayın konusunda askerler de dahil olmak üzere görüş birliğine varıldı.
Haber bantı: Anadilde Yayın Formülü / Güvenlik Birimleriyle Uzlaşıldı
Haber süresi: 32 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Siyasi
2-Haber spotu: Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun Başbakanlık'a da aktardığı ana dilde yayın konusundaki görü-

şe zemin oluşturan raporda Fransa ve İspanya örnekleri yer alıyor. Raporu hazırlayan RTÜK Başkanı Nuri Kayış'a göre tüm dillerde yayın yapılmasında bir mahzur yok

Haber bantı: Avrupa'da Ana Dilde Yayın / RTÜK Örnekleri İnceledi

Haber süresi: 26 sn

Haber türü: Aktüel

3-Haber turu (Anadilde yayın konusuyla ilgili olarak siyasilerin görüşleri)

*Haber bantı: AB-Türkiye / Meclis Başkanı İzgi'den Uyarı

Haber süresi: 17 sn

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: ————— (9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in anadilde yayın konusuyla ilgili görüşlerine ilişkin haber)

Haber süresi: 4 sn

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: AKP Lideri Erdoğan / Özgürlüklere Açığız

Haber süresi: 6 sn

Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz, Uyum Yasa Paketi'yle ilgili olarak gazetecilerin sorularını cevapladı. Yılmaz, paketin Başbakanlık'ta olduğunu ve son rötuşlarının yapıldığı söyledi.

Haber bantı: Uyum Yasası Paketi / Yılmaz: Son Rötuşlar Yapılıyor

Haber süresi: 30 sn

(canlı perfore)
Haber türü: Siyasi

5-Haber spotu: Avrupa Birliği Dışişleri Bakanları'nı bir araya getiren Genel İşler Konseyi bugün toplandı.

Haber bantı: Genel İşler Konseyi Toplandı / Barcelona Zirvesi Görüşüldü
Haber süresi: 50 sn
(NTV Brüksel muhabiri bildiriyor)
Haber türü: Dış

6-Haber spotu: İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı AB Komisyonu'nun Türkiye Temsilcisi Büyükelçi Karen Fogg'un elektronik posta iletilerini yayınladıkları gerekçesiyle İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek ve Aydınlık Dergisi Sorumlu Müdürü hakkında 1-3 yıl arasında değişen hapis cezası istemiyle dava açtı.

(Görüntü ve bant yok, spiker okuyor)
Haber türü: Güvenlik

7-Haber spotu: Fener Rum Patriği Barthalameos ABD'ye yaptığı ziyaretin ardından bazı açıklamalarda bulundu. Barthalameos, Bush'tan İstanbul'da bulunun Ruhban Okulu'nun yeniden açılmasını istediğini söyledi.

Haber bantı: Rum Patriği Barthalameos / Bush'tan Yardım İstedim
Haber süresi: 40 sn
Haber türü: Aktüel

8-Haber spotu: Türkiye Barolar Birliği'nden Pişmanlık Yasası konusunda görüş bildirildi.

Haber bantı: Pişmanlık Yasa Tasarısı / Barolar Birliği'nden Uyarı

Haber süresi: 40 sn

Haber türü: Güvenlik

9-Haber spotu: IMF heyeti Ankara'daki temaslarını sürdürüyor. Heyet bugün, Devlet Bakanı Tunca Toskay'la görüştü.

Haber bantı: Kahkonen-Toskay Görüşmesi / Büyüme ve İhracat Ele Alındı

Haber süresi: 32 sn

Haber türü: Ekonomi

10-Haber spotu: IMF heyetinin ikinci durağı TOBB idi. Kahkonen burada, işadamlarına sabır çağrısı yaptı.

Haber bantı: IMF Temasları / İşadamlarına Sabır Çağrısı

Haber süresi: 55 sn

Haber türü: Ekonomi

11-Haber spotu: Bakanlar Kurulu haftalık olağan toplantısını yaptı.

Haber bantı: Bakanlar Kurulu Toplantısı / Madencilik ve Deprem Görüşüldü

Haber süresi: 35 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Siyasi

12-Haber spotu: Ziraat ve Halk bankaları kredi faiz oranlarını düşürüyor.

Haber bantı: Kamu Bankaları / Kredi Faizleri İndiriliyor

Haber süresi: 20 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Ekonomi

13-Haber spotu: İstanbul'da soygun girişimi sırasında iki soyguncuyu öldüren güvenlik görevlisi kastı aşan adam öldürme gerekçesiyle tutuklandı.

Haber bantı: Banka Soygunu Girişimi / Güvenlik Görevlisi Tutuklandı
Haber süresi: 27 sn
Haber türü: Güvenlik

14-Haber spotu: İsrail ordusu, Filistin'i bombalamaya devam ediyor. İsrail, Arafat'ın Ramallah'tan çıkış yasağını sürdürüyor.

Haber bantı: Şaron'dan Geri Adım / Arafat'ın Seyahat Yasağı Gevşetildi
Hükümet Zor Durumda / Sağcı Koalisyon Bozuluyor
Haber süresi: 55 sn
(NTV Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)
Haber türü: Dış

15-Haber spotu: İsrail, Kahkilya kentine tanklarla girdi. Beytullahim'deki mülteci kampına baskın düzenleyerek en az 300 Filistinli'yi göz altına aldı.

Haber bantı: Mülteci Kampına Baskın / 300 Gözaltı
Haber süresi: 40 sn
Haber türü: Dış

16-Haber spotu: ABD, 11 Eylül saldırılarında ölenleri andı.

Haber bantı: ABD Başkanı George Bush / Terörle Savaş-

ta Yeni Aşama Başlıyor

Beyaz Saray'daki Tören / Büyükelçi Loğoğlu da Konuşma Yaptı

Haber süresi: 52 sn

Haber türü: Dış

17-Haber spotu: 11 Eylül'deki saldırıların altıncı ayı nedeniyle New York'ta da anma töreni yapıldı.

Haber bantı: 11 Eylül Saldırılarının 6. ayı / Terör Kurbanları Törenle Anılıyor

Haber süresi: 38 sn

Haber türü: Dış

18-Haber spotu: ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney, temaslarına Londra'dan başladı. Cheney, Blair ile görüştü.

Haber bantı: ABD-İngiltere İlişkileri / Gündemde Kitle İmha Silahları Var

Cheney-Blair Basın Toplantısı / Afganistan Barış Gücü Ele Alındı

Haber süresi: 34 sn

Haber türü: Dış

19-Haber spotu: Irak, BM silah denetçileri konusunda sert mesajlar verdi.

Haber bantı: Irak Devlet Başkan Yardımcısı / BM Silah Denetçilerine İzin Yok

Irak Başbakan Yardımcısı / BM Saddam'ı Devirmek İstiyor

Haber süresi: 15 sn (canlı perfore)

Haber türü: Dış

20-Haber spotu: Afganistan'ın doğusundaki El Kaide örgütünün yok edilmesine yönelik Anakonda Operasyonu'nun bu hafta sona erebileceği belirtiliyor.

Haber bantı: Afgan Komutan / El Kaide ve Taliban Toparlanıyor

Haber süresi: 25 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

21-Haber spotu: Ege konusunda araştırma amaçlı görüşmelere yarın başlanacak

Haber bantı: Ege Görüşmeleri / Yunan Heyeti Ankara'da

Haber süresi: 47 sn

Haber türü: Diplomasi

22-Haber spotu: KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Rum basınında yer alan haberlerle ilgili değerlendirmelerde bulundu.

Haber bantı: KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş / 3 Bölgeli Çözüm Göç Getirir

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Diplomasi

23-Haber spotu: Amerikalı araştırmacı Samuel Weems Türkiye'nin soykırım yaptığı iddialarının asılsız olduğunu ve soykırımla ilgili herhangi bir kanıt olmadığını söyledi.

Haber bantı: Soykırım İddiaları / Amerikalı Yazar: Kanıt Yok

Haber süresi: 38 sn

Haber türü: Diplomasi

24-Haber spotu: İstanbul Kuruçeşme'de 5 gün önce kaybolan iki çocuğun cesedi bir su kuyusundan çıkartıldı.

Haber bantı: İstanbul / İki Çocuk Su Kuyusunda Boğuldu

Haber süresi: 45 sn

Haber türü: Güvenlik

25-Haber spotu: İstanbul'un kent içi sorunlarının tartışılacağı bir şûra toplanıyor.

Haber bantı: İstanbul'un Ulaşım Sorunu / Kent İçi Şûra Toplanıyor

Haber süresi: 30 sn

Haber türü: Aktüel

SHOW TV

1-Haber spotu: Banka soyguncularının vurulmasında bugün yeni bir gelişme yaşandı. Soyguncuları vuran güvenlik görevlisi bugün tutuklanarak hapse konuldu.

Haber bantı: Soyguncuları Vuran Güvenlik Görevlisi Hapse Konuldu

Haber süresi: 2 dk. 23 sn

Haber türü: Güvenlik

2-Haber spotu: Nazlı Ilıcak'tan tartışma yaratacak sözler. Ilıcak, Atatürk ilkeleri yönünde yemin etmenin çağdışı olduğunu söyledi.

Haber bantı: Nazlı Ilıcak'tan Tartışma Yaratacak Sözler

Haber süresi: 4 dk

Haber türü: Aktüel

3-Haber spotu: Siyasette İkinci Erbakan Dönemi. Saadet Partisi'ne üye olan Erbakan'ın oğlu Fatih Erbakan dün ilk kez kürsüden partililere hitap etti.

Haber bantı: İkinci Erbakan Dönemi

Haber süresi: 1 dk. 55 sn

Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: Türkiye genelindeki sıcak hava, bugün yerini soğuk ve yağışlı havaya bıraktı. Marmaris'te fırtına okul çatısını uçurdu, ağaçları devirdi.

Haber bantı: Fırtına Ağaçları Söktü, Okul Çatısını Uçurdu

Fırtına ve Yağmur Ne Kadar Sürecek?

Haber süresi: 2 dk. 35 sn

Haber türü: Aktüel

5-Haber spotu: İstanbul'da vahşet. 5 yaşındaki iki amca oğlunun su kuyusunda cesedi bulundu.

Haber bantı: Kaçırılan Çocuklar Su Kuyusunda Bulundu

Kaçırılan Çocukların Cesedi Kuyuda Bulundu

Haber süresi: 3 dk. 10 sn

Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: Karısına kızıp elektrik direğine çıktı. İtfaiyenin kurtarma çalışması sırasında kendisine elektrik çarpmış süsü veren adam, etrafa korkulu anlar yaşattı.

Haber bantı: Elektrik Direğinde Eylem

Haber süresi: 1 dk 26 sn

Haber türü: Güvenlik

7-Haber spotu: Nikâhtan altı saat sonra kocası tarafın-

dan dövülerek hastanelik edildi.

Haber bantı: Kocasından Evlendiği Gün Dayak Yedi

Haber süresi: 3 dk 17 sn

(Haber yayınlanıncaya kadar 6 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Güvenlik

8-Haber spotu: Ünlü işadamı Sakıp Sabancı'nın kızı Dilek Sabancı, Türkiye'de en çok beğendiği erkeklerin Burak Kut ve Mustafa Sandal olduğunu söyledi, "ama onlarla evlenilmez" dedi.

Haber bantı: "Burak Kut ve Mustafa Sandal'dan Koca Olmaz"

Haber süresi: 2 dk 56 sn

(Haber yayınlanıncaya kadar 5 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Magazin

9-Haber spotu: Ünlü şovmen Mehmet Ali Erbil'in kayınvalidesi İffet Erguvan bir reklam filminde oynayacak. Erguvan film için tanıtım fotoğrafları çektirdi.

Haber bantı: Mehmet Ali Erbil'in Kayınvalidesi Manken Oldu

Haber süresi: 2 dk

Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: BBG evinin şampiyonu Edi, sevgilisinin kız arkadaşını dövmediğini sadece tartıştığını söylerken, kızın babası o gece şiddetli bir kavga olduğunu, kızının o günden beri de eve gelmediğini açıkladı.

Haber bantı: Edi: "Kadın Dövmedim, Sadece Hırpaladım"

Haber süresi: 2 dk 33 sn

Haber türü: Magazin

11-Haber spotu: Ünlü manken Ebru Şallı'nın bu yaz evlenmeyi düşündüğü Harun Tan'la yollarını ayırdığı iddia ediliyor. Öte yandan manken Asuman Krause, sevgilisiyle kavga edince aynı gün eski sevgilisine döndü.

Haber bantı: Ebru Şallı'nın Hayal Kırıklığı
Yenisiyle Kavga Edince Eski Sevgilisine Geri Döndü
Haber süresi: 3 dk 50 sn
(Fonda müzik var)
Haber türü: Magazin

12-Haber spotu: Cinsel bilgiler kitabına cinsellik uzmanlarından tepki. İstanbul Eminönü Belediyesi cinselliği sözde dinî bilgilerle anlattığı kitabında fazla seksin insanları ihtiyarlattığını, gözleri bozduğunu ve epeyce zayıflattığını ileri sürdü.

Haber bantı: Cinsel Bilgiler Kitabına Tepki
Haber süresi: 1 dk 15 sn
(Haber yayınlanıncaya kadar 26 alt yazı geçiyor)
Haber türü: Magazin

13-Haber spotu: Eşine kendisini kanıtlamak isteyen ev hanımı önce balerin olmak istedi; bunu başaramayınca bu kez de palyaçoluğa merak sardı.

Haber bantı: Meraklı Ev Hanımı Balerin Olursa...
Haber süresi: 1 dk 10 sn
Haber türü: Magazin

7.2.1. Haber İçerik Sayıları

Tablo 4- 11 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik türleri sayısı

	TRT	NTV	SHOW TV
Siyasi	8	6	1
Diplomasi	4	3	0
Dış Haber	3	8	0
Güvenlik	2	4	4
Aktüel	4	3	2
Ekonomi	2	3	0
Magazin	0	0	6
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**23**	**27**	**13**

7.2.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 5-11 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik süreleri

	TRT	NTV	SHOW TV
Siyasi	8′.20″	2′.04″	1′.55′′
Diplomasi	2′.36″	1′.50″	0
Dış Haber	5′.28″	5′.09″	0
Güvenlik	1′.34″	1′.12″	10′.16′′
Aktüel	4′.02″	1′.36″	6′.35′′
Ekonomi	1′.00″	1′.47″	0
Magazin	0	0	13′.09′′
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**19′.20″**	**13′.38″**	**31′.55″**

7.3. 12 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1-Haber spotu: Ortadoğu'da şiddet savaşa dönüşüyor. İsrail, Lübnan operasyonundan bu yana Filistinliler'e en büyük askerî operasyonu başlattı.

Haber bantı: Bölge tam bir savaş alanına döndü

İsrail, Ramallah'ı devasa bir askerî güçle işgal etti

Haber süresi: 1 dk 30 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

2-Haber spotu: Ortadoğu tarihinin en gergin dönemini yaşıyor.

Haber bantı: ———

Haber süresi: 1 dk 32 sn

(TRT Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

3-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, köy-kent projesinin 10'u aşkın yerde birden başlatılacağını söyledi. Ecevit, TRT'ye yaptığı özel açıklamada Türkiye'nin AB hakkı olduğunu belirtti.

Haber bantı: Başbakan Ecevit'ten TRT'ye özel mülakat

Ecevit: "Avrupa Birliği üyeliği Türkiye'nin hakkı"

Ecevit: "Orgeneral Kılınç'ın kendi görüşleri"

Haber süresi: 2 dk 43 sn

Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: Başbakan Yardımcısı ve Anavatan Partisi Lideri Mesut Yılmaz, Türkiye'nin Irak'ın toprak bütünlüğünün mutlaka korunması gerektiğini düşündüğünü ve bu politikadan taviz verilmeyeceğini söyledi.

Haber bantı: Yılmaz: "Irak'ın toprak bütünlüğünden yanayız"

Haber süresi: 53 sn

Haber türü: Diplomasi

5-Haber spotu: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri gezisinin ilk durağı olan Türkmenistan'daki temaslarını sürdürüyor.

Haber bantı: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kıvrıkoğlu Türkmenistan'daki temaslarını sürdürüyor

Haber süresi: 2 dk 22 sn

(TRT Aşkabat muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Diplomasi

6-Haber spotu: TBMM Partilerarası Uzlaşma Komisyonu ikinci Anayasa değişiklik paketi üzerindeki çalışmalarını sürdürüyor.

Haber bantı: Uzlaşma Komisyonu çalışmalarına başladı

Haber süresi: 1 dk 04 sn

(TRT TBMM muhabiri canlı olarak bildiriyor)

Haber türü: Siyasi

7-Haber spotu: Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoğlu ve İçişleri Bakanı Rüştü Kâzım Yücelen bazı temaslarda bulunmak ve açılışlara katılmak üzere Kayseri'deydi.

Haber bantı: Yücelen: "Kanunlar herkese eşit uygulanmalı"

Yücelen: "Yerel yönetimlerin ufuklarını açacağız"

Çakmakoğlu: "Yaşlılara sahip çıkalım"

Haber süresi: 1 dk 23 sn

Haber türü: Siyasi

8-Haber spotu: Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu POAŞ'ın ardından TÜPRAŞ'ın da Nisan'da yüzde 17'sinin halka arz edileceğini söyledi.

Haber bantı: "POAŞ'da 360 milyon dolarlık iç talep, programa güveni gösteriyor"

Haber süresi: 37 sn
Haber türü: Ekonomi

9-Haber spotu: Maliye Bakanı Sümer Oral, yıl sonu için öngörülen hedeflerden bir sapma olmayacağını belirterek, malî bütçe hedeflerine bağlı kalınacağını söyledi.

Haber bantı: "Malî bütçe hedeflerine kesinlikle bağlı kalınacaktır"

Haber süresi: 50 sn
Haber türü: Ekonomi

10-Haber spotu: Sağlık Bakanı Osman Durmuş, Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Farabi Hastanesi ve Adana Doğumevi'nde yaşanan olaylar için Bakanlık Teftiş Kurulu'nu görevlendirdi.

Haber bantı: KTÜ Tıp Fakültesi ve Adana Doğumevi'ndeki olaylar inceleniyor

Haber süresi: 33 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Sağlık

11-Haber turu

*Haber bantı: "PKK ve DHKP-C terör örgütleri olarak kabul edilmeli"

Haber süresi: 20 sn
Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Tunca Toskay Hırvatistan'a gitti

Haber süresi: 15 sn
Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Ege'de diyalog süreci başladı

Haber süresi: 22 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Suriye İmar ve İnşaat Bakanı Aswad Türkiye'de

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Tutuklu güvenlik görevlisi karara itiraz etti

Haber süresi: 21 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Kültür Bakanlığı'ndan hat sanatı ile el yazması Nutuk

Haber süresi: 28 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: SSK ve Bağ-Kur prim borçları için ödeme kolaylığı

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Aytekin: "Gençler arasında çevre bilinci yaygınlaştırılmalı"

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Doğru: "Nahcivan Özerk Cumhuriyeti ile ilişkileri geliştirmeye gayret ediyoruz"

Haber süresi: 16 sn

Haber türü: Diplomasi

12-Haber spotu: İstiklal Marşı'nın TBMM'de kabulünün 81. yılı nedeniyle çeşitli etkinlikler düzenleniyor.

Haber bantı: Talay: "İstiklal Marşımız çağdaş medeniyete ulaşmamızı emrediyor"

İstiklal Marşı'nın mecliste kabulünün 81. yıldönümü

Haber süresi: 1 dk 55 sn
Haber türü: Aktüel

13-Haber spotu: İstiklal Marşı'nın TBMM tarafından kabulünün 81. yıldönümü Meclis Genel Kurulu'nun da gündemindeydi.
Haber bantı: İstiklal Marşı'nın kabulünün yıldönümü Meclis gündemindeydi
Haber süresi: 1 dk 20 sn
Haber türü: Aktüel

14-Haber spotu: İstiklal Marşı'nın kabulünün 81. yıldönümü dolayısıyla Mehmet Akif Ersoy Müzesi'nde de tören düzenlendi.
Haber bantı: İstiklal Marşı'nın kabulü şairin evinde de kutlandı
Haber süresi: 25 sn
Haber türü: Aktüel

15-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller, Türkiye'nin depreme hazırlıklı olması için yapılan çalışmalarda iktidar muhalefet ayrımının yapılmaması gerektiğini söyledi.
Haber bantı: Çiller: "Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü özerk hale getirilmeli"
Haber süresi: 26 sn
Haber türü: Siyasi

16-Haber spotu: Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı Salih Yıldırım, Irak'a uygulanan ambargodan Türkiye'nin büyük ekonomik kayıplara uğradığını, bu ülkeye

yapılacak müdahalenin titizlikle gözden geçirilmesi gerektiğini söyledi.

Haber bantı: Yıldırım: "Irak'ın toprak bütünlüğü Türkiye için çok önemli"

Haber süresi: 24 sn

Haber türü: Diplomasi

17-Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Lideri Recep Tayyip Erdoğan, barış, demokratik ve insanca yaşam erdemine kavuşmanın Irak'taki tüm Türkmenler'in en doğal hakkı olduğunu söyledi.

Haber bantı: Erdoğan: "İnsanca yaşam Türkmenler'in en doğal hakkı"

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Diplomasi

18-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan'dan kapatılan Refah Partisi'nin Lideri Necmettin Erbakan'la ilgili iddialara sert yanıt.

Haber bantı: Kutan, Erbakan ile ilgili haberlere sert tepki gösterdi

Haber süresi: 26 sn

Haber türü: Siyasi

19-Haber spotu: Afganistan operasyonunda ABD önderliğindeki koalisyon sonuca yaklaşıyor.

Haber bantı: Afgan Komutan, Taliban ve El Kaide'nin direnişinin Şah-i Kat'da kırıldığını duyurdu

Haber süresi: 15 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

20-Haber spotu: Erzurum'un düşman işgalinden kurtuluşunun 84. yıldönümü törenlerle kutlandı.

Haber bantı: Erzurum'un düşman işgalinden kurtuluşunun 84. yıldönümü

Haber süresi: 50 sn

Haber türü: Aktüel

NTV

1-Haber spotu: İsrail, Filistin'in merkezi konumunda bulunan Ramallah'ı işgal etti. Filistin genelinde ve Gazze'de de çatışmalar devam ediyor.

Haber bantı: Ortadoğu / İsrail Ordusu Ramallah'ı İşgal Etti

Kent İsrail Kontrolünde / Kımıldayan Herşeye Ateş Açılıyor

Ramallah İşgal Altında / Kente Giriş Çıkış Yasak

Haber süresi: 2 dk 10 sn

(NTV Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

2-Haber spotu: İngiliz makamları İsrail'in İngiltere'den aldığı askerî teçhizatları işgal altındaki topraklarda kullanarak 2 yıl önce imzalanan anlaşmayı ihlal ettiğinden şüphe ettiğini açıkladı.

Haber bantı: Ortadoğu'da İngiliz Silahları / Hükümete Araştırma Önergesi

Haber süresi: 28 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

3-Haber spotu: İsrail'in ne gibi planları olduğunu Filistinli Bakan ve Müzakereci Saeb Erakat'tan öğreniyoruz.

Haber bantı: Saeb Erakat / Şaron Eylem Yapmamızı İstiyor

Haber süresi: 35 sn

(Saeb Erakat ile bant telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

4-Haber spotu: Aşırı sağcı İsrailliler Şaron hükümetinin sert politikalarını Filistin'e karşı yeterli bulmuyor.

Haber bantı: İsrail / Aşırı Sağcılardan Şaron'a Destek

Haber süresi: 28 sn

Haber türü: Dış

5-Haber turu (Afganistan'daki gelişmelerle ilgili)

*Haber bantı: Anakonda Operasyonu / ABD Denetimi Ele Geçiriyor

Haber süresi: 6 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Karzai Putin İle Görüştü / Yeniden İnşaa Ele Alındı

Haber süresi: 9 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Pakistan /Zanlının Gözaltı Süresi Uzatıldı

Haber süresi: 6 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: CIA / ABD Nükleer Saldırıya Uğrayabilir

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Barış Gücü / Ankara'da Kritik Toplantı

Haber süresi: 13 sn

Haber türü: Diplomasi

6-Haber spotu: Küba Guantanamo'da esir bulunan El Kaide üyeleri seslerini medyaya duyurmayı başardı. Bir İngiliz gazetecinin kaydettiği bir esirin seslenişi açlık grevi yaptıklarını ancak kimsenin onlarla ilgilenmediği şeklindeydi.

Haber bantı: ———

Haber süresi: 19 sn

Haber türü: Dış

7-Haber spotu: ABD'nin terörle mücadele amacıyla başta Orta Asya ülkeleri olmak üzere bütün dünyada askerî varlığını artırması bölge ülkelerden özellikle Çin ve Rusya'dan tepki topladı.

Haber bantı: ABD'nin Terörle Mücadelesi / ABD Askerî Varlığı 140 Ülkede

Çin'den ABD'ye Suçlama / ABD Askerî Yayılmacılığı Hedefliyor

Haber süresi: 47 sn

Haber türü: Dış

8-Haber spotu: "Uluslararası terörizme karşı savaş!" İngiltere'de yapılan bir araştırma sonucu yayınlanan rapor, terörizme karşı ABD'nin yaptığı operasyonların önümüzdeki günlerde yayılacağı yönünde.

Haber bantı: İngiltere'de Tartışmalı Rapor / Savaş Yeni Başladı

Saddam Meydan Okudu / ABD'den Korkmuyoruz

Haber süresi: 33 sn

Haber türü: Dış

9-Haber spotu: Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği Lideri Celal Talabani, Türkiye'deki temaslarını bitirdi ve İstanbul'dan ayrılmadan önce Irak'ın toprak bütünlüğünden yana olduğunu yineledi.

Haber bantı: Talabani / Irak Bölünmemeli

Haber süresi: 37 sn

Haber türü: Diplomasi

10-Haber spotu: PKK'nın Kuzey Irak'ta devam eden 8. Kongresi'nde aldığı kararların başında Avrupa'da PKK ile ilgili olumlu görüş yaratmak geliyor.

Haber bantı: PKK Kongresi / Kararlar Avrupa'ya Gönderildi

Haber süresi: 50 sn

Haber türü: Aktüel

11-Haber spotu: Koalisyon içinde uyumsuzluğa neden olan Uyum Paketi'ne rahatsızlığını MHP bugün yazılı bir şekilde dile getirdi.

Haber bantı: Uyum Paketi / MHP İtirazlarını Ortaklarına Sundu

Haber süresi: 33 sn

Haber türü: Siyasi

12-Haber spotu: Devlet Bakanı Nejat Arseven, AB'ye üyeliğin Atatürk'e bağlılık görüntüsü altında engellemeye çalışanların büyük bir vebali yükleneceğini söyledi. Meclis Başkanı Ömer İzgi de Kürtçe yayına izin verilmesinin başka

dilde yayın haklarına da yol açacağını söyledi.

Haber bantı: AB'ye Üyelik Tartışmaları / Arseven: AB Milli Hedef

Anadilde Yayın / İzgi'den Uyarı

Haber süresi: 48 sn

Haber türü: Siyasi

13-Haber spotu: Avrupa Birliği genişleme sürecine girdi. Önümüzdeki yıllarda 10 yeni ülkeye daha kapılarını açmaya hazırlanıyor. Ancak sorun, birlik içinde birden fazla dilin konuşulacak olması.

Haber bantı: Avrupa Birliği / Genişleme Sürecinde Dil Sorunu

Haber süresi: 34 sn

Haber türü: Dış

14-Haber spotu: AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Havier Solana'nın üye ülkelerin liderlerine bir belge gönderdiği bildirildi. Belgede, Solana'nın birlik içindeki dönem başkanlığı uygulamasının kaldırılması teklifinde bulunduğu öğrenildi.

(Bant ve görüntü yok, spiker okuyor)

Haber türü: Dış

15-Haber spotu: İşçi Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek Avrupa Birliği Türkiye Temsilcisi Karen Fogg'un e-maillerini yayınladığı gerekçesiyle hakkında açılan dava kapsamında bugün ifade verdi.

(Görüntü ve bant yok, spiker okuyor)

Haber türü: Güvenlik

16-Haber spotu: Türkiye ve Yunanistan arasında diyalog süreci başladı ve masaya oturuldu.

Haber bantı: Türk-Yunan İlişkileri / Taraflar Ege İçin Masaya Oturdu

Haber süresi: 35 sn

Haber türü: Diplomasi

17-Haber spotu: Kıbrıs Rum Yönetimi eski liderlerinden Spiros Kiprianu bugün kanserden hayatını kaybetti.

Haber bantı: Spiros Kiprianu / Rum Yönetimi Eski Lideri Öldü

Haber süresi: 25 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

18-Haber turu (İstihdam Kanunu ile ilgili)

*Haber bantı: Dünya Bankası / Atıl İstihdam inceleniyor

Haber süresi: 8 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Memur Sayısı / IMF İkna Edildi

Haber süresi: 6 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: IMF Temasları / Kamuda Daralma Görüşüldü

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: İş Güvencesi Yasası / HAK-İŞ İmza Kampanyası Açtı

Haber süresi: 7 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: İş Güvencesi Yasası / TİSK Sezer'den Yar-

dım İstedi

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Aktüel

19-Haber spotu: SSK emekli, dul ve yetimlerinin Mart'ta alacağı aylıklar belli oldu.

Haber bantı: ———— (aylıkların grafikleri ekranda)

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Ekonomi

20-Haber spotu: Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu bu yılın ilk 6 ayında 1.2 milyar dolarlık özelleştirme hedeflediklerini söyledi.

Haber bantı: Özelleştirmede Gelir Hedefi / Karakoyunlu: 6 ayda 1.2 Milyar Dolar

Haber süresi: 26 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Ekonomi

21-Haber spotu: Bursa'daki çocuk pornosu sanığı Rehber Öğretmen hakkındaki iddianame hazırlandı. Öğretmen hakkında 80 yıl hapis isteniyor.

Haber bantı: Çocuk Pornosu / Sanık Öğretmene 80 Yıl Hapis İstemi

Haber süresi: 25 sn

(Görüntü yok, spiker okuyor)

Haber türü: Güvenlik

22-Haber spotu: İstanbul Kazasker'de soygun girişimi sırasında iki soyguncuyu öldüren ve tutuklanan güvenlik görevlisinin tutukluluğuna itiraz edildi. İtiraz yarın görüşülecek.

Haber bantı: Banka Soygunu Girişimi / Korumanın Tutukluluğuna İtiraz

Haber süresi: 23 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Güvenlik

23-Haber spotu: Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Farabi Hastanesi'nde bir haftada 10 bebeğin ölmesi yetkili makamları harekete geçirdi.

Haber bantı: Trabzon'da Bebek Ölümleri / Üniversite Soruşturma Başlattı

Haber süresi: 40 sn

Haber türü: Sağlık

24-Haber spotu: Amerikalı tütün üreticisi Philip Morris'in başı dertten kurtulmuyor. Firmanın 40 yıl boyunca bilerek filtreleri defolu olarak sattığı ortaya çıktı.

Haber bantı: ABD / Philip Morris'e Filtre Suçlaması

Haber süresi: 28 sn

Haber türü: Dış

25-Haber spotu: Ekvador'da yaşayan yerliler ABD'nin en büyük petrol şirketine 1 milyar dolarlık tazminat davası açmaya hazırlanıyor.

Haber bantı: ABD / Yerliler Petrol Devine Karşı

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Dış

26-Haber spotu: Uzay mekiği Columbia uzaydan döndü.

Haber bantı: ABD / Uzay Mekiği Döndü

Haber süresi: 17 sn

(canlı perfore)
Haber türü: Dış

SHOW TV

1-Haber spotu: Adana'da içinde 30 kişinin bulunduğu bir bina kundaklandı. Polis 30 kişiyi de zarar görmeden kurtarmayı başardı.

Haber bantı: Polis Böyle Kurtardı
(Sağ üst köşede: Adana Olayında Neler Oldu?)
Haber süresi: 13 dk. 40 sn
(Adana Emniyet Müdürü ile bant telefon bağlantısı)
(Adana Emniyet Müdürü ile ayrıca canlı telefon bağlantısı kurularak olayla ilgili bilgi alındı)
Haber türü: Güvenlik
(Haber sonrası spiker yorum yapıyor)

2-Haber spotu: MHP'li Meclis İdare Amiri Ahmet Çakar tarafından, düşük bel pantolon ve göbeği açıkta bırakan tişört giyenlere polisin müdahale etmesi istendi.

Haber bantı: "Göbeği Açık Tişört Giyenlere Polis Müdahale Etsin"
Haber süresi: 2 dk 20 sn
Haber türü: Aktüel

3-Haber spotu: AK Parti Lideri Recep Tayyip Erdoğan okullardaki türban yasağı nedeniyle kızını ABD'ye gönderiyor.

Haber bantı: Erdoğan Kızını Türbanla Okuması İçin ABD'ye Gönderiyor
Haber süresi: 1 dk 16 sn
Haber türü: Magazin

4-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller, ABD'nin 250 bin askerle Irak'a operasyon hazırlığı içinde olduğunu ileri sürdü.

Haber bantı: Çiller: "Haziran Ayında ABD Irak'ı Vuracak"

(Üst sağda: 250 Bin Asker Irak'a Girecek)

Haber süresi: 1 dk 05 sn

Haber türü: Siyasi

5-Haber spotu: Travestiler kendilerini karakola şikâyet eden aileye saldırdı.

Haber bantı: Travestileri Kim Durduracak?

Haber süresi: 2 dk 10 sn

Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: Kapkaççıların saldırısına uğrayan sanatçı Demet Sağıroğlu, başına sert cisimle vurulunca geçici hafıza kaybına uğradı.

Haber bantı: Demet Sağıroğlu Hafızasını Kaybetti

Haber süresi: 2 dk 50 sn

(Haber yayınlanıncaya kadar 10 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Güvenlik

7-Haber spotu: "Neler Oluyor Bize?" şarkısını yazan İlhan Şeşen ayrıldığı sevgilisi Sumru Yavrucak'ı hala sevdiğini söyledi. Şarkı için de Hülya Avşar ve Gülben Ergen birbiriyle rekabete girdi.

Haber bantı: İlhan Şeşen: "Sumru'yu Hala Seviyorum"

"Neler Oluyor Bize?" Rekabeti

Haber süresi: 2 dk 55 sn

Haber türü: Magazin

8-Haber spotu: Jenifer Lopez'in kalçalarına sahip olmak isteyen bazı ünlüler bıçak altına yatıyor. Öte yandan sanatçı Serdar Ortaç hakkında "onu rulet masasında çeviririm" diyen Arto'yu mahkemeye verdi.

Haber bantı: Ünlüler Jenifer Lopez Gibi Olmak İstiyor
Serdar Ortaç Arto'yu Mahkemeye Verdi
Haber süresi: 4 dk
Haber türü: Magazin

9-Haber spotu: Aydan Şener'den dizi ve reklam filmlerinde oynamak için tanıtım fotoğrafı çektiren Mehmet Ali Erbil'in kayınvalidesi İffet Erguvan'a tepki.

Haber bantı: Şöhret Tartışması
Haber süresi: 2 dk 10 sn
(Haber yayınlanıncaya kadar 6 alt yazı geçiyor)
Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: Ünlü sanatçı İbrahim Tatlıses önümüzdeki seçimlerde milletvekili adayı olacağını açıkladı.

Haber bantı: Tatlıses İstanbul'dan mı, Adana'dan mı Milletvekili Adayı Oluyor?
Haber süresi: 1 dk
Haber türü: Magazin

11-Haber spotu: Bir barda kameraları gören genç kız şöhret olmak için soyundu.

Haber bantı: Şöhret İçin Soyundu
Haber süresi: 1 dk 40 sn
(Genç kızın çıplak görüntüleri mozaiklenerek gösteriliyor)
Haber türü: Magazin
(Haber sonrası spiker yorum yapıyor)

12-Haber spotu: "Reha Muhtar'a İtiraf" programında bu gece neler var?

Haber bantı: ———-

Haber süresi: 37 sn

Haber türü: Magazin

(Haberlerin ardından Show TV'de yayınlanacak olan programın reklamı yapılıyor)

(Haber sonrası spiker yorum yapıyor)

7.3.1. Haber İçerik Sayıları

Tablo 6- 12 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik türleri sayısı

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	5	2	1
Diplomasi	8	3	0
Dış Haber	3	17	0
Güvenlik	2	3	3
Aktüel	6	3	1
Ekonomi	3	5	0
Magazin	0	0	7
Sağlık	1	1	0
TOPLAM	**28**	**34**	**12**

7.3.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 7-12 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik süreleri

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	6'.02''	1'.21''	1'.05''
Diplomasi	5'.17''	1'.25''	0
Dış Haber	3'.17''	8'.00''	0
Güvenlik	0'.41''	0'.48''	18'.00''
Aktüel	4'.29''	1'.07''	2'.20''
Ekonomi	1'.52''	1'.05''	0
Magazin	0	0	12'.58''
Sağlık	0'.33''	0'.40''	0
TOPLAM	**20'.34''**	**13'.46''**	**34'.23''**

7.4. 13 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

(Haberlerini sunumundan önce Filistin Ramallahtaki çatışmalar TRT kameramanının görüntüleriyle yorumsuz olarak ekrana getiriliyor)

1-Haber spotu: Ortadoğu'da dün sabah İsrail'in Ramallah'ı işgal etmesiyle 17. kuvvetin iki numaralı ismi bir albayla bir İtalyan gazeteci öldü.

Haber bantı: ————————-

Haber süresi: 2 dk 05 sn

(TRT Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

2-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, İsrail Başbakanı Ariel Şaron ve Filistin Lideri Yaser Arafat'a bir mesaj göndererek çatışmalara son vermeleri ve görüşme masasına oturma çağrısında bulundu.

Haber bantı: Başbakan Ecevit'ten Şaron ve Arafat'a mesaj

Haber süresi: 1 dk

Haber türü: Diplomasi

3-Haber spotu: İstanbul'da son günlerdeki banka soygununa bir yenisi daha eklendi.

Haber bantı: İstanbul'da yine banka soygunu

Haber süresi: 2 dk 33 sn

(TRT İstanbul muhabiri olayı anlatıyor)

Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: TBMM'de bugün siyasi hareketlilik vardı. Üç parti grup toplantılarını gerçekleştirdi.

Haber bantı: "Milletin kararından korkulmaz"

Çiller: "Eğitim dili Türkçe'dir"

MHP'den deprem çalışmalarının koordinasyonu için teklif

Erdoğan: "Ekonomi iyiye gitmiyor"

Lütfü Esengün: "Türkiye-İsrail ilişkileri gözden geçirilmeli"

Haber süresi: 4 dk 40 sn

Haber türü: Siyasi

5-Haber spotu: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, Afganistan'daki Barış Gücü'ne Türkiye'nin önderlik etmesi konusunda İngiltere'de görüşmelerin sürdüğünü söyledi.

Haber bantı: Orgeneral Kıvrıkoğlu: "Barış Gücü Komutanlığı'nın Türkiye'ye devri konusunda görüşmeler sürüyor"

Haber süresi: 35 sn

Haber türü: Diplomasi

6-Haber spotu: Afganistan müttefik güçlerin Şah-i Kat vadisini ele geçirmelerine rağmen bölgede hala 100 kadar El Kaide ve Taliban üyelerinin bulunduğu bildirildi.

Haber bantı: Şah-i Kat vadisinde El Kaide ve Taliban militanları aranıyor

Haber süresi: 22 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

7-Haber spotu: Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun Orta Asya gezisi sürüyor. Gezinin bugünkü durağı Kırgızistan'da, Türkiye'nin Kırgızistan'a vereceği 1 milyon 100 bin dolarlık hibe anlaşması imzalandı.

Haber bantı: Orgeneral Kıvrıkoğlu Kırgızistan'da

Haber süresi: 45 sn

(TRT Bişkek muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Diplomasi

8-Haber spotu: Dışişleri Bakanı İsmail Cem, Irak Türkmen Cephesi Başkanı'nı kabul etti.

Haber bantı: İsmail Cem, Türkmen Cephesi Başkanı'nı kabul etti

Haber süresi: 30 sn

Haber türü: Diplomasi

9-Haber spotu: Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoğlu, tank modernizasyonu ihalesinin İsrailli bir şirkete verilmesinin askerî., ticarî bir karar olduğunu, politik bir amaç güdülmediğini söyledi.

Haber bantı: Çakmakoğlu: "Askerî-ticarî bir karar"

Haber süresi: 42 sn

Haber türü: Aktüel

10-Haber spotu: Hırvatistan'da bulunan Devlet Bakanı Tunca Toskay'ın ana konularından birini Hırvatistan-Türkiye arasındaki turizmin geliştirilmesi oluşturuyor

Haber bantı: Devlet Bakanı Tunca Toskay, Hırvatistan'da temaslarını sürdürüyor

Haber süresi: 43 sn

(TRT Zagreb muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Diplomasi

11-Haber spotu: Atatürk'ün Kara Harp Okulu'na girişinin 103. yıldönümü törenle kutlandı.

Haber bantı: "1283 Mustafa Kemal..... İçimizde"

Haber süresi: 45 sn

Haber türü: Aktüel

12-Haber turu

*Haber bantı: Tutuklu güvenlik görevlisinin itirazı reddedildi

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Akcan: "Suriye ile yeni işbirliği olanakları yaratılabilir"

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Doğru: "Nahcivan'a büyük önem veriyoruz"

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Okuyan: "Türkiye'de bir milyon yabancı kaçak işçi var"

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Durmuş koltuğunu öğrencilere bıraktı

Haber süresi: 17 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Tarımsal sulama abonelerine müjde

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Taşar: "Turizm gelirleri artıyor"

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Hazine'den 600 milyon dolarlık tahvil ihracı

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Zeki Çakan İtalya'ya gitti

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Nazım Hikmet'in Türk vatandaşlığı tartışması

Haber süresi: 27 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Bostancıoğlu: "Ağırlıklı ortaöğretim başarı puanında yeni düzenlemeye gidilecek"

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Samsun'da vatandaşlar "Mobil Santrale Hayır" dedi

Haber süresi: 16 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Ovacık Altın Madeni'nde işçiler üretimin sürmesini istedi.

Haber süresi: 17 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Dönem Başkanlığı Türkiye'de

Haber süresi: 18 sn

Haber türü: Diplomasi

13-Haber spotu: RTÜK, 1'i ulusal 3 televizyon kanalına 1'er gün, bölgesel yayın yapan 4 özel radyoya da toplam 376 gün yayın durdurma cezası verdi.

Haber bantı: RTÜK'ten üç televizyon ve dört radyoya yayın durdurma cezası

Haber süresi: 1 dk 06 sn

Haber türü: Aktüel

14-Haber spotu: Danıştay 9. Ceza Dairesi Başkanlığı'na Kutay Uğur seçildi.

Haber bantı:——— (Kutay Uğur'un fotoğrafı ekranda)

Haber süresi: 10 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Aktüel

NTV

1-Haber spotu: Geçen haftaki banka soygunlarının ardından bugün de İstanbul Beşiktaş'ta Akbank Şubesi soyuldu. Soygunda, soyguncular, 20 bin dolar ve 60 milyar lirayı alarak kaçtı.

Haber bantı: İstanbul'da Banka Soygunu / 20 Bin $ ve 60 Milyar Lira Çalındı

Haber süresi: 1 dk 30 sn

Haber türü: Güvenlik

2-Haber spotu: Geçen hafta banka soygunu girişimi sırasında iki soyguncuyu öldürmek suçundan tutuklanan güvenlik görevlisinin tutukluluğuna yapılan itiraz reddedildi.

Haber bantı: Güvenlik Görevlisi / Tutukluluğa İtiraz Reddedildi

Haber süresi: 25 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Güvenlik

3-Haber spotu: Eski Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş ile bazı emekli generallerin Susurluk Davası'ndan hüküm giyen Korkut Eken hakkındaki açıklamaları bugünkü gazetelerde yer aldı. Eski komutanlar halen cezaevinde bulunan Eken'in herşeyi emirle yerine getirerek bir kahraman olduğu görüşünü dile getirdiler.

Haber bantı: Emekli Generaller / Eken Kahraman
Haber süresi: 40 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: Yaptıkları açıklamalarla Korkut Eken'e destek veren emekli generallere yanıt Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ten geldi. Türk, "Eğer gerçekten bilgi sahipliği varsa bunu, bu konudaki mahkeme devamı sırasında açıklaması gerekirdi" görüşünü dile getirdi

Haber bantı: Hikmet Sami Türk / Dava Sürerken Konuşulmamalıydı
Haber süresi: 37 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Güvenlik

5-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Lütfü Esengün'le Anavatan Partisi Sinop Milletvekili Yaşar Topçu da emekli komutanların Eken'e destek vermesini eleştirenler arasındaydı.

Haber bantı: Korkut Eken'e Destek / Tartışma Yarattı

Haber süresi: 53 sn
Haber türü: Siyasi

6-Haber spotu: NTV, Nazım Hikmet'in Türk vatandaşlığından çıkarılma işleminin nüfus kütüklerine geçmediğini ortaya çıkardı. İçişleri Bakanlığı'ndan bugün yapılan açıklama da bu olayı doğruladı. Kadıköy Nüfus Müdürlüğü'ne Nazım Hikmet'le ilgili kararın tescili için talimat verildi.

Haber bantı: Nazım Hikmet'in Vatandaşlığı / İçişleri Bakanlığı Talimat Vermiş
Yücel Sayman / Bakanlık Uygulaması Yanlış
Haber süresi: 6 dk 35 sn
Haber türü: Aktüel
(Konuyla ilgili olarak İstanbul Barosu Başkanı Yücel Sayman'la canlı telefon bağlantısı)

7-Haber spotu: Nazım Hikmet Kültür Vakfı Genel Sekreteri Kıymet Coşkun da nüfus kayıtlarının 1951'de alınan Bakanlar Kurulu kararını hukuk dışı kıldığını söyledi.

Haber bantı: Nazım Hikmet Vakfı / Karar Hukuk Dışı
Haber süresi: 15 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Aktüel

8-Haber turu
*Haber bantı: Yılmaz / Uyum Paketi Gelecek Hafta Mecliste
Haber süresi: 15 sn
Haber türü: Siyasi
*Haber bantı: Zorunlu Din Eğitimi / Kutan, Sezer'e Karşı Çıktı

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Tüketiciyi Koruma Yasası / Komisyonda Kabul Edildi

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Kamu Emekçileri / Ankara'da Oturma Eylemi Yaptı

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Aktüel

(Haber turu canlı perfore, fonda müzik var)

9-Haber spotu: Kanlı çatışmaların yaşandığı Ortadoğu'da İsrail, Filistin'e karşı operasyona devam ediyor

Haber bantı: Ortadoğu / İsrail Saldırısı Sürüyor

Haber süresi: 1 dk 10 sn

(NTV Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

10-Haber spotu: İkinci İntifada'nın başlamasından bu yana Ortadoğu'da ilk kez bir gazeteci öldürüldü.

Haber bantı: İsrail Tankları Ateş Açtı / İtalyan Gazeteci Hayatını Kaybetti

Haber süresi: 1 dk 12 sn

Haber türü: Dış

11-Haber spotu: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde ilk kez İsrail ve Filistin'in iki ayrı devlet olduğu kabul edildi.

Haber bantı: BM Güvenlik Konseyi / Filistin ve İsrail İki Ayrı Devlet

Filistin / Karar Bir İlerleme
BM Kararına Tepkiler / İsrail: Dengeli Bir Karar
Haber süresi: 1 dk 05 sn
Haber türü: Dış

12-Haber spotu: Fransa Dışişleri Bakanı, Avrupa ve ABD'nin İsrail'in politikalarına yıllardır destek verdikleri için Ortadoğu'daki şiddetten sorumlu olduklarını söyledi.

Haber bantı: Ortadoğu'da Şiddet / Fransa: AB ve ABD Sorumlu
Haber süresi: 38 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

13-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit'in Ortadoğu'da barışın sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ali Tuğgan'la bir mesaj gönderdi.

Haber bantı: Türkiye'den Diplomatik Girişim / Ecevit'in Mesajı İsrail'e İletildi
Haber süresi: 48 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Diplomasi

14-Haber spotu: Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoğlu, M60 tanklarının modernizasyonunun ihalesinin İsrail'e verilmesinin politik bir karar olmadığını söyledi.

Haber bantı: Savunma Bakanı Çakmakoğlu / Tank İhalesi Politik Değil
(Görüntü yok, spiker okuyor)
Haber süresi: 18 sn

Haber türü: Aktüel

15-Haber spotu: ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Ortadoğu gezisi çerçevesinde bugün Mısır'daydı.

Haber bantı: Cheney'nin Ortadoğu Turu / Mübarek-Cheney Görüşmesi Bitti

Cheney Ortadoğu'da / Mısır'dan Sonraki Durak: Yemen

Haber süresi: 32 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

16-Haber spotu: ABD Savunma Bakan Yardımcısı Paul Walfawitz Irak'ta Kürt Devleti kurulmasına ABD'nin karşı çıktığını tekrarladı.

Haber bantı: Paul Walfawitz / Irak'ta Kürt Devleti'ne Karşıyız

Haber süresi: 1 dk 35 sn

(NTV Washington muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Dış

17-Haber spotu: Türk, Amerikan ve İngiliz yetkililer, Türkiye'nin Afgan Barış Gücü'nün komutasını üstlenmesi için yarın Ankara'da üçlü toplantı yapacak.

Haber bantı: Afgan Barış Gücü / Üçlü Toplantı Ankara'da Yapılacak

Haber süresi: 38 sn

Haber türü: Diplomasi

18-Haber turu (Afganistan'la ilgili)

*Haber bantı: Afganistan / Şah-i Kat Vadisi Ele Geçirildi

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Arap Basınının İddiası / El Kaide 18 ABD Askerini Esir Aldı

Haber süresi: 14 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Kenya / Almanya Keşif Uçakları Gönderdi

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Dış

(Haber turu canlı perfore, fonda müzik var)

19-Haber spotu: National Geographic kanalında 20 yıl önce yayınlanan Afgan kızın görüntüleri Afganistan'ın simgesi olmuştu. Bu kız aradan 17 yıl geçtikten sonra yeniden bulundu.

Haber bantı: Afganistan / Afgan Kızı 17 Yıl Sonra Bulundu

Haber süresi: 1 dk 13 sn

Haber türü: Aktüel

20-Haber spotu: Avrupa Birliği Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Günter Verhaugen, Avrupa Parlamentosu Genel Kurul Toplantısı'nda Kıbrıs'ta her iki liderin Haziran'a kadar bir görüş birliğine varma isteğinde olduklarını söyledi.

Haber bantı: AP Genel Kurul Toplantıları / Verhaugen: Kıbrıs'ta Hava İyimser

Haber süresi: 1 dk

(NTV Strasbourg muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Diplomasi

21-Haber spotu:. Türkiye-Yunanistan arasındaki Ege'de-

ki anlaşmazlığı çözmek için başlatılan diyalog sürecinde Atina'da farklı yorumlar ortaya çıktı.

Haber bantı: Ege'de Türk-Yunan Diyaloğu / Yunan Basınında Farklı Öneriler

Haber süresi: 50 sn

Haber türü: Diplomasi

22-Haber spotu: Yabancı dildeki "En İyi Film" altın küre ödülünü alan "Tarafsız Bölge" filmi 22 Mart'ta Türkiye'de gösterime giriyor

Haber bantı: No Man's Land / 22 Mart'ta Gösterime Giriyor

Haber süresi: 30 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Aktüel

SHOW TV

1-Haber spotu: İstanbul'da yine bir banka soyuldu. Bu kez güvenlik görevlisi müdahale edemeyince soyguncular 90 milyar lirayı alarak kaçtı.

Haber bantı: İstanbul'da Yine Banka Soygunu

Güvenlik Görevlisi Bu Kez Müdahale Edemedi

Ard Arda Soygunlar Neden Yaşanıyor?

Haber süresi: 4 dk 18 sn

Haber türü: Güvenlik

(Soygun olayı çizgi resimlerle dramatize ediliyor)

2-Haber spotu: Banka soygunu sırasında soyguncuları vurarak öldüren güvenlik görevlisinin tutuklanması hukukçuları ikiye böldü. Bazı hukukçular "Amerika'da böyle bir olay olsaydı ve güvenlik görevlileri soyguncuları vursaydı

kahraman olurlardı" dedi.

Haber bantı: Banka Soygunu Amerika'da Olsaydı...

(Üstte: Amerika'da Banka Soygunu)

Haber süresi: 4 dk 20 sn

Haber türü: Güvenlik

3-Haber spotu: Adana'daki 30 kişinin bulunduğu bir apartmanı kundaklayanlar idam cezasıyla yargılanacak. Apartmanı kundaklayan 13 kişiden 4'ü bugün tutuklandı.

Haber bantı: Kundakçılar İdamla Yargılanacak

Haber süresi: 3 dk 10 sn

Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: Ahlâk genelgesi adı altında kıyafetlerine müdahale edilen bayanlardan büyük tepki. TBMM İdare Amiri Ahmet Çakar'ın "göbeği açıkta bırakan kıyafet giymek suç" sözlerine bayanlar "göbeği açıkta bırakmak suçsa biz bu suçu işlemeye devam edeceğiz" diye konuştular.

Haber bantı: Göbek Cezasına Kadınlardan Tepki

Haber süresi: 3 dk 13 sn

Haber türü: Aktüel

5-Haber spotu: Alkollü araç kullanırken polislere yakalanan sürücü polis ve gazetecilere saldırdı. Çünkü ikinci kez alkollü olarak yakalanıyordu ve sürücü belgesi de yoktu.

Haber bantı: 200 Promil Alkol

Haber süresi: 1 dk 15 sn

Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: İstanbul'da 3,5 yaşındaki Gökhan Çalış-

kan, gazete, kitap ayırmadan okumaya başlayınca ailesini şaşkına çevirdi.

Haber bantı: 3,5 Yaşında Gazete Okuyor

Haber süresi: 2 dk 15 sn

Haber türü: Aktüel

7-Haber spotu: Bayanların korkunç rüyası haline gelen kapkaççılar ilginç bir yöntemle etkisiz hale getirilmeye başlandı.

Haber bantı: Kadınlar Kapkaççılara Köpekle Karşı Koyacak

Haber süresi: 3 dk 05 sn

(Kapkaç olayı canlandırılıyor)

Haber türü: Aktüel

8-Haber spotu: Asena, mankenlik yaptığı için kendisini eleştirenlerden yardım istedi.

Haber bantı: Tatlıses Asena'nın Kıyafetini Beğenmedi

Haber süresi: 3 dk 05 sn

Haber türü: Magazin

9-Haber spotu: Ünlü sanatçı Muazzez Ersoy'un konserinde alkollü vatandaş olay çıkardı.

Haber bantı: İçkiyi Fazla Kaçıran Vatandaş Ne Yaptı?

Haber süresi: 2 dk

Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: Ünlü sanatçı Sibel Can geç de olsa balayı yaptı. Sibel Can dün akşam eşiyle tatil için gittiği Londra'dan mutlu döndü.

Haber bantı: Sibel Can'a İkinci Balayı Yaradı

Haber süresi: 2 dk 20 sn

Haber türü: Magazin

11-Haber spotu: "Reha Muhtar'a İtiraf" programına katılan Nehir Çiftçi birlikte yaşadığı erkeği hergün dayak yediği gerekçesiyle fare zehiriyle öldürmek istediğini ve anne babasının kendisine sahip çıkmadığını söyledi. Çiftçi, programda babasını karşısında görünce sevinçten bayıldı.

Haber bantı: (Sağ üstte: Sevinçten Stüdyoda Bayıldı)

Haber süresi: 3 dk 45 sn

Haber türü: Magazin

7.4.1. Haber İçerik Sayıları

Tablo 8- 13 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerinin içerik türleri sayısı

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	1	2	0
Diplomasi	9	4	0
Dış Haber	2	9	0
Güvenlik	2	4	4
Aktüel	10	8	3
Ekonomi	3	0	0
Magazin	0	0	4
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**27**	**27**	**11**

7.4.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 9- 13 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin İçerik Süreleri

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	4'.40''	1'.08''	0
Diplomasi	4'.32''	2'.36''	0
Dış Haber	2'.27''	6'.13''	0
Güvenlik	2'.53''	2'.32''	13'.03''
Aktüel	4'.13''	8'.46''	8'.33''
Ekonomi	1'.00''	0	0
Magazin	0	0	10'.07''
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**19'.05''**	**20'.35''**	**32'.06''**

7.5. 14 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, Avrupa Birliği Üye ve Aday Ülkeler Devlet ve Hükümet Başkanları Doruk Toplantısı'na katılmak üzere İspanya'ya gitti.

Haber bantı: Başbakan Bülent Ecevit AB için Barcelona'da

Haber süresi: 1 dk 55 sn

(TRT Barcelona muhabiri bildiriyor)

Haber türü: Diplomasi

2-Haber spotu: TBMM Başkanı Ömer İzgi, parlamentonun Avrupa'nın isteklerini yerine getirmek için değil, çağdaş uygarlığın gerektirdiği ilerlemeleri sağlamak için hareket ettiğini söyledi.

Haber bantı: İzgi: "Korkut Eken için yeni bir yargılama süreci olabilir"

Haber süresi: 1 dk 10 sn

Haber türü: Siyasi

3-Haber spotu: 1. Süper Lig'de Cumartesi günü oynanması gereken Trabzonspor-Galatasaray maçı Futbol Federasyonu tarafından ertelendi. Bu arada dün Roma'da oynadıkları ve 1-1 berabere kaldıkları maçtan sonra stadda saldırılara maruz kalan Galatasaray kafilesi de yurda döndü.

(Görüntü ve bant yok, spiker okuyor)

Haber türü: Aktüel

4-Haber spotu: Dışişleri Bakanı İsmail Cem, dün gece İtalya'da olan olayları Roma takımı oyuncularının, yöneticilerinin ve Roma polisinin ortak ayıbı olarak nitelendirerek

"Olayın faillerini şiddetle kınıyoruz. Yapılacak ne varsa Galatasaray Kulübü ve Futbol Federasyonu'na danışarak yapacağız" dedi.

Haber bantı: Cem: "Federasyon ve Galatasaray Kulübü'ne danışarak gerekeni yapacağız"

Haber süresi: 1 dk

Haber türü: Güvenlik

5-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit, dün gece Şampiyonlar Ligi'nde Roma'yla 1-1 berabere kalan Galatasaray'ı kutladı ve maç bitiminde futbolcularla yönetime yapılan saldırıyı kınadı.

Haber bantı: Ecevit saldırıları kınadı

Haber süresi: 33 sn

Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: Konuyla ilgili bir açıklama da Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'den geldi. Bahçeli, Galatasaray futbol takımını başarısından dolayı kutladı ve İtalyanlar'ın Türk futbolundaki bu gelişmeyi hazmetmeyi öğrenmeleri gerektiğini söyledi.

Haber bantı: Bahçeli: "İtalyanlar, Galatasaray'ın başarısını hazmetmeyi öğrenmeli"

Haber süresi: 22 sn

Haber türü: Aktüel

7-Haber spotu: İstanbul 1. Kentiçi Ulaşım Şûrası İstanbul'da toplandı. Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz İstanbul'un Türkiye'nin klasik şablonu içinde yönetilemeyeceğini, mutlaka özel bir yönetim modeline ihtiyacı bulunduğunu söyledi.

Haber bantı: Mesut Yılmaz: "İstanbul'un sorunları ancak özel bir yönetim modeliyle çözülür"

Haber süresi: 1 dk 06 sn

Haber türü: Aktüel

8-Haber spotu: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu, Kırgızistan'daki temaslarını tamamlayarak Kazakistan'a geçti.

Haber bantı: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu Kazakistan'da

Haber süresi: 1 dk 28 sn

Haber türü: Diplomasi

9-Haber spotu: 14 Mart Tıp Bayramı çeşitli etkinliklerle kutlanıyor. Sağlık Bakanı Osman Durmuş, hafta dolayısıyla İstanbul'da Taksim Anıtı'na çelenk koydu ve sağlık çalışanlarının bayramını kutladı.

Haber bantı: Durmuş: "Sağlık çalışanlarının hayat standartını yükseltmeye çalışıyoruz"

Haber süresi: 45 sn

Haber türü: Aktüel

10-Haber spotu: 14 Mart Tıp Bayramı Ankara'da düzenlenen etkinliklerle de kutlandı.

Haber bantı: Karakoyunlu: "Şikayetler çözümleriyle birlikte dile getirilmeli"

Çakmakoğlu: "Görev Türkiye'nin her yerinde aynı hazla yapılmalı"

Haber süresi: 1 dk 04 sn

Haber türü: Aktüel

11-Haber spotu: Güneydoğu Avrupa Ülkeleri Enerji Konferansı İtalya'nın Milano kentinde başladı. Türkiye'yi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan temsil ediyor.

Haber bantı: Güneydoğu Avrupa enerji alanında bütünleşiyor

Haber süresi: 1 dk 20 sn

Haber türü: Diplomasi

12-Haber spotu: Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, temaslarda bulunmak için gittiği Gürcistan'da ziyaretinin ilk bölümünü tamamladı.

Haber bantı: Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Gürcistan'da resmî temaslarda bulunuyor

Haber süresi: 1 dk 36 sn

Haber türü: Diplomasi

13-Haber spotu: Dünya Turizm Fuarı Fransa'nın başkenti Paris'te başladı. Fuara katılmak üzere Paris'e giden Turizm Bakanı Mustafa Taşar burada yaptığı açıklamada Türkiye'yi ziyaret eden turist sayısını gelecek yıl 14 milyona çıkarmayı hedeflediklerini söyledi.

Haber bantı: Taşar: "Hedefimiz turist sayısını gelecek yıl 14 milyona çıkartmak"

Haber süresi: 1 dk 20 sn

Haber türü: Aktüel

14-Haber turu

*Haber bantı: Bahçeli, Dünya Ehl-i Beyt Vakfı'ndan alevilerin sorunlarına ilişkin rapor aldı

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Kemal Derviş, ABD'ye gitti

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Faruk Bal: "Önemli olan Türkiye'nin menfaatleri"

Haber süresi: 27 sn

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: Bilişim stratejilerinin belirlenmesi için genel görüşme önergesi

Haber süresi: 30 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Türkiye-Suriye müteahhitlik alanında işbirliği yapacak

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Reşat Doğru, yurda döndü

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Bostancıoğlu: "Eğitimde yeni yatırımlara ihtiyaç var"

Haber süresi: 18 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: "PKK, DHKP-C terör örgütleri terör listesine alınsın"

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Ünlü: "Haber kameramanları basının gerçek kahramanları"

Haber süresi: 17 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Latin yıldız Shakira 'Zarif Kadın' Türki-

ye'de
Haber süresi: 16 sn
Haber türü: Magazin

15-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller, Avrupa Birliği ile Türkiye arasında tam üyelik müzakerelerinin halâ başlamamasının haksızlık olduğunu söyledi.

Haber bantı: Çiller: "Müzakerelere başlanmamamsı haksızlık"
Haber süresi: 19 sn
Haber türü: Siyasi

16-Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, dün gece Roma-Galatasaray maçı sonrası çıkan olayları değerlendirdi. Erdoğan, UEFA'nın Roma Kulübü'ne ceza vermesi gerektiğini söyledi.

Haber bantı: Erdoğan: "UEFA, Roma'ya ceza vermeli"
Haber süresi: 32 sn
Haber türü: Aktüel

17-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan dün akşam Roma-Galatasaray maçı sonrası yaşanan olayların bazı Avrupalılar'ın kafasında halâ haçlı zihniyetinin emareleri olduğunu gösterdiğini, ancak yine de Türkiye'nin menfaatlerinin AB'yi gerektirdiğini söyledi.

Haber bantı: "Bazı haçlı zihniyeti emarelerine rağmen milli menfaatimiz AB'de"
Haber süresi: 40 sn
Haber türü: Siyasi

18-Haber turu

*Haber bantı: Cem: "Türkiye Afganistan'ın yanında"

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Türk, ABD, İngiliz yetkililer Afganistan konusunda Ankara'da biraraya geldi

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Kanada, PKK ile DHKP-C'yi terör örgütü kapsamına aldı

Haber süresi: 24 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: İhlalleri araştırmak üzere bir alt komisyon kuruldu

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: Akbank soyguncuları İstanbul Emniyeti'nde

Haber süresi: 16 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Tunca Toskay Türkiye'ye döndü

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Gümrük kapılarında kaçakçılığın önlenmesine yönelik etkin önlemler alınıyor

Haber süresi: 20 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Gökalp: "Çiftçiye 777 trilyon lira ödendi"

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Ekonomi

19-Haber spotu: TRT izlenme rekorları kıran başyapıtlardan birini daha izleyicisiyle buluşturuyor. "Kardeşler Takımı" bu akşam belgesel bölümüyle ekranda.

Haber bantı: "Kardeşler Takımı" TRT ekranlarında

Haber süresi: 55 sn

Haber türü: Aktüel

NTV

1-Haber spotu: Susurluk davası hükümlüsü Korkut Eken'le ilgili haberler üzerine bugün Bağcılar Cumhuriyet Savcılığı inceleme başlattı.

Haber bantı: Eken'e Destek Açıklamaları / Başsavcılık İnceleme Başlattı

Haber süresi: 27 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Güvenlik

2-Haber spotu: Emekli generallerin Susurluk davasından hüküm giyen Eken'e destek vermesiyle ilgili tartışmalar bugün gittikçe büyüdü. TBMM Başkanı Ömer İzgi de bu tartışmalara katıldı. İzgi, Eken'le ilgili yeniden yargılama sürecine girilebileceğine inandığını söyledi. Başbakan Bülent Ecevit de, konunun yargının sorunu olduğunu belirtti. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan ise, emekli generallerin Eken'e destek vermesini suç itirafı olarak değerlendirdi.

Haber bantı: Korkut Eken Tartışmaları / İzgi: Yeniden Yargılama Olabilir

Korkut Eken Tartışmaları / Ecevit: Bu Bir Yargı Sorunudur

Korkut Eken Tartışmaları / Yücelen Açıklamaları Eleştirdi

Korkut Eken Tartışmaları / Okuyan: Paşaların Sözleri İtiraf

Haber süresi: 1 dk 09 sn

Haber türü: Güvenlik

3-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan, komutanların açıklamalarını yadırgadığını belirtti. AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Bülent Arınç da, savcıları göreve çağırdı. Generallerin açıklamalarına destek verenler de vardı.

Haber bantı: Eken'e Destek Tartışmaları / Kutan: Komutanları Yadırgadım

Eken'e Destek Tartışmaları / Arınç: Savcılar Gerekeni Yapsın

Eken'e Destek Tartışmaları / Tümen: Komutanlar Yargılanmalı

Eken'e Destek Tartışmaları / MHP'li Şandır'dan Destek

Haber süresi: 47 sn

Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: Korkut Eken'in herşeyi emirle yaptığını söyleyerek tartışmayı başlatan Emekli Orgeneral Doğan Güreş de Eken'in Susurluk çetesi içinde değerlendirilmemesi gerektiğini söyledi.

Haber bantı: Doğan Güreş / Eken Çete Üyesi Değil

Haber süresi: 30 sn

Haber türü: Güvenlik

5-Haber spotu: Eski Susurluk Komisyonu Başkanı Meh-

met Elkatmış da Eken'le ilgili tartışmaların kendilerini doğruladığını söyledi.

(Görüntü ve bant yok, spiker okuyor)

Haber türü: Siyasi

6-Haber spotu: Toplumcu Demokratik Parti Genel Başkanı Sema Pişkinsüt de Eken'e sahip çıkanların yargıda hesap vermesi gerektiğini düşünenlerden. Pişkinsüt, Adalet Bakanı ve savcıları göreve çağırdı.

(Görüntü ve bant yok, spiker okuyor)

Haber türü: Siyasi

7-Haber spotu: İstanbul Beşiktaş'ta banka soygununa karıştıktan sonra kaçan 3 zanlıdan 2'si Kırklareli'de yakalandı.

Haber bantı: Beşiktaş'taki Banka Soygunu / 2 Zanlı Yakalandı

Haber süresi: 42 sn

Haber türü: Güvenlik

8-Haber spotu: Soyguncuların kimliğinin tespitinde en yardımcı unsur, bankanın güvenlik kamerasıydı.

Haber bantı: Beşiktaş'taki Banka Soygunu / Güvenlik Kamerası Yardımcı Oldu

Haber süresi: 30 sn

Haber türü: Güvenlik

9-Haber spotu: Roma-Galatasaray maçı sonrası meydana gelen olaylar Türkiye-İtalya arasındaki ilişkilerde de gerginlik yarattı. İsmail Cem, bir açıklama yaptı ve olayların Faşist Mussolini dönemini hatırlattığını söyledi.

Haber bantı: Dışişleri Bakanı Cem / Olay, Mussolini Dönemini Hatırlattı

Haber süresi: 1 dk 05 sn

Haber türü: Diplomasi

10-Haber spotu: Avrupa Birliği Zirvesi için Barcelona'ya giden Başbakan Bülent Ecevit hareketinden önce açıklamalarda bulundu. Ecevit, Kürtçe yayın konusunun bu ayki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında ele alınacağını söyledi.

(Görüntü ve bant yok, spiker okuyor)

Haber türü: Siyasi

11-Haber spotu: Başbakan Ecevit gezisinin ilk gününde eşiyle siyasetten uzak bir gün geçirdi. Yoğun temasları için kendisine eşlik eden bakanlarla gezilerde bulundu.

Haber bantı: AB Zirvesi / Ecevit Siyasetten Uzak Bir Gün Geçirdi

Haber süresi: 35 sn

Haber türü: Aktüel

12-Haber spotu: Avrupa Birliği Zirvesi için İspanyol polisi terör eylemlerine karşı alarma geçti. AB'ye üye ve aday ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katılacağı zirvenin programı oldukça yoğun.

Haber bantı: AB Barcelona Zirvesi / Zirvede Yoğun Gündem

AB Barcelona Zirvesi / Yoğun Güvenlik Önlemleri Alındı

Haber süresi: 40 sn

Haber türü: Diplomasi

13-Haber spotu: Zirve sırasında sesini duyurmak isteyen sendikacılar sosyal ve eşit haklar için gösteri yaptı.

Haber bantı: İspanya'da AB Zirvesi / Sendikacılar Yürüyüş Düzenledi

Haber süresi: 12 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

14-Haber spotu: İsrail-Filistin olayı Avrupa Birliği'ne konu olacak. Bugünkü çatışmalarda da çok sayıda kişi hayatını yitirdi. ABD Ortadoğu Özel Temsilcisi de bugün İsrail'deydi.

Haber bantı: Ramallah / Beytullahim'de İsrailliler Ateş Açtı

Ortadoğu / Çatışmalar Sürüyor

Ortadoğu / ABD Temsilcisi İsrail'de

Haber süresi: 45 sn

(NTV Kudüs muhabiri ile canlı telefon bağlantısı)

Haber türü: Dış

15-Haber spotu: İşte İsrail'de dün geceden bu yana yaşananlar

Haber bantı: Ortadoğu / Şiddet Sürüyor

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Dış

16-Haber spotu: Afganistan'da görev yapacak Uluslararası Barış Gücü'ne Türkiye'nin önderlik etmesi konusu bugün Ankara'da görüşüldü.

Haber bantı: Uluslararası Destek Gücü / Görüşmeler-

den Sonuç Çıkmadı
Haber süresi: 40 sn
Haber türü: Diplomasi

17-Haber turu (Afganistan'la ilgili)
*Haber bantı: Afganistan / Mağaralarda Temizlik Başladı
Haber süresi: 9 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: Afganistan / Silahlılar Tutuklanıyor
Haber süresi: 7 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: Kırgızistan / 7 Müttefikle Anlaşma İmzalandı
Haber süresi: 8 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: Rusya / Çeçenistan'da El Kaide Üyeleri Var
Haber süresi: 9 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: Genelkurmay / Kâbil'e Basın Turu Ertelendi
Haber süresi: 5 sn
Haber türü: Diplomasi
*Haber bantı: Türkiye / Emniyet El Kaide'ye Karşı Genelge Yayınladı
Haber süresi: 7 sn
Haber türü: Güvenlik

18-Haber spotu: ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Ortadoğu gezisi çerçevesinde bugün Yemen'deydi.

Haber bantı: Cheney Ortadoğu Turunda / Yemen'de Temaslarda Bulundu

Haber süresi: 22 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

19-Haber spotu: Irak son iki yıldır ekonomik bir değişiklik yaşıyor. 12 yıldır süren ambargoda bu değişiklik sokaklara bile yansıyor. İşte Irak'taki değişiklik.

Haber bantı: Irak / Saddam Bağdat'ı Mesken Tuttu

Irak / Halk Endişeli

Irak Gözlemleri / Yöneticilerin Gözü Cheney'de

Irak Gözlemleri / Bağdat Son Anda Geri Adım Atabilir

Haber süresi: 4 dk 37 sn

(NTV Bağdat muhabiri izlenimlerini stüdyoda anlatıyor)

Haber türü: Dış

SHOW TV

1-Haber spotu: Dün gece İtalya'da Galatasaray-Roma karşılaşması 1-1 sonuçlanınca Romalılar ve Roma polisi futbolcularımıza copla saldırdı.

Haber bantı: Galatasaray'a Çirkin Saldırı

Tek Sorumlu "Gladyoter" Lima!

(Sağ üstte: Gladyotör Lima)

(Sağ üstte: Amigo Capella)

Haber süresi: 9dk

Haber türü: Güvenlik

2-Haber spotu: Galatasaraylı futbolcuların coplara hedef olmasının ardından basın toplantısı düzenleyen Teknik

Direktör Lucescu gazetecilerin yanlı sorularına kızarak salonu terketti.

Haber bantı: Lucescu'nun Çileden Çıktığı An

Olaylara Tanık Olan Yönetici Anlatıyor

(Üstte: Mehmet Cansun Roma'daki Saldırıyı Anlatıyor)

(Üstte: Galatasaray'a Çirkin Saldırı)

Haber süresi: 14 dk 33 sn

Haber türü: Güvenlik

(Galatasaraylı yönetici Coşkun Yılmaz konuyla ilgili olarak stüdyo konuğu)

(Galatasaray Başkanı Mehmet Cansun ile canlı telefon bağlantısı)

(Show TV Roma muhabiri Dündar Keşaplı Roma'daki son durumu anlatıyor)

3-Haber spotu: İstanbul'da dün banka soyan soyguncular bugün Kırklareli'de Romanya'ya kaçmak için bindikleri trende yakalandı.

Haber bantı: Soyguncular Romanya'ya Kaçarken Yakalandı

Haber süresi: 1 dk 31 sn

Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: Hande Ataizi programına getirilen maymunun el şakaları karşısında ne yapacağını şaşırdı.

Haber bantı: Hande Ataizi'ne Zor Anlar Yaşatan Maymun!

Haber süresi: 2 dk

Haber türü: Magazin

5-Haber spotu: Kapkaççıların saldırısına uğradığını söy-

leyen Demet Sağıroğlu'nun sevgilisinden dayak yediği iddia edildi.

Haber bantı: Demet Sağıroğlu'nu Acımasızca Dövenler Kim?

Haber süresi: 2 dk 53 sn

(Haber yayınlanıncaya kadar 11 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Magazin

6-Haber spotu: Latin yıldız Shakira güzelliğini ve klibinin perde arkasını Show TV'ye anlattı.

Haber bantı: Shakira Güzelliğinin Sırrını Açıkladı

Haber süresi: 1 dk 26 sn

Haber türü: Magazin

7-Haber spotu: Ünlü hakem Oğuz Sarvan'ın "şişman" diyerek boşanmak istediği eşi Ayşe Sarvan kocasına inat meyve yiyerek 25 kilo verdi.

Haber bantı: Kocasına Kızıp Nasıl 25 Kilo Verdi?

"Kocama İnat Gece Gündüz Meyve Yedim"

Haber süresi: 3 dk 10 sn

Haber türü: Magazin

8-Haber spotu: Ünlü şovmen Mehmet Ali Erbil, kayınvalidesini reklam filminde oynayacak diye eleştiren Aydan Şener'e tepki gösterdi.

Haber bantı: Mehmet Ali Erbil'den Aydan Şener'e Cevap

Haber süresi: 2 dk 25 sn

Haber türü: Magazin

9-Haber spotu: Tesettürlülerin denize rahat girmesi için özel mayo üretildi.

Haber bantı: Tesettürlü Mayolar
Haber süresi: 50 sn
Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: Dev sanatçılar kanserle mücadele eden Asu Maralman'a moral vermek için dün gece bir araya geldi.

Haber bantı: Dev Sanatçıların Vefası
Haber süresi: 4 dk
Haber türü: Magazin

7.5.1.Haber İçerik Sayıları

Tablo 10-14 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerinin içerik türleri sayısı

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	5	3	0
Diplomasi	10	4	0
Dış Haber	1	9	0
Güvenlik	4	7	3
Aktüel	12	1	0
Ekonomi	2	0	0
Magazin	1	0	7
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**35**	**24**	**10**

7.5.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 11-14 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik süreleri

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	2′.51	3′.15″	0
Diplomasi	6′.48″	2′.35″	0
Dış Haber	0′.24″	9′.11″	0
Güvenlik	2′.01″	3′.55″	25′.04′′
Aktüel	6′.04″	0′.35″	0
Ekonomi	0′.35″	0	0
Magazin	0′.16″	0	16′.04′′
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**18′.19″**	**18′.51″**	**41′.08″**

7.6. 15 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1-Haber spotu: Avrupa Birliği Zirvesi Aday Ülkeler Toplantısı sona erdi. Zirvenin ilk gününde Ortadoğu ve Irak konusu tartışıldı. Başbakan Bülent Ecevit, Irak'a müdahaleye karşı olduğunu söyledi.

Haber bantı: AB Zirvesi'nin ilk gün toplantıları sona erdi

Ecevit: "Irak'a müdahaleye karşıyız"

Ecevit: "Bölgemizde savaş değil, barış istiyoruz"

Haber süresi: 7 dk

Haber türü: Diplomasi

2-Haber spotu: Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz, İstanbul'da çeşitli temaslarda bulundu.

Haber bantı: İstanbul Emniyeti'nde 101 yeni araç hizmete girdi

Yılmaz: "Bireylerin güvenliğini sağlamak modern devlet anlayışıdır"

Yılmaz: "Deprem öncesinde sadece devlete değil, herkese görev düşüyor"

Haber süresi: 2 dk 42 sn

Haber türü: Siyasi

3-Haber spotu: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu Afganistan Barış Gücü'ndeki Türk Birliği'nin yeni bir ordu kurma çalışmalarına katıldığını söyledi.

Haber bantı: Orgeneral Kıvrıkoğlu Kazakistan'da

Kıvrıkoğlu: "Komutanlık devri konusu Türkiye'de görüşülüyor"

Haber süresi: 1 dk 25 sn

Haber türü: Diplomasi

4-Haber spotu: Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Türkiye'nin Kafkasya'da ve Orta Asya'da Gürcistan'a desteğinin devam edeceğini söyledi.

Haber bantı: Adalet Bakanı Türk'ün Gürcistan temasları sürüyor

Haber süresi: 45 sn

Haber türü: Diplomasi

5-Haber turu

*Haber bantı: Yargıtay, Eken'in karar düzeltme istemini reddetti

Haber süresi: 17 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Uyum Yasası Meclis'e sunuldu

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: Yılmaz: "Galatasaray'a saldırı tam bir rezalet"

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Arslan: "Maçtaki olaylar konusunda İtalyan İnterpolü'nden bilgi istedik"

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Türkiye anti-personel mayınlar konusunda Ottowa sözleşmesini imzalayacak

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: "Avrupa Birliği olumlu adım atmalı"

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Soyguncular teşhis edildi
Haber süresi: 14 sn
Haber türü: Güvenlik
*Haber bantı: Kemal Önal: "Önemli olan faillerin yakalanması"
Haber süresi: 10 sn
Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: ABD Özel Temsilcisi Ortadoğu'da barışın sağlanması için çalışmalarını sürdürüyor.
Haber bantı: Zinni Ortadoğu'da barış arayışını sürdürüyor
Haber süresi: 25 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

7-Haber spotu: Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan Petrol Piyasası Kanunu Tasarısı'nın 15 gün içinde Meclis'e sevk edileceğini söyledi.
Haber bantı: Zeki Çakan Milano'da açıklama yaptı
Haber süresi: 50 sn
Haber türü: Ekonomi

8-Haber turu
*Haber bantı: Telekomünikasyon alanında GSM dışında ilk kez işletme ruhsatı verildi
Haber süresi: 17 sn
Haber türü: Aktüel
*Haber bantı: "Soykırım iddialarına en iyi cevabı tarih verecek"
Haber süresi: 8 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Talay: "Karşı olunan terör olayıdır"

Haber süresi: 9 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Tanrıkulu: "Türkiye'de tüketici bilinci gelişiyor"

Haber süresi: 16 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Gökalp: "Çiftçinin birinci sorunu verim düşüklüğü"

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Çocuk Esirgeme Kurumu'na kamuoyundan büyük destek

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Okuyan: "İş Güvencesi Yasası Avrupa'ya taahhütümüz"

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Ankara Metrosu 3. aşama inşaatı tünel delme çalışmaları başladı

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Bostancıoğlu: "Avrupa Birliği'ne girmenin temel koşulu nitelikli insan"

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Şike çetesi soruşturmasında 11 sanık için dava açıldı

Haber süresi: 12 sn

Haber türü: Güvenlik

9-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Meclis Grubu Başkanı Turhan Güven, Türkiye'nin belli mihrakların gündemi saptırdığı bir dönemden geçtiğini söyledi.

Haber bantı: Turhan Güven: "Sanal gündemler yaratılıyor"

Haber süresi: 22 sn

Haber türü: Siyasi

10-Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan üç yıldır sorunları çözemeyen hükümetin beş yıl daha görevde kalsa ülkeyi düzlüğe çıkaramayacağını söyledi.

Haber bantı: Erdoğan: "Hükümet üç yılda çözemedi, beş yılda da çözemez"

Haber süresi: 25 sn

Haber türü: Siyasi

11-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan hükümetin bugüne kadar uyguladığı politikalarla ülkenin ekonomik krizden çıkmasının mümkün olmadığını söyledi.

Haber bantı: Recai Kutan: "Düzlüğe çıkabilmek için öncelikle IMF ile ilişkiler kesilmeli"

Haber süresi: 32 sn

Haber türü: Siyasi

12-Haber spotu: Yüksek Seçim Kurulu 12 Mayıs'ta İzmir'in Kemalpaşa İlçesi'ne bağlı Armutlu beldesinde

yapılacak Belediye Meclisi Üyeliği'ne katılacak siyasi partilerin sıralamasını belirledi.

Haber bantı: ————— (Siyasi partilerin sıralaması ekranda)

Haber süresi: 35 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Siyasi

NTV

1-Haber spotu: Avrupa Birliği'ne Üye ve Aday Ülkeler Toplantısı bugün gerçekleşti. Toplantıda, genişleme konusu görüşüldü. Türkiye'yi temsil eden Başbakan Bülent Ecevit yaptığı konuşmada teröre dikkat çekti.

Haber bantı: AB Zirvesi / Genişleme Görüşüldü

AB Zirvesi / Ecevit Teröre Dikkat Çekti

Haber süresi: 1 dk 20 sn

Haber türü: Diplomasi

2-Haber spotu: Zirvede genişleme konusu görüşülürken Barcelona sokaklarında da küreselleşme karşıtları ve ETA gösteri yaptı. Polis göstericilere müdahale etti.

Haber bantı: Barcelona / Küreselleşme Karşıtları Eylem Yaptı

Barcelona / Polis Eylemcileri Dağıttı

Barcelona / İki Yaralı, Onlarca Gözaltı

Barcelona / ETA Da Gösteri Yaptı

Haber süresi: 44 sn

Haber türü: Dış

3-Haber spotu: Ankara'da hükümet ortaklarının üzerinde uzlaştığı İkinci Uyum Paketi Meclis'e sunuldu.

Haber bantı: ————— (Paketin öngördüğü maddeler ekranda)

Haber süresi: 42 sn

Haber türü: Siyasi

4-Haber spotu: Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel, Kıbrıs konusunda Avrupa Birliği ve ABD'nin şaşı bakışının sürdüğünü söyledi. Gürel, AB'nin Türk kesimine uygulanan ambargonun da kalkması gerektiğini belirtti.

Haber bantı: Kıbrıs / Gürel: AB'nin Ambargosu Kalkmalı

Haber süresi: 50 sn

Haber türü: Diplomasi

5-Haber spotu: IMF'ye verilen taahhütler çerçevesinde Mart ayı sonuna kadar oluşturulması gereken İhale Kurulu da hükümet ortakları arasında tartışma yarattı. Kurul "hangi bakanlıktan olacak?" tartışmasını başlattı.

Haber bantı: İhale Kurulu / Hükümette Tartışmaya Neden Oldu

Haber süresi: 37 sn

Haber türü: Ekonomi

6-Ekonomi turu

*Haber bantı: Devlet Tahvili / İhale 19 Mart'ta

Haber süresi: 8 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Öğrenci Harçları / Yetki Bakanlar Kurulu'nda

Haber süresi: 8 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: İlaç Fiyatları / Yüzde 12 Zamlandı
Haber süresi: 10 sn
Haber türü: Ekonomi
*Haber bantı: Memur Maaşları / Akademisyenler Tepki Gösterdi
Haber süresi: 8 sn
Haber türü: Ekonomi

7-Haber spotu: Emekli generallerin savunduğu Susurluk davası hükümlüsü Korkut Eken için "yeni bir yargılama süreci başlayabilir mi?" sorusuna bugün Yargıtay son noktayı koydu.

Haber bantı: Yargıtay / Eken'in Karar Düzeltme İstemine Red
Haber süresi: 43 sn
Haber türü: Güvenlik

8-Haber spotu: Emekli generallerin Eken'e destek vermesi tartışmaları bugün de sürdü. Mesut Yılmaz açıklamaları hayretle okuduğunu söylerken, Yargıtay Başkanı Sami Selçuk da Susurluk olayıyla ilgili yeni kanıtların ortaya çıkabileceğini söyledi.

Haber bantı: Eken'e Destek Tartışmaları / Yılmaz: Hayretle Okudum
Eken'e Destek Tartışmaları / Aslan ve Arseven'den Tepki
Eken'e Destek Tartışmaları / DYP'li Güven'den Eleştiri
Susurluk Tartışmaları / Selçuk: Yeni Kanıtlar Çıkabilir
Haber süresi: 46 sn
Haber türü: Güvenlik

9-Haber spotu: Roma-Galatasaray maçı ardından yaşanan olaylar nedeniyle Galatasaraylı üç futbolcu hakkında Roma Savcılığı soruşturma başlattı.

Haber bantı: Roma-GS Maçı / Roma Savcılığı Soruşturma Başlattı

Roma-GS Maçı / İtalyan İnterpolü'nden Bilgi İstendi

Roma-GS Maçı / Yılmaz'dan Sert Tepki

Ankara / İtalya Protesto Edildi

Haber süresi: 40 sn

Haber türü: Güvenlik

10-Adliye turu

*Haber bantı: Büyükçekmece / İki Mutemet Soyuldu

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: İzmir / Kuyumcu Soyuldu

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Akbank Soygunu / Soyguncular Teşhis Edildi

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Şike Soruşturması / İddianame Tamamlandı

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Güvenlik

11-Haber spotu: Ortadoğu bugün daha sakindi. Bölgede mekik diplomasisi yürüten ABD Özel Temsilcisi, İsrail'in ardından bugün Filistin'de Arafat'la biraraya geldi.

Haber bantı: Ortadoğu / ABD Temsilcisi Bölgede

Ortadoğu / Putin Arafat İle Şaron'u Aradı
Batı Şeria / İsrail 4 Kentten Çekildi
Haber süresi: 30 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

12-Haber turu (Afganistan'la ilgili)
*Haber bantı: Afganistan / Anakonda Operasyonu Sona Erdi
Haber süresi: 10 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: Uluslararası Güç / Türkiye Yazılı Güvence İstedi
Haber süresi: 10 sn
Haber türü: Diplomasi
*Haber bantı: FBI / El Kaide Ortadoğu'ya Taşınabilir
Haber süresi: 8 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: Şarbon Paniği / BBC, CIA Kuşkusuna Dikkat Çekti
Haber süresi: 10 sn
Haber türü: Dış

13-Haber spotu: Yemen'in başkentinde ABD Büyükelçiliği'ne ait bina yakınlarında patlama meydana geldi. Patlamada ölen ya da yaralanan olmadı.
Haber bantı: ————————- (Ekranda Yemen haritası gösteriliyor)
Haber süresi: 20 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

14-Haber turu (Irak'a yönelik olası bir operasyonla ilgili)

*Haber bantı: Almanya / Irak Operasyonu için BM Kararı Şart

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Dış

*Haber spotu: Rusya / Terörle Mücadeleye Devam

Haber süresi: 9 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Suudi Arabistan / Irak'a Müdahaleye Karşıyız

Haber süresi: 9 sn

Haber türü: Dış

*Haber bantı: Hatemi / ABD 11 Eylül'ü Kullanıyor

Haber süresi: 18 sn

Haber türü: Dış

15-Haber spotu: ABD Başkanı George Bush, terörle mücadele kapsamı çerçevesinde yoksul ülkelere 5 milyar dolarlık bir yardım planı açıkladı.

Haber bantı: ABD / Yoksul Ülkelere Yardım Planı

Haber süresi: 12 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

16-Haber spotu: ABD tartışmalı füze kalkanı projesindeyse yeni bir denemeye daha hazırlanıyor. Pasifik Okyanusu üzerinde yapılacak deneyde ABD'yi hedef alan füze, imha edilmeye çalışılacak

Haber bantı: ABD / Füze Kalkanı İçin Yeni Deneme

Haber süresi: 20 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

17-Haber spotu: ABD nükleer hedefleri arasında yer alan Rusya'yı kaygılanmasına gerek olmadığı konusunda ikna etmişe benziyor. ABD'nin nükleer silahlara başvurabileceği ABD kulislerinde konuşuluyor. Washington'ın uluslararası denemelerle ilgili moratoryumdan çekilebileceği belirtiliyor.

Haber bantı: Nükleer Denemeler / ABD Moratoryumdan Çekilebilir

Haber süresi: 37 sn

Haber türü: Dış

18-Haber spotu: 11 Eylül saldırılarından sonra Uluslararası Af Örgütü, ABD cezaevlerinde insan hakları ihlallerinin artığını belirledi.

Haber bantı: Uluslararası Af Örgütü / ABD'de İhlaller Arttı

Haber süresi: 50 sn

Haber türü: Dış

19-Haber spotu: Son aylarda yeniden patlak veren Hindu-Müslüman çatışmasıyla başlayan gerginlik devam ediyor. Ahmedabad'da sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Haber bantı: Hindistan / Ahmedabad'da Sokağa Çıkma Yasağı

Hindistan / 18 Bin 500 Eylemci Gözaltına Alındı

Haber süresi: 20 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Dış

SHOW TV

1-Haber spotu: Olayların çıktığı Roma-Galatasaray maçında Romalı futbolcu Batistuta'nın Emre'ye yumruk attığı an bir İtalyan televizyonunda yayınlanınca İtalyanlar şaşkına döndü.

Haber bantı: İşte Olayların Çıktığı An
İtalyanlar Bu Görüntülere Ne Diyecek?
Haber süresi: 3 dk 10 sn
Haber türü: Güvenlik

2-Haber spotu: İstanbul'da iki çocuğun boğulduğu kuyuda 4 çocuğun daha cesedi bulundu.

Haber bantı: Bu Çocuklara Ne Oldu?
(Üst sağda: Esrarengiz Olay)
Haber süresi: 2 dk 10 sn
Haber türü: Güvenlik

3-Haber spotu: Polis, hırsızlıkların artması nedeniyle İstanbul'da alarma geçti. Bunun son örneği dün İstanbul'da bir işyerinden bilgisayar çalan hırsızlar ve onları takibe alan polis arasında yaşandı.

Haber bantı: Hırsızlara Amansız Takip
(Üst sağda: İşte Saniye Saniye Şüpheli Araç Takibi)
(Üst solda: Özel Haber)
Haber süresi: 3 dk 31 sn
Haber türü: Güvenlik

4-Haber spotu: Banka soygunlarından sonra bugün de İzmir ve Kars'ta iki kuyumcu soyuldu.

Haber bantı: Bankalardan Sonra Kuyumcu Soyguncuları
Soyguncunun Eşinden İlginç İddia

Haber süresi: 1 dk 57 sn
Haber türü: Güvenlik

5-Haber spotu: Eşi tarafından terk edilen ve evinde sağa sola mermi yağdıran polis memuru çevreye ve meslektaşlarına zor anlar yaşattı.
Haber bantı: Ankara'da Olaylı Gece
Polis Bunalıma Girince...
Haber süresi: 3 dk 15 sn
Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: Şarkıları ve danslarıyla dünyayı kasıp kavuran Shakira dün gece konserinde herkesi kendine hayran bıraktı.
Haber bantı: Shakira Şov
Shakira estetik yaptırdı mı?
Haber süresi: 4 dk 37 sn
Haber türü: Magazin

7-Haber spotu: Ünlü sanatçı İbrahim Tatlıses "Shakira mı, Asena mı iyi dans ediyor" sorusuna bakın şu cevabı verdi.
Haber bantı: Asena mı, Shakira mı?
Haber süresi: 3 dk 24 sn
Haber türü: Magazin

8-Haber spotu: Güzellik yarışmasında sunuculuk yapan Cem Yılmaz ve Yılmaz Erdoğan, güzellere, sordukları sorularla zor anlar yaşattı.
Haber bantı: Komedyenler Güzellere Soru Sorarsa!
Haber süresi: 3 dk 34 sn

Haber türü: Magazin

9-Haber spotu: Hülya Avşar'a güzellik yarışması çıkışında çiçekçi kız "sen kocanı bırakmadın mı?" diye sorunca Avşar fena kızdı.

Haber bantı: Hülya Avşar'ı Şok Eden Soru

Haber süresi: 2 dk 28 sn

Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: "Ben seninle paran için evlendim" diyen eşini evlendiği gün hastanelik etti.

Haber bantı: "Ben Seninle Paranı Yemek İçin Evlendim" Deyince...

Haber süresi: 2 dk 16 sn

(Fonda müzik var)

(Haber yayınlanıncaya kadar 12 alt yazı geçiyor)

Haber türü: Magazin

11-Haber spotu: Estetik Cerrah Nazım Durak, Ebru Şallı'nın silikonlarını çıkartmadığını, reklam yaptığını söyleyince Ebru Şallı'dan sert tepki geldi.

Haber bantı: Silikon Tartışması

Haber süresi: 55 sn

Haber türü: Magazin

12-Haber spotu: Gazeteci Yazar Emin Çölaşan "Camilere neden Türk bayrağı asılmadı?" diyerek İlahiyatçılar'ı ikiye böldü.

Haber bantı: Camilerde Bayrak Tartışması

Haber süresi: 8 dk 07 sn

Haber türü: Aktüel

(Konuyla ilgili olarak Prof. Dr. Zekeriya Beyaz ve Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz ile canlı telefon bağlantısı)

7.6.1. Haber İçerik Sayıları

Tablo 12- 15 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik türleri sayısı

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	6	1	0
Diplomasi	6	3	0
Dış Haber	1	14	0
Güvenlik	5	6	5
Aktüel	7	0	1
Ekonomi	3	5	0
Magazin	0	0	5
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**28**	**29**	**12**

7.6.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 13-15 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik süreleri

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	4′.11″	0′.42″	0
Diplomasi	10′.11″	2′.20″	0
Dış Haber	0′.25″	4′.59″	0
Güvenlik	1′.03″	2′.11″	13′.23′′
Aktüel	2′.06″	0	8′.07′′
Ekonomi	1′.28″	2′.15″	0
Magazin	0	0	16′.34′′
Sağlık	0	0	0
TOPLAM	**19′.24″**	**11′.47″**	**38′.04″**

7.7. 16 Mart 2002 Tarihli Haber Bültenleri

TRT

1-Haber spotu: Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinden vazgeçmesinin

mümkün olmadığını söyledi.

Haber bantı: Bahçeli: "AB üyeliği tartışmaları, yandaşlık ya da karşıtlık eksenine oturtulmamalı"

Haber süresi: 3 dk 28 sn

Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kvrıkoğlu, Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te temaslarda bulunuyor.

Haber bantı: Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu Özbekistan'da

Haber süresi: 32 sn

(canlı perfore)

Haber türü: Diplomasi

3-Haber turu

*Haber bantı: Akbank soyguncularına tatbikat yaptırıldı

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Güvenlik

*Haber bantı: Üçüncü Dünya Telekomünikasyon Kalkınma Konferansı 18 Mart'ta İstanbul'da başlıyor

Haber süresi: 34 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Faruk Bal: "Krizi aşmanın yollarından biri devletin yeniden yapılanması"

Haber süresi: 10 sn

Haber türü: Siyasi

*Haber bantı: Mirzaoğlu: "Deniz ulaşımının oranı yetersiz"

Balık Günü'nde acı olay

Haber süresi: 37 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: "Olaylar Türk-İtalyan dostluğuna gölge düşürmemeli"

Haber süresi: 24 sn

Haber türü: Diplomasi

*Haber bantı: Tanrıkulu: "Güçlü ekonomiye geçiş programı kararlılıkla uygulanıyor"

Haber süresi: 13 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Yaz saati uygulamasına 31 Mart'ta başlanıyor

Haber süresi: 8 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Bursa'da tarihî Mihraplı Köprü yeniden yapılacak

Haber süresi: 17 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Öğretmen Okulları'nın 154. kuruluş yıldönümü kutlandı

Haber süresi: 15 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: Doğru: Bazı şeker fabrikaları özelleştirilmeyebilir"

Haber süresi: 8 sn

Haber türü: Ekonomi

*Haber bantı: Durmuş: "Hedefimiz sağlıklı bireylere sahip, sağlıklı nesiller yetiştirmek"

Haber süresi: 11 sn

Haber türü: Aktüel

*Haber bantı: SSK hastaneleri Türkiye'nin nüfusunun yüzde 55'ine hizmet götürüyor

Haber süresi: 12 sn
Haber türü: Sağlık

4-Haber spotu: Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller, hükümetin vatandaşa zulmettiği görüşünü savundu.
Haber bantı: Çiller: "Bir silkinin, bir gürleyin"
Haber süresi: 57 sn
Haber türü: Siyasi

5-Haber spotu: Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı Erkan Mumcu, ülkede tüm kesimler can çekişirken milletvekillerinin maaşlarına yapılan artışın insafla bağdaşmadığını söyledi.
Haber bantı: Mumcu: "Milletvekili maaşlarındaki artışın nedeni açıklanmalı"
Haber süresi: 52 sn
Haber türü: Siyasi

6-Haber spotu: Adalet ve Kalkınma Partisi Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, kalkınmayı sağlayacak tek partinin kendileri olduğunu söyledi.
Haber bantı: Erdoğan: "AK Parti ülkeyi kalkındıracak tek parti"
Haber süresi: 52 sn
Haber türü: Siyasi

7-Haber spotu: Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan, üst düzey memurlara zam yapılacaksa bunun herkesi kapsaması gerektiğini belirtti.
Haber bantı: Recai Kutan: "Diğer memurlar da ihmal

edilmemeli"
Haber süresi: 37 sn
Haber türü: Siyasi

8-Dünya turu
*Haber bantı: AGSP konusunda Atina'ya baskı artıyor
Haber süresi: 19 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: ABD'nin Özel Temsilcisi Zinni Arafat ile ikinci kez görüştü
Haber süresi: 18 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: George Bush'tan Afganistan'a eğitim atağı
Haber süresi: 14 sn
Haber türü: Dış
*Haber bantı: ———— (Yunan ajanlarının bir barda eğlenmesinin basına konu olmasıyla ilgili haber)
Haber süresi: 17 sn
Haber türü: Dış

9-Haber spotu: Dünyanın en büyük fuarlarından biri olan Berlin Uluslararası Turizm Fuarı açıldı
Haber bantı: Berlin Uluslararası Turizm Fuarı açıldı
Haber süresi: 1 dk 25 sn
Haber türü: Dış

NTV
1-Haber spotu: Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmek için sarfettiği çabayı AB'den göremediğini söyledi.

Haber bantı: Bahçeli / Türkiye'nin Gayreti AB'de Yok
Haber süresi: 15 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Siyasi

2-Haber spotu: Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı Erkan Mumcu, eşit işe eşit ücret olarak bilinen memur kararnamesinin haksız ve adaletsiz bir düzenleme olduğunu söyledi.

Haber bantı: Eşit İşe Eşit Ücret / Mumcu: Memur Kararnamesi Haksız Bir Düzenleme
Haber süresi: 13 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Ekonomi

3-Haber spotu: ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney, olası Irak operasyonuna karşı bölgedeki en yakın müttefiki Suudi Arabistan'da temaslarda bulunuyor.

Haber bantı: Cheney Ortadoğu'da / Suudi Arabistan: Irak'a Saldırı Çıkarlara Uygun Düşmez
Haber süresi: 16 sn
(canlı perfore)
Haber türü: Dış

4-Haber spotu: Filistin Lideri Yaser Arafat ve İsrail Başbakanı Ariel Şaron ile görüşen ABD Ortadoğu Özel Temsilcisi Ortadoğu'da barış için umutlu konuştu.

Haber bantı: Ortadoğu / ABD Temsilcisi Barıştan Umutlu
Ortadoğu / Çatışmalar Sürüyor
Haber süresi: 13 sn

(canlı perfore)
Haber türü: Dış

SHOW TV

1-Haber spotu: Bir süre önce kayıp 2 çocuğun cesedinin bulunmasının ardından 4 çocuğun daha gölde cesedi bulundu.

(Bir önceki günün haberinde cesetlerin kuyuda bulunduğu bildirildi)

Haber bantı: Bu Çocuklara Ne Oluyor?
Haber süresi: 3 dk 50 sn
Haber türü: Güvenlik

2-Haber spotu: İstanbul'da banka şubesini soyduktan sonra üstlerine takım elbise alan ve restoranda balık yiyen, kaçarken de yakalanan soyguncular bugün bankada tatbikat yaptırıldı. Tatbikat sırasında vatandaşlar soyguncular "400 milyon liraya hangi balığı yediniz?" diye sordu.

Haber bantı: Vatandaştan Soyguncular: "Hangi Balığı Yediniz?"
Haber süresi: 4 dk 18 sn
Haber türü: Güvenlik

3-Haber spotu: AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan için Cuma namazının geciktirildiği iddialarına tepki.

Haber bantı: Tayyip Erdoğan İçin Cuma Namazı Geciktirildi mi?
Haber süresi: 2 dk 55 sn

(Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Zekeriya

Beyaz ile bant telefon bağlantısı)
Haber türü: Magazin

4-Haber spotu: Başbakan Bülent Ecevit ve eşi pastaneden pasta alışverişi yaptı.
Haber bantı: Ecevitler'in Kek Keyfi
Haber süresi: 1 dk 35 sn
Haber türü: Magazin

5-Haber spotu: Türkücü Cansever, evine giren bıçaklı hırsız nedeniyle zor anlar yaşadı.
Haber bantı: Cansever Hırsızlarla Göz Göze Geldi
Haber süresi: 2 dk 10 sn
Haber türü: Güvenlik

6-Haber spotu: Çorum'da 7 kilo doğan bebeğin mama parasına aile para yetiştiremiyor.
Haber bantı: 7 Kiloluk Bebeğe Mama Parası Dayanmıyor
Haber süresi: 1 dk 35 sn
Haber türü: Magazin

7-Haber spotu: Pop müzik sanatçısı Tarık'ın akıl hastalarına verdiği konserde ilginç görüntüler ortaya çıktı.
Haber bantı: Akıl Hastaları Tarık Konserinde Eğlendi
Haber süresi: 1 dk 35 sn
Haber türü: Magazin

8-Haber spotu: Gazino çalışmalarına devam eden İbrahim Tatlıses, kavgalı olduğu ve bir çocuğunun annesi olan Perihan Savaş'ı görünce şok oldu.

Haber bantı: İbrahim Tatlıses'in Şok Dlduğu An
İbo, Perihan Savaş'a "Bebeğim"i Söyledi
Asena'dan Perihan Savaş'a Büyük İlgi
Haber süresi: 5 dk 30 sn
Haber türü: Magazin

9-Haber spotu: Bir barda sevgilisiyle kavga eden Deniz Akkaya'nın sevgilisinden dayak yediği öne sürüldü.

Haber bantı: Deniz Akkaya Sevgilisinden Dayak mı Yedi?
Haber süresi: 1 dk 25 sn
Haber türü: Magazin

10-Haber spotu: Seren Serengil ve Ozan Kaçmaz yine boşanacaklarını açıkladılar. Bu açıklamada herkesin birleştiği tek nokta reklam yaptıklarıydı.

Haber bantı: Neler Oluyor Size?
Haber süresi: 2 dk 50 sn
(Fonda müzik var)
Haber türü: Magazin

11-Haber spotu: Bir süre önce aralarında aşk dedikoduları çıkan Beyaz ve Gülben Ergen birlikte turneye çıktı. Engelli bir hayranını görünce Gülben Ergen gözyaşlarını tutamadı.

Haber bantı: Gülben Ergen'in Duygulandığı An
Beyaz Gülmekten Kırdı Geçirdi
Haber süresi: 3 dk 45 sn
Haber türü: Magazin

12-Haber spotu: Ünlü sanatçı Meltum Cumbul iki yıldır

birlikte olduğu sevgilisiyle yollarını ayırdı.

Haber bantı: Meltum Cumbul Sevgilisinden Neden Ayrıldı?

Haber süresi: 1 dk 50 sn

(Fonda müzik var)

Haber türü: Magazin

13-Haber spotu: Yapılan araştırmalara göre kadınların erkeklerden 10 yıl daha uzun yaşadıkları ortaya çıktı.

Haber bantı: Uzun Yaşamanın Sırları

Haber süresi: 1 dk 18 sn

Haber türü: Aktüel

14-Haber spotu: Ünlü boksör Muhammed Ali'nin hayatı beyaz perdede.

Haber bantı: Muhammed Ali'nin Hayatı Beyaz Perdede

Haber süresi: 52 sn

Haber türü: Aktüel

7.7.1. Haber İçerik Sayıları

Tablo 14- 16 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik türleri sayısı

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	6	1	0
Diplomasi	2	0	0
Dış Haber	5	2	0
Güvenlik	1	0	3
Aktüel	6	0	2
Ekonomi	2	1	0
Magazin	0	0	9
Sağlık	1	0	0
TOPLAM	**23**	**4**	**14**

7.7.2. Haber İçerik Süreleri

Tablo 15-16 Mart 2002 tarihli ana haber bültenlerindeki haberlerin içerik süreleri

	TRT	**NTV**	**SHOW TV**
Siyasi	5′.36″	0′.15″	0
Diplomasi	0′.56″	0	0
Dış Haber	2′.33″	0′.29″	0
Güvenlik	0′.10″	0	10′.18′′
Aktüel	2′.34″	0	2′.10′′
Ekonomi	0′.21″	0′.13″	0
Magazin	0	0	20′.06′′
Sağlık	0′.12″	0	0
TOPLAM	**11′.02″**	**0′.57″**	**32′.34″**

SONUÇ

İletişim, insanların, grupların ya da hayvanların birbirleriyle etkileşim ve anlaşma yoludur. İletişim olgusu kişilerarası iletişimden uluslarası iletişime değin uzanmaktadır. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve teknolojik araçların birbirleriyle yöndeşmelerine paralel olarak kitle iletişiminde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Ancak özellikle insanların gerek ulusal gerek uluslararası etkileşim aracı olarak televizyon yaygın olarak kullanılmaktadır.

Kitle iletişim araçları arasında görüntülü ve sesli veri aktarımını sağlayan televizyonun gelişimi 1800'lere kadar uzanmaktadır. Bu aygıt, günümüzde insanların yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Haber verme, eğitme, eğlendirme, kamuoyu oluşturma ve oluşan kamuoyunu yansıtan, mal ve hizmetlerin tanıtılması gibi işlevleri bulunan televizyon sesle birlikte görüntüyü kullanma özelliği nedeniyle insanların en çok ilgisini çeken kitle iletişim aracıdır.

Haber ise, herhangi bir olayın/olgunun/durumun/fikrin belirli formatlarda hazırlanarak kitlelere aktarılmasıdır. Bununla beraber haberin kitlelere aktarılması şu nitelikleri taşımasına bağlıdır: İnsanların ilgisini çekme, yeni olma, insanlara yakın olma, sonucunun etkileyici olması vb. Eğer olay bu niteliklere sahipse güvenlik, aktüel, magazin, spor, siyasi, dış, diplomasi, sağlık gibi gruplara ayrılarak hedef kitleye sunulur. Ancak hedef kitleye sunulan bu haberlerin sınıflandırılması, izleyici tarafından fark edilmez.

Televizyonda haberin yayınlanması ilk kez Amerika'da yayın yapan CBS televizyonu tarafından 15 Ağustos 1948

tarihinde gerçekleşmiştir. İnsanlar bu haberlere ilgi göstermiş, bir sonrakini heyecanla beklemişlerdir. Böylelikle televizyon haberi diğer ülke televizyonları tarafından da yayınlanmaya başlamıştır. Daha sonra haberlerin yayını belli bir saat sistemine oturtulmuştur.

Televizyonda haber yayınının başlaması birtakım etik kuralları da beraberinde getirmiş ve tartışma yaratmıştır. Haberin canlandırılması, magazinelleşmesi, şiddet içerikli görüntülerin haberde yer alması, yorum ve haber ayrımının tam olarak sınırının bilinmemesi, savaş muhabirlerinin yanlı davranma riski gibi olaylar televizyon haberciliğinde sıkça karşılaşılan durumlardır.

Dünyada örgütlenen çeşitli televizyon sistemleri bulunmaktadır. Bunlar; hükümet sistemi, ulusal sistem, özel girişimci sistem, ulusal ticari sistem. Türkiye bu sistemlerden hükümet ve özel girişimci sisteme sahiptir. Çünkü bir tarafta devlet eliyle kamu hizmeti yayıncılığını sürdüren TRT, diğer tarafta da kâr amacıyla kurulmuş özel televizyonlar bulunmaktadır.

Türkiye'nin ilk televizyonu İstanbul Teknik Üniversitesi'nin uygulama amaçlı olarak Taşkışla Kampüs Binası'nda kurduğu kapalı devre yayın yapan televizyondur. Daha sonra kamu hizmeti yayıncılığı yapmak amacıyla kurulan TRT, 31 Ocak 1968 yılında yayınlarına başlamıştır. Her geçen yıl teknik ve idarî bakımdan büyüyen TRT, iktidar partilerinin propaganda aracı haline gelmiştir. 1980 askerî darbesiyle TRT'nin de yapısında birtakım değişiklikler olmuştur. Özal Hükümeti'nin iktidar olmasıyla tek kanallı dönemin artık sonuna gelindiğinin sinyalleri verilmiştir. Zaten 1990 yılında da o dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'ın da ortakları arasında bulundu-

ğu ve Almanya'dan Türkiye'ye Türkçe olarak yayın yapan televizyon şirketi Magic Box, Star 1 adıyla ilk özel televizyon yayınını başlatmıştır. Özel televizyon, o dönemde yasalarda bulunan boşluktan yararlanmıştır.

Star 1 televizyonunun ardından iktidarda bulunan siyasi partiler de hükümet programlarına öncelikli olarak özel televizyon yasasını koymuşlardır. Yasa meclisten geçinceye kadar pek çok özel televizyon, yurt dışından uydu kiralayarak Türkiye'ye yayın yapmaya başlamıştır. Özel televizyonları düzenleyen yasanın çıkmasıyla zaten var olan özel televizyonlar yayınlarını yasallaştırmışlardır.

Özel televizyon kanallarının çoğalmasıyla bunları denetleyen bir kurumun varlığı da şart olmuştur. Bu sebeplerle daha önce adı RTYK (Radyo Televizyon Yüksek Kurulu) olan kurulun adı değiştirilip görev ve yetkileri genişletilerek RTÜK (Radyo Televizyon Üst Kurulu) adını almıştır. RTÜK, halen Türkiye'de gelişmemiş özdenetim mekanizması yerine görev yapmakta ve kanallara frekans tahsis etmenin yanında, onları yayınları nedeniyle denetlemektedir.

1990'lı yılların başında kamu yayıncılığı hizmeti gören TRT'nin tekelinin kırılmasının ardından özel televizyonların yayına başlaması bazı yönlerden olumlu, bazı yönlerden ise olumsuz olmuştur. Özel televizyon kanalları protokol haberciliği sistemini takip eden TRT'nin haberlerinde de değişikliğe neden olmuştur. Özel televizyon kanallarının Türk haberciliğine getirdikleri şu maddeler altında sıralanabilir:

1-Olumlu etkileri

-Protokol haberciliği sistemi terkedilmiştir. TRT'nin ikti-

dar elinde olması nedeniyle güdülen ve Cumhurbaşkanı'ndan başlayıp daha önemsiz haberlere doğru gidilen sistem, 1990'lı yıllarda özel televizyon kanallarının ortaya çıkmasıyla terk edilerek, daha özgün, daha değişik metodlara başvurulmuştur. Ancak, protokol düzeni tamamen terk edilmiştir.

- Canlı perfore yapılmaya başlanmıştır. Perfore, spikerin haberi okumasının ardından haberle ilgili görüntülerin altında haberi anlatan sestir. Canlı perfore, arşiv ya da süre bakımından yeteri kadar uzun görüntülerin üstüne haber anında kâğıttan okunmasıdır. Bu sistem zaman açısından televizyon kuruluşlarının menfaatine gelmiştir. Bir haberi gün boyunca sık sık değiştirmek yerine canlı perfore tercih edilmektedir.

- Stüdyoya konuk alma yöntemi ortaya çıkmıştır. Önemli olaylarla ilgili bir haberde yetkili kişi, görgü tanığı ya da bizzat olayın içinde bulunan kişiler haber stüdyosuna alınarak, olay anlattırılmakta ve böylece izleyicilere olay birinci kaynaktan aktarılmaktadır.

- Haberlere daha ayrıntılı şekilde yer verilmeye başlanmıştır. Normalde haber süreleri kural açısından bir dakikayı geçmemelidir. Ancak özel kanallarla birlikte bu kural da terkedilmiştir. Önemli olaylarda gerektiğinde yayın akışı bile kesilmekte ve ayrıntılı olarak izleyicilere haberler sunulmaktadır. Ayrıntılı haberlerde olayın nasıl gerçekleştiği, görgü tanıklarının ifadesi, olaydan sonra yaşananlar ve o anki durum derinlemesine incelenmektedir.

- Canlı yayın sistemi geliştirilmiştir. Yukarıdaki örnekle paralellik arz eden yenilik, olayların ayrıntılı sunulması ihtiyacından doğmuştur. İnsanların değişik biçimlerde haber alma ihtiyaçları geliştikçe, teknolojinin getirdiği

modernizasyon kullanılarak canlı yayın sistemi tüm televizyon kanalları tarafından oluşturulmuştur. Böylelikle bir canlı yayın arabası ile teknik ekip her an bir habere gidecekmiş gibi hazır olarak bekletilmektedir. Canlı yayın ile dünyanın neresinde olursa olsun ya olayla ilgili kişiler ya da televizyon kanalının orada bulunan muhabiri veya temsilcisiyle bağlantı kurulmaktadır. Böylelikle insanlar meydana gelen bir olaydan anında haberdar olabilmektedirler. Bu sistem özel televizyonların daha hızlı haber verme rekabetinden doğmuştur. Tek kanallı bir dönemde insanların tercih edeceği başka kanal olmadığı için haberlerin hızlı ya da canlı yayınla verilmesi gibi bir sorun da bulunmamaktaydı. Ancak teknoloji ve rekabet birleşince ortaya canlı yayın tekniği çıkmıştır.

- İnsanlara sunulan tercih seçenekleri çoğalmıştır. İnsanlar istediği kanalı istediği saatte izleyebilme imkânına çok kanallı dönemde kavuşmuştur. Yayın, TRT'nin ilk yıllarında belirli gün ve saatlerde yapılabiliyordu. Ancak daha sonra TRT yayın günlerini haftada 7 güne çıkarmıştır. Yine de 24 saatlik bir yayın söz konusu değildi. Özel televizyon kanallarının çoğalmasıyla birlikte TRT de 24 saatlik (gün boyunca) yayınlara geçmiş ve rekabet ortamına katılmıştır. Böylelikle insanlar haberleri istedikleri saatte istedikleri kanaldan izleyebilmektedir.

2-Olumsuz etkileri

-Spikerler Türkçe'yi hatalı kullanmaktadırlar. TRT'nin iyi eğitim almış, işi bilen spikerlerinin aksine özel televizyon kanalları haber bültenlerini manken ya da sanatçılara sundurma yolunu tercih etmektedir. Dolayısıyla da habere hakim olamayan ve yanlış Türkçe kullanan spikerlerle

insanlar yüz yüze getirilmektedir.

- Haberlere yorum katılmaktadır. Kanallar çoğaldıkça insanlar üzerindeki ideolojik tercihler konusunda da baskı unsuru çoğalmıştır. Her kanalın kendine özgü bir ideolojisi vardır, olması da gayet doğaldır. Ancak sahip oldukları ideolojiyi izleyiciye aktarmak etik kurallara ters düşmektedir. Haberleri kendi ideolojilerine göre yorumlamakta ve izleyicilere yanlış bilgiler verebilmektedirler. Haberi kendi düşünce ve fikirlerine göre çevirerek, olaydaki tarafları dinlememekte, işlerine gelen tarafı izleyicilere haklı olarak sunmaktadırlar.

- Ekranda yazı unsuruna çok fazla yer verilmektedir. Haberde yer alan kişiler konuşurken, konuşmaları gayet net anlaşılmasına rağmen alt yazı olarak da verilmektedir. Bir de sol üst ya da sağ alt köşede kanalın logosu, bazen de özel haber olduğunu belirten bir de yazı bulunmaktadır. Böylelikle ekranda bir yazı karmaşası doğabilmektedir.

- Görüntüler mozaiklenmeden gösterilmektedir. Etik açısından yayınlanmasında sakınca bulunan görüntüler (yaşı küçük çocukların yüzlerinin gösterilmesi, çıplaklık ve porno içeren görüntülerle, şiddet özellikle de kan içeren görüntüler), ekranda mozaik yapılmadan izleyicilere sunulmaktadır. Haberleri her kültürde ve her yaş düzeyindeki insanların izlediği unutulmakta ve psikolojik olarak olumsuz etki yapabilecek görüntülerin yayınına kendi içlerinde özdenetim yapmamaktadırlar.

- Haberler magazinelleştirilmektedir. Haberler, haberde bulunması gereken niteliklere bakılmaksızın magazin unsuru varsa yayınlanmaktadır. Özel televizyon kanalları siyasi bir haberde bile magazin unsurunu ön plana çıkarmakta ve

ciddi, nitelikli haber yapısından uzaklaşmaktadır. Özellikle magazin haberini tercih eden televizyon kanalları da vardır. Bu kanalların haber bültenleri adeta magazin için yayınlanmaktadır. Magazin haberi yayınlamalarının gerekçeleri olarak da "halk öyle istiyor"dur. İnsanlar kendilerine ne sunulursa sorgulamadan kabul eder. Bunun için de televizyon haberinde seçici davranılmalı, bilgilendirici ve haber alma ihtiyaçlarını giderici ögelere yer verilmelidir.

- Haber sunumlarında az da olsa fonda müzik kullanılmaktadır. Haberin içeriğine göre müzik kullanılmakta ve müzik kullanımı da bir çeşit yorum olmaktadır. Çünkü insanların duyguları yayınlanan müzikle istenilen yöne çekilebilmektedir. Bu nedenle de aslında müzik kullanımı yorumla eşdeğerdir.

- Olaylar abartılı biçimde sunulmaktadır. Özel televizyon kanalları reyting uğruna insanların ilgisini çekecek birçok yönteme başvurmaktadır. Olayların abartılı olarak sunulması da bunlardan biridir. Olduğu gibi göstermek, yayınlamak yerine özellikle şiddet içerikli haberler abartılmaktadır. Örneğin, trafik kazası geçiren bir hastanın ağır bir durumu olmasa bile, acil servise zor yetiştirildiği, ölümden döndüğü izleyicilere sunulmaktadır. Bu da etik açısından aykırı bir durum doğurmaktadır.

Yukarıdaki içerik analizleri değerlendirildiğinde, üç kanalın (TRT, NTV, SHOW TV) birbirlerinden zıt kutuplarda haber yayıncılığını gerçekleştirdiği görülmektedir. TRT, düzgün Türkçe kullanan spikerleri tercih etmekte, haberlerini eskisi kadar olmasa da yine protokol sistemine göre sunmaktadır. Canlı perforeyi sık olmasa da tercih eden TRT, haber alt bantlarını da haber spotlarından seçmektedir. TRT, ciddi ve seviyeli haberleriyle insanların güvendiği bir

kanaldır. Ancak insanlar özel televizyonlardan sonra bu kadar ciddi haberleri tercih etmez duruma gelmiştir. Çünkü tercih edeceği seçenekler çoğalmıştır. NTV'nin haberleri değerlendirildiğinde, ne protokol sistemi ne de düzensiz bir haber sıralaması görülmektedir. Haberlerini önemliden daha az önemliye doğru sıralayan NTV, alt bantlarını haberi özetleyen kelime veya kelime gruplarından seçmektedir. NTV, canlı perforeyi çok sık kullanmaktadır ve diğer özel televizyon kanallarına oranla habercilik alanında en çok tercih edilen kanal durumundadır.

SHOW TV'nin haberleri ise, tamamiyle magazinden oluşan, tıpkı bir magazin programını andırmaktadır. Ciddiyet ve etik ilkelerden yoksun bir habercilik sergilemektedir.

İçerik analizi yapılan üç kanal içerisinde en ideal olanı, dünya standartları göz önüne alındığında hiçbiri değildir. Ama Türkiye'deki kanalların haber bültenlerine bakıldığında durum değişmekte ve NTV'nin bu alanda en iyiyi gerçekleştirdiği görülmektedir.

Türkiye'deki televizyon kanalları, etik kurallara uyup, haber değerlerini doğru olarak belirlemelidir. İzleyicilerin ilgisi haberin içeriği magazinelleştirilerek, şiddete yer verilerek çekilemez. Önemli olan doğru, tarafsız, reyting kaygısından uzak, etik kurallara uygun, teknolojik sistemlerin kullanıldığı, haber ve yorum ayrımının sınırlandırıldığı bir habercilik anlayışıdır. Türkiye'de habercilik alanındaki bu sorunlar giderildiği zaman çok kanallı olmanın avantajları izleyiciye sunulmuş olacaktır.

■ KAYNAKÇA

ALEMDAR, Korkmaz – ERDOĞAN, İrfan: Öteki Kuram, Erk Yayınları, Ankara, 2002.

ARMAN, Deniz: "Şimdi Sizi Görüntülerle Baş Başa Bırakıyoruz", 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de TV (Der: Emir TURAM), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1996.

ATILGAN, Semra: "Kimlik Oluşturma Sürecinde Medya", Medyanın Manipülasyon Gücü, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildirisi, Eskişehir, 2001.

AVŞAR, Zakir : "Kamu Yayıncılığının Geleceği Semineri", Ahmet Taner Kışlalı Sanat Evi, Ankara, 2003.

AZİZ, Aysel: Radyo Televizyona Giriş, A.Ü.S.B.F Yayınları No: 393, BYYO Yayınları No: 4, Ankara, 1976.

AZİZ, Aysel: Televizyonun Yetişkin Eğitimindeki Yeri ve Önemi, AJ SBF Yay., Ankara, 1982.

AZİZ, Aysel: Radyo ve Televizyonla Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Araştırma Merkezi Yayınları No: 2, Ankara, 1985.

AZİZ, Aysel: Yarının Radyo Televizyon Düzeni, TUSES ve İLAD Ortak Yayını, İstanbul, 1990.

AZİZ, Aysel: Elektronik Yayıncılıkta Temel Bilgiler, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları No: 5, Ankara, 1996.

BALLE, Francis – GERARD, Eymery: Yeni Medyalar, İletişim Yayınları Cep Üniversitesi, İstanbul, 1998.

BAYHAN, Faruk: "Türk TV Yayıncılığı Üzerine Görüşler", 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de TV (Der: Emir TURAM), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1996.

BERGER, Arthur Asa: Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri, (Çev: Deniz GÜLER), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1993

BİRAND, Mehmet Ali: "Televizyonların İyi ve Kötü Yanları", 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de TV (Der: Emir TURAM), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul,1996.

BOURDIEU, Pierre: Televizyon Üzerine (Çev: Turhan ILGAZ), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

BÜLBÜL, Rıdvan: Genel Gazetecilik Bilgileri, Coşan Matbaa, Konya, 1997.

CERECİ, Sedat: Televizyonun Sosyolojik Boyutu, Şule Yayınları, İstanbul, 1996.

Cumhuriyet Gazetesi, 20 Şubat 1992.

ÇAPLI, Bülent: Siyasal Sistem ve Televizyon, İmge Yayınları, İstanbul, 1995.
ÇEBİ, Murat Sadullah: "Medyada Haber Seçiminin Teorik Boyutları", Bilig dergisi, Sayı: 3, İstanbul, 1996.
DAGENAIS, Bernard: "Media Manipulation Is A Fact, But To What Point Does It Disturb Democracy?", Medyanın Manipülasyon Gücü, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildirisi, Eskişehir, 2001.
DEMİR, Vedat: Türkiye'de Medya ve Özdenetimi, İletişim Yayınları Cep Üniversitesi, İstanbul, 1998.
DEMİRALP, H. Ünlen: "Kamu Hizmeti Yayıncılığı ve TRT Televizyonu", Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt 11, Yıl: 2, Ankara, 1996.
DÖKMEN, Üstün: Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati (4. baskı), Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1996.
ECO, Umberto: "Göstergebilimsel Bir Gerilla Savaşına Doğru", Enformasyon Devrimi Efsanesi (Der: Yusuf KAPLAN), Rey Yayınları, İstanbul, 1991.
ECO, Umberto: "Kitle Araçlarının Artırılması", Enformasyon Devrimi Efsanesi (Der: Yusuf KAPLAN), Rey Yayınları, İstanbul, 1991.
EDGAR, Andrew: "Nesnellik, Yalınlık ve Hakikat", Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar (Der: Andrew BELSEY – Ruth CHADWICK), (çev. Nurçay Türkoğlu) Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.
ESSLIN, Martin: TV Beyaz Camın Arkası, Pınar Yayınları, İstanbul, 1991.
FEYMAN, Gülgün: "Bir Karmaşadır Gidiyor", 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'de TV (Der: Emir TURAM), Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1996.
FISKE, John – HARTLEY, John: Reading Television, Routledge, London and New York, 1990.
FISKE, John: İletişim Çalışmalarına Giriş, (Çev: Süleyman İRVAN), Ark Yayınları, Ankara, 1996.
FISKE, John: Television Culture, Routledge Press, New York, 1987.
GAILLARD, Philippe: Gazetecilik, İletişim Yayınları Cep Üniversitesi, İstanbul, 1991.
GALTUNG, Johan–RUGE Mari: "Structuringand Selecting News", The Manufacture of News, (ed: S. COHEN – J. YOUNG), Constalbe, London, 1973.

GİRGİN, Atilla: Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 2000.

GÖKÇE, Orhan: İçerik Çözümlemesi, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları No: 1, Konya, 1995.
GÖKÇE, Orhan: İletişim Bilimine Giriş, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 1993.
GÜLER, Deniz: Eğitim İletişim Kuramı Olarak Çocuk Televizyonu ve Uygulamaları İle Bir Model Önerisi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1991.
HARRIS, G.E Nigel: "Gazeteciler İçin Davranış Kodları", Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar (Der: Andrew BELSEY-Ruth CHADWİCK), (Çev: Nurçay TÜRKOĞLU), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.
HARTLEY, John: Understanding Television, Routledge, London and New York, 1987.
IŞIK, Metin: İletişimden Kitle İletişimine, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları No: 2, Konya, 2000.
İÇEL, Kayıhan: Kitle İletişim Hukuku (3. Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 1990.
İLAL, Ersan: İletişim, Yığınsal İletişim Araçları ve Toplum, Der Yayınları, İstanbul, 1989.
İNAL, Kemal: "Reha Muhtar ve Haberleri", Radikal İki, İstanbul, 2000.
İNCEOĞLU, Yasemin: Uluslararası Medya, Der Yayınları, İstanbul, 1997.
İRVAN, Süleyman: "Medya Etiği Dersinin Gazetecilik Eğitimindeki Rolü", Medyanın Manipülasyon Gücü, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildirisi, Eskişehir, 2001
İRVAN, Süleyman: "Medya Etiki ve Meşruluk Sınırları", Birikim Dergisi, İstanbul, 1998.
JEANNENEY, Jean Noel: Medya Tarihi (Çev: Esra ATUK), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.
KARS, Neşe: "Televizyonda Sermaye ve Haber", Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt: 11, Yıl: 2, Ankara, 1996.
KAYA, Raşit: Kitle İletişim Sistemleri, Teori Yayınları, Ankara, 1985.
MATELSKİ, Marilyn: Televizyon Haberciliğinde Etik (Çev: Bahar Öcal DÜZGÖREN), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
MUTLU, Erol: İletişim Sözlüğü, Ark Yayınları, İstanbul, 1994.
MUTLU, Erol: Televizyonu Anlamak, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1991.
NEBİLER, Halil: Medyanın Ekonomi Politiği, Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995.
NIBLOCK, Sarah: Inside Journalism, Bluepirint, London, 1996.

O'NEILL, John: "Piyasada Gazetecilik Yapmak", Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar (Der: Andrew BELSEY – Ruth CHADWICK), (Çev. Nurçay Türkoğlu) Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.

OSKAY, Ünsal: İletişimin ABC'si, Der Yayınları, İstanbul, 1997.

OSKAY, Ünsal: Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş, Der Yayınları, İstanbul, 1992.

OSKAY, Ünsal: Toplumsal Gelişmede Radyo Televizyon, A.Ü.S.B.F Yayınları No: 410, Ankara, 1978.

ÖNAL, Ayşe: "Beni Terbiye Eden Medyayı Kim Terbiye Edecek?", Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt: 11, Yıl: 2, Ankara, 1996.

ÖNGÖREN, Mahmut Tali: "Özgür ve Çoğulcu Bir Alternatif", Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni, (Der: Aysel AZİZ – Mesut ÖNEN- Hıfzı TOPUZ), İLAD VE TÜSES Yayınları, İstanbul, 1990.

ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet: Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.

ÖZTÜRK, Serap Yazar: "Televizyon Haberciliği ve Türkiye'deki Uygulamalar", Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt: 12, Ankara, 1996.

PARSA, Seyide: Televizyon Haberciliği ve Kuramları, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İzmir, 1993.

PEKMAN, Cem: "Özelleşme Sürecindeki Türk Televizyonu ya da Avrupa'yı Yeniden Keşfetmek", Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt: 12, Yıl: 2, Ankara, 1996.

POSTMAN, Neil – POWERS, Steve: Televizyon Haberlerini İzlemek (Çev: Aslı TUNÇ), Kavram Yayınları, İstanbul, 1996.

QUAIL, Denis Mc – WINDAHL, Sven: Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri (Haz: Banu DAĞTAŞ- Uğur DEMİRAY), Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları No: 92, Eskişehir, 1994.

Resmi Gazete 21 Ocak 1989: No: 20056

RİGEL, Nurdoğan: Elekronik Rönesans, Der Yayınları, İstanbul, 1991.

SAĞNAK, Mehmet:Medya Politik (1983-1993 Yılları Arasında Medya-Politikacı İlişkileri), Eti Yayınları İstanbul, 1996.

SARMAŞIK, Jale: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun İdari ve Hukuki Yapısı, Taç Ofset, İstanbul, 1990

SCHENEIDER, Wolf – RAUE, Paul Josef: Gazetecinin El Kitabı (Çev: Işık AYGÜN), Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.

SCHUDSON, Michael – MANOFF, Robert Karl: Reading The

News, Pantnhean Books, New York, 1986.
SCHUDSON, Michael: "The Sociology of News Production Revisited" Mass Media and Society, (Edited by James CURRAN), Arnould Books, New York, 1996.
SERARSLAN, Meral: "Türkiye'de Radyo Televizyon Düzeninin Değişimi", Selçuk İletişim Dergisi, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Cilt 1, Sayı 4, Konya, 2000.
SERARSLAN, Meral: "TV Haberlerinde Marazi Olayların Subjektif ve Duygusal Sunumu Üzerine Ampirik Bir Çalışma", Medyanın Manipülasyon Gücü, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildirisi, Eskişehir, 2001
SÜTER, Şakir: "Medya ve Habercilik" Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt: 12, Yıl: 2, Ankara,1996.
ŞEKER, Mustafa: Televizyon Haberciliği, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları 1, Konya, 1999.
TAMER, Emel Ceylan: Dünü ve Bugünüyle Televizyon, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983.
TEKİNALP, Şermin: Elektronik Kitle İletişimi ve Değişim, Beta Yayınları, İstanbul, 1990
TEMİZ, Tuba: Show TV ve ATV Televizyonlarında Yayınlanan Ana Haber Bültenlerinin Toplumbilimsel Açıdan İçerik Çözümlemesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Konya, 1998.
TILIÇ, Doğan: Utanıyorum Ama Gazeteciyim, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.
TOKGÖZ, Oya: Temel Gazetecilik, (beşinci baskı) İmge Yayınları, Ankara, 2003.
TOPUZ, Hıfzı: Yarının Radyo Televizyon Düzeni, TUSES İLAD Ortak Yayını, İstanbul, 1990
TURAM, Emir: Medyanın Siyasi Hayata Etkileri, İrfan Yayınları, İstanbul, 1994.
TÜRKKUŞU, Hakan: "Özel Televizyonda Dev Koalisyon", Ekonomist Dergisi, İstanbul, 1991.
USLUATA, Ayseli: İletişim, İletişim Yayınları Cep Üniversitesi, İstanbul,1994
UĞUR, Aydın: "Bir Terör Aracı Olarak Medya", Enformasyon Devrimi Efsanesi (Der: Yusuf KAPLAN), Rey Yayınları,İstanbul, 1991.
UYGUÇ, Ünal – GENÇ, Ali: Radyo Televizyon Haberciliği (2. Baskı), Avcıol Yayınları, İstanbul, 1998.
UYGUÇ, Ünal: Radyo Televizyon Haberciliği, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3406, S.B.E Yayın No: 1, İstanbul, 1987.
VURAL, Ali Murat: "Medya Profesyonelinin Eyleminin Meşruiye-

ti ve Ahlâkiliği Boyutlarında Değerlendirilmesi", Medyanın Manipülasyon Gücü, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası İletişim Sempozyumu Bildirisi, Eskişehir, 2001.

VURAL, Sacide: Radyo Televizyon Kurumlarında Yönetim ve Türkiye'deki Uygulama, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 65, Eskişehir, 1986.

WILLIAMS, Kevin: "Gerçeklerden Daha Önemli Bir Şeyler, Savaş Haberciliğinde Etik Sorunlar", Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar (Der: Andrew BELSEY-Ruth CHADWICK), (Çev. Nurçay Türkoğlu) Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.

YALÇINTAŞ, Nevzat: "Türkiye'de Televizyon Rahatsızlığı", Yeni Türkiye Dergisi Medya Özel Sayısı, Cilt: 11, Yıl: 2, Ankara, 1996.

YENGİN, Hülya: Ekranın Büyüsü, Der Yayınları, İstanbul, 1994.

Yeni Şafak Gazetesi, 10 Nisan 2001

YORKE, Ivor: The Technique of Television News, Focal Press, London and New York, 1987.

www.rtuk.org.tr

www.trt.net.tr